

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANA BİLİM DALI

YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

1710-1720 TARİHLİ

MÜHİMME DEFTERLERİNE GÖRE MARAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

ERCAN ÖRENLER

160471101

Danışman

DOÇ.DR.UĞUR KURTARAN

KARAMAN 2019

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANA BİLİM DALI

YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

1710-1720 TARİHLERİ ARASINDA

MÜHİMME DEFTERLERİNE GÖRE MARAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

ERCAN ÖRENLER

160471101

Danışman

DOÇ.DR.UĞUR KURTARAN

KARAMAN 2019

TEZ ONAY SAYFASI FORMU

Doküman No	FR-285
İlk Yayın Tarihi	05.02.2018
Revizyon Tarihi	
Revizyon No	00
Sayfa No	1/1

1710-1720 TARİHLİ MÜHİMME DEFTERLERİNE GÖRE MARAŞ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 21 /10 / 2019

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan: Doç. Dr. Uğur KURTARAN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Fadimana FİDAN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet DÖNMEZ

Bu tez, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 10 /10./2019 tarih ve 45/746 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Doç. Dr. İdris Nebi UYSAL

Hazırlayan

Kalite Sistem Onayı

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti’nde devletle ilgili her türlü sorunun görüşölüp tartışıldığı yer olan Divân-ı Hümâyûn’da alınan pekçok karar farklı defterlere kaydedilip saklanırdı. Bu kaydedilen defterler arasında mühimme defterleri de bulunmaktadır.

Araştırma konumuzu oluşturan Maraş bölgesinin Hicri 1122-1135 ile Miladi 1710-1720 tarihleri arasındaki 118-129 numaralar arasındaki 12 adet mühimme defterlerinin transkripsiyon ve değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde mühimme defterleriyle ilgili olarak genel bilgiler ile bu defterlerin muhteva özellikleri hakkında bilgiler verilmektedir. Birinci bölümde Maraş isminin anlamı, bölgenin coğrafi konumu ile 1720 yılına kadar Maraş tarihi hakkında bilgi verilmişti. İkinci bölümde ise 1710-1720 tarihli mühimme defterlerinin Maraş ile ilgili kısımların transkripsiyonu yapılmıştır. Hükümlerin içeriklerinden önce kısa bir özet çalışması yapılarak konunun genel hatlarına değinilmiştir. Belgelerin okunamayan ya da silik şekilde olan kısımları ise olduğu gibi yapıştırılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise hükümlerin teknik ve diplomatik özellikleri ile içerikleri hakkında tespit ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Çalışmamın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen çok kıymetli hocam Doç. Dr. Uğur KURTARAN hocama, desteklerini üzerimden hiçbir zaman esirgemeyen anneme, babama, kardeşlerime ve yengem Meltem ÖRENLER’e ayrıca teşekkürlerimi sunarım. Yine belgelerin okunmasında ve kaynakların sağlanması sürecinde yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşlarıma da teşekkürlerimi sunarım.

Ercan ÖRENLER

Karaman 2019

ÖZET

Bu çalışmada 1710-1720 yıllarını kapsayan 118-129 numaralı toplam 12 adet mühimme defterlerine göre Maraş'ın genel yapısı üzerinde tespit ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Çalışmada ilgili defterlerde toplam 102 tane Maraş'la ilgili hüküm tespit edilmiştir. Bu hükümler incelendiğinde belirtilen tarihlerde bir eyalet merkezi olan Maraş'ta başta eşkıyalık faaliyetleri olmak üzere tımar, sefer ve ordu ile ilgili kayıtlar, toplumsal anlaşmazlık, iskân-göç hadiseleri ve çeşitli diğer konuların yer aldığı görülmektedir. Mühimme defterleri, siyasal, sosyal, ekonomik ve buna benzer birçok konu içerdiği için önemli bir kaynak olarak görülmektedir. Bu defterlerde Osmanlı Devleti'nin merkez-taşra yapısındaki idari, askeri kurumları, savaş tarihi, lojistik yapısı, devletin gayr-ı müslimler ile ve diğer topluluklar hakkında bilgi verildiği için de son derece önemli bilgiler içermektedir. Çalışmamızda Mühimme defterinin tanımı yapılarak genel özellikleri hakkında bilgi verilmektedir. Maraş'ın kuruluştan 1720 yılına kadar ki tarihi gelişiminin yanında üzerinde çalıştığımız belgelerin analitik incelemesi yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: XVII. Yüzyıl Maraş, Osmanlı Devleti, Divân-ı Hümâyûn, Mühimme Defteri.

ABSTRACT

In this study, the determination and evaluation of the general structure of Maraş has been made according to the total number of 12 books, which are numbered 118-129 covering the years 1710-1720. In this study, 102 provisions related to Maraş were determined in the related books. When these provisions are examined, it is seen that Maraş, which is a provincial center on the specified dates, includes records of grooming, military and military activities, social disputes, settlement-migration events and various other issues. Mühimme Books are seen as an important resource because they contain many political, social, economic and similar subjects. These books contain very important information since they provide information about the administrative, military institutions, history of war, logistic structure of the Ottoman Empire, non-Muslims and other communities in the central-provincial structure of the Ottoman Empire. In our study, definition of Mühimme Book is made and information is given about general features. In addition to the historical development of Maraş from the establishment until 1720, the analytical examination of the documents we are working on is carried out.

Key Word: XVII. Century Marash, Ottoman Empire, Divân-ı HümâyûnMühimme Register.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR	VI
GİRİŞ	- 1 -
Divan-ı Hümâyûn ve Mühimme Defterleri	- 3 -
BİRİNCİ BÖLÜM.....	- 22 -
1. 1720 Tarihine Kadar Maraş.....	- 22 -
İKİNCİ BÖLÜM.....	55
2.1. HÜKÜMLERİN TRANSKRİPSİYONU VE ÖZETLERİ.....	55
2.1.1. 118 Numaralı Mühimme Defterindeki Maraş Hükümleri.....	55
2.1.2. 119 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu	74
2.1.3. 120 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu	88
2.1.4. 121 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu	109
2.1.5. 122 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu	122
2.1.6. 123 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu	136
2.1.8. 127 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu	141
2.1.9. 129 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu	149

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	189
3. HÜKÜMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	189
3.1. Hükümlerin Teknik ve Diplomatik Özellikleri	191
3.2.Hükümlerin İçerik Özellikleri.....	195
3.2.2. Tımar ve Vergi ile İlgili Hükümler.....	200
3.2.3. Seferler ve Ordu ile İlgili Hükümler	202
3.2.4. İnsanların Birbirleriyle Anlaşamaması ile İlgili Hükümler	204
3.2.5. Göç-İskân ile İlgili Hükümler.....	205
3.2.6. Diğer Konularla İlgili Hükümler.....	208
SONUÇ.....	2141
KAYNAKÇA.....	214
EKLER.....	230

KISALTMALAR

Bkz.	Bakınız
BOA	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
H.	Hicri
Hk.	Hüküm
Hız.	Hazretleri
M.	Miladi
M.Ö.	Milattan Önce
S.	Sayı
s.	Sayfa
Vb.	Ve benzeri
Vd.	Ve diğerleri

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı yer olan Divân-ı Hümâyûn'da alınan kararlar mühimme defterlerine kaydedilirdi. Bu açıdan mühimme defterleri, Osmanlı tarihi çalışmalarında oldukça önemli birincil kaynaklardan birini oluşturmaktadır. Ayrıca bu defterler sayesinde şehirlerin genel yapısı ile ilgili tespit ve değerlendirmelerde bulunmak mümkündür. Bu çalışmada 1710-1720 tarihleri arasında Maraş bölgesiyle ilgili mühimme kayıtlarına bağlı kalarak Maraş'ın belirtilen tarihler arasında genel durumu hakkında bilgi verilmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmamızın başlangıç safhasında mühimme defterinde bulunan Maraş ile ilgili hükümler dayanak oluşturduğu için Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığındaki hükümler ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. İncelenen hükümlerin transkripsiyonu yapılmıştır, bu işlemler yapıp belgeler incelenirken Maraş'ın genel durumunu anlayabilmek için çeşitli kaynaklara da başvurulmuştur. Mühimmelerle ilgili olarak yapılan çalışmalar daha çok yüksek lisans tezlerinden oluşmakla beraber bunun yanında kitap ve makalelerde bulunmaktadır¹.

¹Mühimme ile ilgili yapılan başlıca çalışmalar şu şekildedir; M.Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimler Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi, C.I-III, İstanbul 1993; Mithat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986; İskender Türe-Selim Kaynar, vd. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Seçil Ofset Yayınları, İstanbul 2017; Orhan Kılıç, "Mühimme Defterlerine Göre XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Meydana Gelen Depremler", *Osmanlı Ansiklopedisi*, C.5, Ankara 1999; Hacı Osman Yıldırım-Vahdettin Atik-Murat Cebecioğlu vd. *5 Numaralı Mühimme Defteri (973/1565-1566) Özet ve İndeks*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, No 21, Ankara 1994; Feridun M. Emecen, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mirî, Ahkâm-ı Kûdûd-ı Mühimme ve Ahkâm- Şekâvet", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.3, S.5, İstanbul, s.107-139; Mustafa Kılıç, "Osmanlı Tarih Araştırmalarında Mühimme Defterlerinin Yeri ve 107 Numaralı Mühimme Defteri", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.VII/2, Sivas 2003, s.249-260; Mübahat S.Kütükoğlu, "Mühimme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.31, İstanbul 2006, s.520-523; Kemal Erkan, *1734-1735 Osmanlı-İran Savaşı Mühimme Defteri (Ramazan 1746-Zilhicce 1147)*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2011.

Yine Maraş ile ilgili yapılmış bir hayli çalışma bulunmaktadır². Görüldüğü üzere gerek mühimme defterleri gerekse Maraş ile ilgili çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak Maraş'ın XVIII. yüzyıl ile ilgili çalışmaların sayısı diğer dönemlere göre nispeten daha azdır. Bu çerçevede mühimme defterleri esas alınarak Maraş'ın 1710-1720 yılları arasındaki genel durumunun tespiti amaçlanmaktadır. Bu şekilde 18. Yüzyıl Maraş'ın genel yapısını ortaya çıkarmak amacıyla bir başlangıç oluşturmak istenmektedir. Nitekim bundan sonra da 18. Yüzyıl Maraş ile ilgili yapılacak yeni çalışmalar ile şehrin ilgili yüzyılının ortaya çıkartılması sağlanacaktır.

² Bu çalışmaların başlıcaları için bkz. Hasan Arslan, *17. Yüzyılda Maraş Sancağı*, Öncü Basımevi, Kahramanmaraş 2014; Besim Atalay, *Maraş Tarihi ve Coğrafyası*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2008; İlyas Gökhan, “İlkçağ’dan Müslümanların Fethine Kadar Maraş”, “İlkçağ’dan Dulkadirli Kadar Maraş”, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2008; *Başlangıçtan Kurtuluş Harbine Kadar Maraş Tarihi*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2011; “*Maraş Adının Anlamı ile İlgili Görüşler*”, “Akdeniz’in Altın Kenti Kahramanmaraş”, Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş, 2014, s.17-20; H.Basri Karadeniz, “Osmanlı Devleti’nin beylikleri İlhak Siyaseti ve Dulkadir Beyliği’nin İlhakı”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, C.9, Ankara 2002; Faruk Söylemez, “Osmanlı-Dulkadirli Siyasi ve Sosyal Münasebetler”, (Editörler Yaşar Alpaslan-Mehmet Karataş-Serdar Yakar), *Maraş Tarihinde Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2007; “XVIII. Yüzyıl Başlarından XIX. Yüzyıl Ortalarına Kadar Maraş ve Çevresinde Eşkıyalık Faaliyetleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Kayseri 2007, s.69-85; “Osmanlı-Dulkadirli Siyasi ve Sosyal Münasebetleri”, *Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı*, İstanbul 2002, s.9-227; “*Yeni Çağda Maraş (1522-1789)*”, “Akdeniz’in Altın Kenti Kahramanmaraş”, Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş 2014, s.45-54; Alaaddin Aköz-İbrahim Solak, Dulkadirli Beyliği’nin Osmanlı Devleti’ne İlhakı ve Sonrasında Çıkan İsyenlar”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, İstanbul 2004, s.41-50; “Dulkadirli Eyaletine Ait Bir Kânûnnâme Sûreti”, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.9, Bışkek 2004, s.1-235; “Dulkadir Beyliği’nin Osmanlı Devletine İlhakı ve Sonrasında Çıkan İsyenlar”, (Editörler Yaşar Alpaslan-Mehmet Karataş-Serdar Yakar), *Maraş Tarihinde Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2007, s.115-129; Refet Yinanç, “Dulkadiroğulları”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.9, İstanbul 1994, s.553-557; Ahmet Eyicil, “*Dulkadiroğulları Beyliği Dönemi (1337-1522)*”, “Akdeniz’in Altın Kenti Kahramanmaraş”, Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş 2014, s.35-38; “*Turna Dağı Savaşı ve Dulkadir Beyliği’nin Sonu*”, Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu, 29 Nisan-1 Mayıs 2011, C.I, Kahramanmaraş Belediyesi, Kahramanmaraş 2012, s.291-300; Tufan Gündüz, “Kahramanmaraş”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.24, İstanbul, 2001 s.192-196.

Divan-ı Hümâyûn ve Mühimme Defterleri

Osmanlı Devleti'nde "Divan"³ devlet işleri ile ilgili her türlü sorunun görüşüldüğü ve fikirlerin serbest bir şekilde ifade edildiği yer olarak bilinmektedir⁴. Hümâyûn kelimesi ise aslen Farsça olmakla beraber "kutsal, mübarek, padişaha ait" anlamına gelmektedir⁵. Divân-ı Hümâyûn kelimesi; Arapça, Farsça, Urduca ve Türkçede birbirinden farklı anlamlarda kullanılırken kelimenin kökeni aslen "Aramice"den gelmektedir⁶. Osmanlı Devleti'nde devlet işlerinin divan denilen yerde görüşülmesi daha önceki Türk-İslam devletlerinde mevcut olmakla beraber bu kurum İslam devletlerinden Osmanlı Devleti'ne geçmiştir. Temelleri İslam tarihinde dört halifeden ikincisi olan Hz. Ömer zamanında atılmış olmakla beraber Osmanlı Devleti zamanında bu kurum zirve dönemine ulaşmıştır⁷.

Meclis kavramının içeriğine bakıldığında ise bu ifadenin "cülûs" kelimesinden geldiğini ve bununda Arapça'da "oturmak" anlamına geldiğini görmekteyiz. Yine meclis kavramı, devlet işlerinin bir başkan denetiminde görüşüldüğü ve karara bağlandığı yer olarak da kullanılmaktadır. Bunlardan yola çıkılarak hem "divan" hem de "meclis"

³Divan kelimesi, hem Arapça hem Farsça ve hem de Türkçe olarak değişik anlamlarda kullanılmasının yanı sıra kelimenin Farsçadan geldiği ve bugünkü İran Devleti'nin atalarını oluşturan Sasani Devleti'nde, devlet işlerinde kullanılan bir tabir olduğu ifade edilmektedir. Tüm bunlardan hareketle divan kelimesi; devlet bünyesindeki idarî, malî, askerî işlerin yapılmasında kullanılan deftere (kuyûdât defteri) bunları ve devlet dairesinde çalışanların bulunduğu yere verilen isimdir, bkz: Fatime Yazıcı, *54 Nolu Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (1-154)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2010, s.1.

⁴ Aydın Yetkin, "Divan-ı Hümâyûn", *The Journal Of Academic Social Science Studies*, Volume 5, Issue5, Elazığ 2012, s.359.

⁵ Şeyda Karvar, *23 Numaralı ve 1573-1574 Tarihli Mühimme Defteri/s.282-352 (Özet -Transkripsiyon-Dizin)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ 2018, s.1.

⁶ Meltem Karababa, *50 Numaralı Mühimme Defteri (991-993/1583-1585) Değerlendirme Transkripsiyon (s.1-80)- Dizin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmalar Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2004, s.14.

⁷ Recep Ahıskalı, "Divan-ı Hümâyûn Teşkilatı", *Osmanlı Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, C.6, Ankara 1999, s.24.

kavramları Osmanlı Devleti için devlet sorunlarının görüldüğü bir danışma organı vasfını ileride kazanacaktır⁸.

Osmanlı Devleti'nin yine kendisinden önce kurulmuş olan Türk-İslam devletlerinden ayrılan en önemli özelliği olan merkeziyetçi yapının vermiş olduğu önem nedeniyle divan; devletle ilgili en önemli işlerin görüldüğü, yüksek dereceli memurların katıldığı ve son sözün tabii ki padişaha ait olduğu bir karar organıydı. Bundan dolayı Yeni Çağ'ın ilk dönemlerinde Osmanlı Devleti ile aynı dönemde yaşayan diğer devletlerde de var olan kurul, organların en iyilerinden birisidir⁹.

Osmanlı Devleti'nde devletin kurumsallaşması ve gelişimi Orhan Bey (1324-1362) zamanında olduğu için divan teşkilatı da bu hükümdar zamanında oluşturulmuştur. Bu kurul I. Murad, I.Bayezid (Yıldırım) ve diğer hükümdarlar zamanında da varlığını sürdürmüştür. I.Bayezid, Osmanlı Devleti'nde halkın sorunlarını dinlemek için yüksek bir yere çıkarak bunu gerçekleştirdi¹⁰. Sultan Bayezid'in yapmış olduğu bu iş, ilerleyen zamanlarda "Divân-ı Hümâyûn olarak isimlendirilecek olan ilk divan örneğini teşkil edecektir¹¹. Ancak Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Hümâyûn'un modern hali II.Mehmed zamanında oluşmaya başladı. Nitekim Fatih için yazılmış olan "Kanunnâme-i Âl-i Osman" Osmanlı Devleti'nde bir anayasal düzen kurarak devletin belirli makamlarını düzenlemesinin yanı sıra Divan-ı Hümâyûn'u da düzenleyecektir¹².II.Mehmed zamanında divan toplantılarına padişahlar bizzat başkanlık ederken saltanatı sürecinde bu uygulamadan vazgeçilerek toplantılara vezir-i âzâmlar başkanlık etmeye başlayacaktır.

⁸ Muhammed Samet Kaya, *69 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (1-168)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2013, s.7.

⁹ Ahmet Mumcu, "Dîvan-ı Hümâyûn", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 9, İstanbul 1994, s.430.

¹⁰ Yusuf Halaçoğlu, "Klasik Dönemde Osmanlı Devlet Teşkilatı", *Türkler Ansiklopedisi*, C.9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.1465.

¹¹ Ahışhalı, s.24.

¹² Mumcu, s.430.

Padişah tarafından vezir-i âzâma bu toplantıları vekâleten idare etsin diye padişahın isminin yazılı olduğu yüzük şeklinde “mühr-i hümayûn” verilmiştir. Fatih, toplantıları tamamen terk etmeyerek “Kasr-ı Adl” denilen bir yerde toplantıları takip edecektir. Padişah olmadan yapılacak olan bu toplantılarda üyeler kendi aralarında herhangi bir konu hakkında karar aldıktan sonra son söz hükümdara bırakacaktır¹³.

Osmanlı’da divan toplantıları sabah ezanından sonra başlar, öğleye kadar devam eder ve yemek yenilerek toplantı sona ererdi¹⁴. Öğle vakti geldiğinde bitirilmeyen konular olduğu zamanlarda bu konular “İkinci Divanı”nda görüşülürdü. Divan-ı Hümayun’daki görüşmelerde o günkü konu, görüşüldükten sonra hem maliye hazinesi hem de vezir-i azâmın mühür işlemlerinden sonra kapatılırdı. Çavuşbaşının elinde olan esasını yere vurması ile toplantı sona ererdi¹⁵.

Osmanlı Devleti’nde Divân-ı Hümayûn’da bulunan kişilerin en önemlisigenelde devlet işlerinde hükümdara yardımcı olan vezirlerdir. I.Murad döneminde vezir sayısının arttığı için vezirlerin başında bulunan kişiye “vezir-i azâm” denirdi. Bunun yanında Kazasker¹⁶, Nişancı¹⁷, Defterdar¹⁸, Reisülküttap¹⁹, Tezkireci²⁰, Çavuşbaşı gibi kişilerde divanın diğer üyelerini oluşturmaktadır²¹.

¹³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.4, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988, s.323-324

¹⁴ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti’nin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s.2.

¹⁵ Meryem Aydın, “Osmanlı Divan Teşkilatı ve 1281-1296/1864-1879 Tarihli 19 Numaralı Erzurum Vilâyet Ahkâm Defterinin Tarihi Kıymeti”, *Current Research in Social Science*, Ankara 2015, s.70.

¹⁶ Kadı ile asker kelimelerinde oluşan kazasker, Osmanlı Devleti’nde eğitimin yanında hukuk ile ilgili konulara bakan kişidir, bkz Mehmet İpşirli, “Kazasker”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.25, İstanbul 2002, s.140.

¹⁷ Osmanlı Devleti’nde, padişahların tuğralarını çeken kişiye verilen isimdir. Erhan Afyoncu, “Nişancı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.33, İstanbul 2007, s.156.

¹⁸ Osmanlı’da maliyenin başında bulunan kişiye verilen isimdir, bkz. Mübahat S. Kütükoğlu, “Defterdar”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.9, İstanbul 1994, s.94.

¹⁹ Osmanlı Devleti’nde ekraklarla ilgili işlemlere bakan görevlidir. Bab-ı Ali’de reisülküttaplık denilen bu yapı devletin dışişleri bürokrasisini yürütmek üzere ortaya çıkmıştır. XV-XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti’indeki belgelerde bu ifade farklı şekillerde kullanıldığı görülmektedir. Reis-i küttap, reisül-küttap

XVII. yüzyılın ortalarına doğru eski önemini kaybeden Divân-ı Hümâyûn; devlet işleri dışında yabancı elçilerin ağırlandığı, yeniçerilerin üç aydan üç aya aldıkları ulufelerin verildiği günlerde toplanılır oldu. Yeni yüzyılda devlet işleri de Osmanlı Devleti’nde vezir-i azâmın bulunduğu dairede görüşülürdü²². XVIII. yüzyılın ilk dönemlerinde ve III. Ahmed’in (1703-1730) saltanatı süresince divanın toplanma günü olarak herhangi bir gün kararlaştırılırken bazen de divanın kaldırıldığı görülmüştür. Divan-ı Hümâyûn’un ihtiyacı tekrardan anlaşılnca başlangıçta salı günleri, daha sonraları altı haftada bir toplanması kararlaştırıldı²³.

Divân-ı Hümâyûn, padişaha ait bir divan olduğundan padişah nerede olursa divanda orada kurulurdu²⁴. Bunun dışında devlet işlerinde ikinci dereceden sorumlu olan sadrazam seferde olduğu sürede divan bu kişinin başkanlığında toplanırdı²⁵.

Osmanlı Devleti’nde merkezde Divân-ı Hümâyûnlükindi, Kaymakamlık, Defterdar ve Kapudan Paşa Divanları; taşrada ise beylerbeyi himayesinde “Eyalet Divanı” ve ordu sefere giderken yol üzerinde “Ordu Divanı” gibi divanlar mevcuttu²⁶. Osmanlı Devleti’nde

ve reis efendi, yada reisül-küttab-ı Divan-ı Hümâyûn gibi ifadelerle kullanıldığı da görülmektedir. Bunların dışında bazen de riyaset-i küttab adları da yaygın olarak kullanılmıştır; bkz Recep Ahışalı, “Reîsülküttâb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.34, İstanbul 2007, s.546.

²⁰ Osmanlı bürokrasisinde kalemler ve kişiler adına yazılmış özet belgelerin adıdır. Bu ifade sözlükte “anmak” manasındaki zıkr kökünden gelen tezkire, Osmanlı diplomatiğinde çeşitli bürolar veya kişiler tarafından kaleme alınan ve konuyu özet olarak ifade edilen evraklar olarak farklı türleri bulunmaktadır, bkz Mübahat S. Kütükoğlu, “Tezkire”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 41, İstanbul 2012, s.73.

²¹ Aydın Yetkin, “Divan-ı Hümâyûn”, *The Journal Of Academic Social Science Studies*, Volume 5, Issue5, s.360-380.

²² Şimşek, s.1-2.

²³ Halaçoğlu, XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, s.8.

²⁴ Yetkin, s.359.

²⁵ Tuğba Kara, *170 No’lu Mühimme Defteri (H.1185-1188/M.1771-1774) ’nin Transkribi ve Değerlendirmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun 2007, s.1.

²⁶ Abid Yaşaroğlu, *Topkapı Saray Müzesi Kütüphanesi Koşullar 888 Numaralı Mühimme Defteri (1a-260a. Tahlil ve Transkripsiyonu)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1995, s.4.

Divan-ı Hümâyûn'un yanında vezir-iazâmın yönetim işleri ile ilgili olarak "İkinci Divanı"²⁷, "Cuma Divanı"²⁸ ile Çarşamba Divanı"²⁹ bulunmaktadır³⁰.

Osmanlı Devleti'nde devlet işlerinin görüşüldüğü bir kurum olmakla beraber halkın her türlü sorunlarının da dinlendiği mahkeme organı olarak da bilinmektedir. Devletin iç ve dış sorunları gibi birçok konunun görüşüldüğü Divan-ı Hümayun'da kararlar alındıktan sonra bunlar kaydedilirdi³¹. Divan bugünkü anlamıyla Bakanlar Kurulu, Danıştay, Yargıtay, Anayasa Mahkemesi vb. devlet kurumları için kullanılan bir meclistir³².

Divân-ı Hümâyûn'da örfî olarak isimlendirilen konulara vezir-i azâm, kişiler arasındaki arazi sorunlarına nişancı, hukuk ve adliye ile ilgili sorunlar kadı, ekonomi ile ilgili durumlar defterdar tarafından görüşülürdü. Divanda alınan kararların kaydedildiği defterlere "Mühimme Defterleri" ismi verilir³³. Mühimme defterlerine, Osmanlı Devleti'nde "Divân-ı HümâyûnSicilleri" ismi de verilmiştir³⁴.

Divân-ı HümâyûnOsmanlı Devleti'nde XVI. yüzyıl başlangıcından XVII. yüzyıl sonlarına kadar varlığını koruyacaktır. Bu kurum yavaş yavaş önemini kaybederek burada görüşülen devlet sorunları vezir-i azâmın (ikinci) divanına geçecektir. Divân-ı

²⁷ Osmanlılarda sadrazam divanına verilen isimdir. İkinci vakti divanı, akdedilip halkın işlerinin şerr ve kanun üzere görüldüğünü, anlaşmazlıkların çözümü için yapılan bir divan toplantısıdır, bkz Mehmet İpşirli, "İkinci Divanı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.22, İstanbul 2000, s.26.

²⁸ Vezir-i azam her Cuma günü sabah namazında sonra paşa kapısında bir divan kurardı; bu divana "Cuma Divanı" denilirdi. Bu usul yerleşmeden evvel Cuma divanları bir süre Kubbealtı'nda toplanmıştı. Bu divana, Divan-ı Hümâyûn üyelerinden yalnız kazaskerler katılırdı, bkz Yetkin, s.365.

²⁹ İstanbul, Galata, Eyüp ve üsküdar (bilad-ı selese) kadınların katıldığı Çarşamba divanı vardır, bkz Halaçoğlu, s.1467.

³⁰ Yetkin, s.363- 385.

³¹ İbrahim Ethem Çakır, *10 Numaralı Mühimme Defterinin (s.179-356) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2006, s.1-2.

³² Bayram Karabıyık, *54 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (221-291)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2012, s.2.

³³ Halaçoğlu, *Klasik Dönemde Osmanlı Devlet Teşkilatı*, s.9.

³⁴ Mehmet Ali Tan, *99 Numaralı Mühimme Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (91-180)*, Bitlis Eren Üniversitesi/Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bitlis 2015, s.1.

Hümâyûnbelli dönemlerde kapanıp açılmasına rağmen XVII. yüzyılda “Babîâli’nin”³⁵, gelişmesi ile beraber bu divan bir gösteriş ve devlet merasim törenlerin yapıldığı bir yerine dönüşecektir. Osmanlı Devleti’nde II.Mahmud (1808-1839) devletin hemen hemen her alanında reformlar yapacak ve bu reform etkileri kendisini Divân-ı Hümâyûn’da da gösterecek bu kurumun sona ermesine neden olacaktı. Devlet artık kabine sistemine geçince bu meclise de son verilecektir³⁶.

Mühimme defterleri, Osmanlı Devleti’ndeki bürokrasi işlerinin yürütülebilmesi için oluşturulmuş olan defterlerin en önemlilerindendir. Bu defterler Osmanlı Devleti’nde divanda alınan kararların bütününden oluşmaktadır. Yine bu defterler, hükümdarın ülkenin değişik yerlerine gönderdiği fermanlar, beratlar vb. hükümleri içerdiği için Osmanlı idari yapısı bakımından da son derece zengin bilgi kaynakları içeren oldukça önemli bir arşiv kaynağıdır³⁷.

Mühimme kelimesi “hemm” kelimesinden türemiş olup üzerinde durulan, dikkate alınan kelime anlamına gelmektedir³⁸. Bu anlamıyla mühimme; Osmanlı Devleti’nde Sadaret’te bulunan defterlerin bir bölümü için kullanılan tabirdir³⁹. Mühimme defterlerine bu ismin verilmesi XVII. Yüzyılın sonlarına dayanır. Daha önce bu defterlere “mirî ahkâm defterleri” veya “ahkâm-ı mirî” ismi verilmiştir⁴⁰. Bu durumda akla gelen soru “ahkâm”

³⁵ "Yüce kapı" anlamında bir tamlama olan Bab-ı Âli, yaygınlığı nedeniyle çok kere tek kelime halinde kullanılmıştır. Osmanlılarda ve genel de Türklerde üç dilde kapı, bab ve der kelimeleri "padişah ve sadrazam sarayı, devlet ve hükümet dairesi" manasında kullanılmıştır. Bu anlamlarıyla Osmanlı öncesi Türk ve İslam devletlerinde de kullanıldığı görülmektedir. Osmanlılarda Bab-ı Hümâyûn padişah kapısı ve sarayı, Bab-ı Asafi sadrazam kapısı ve sarayı, Bab-ı Meşihat şeyhülislam dairesi, Bab-ı Seraskeri seraskerlik dairesi, Bab-ı Defteri defterdarlık dairesi anlamında yaygın olarak kullanılmıştır, bkz. Mehmet İpşirli, “Bâbîâli”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.4, İstanbul 1991, s.378.

³⁶ Karval, s.2.

³⁷ İbrahim Canpolat, *72 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi* (s.160-320), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2013, s.7.

³⁸ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2009, s.714.

³⁹ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimler Sözlüğü*, C.III, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi, İstanbul 1993, s.695.

⁴⁰ Şimşek, s.1.

kelimesi ile ne söylenmek istendiğidir. Bu kelime hükmün çoğulu şeklinde olmakla beraber Divân-ı Hümâyûn'da alınan kararların kaydedilmesi için var olan diğer defterler için de bu ifade kullanılırdı. Böylece divanda ortaya çıkan kararların kayıt altına alındığı 1501 tarihinde yazılan ilk defterler bunlarla ilgilidir⁴¹.

1501'den sonraki tarihlerde ve ilk örneklerini teşkil eden 1544-1545 tarihli ahkâm kayıtları Osmanlı Devleti'ndeki diplomaside “mühimme” isminin yerine “*mîrî ahkâmı, sefer ahkâmı, sefere müte'allik ahkâm-ı şerîf*” vb. ifadelerin sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir⁴². Osmanlı Devleti'nde mühimmeler için “Daire-i Sadâret-i Uzmâ'da iradât-ı seniyyenin yanında Mabeyni Hümâyûna” gibi ifadelerinde kullanıldığı da görülmüştür⁴³.

Mühimme defterlerinde tespit edilen defter sayısı en son hali ile 267'dir⁴⁴. Bununla birlikte XVII.Yüzyıl başlarında bir defterin daha düzenlenme safhasında olduğundan bunun 267'ye dâhil olmadığı belirtilmiştir⁴⁵. Mühimme defterleri içerisinde son tespit edilen 267 No.lu defter XVIII. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkarılmıştır⁴⁶. T.C. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivinde bulunan defterlerin en eski tarihlisi 1553/961, en sonuncusu ise 1905/1323 tarihli olanıdır⁴⁷.

Osmanlı arşivlerinde bulunan ve mühimme defteri olarak isimlendirilen bu defterlerin kökeni açıklığa kavuşturulmamıştır. 1 ve 2 Numaralı mühimme defterlerinin

⁴¹ Emel Soyel, *XVII. Yüzyılda Osmanlı Divan Bürokrasisi'ndeki Değişimlerin Bir Örneği Olarak Mühimme Defterleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2007, s.4.

⁴² Şimşek, s.2.

⁴³ Muhammed Uğurlu, *73 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (121-276)*, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bitlis 2018, s.4.

⁴⁴ Yahya Koç, *149 Numaralı Mühimme Defteri (1155-1156/1742-1743) İnceleme-Çeviri-Yazı-Dizin*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2011, s.2.

⁴⁵ Reşat Çelik, *99 Numaralı Mühimme Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (1-90)*, Bitlis Eren Üniversitesi/Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bitlis 2015, s. 7.

⁴⁶ Abdulvahit Çelik, *97 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu Hicri 1090-1092/Miladi 1679-1681, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2009, s.32.

⁴⁷ Aydın, s.7.

mühimme biçiminde olmadığı, 3 Numaralı (966-968/1558-1560) mühimmenin ise mühimme olduğu tespit edilmiştir⁴⁸. Mühimme defterlerinin bilinen en eski örnekleri İstanbul Topkapı Müzesi Arşivinde E.12321 numaralı ve Ramazan 951-Safer 952/Kasım 1544-Nisan1545 tarihine dayanan defterdir⁴⁹.

Mühimme defterlerindeki fermanların her birine “hüküm” ismi verilmekle beraber kaydedilen belgelerin başlangıcı, gönderilecek olan kişinin adı ve unvanı belirtildikten sonra “hüküm ki” kelimesi ile son bulurdu⁵⁰. Kullanılan bu ifade mühimme defterlerinde bir üslup olmakla beraber bazı istisnai durumlarda mevcuttur. Belgelerdeki hükümlerde birtakım kayıtlara rastlanılmıştır. Bunlar şöyle sıralanmaktadır:

- **Yazıldı:** Yazılmış olan belgenin kime yada hangi makamlara gönderildiğinin bilinmesi için bu ifadenin kullanılması gerekir.
- **Bâ-hatt-ı şerîf:** Hükümdarın kendi yazısı ile emirlerinin yazılmasını göstermektedir.
- **()’a verildi:** Belgenin ferman dışında kimlerle gönderildiğini göstermektedir.
- **Bu dahî:** Yazılmış olan belgenin daha önceki dönemlerde yazılıp gönderilen fermanlar ile benzer özelliklere sahip olduğunu gösterir.
- **Bir sureti:** Yazılmış olan herhangi bir ferman eğer başka bir yere daha yazılacaksa karşı tarafa gönderilmeden önce bu ifade kullanılır.

⁴⁸ Serpil Bayrak, *16 Numaralı Mühimme Defterinin (238-394) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2016, s.7.

⁴⁹ Şuayib İzgi, *986 (1578) Tarihli 32 Numaralı Mühimme Defteri (s.201-400) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006, s.9.

⁵⁰ Yasemin Aydın, *27 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s.280-408)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2014, s.8.

- **Tarih:** Alınan kararların yazıldığı divan ile hükümlerin yazıldığı bölümleri belirtilir⁵¹.

Osmanlı Devleti'nde ilk dönem mühimmelerine bakıldığında bunlar adaletnameler⁵², beylerbeyi, sancakbeyi, name-i hümayûn⁵³, ahidname-i hümayûn⁵⁴ vb. konuları içerirdi. 1699'dan sonra ise name-i hümayûnlar için başka bir defter tutuldu⁵⁵. Babîâlî'de mühimmelerin sıralanış şekli ile bunların önem derecelerinin nasıl olduğu konusu belli değildir. Divan-ı Hümayûn'un yöneticisi olan Reisülküttab'ın "ehemm-i umur"dan oluşan konuları yazması ile mühimme defterleri oluşmaktadır⁵⁶.

Osmanlı Devleti'ndeki mühimmelerde kaydedilmiş olan berat⁵⁷ ve ferman⁵⁸lar belli bir usule göre işlev görürlerdi. Divân-ı Hümayûn'a gelen herhangi bir evrak kayıt işlemlerine tabî olmadan önce ya bu evrakların orijinaleri üzerinde işlemler yapılır ya da

⁵¹Kemal Erkan, *1734-1735 Osmanlı-İran Savaşı Mühimme Defteri (Ramazân 1146-Zilhicce 1147)*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2011, s.14.

⁵²Devlet otoritesini temsil edenlerin halka karşı bu otoriteyi kötüye kullanmalarını, olağan üstü tedbirlerle yasaklayan umumi mahiyetteki padişah fermanına verilen isimdir. Adaletnameler kökü eski İran imparatorluklarına uzanan Ortadoğu devlet ve hükümdar anlayışının en belirgin özelliğidir. Burada hükümdarın mutlak otoritesi, haksızlığın kaldırılmasında en son tedbir olarak görülür. Zulmü gidermek kuvvetlinin zayıfı ezmesine meydan vermemek. Halkın can ve mal emniyetini sağlamak devlet anlayışı olarak ön planda tutulur, bkz Halil İnalcık, "Adaletname", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul 1988, s.346.

⁵³Osmanlı padişahlarının yabancı hükümdarlara gönderdiği mektuplara verilen isimdir. Osmanlı Devleti'nde, yabancı devlet hükümdarlarının yanı sıra vasal durumdaki beylere, imtiyazlı bölgelerin idarecilerine yolladığı mektupları ifade eder, bkz Zeynep Tarım Ertuğ, "Nâme-i Hümayun", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.2, İstanbul 2016, s.349.

⁵⁴Ahidname "vasiyet etmek, ısmarlamak, yemin edip söz vermek, eman vermek ve zimmetine almak anlamındaki Arapça ahd ile Farsça name (mektup, kitap) kelimelerinden meydana gelen birleşik bir isimdir, bkz Mustafa Fayda, "Ahidname", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul 1988, s. 535.

⁵⁵Hülya Yüksel, *88 Numaralı Mühimme Defteri (Transkripsiyon, Özet ve Değerlendirme)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2010, s.4-5.

⁵⁶Mustafa Kılıç, "Osmanlı Tarih Araştırmalarında Mühimme Defterlerinin Yeri ve 107 Numaralı Mühimme Defteri, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.VII/2, Sivas 2003, s.251.

⁵⁷Bir tayini, bir vazife veya muafiyetin verildini gösteren, üzerinde pad işahın tuğrası bulunan belgelere denir, bkz Mübahat S. Kütükoğlu, "Berat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.5, İstanbul 199, s.472.

⁵⁸Tuğralı padişah emrine denir. Divan-ı Hümayun veya Paşakapısındaki divanlarda alınan kararlara uygun olarak yazılan ve üzerinde tuğra bulunan padişah emirlerinin (buyruk) genel adıdır, bkz Mübahat S. Kütükoğlu, "Ferman", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 12, İstanbul 1995, s.400.

evrakın bir özeti çıkarılarak bunlar üzerinde işlemler yapılırdı⁵⁹. Divân-ı Hümâyûn'da görüşülüp karara bağlanan birçok konunun derlenip toplanması için divanda var olan farklı kalemlere gönderilirdi. Bunlar önem sıralarına göre kendi içerisinde sıralanırdı. Divanda karara bağlanan birçok sorun, “mühim” kayıtlara konulurdu. Bu işlemlerle ilgilenenlere “mühimme-nüvîsân” denirdi⁶⁰. Bu defterlere yazılacak olan konu son derece önemli ise bu işi bizzat “beylikçi” kalemi yapardı. Mühimmelere yazılacak olan konu sıradan bir şey olursa bunları kâtipler yazardı⁶¹. 1797 senesinde yayımlanan bir nizamname ile beylikçi kalemlerinde var olan kişiler için yaptıkları çalışmaları bir yerde toplamak için “Mühimme Odaları” kuruldu⁶². Mühimme odaları ya da mühimme kalemi denilen yerlerin yöneticilerine “Kisedar” adı verilmektedir⁶³.

Osmanlı Devleti'nde mühimmedeferleri dört başlık adı altında toplanmıştır:

1. Padişahın payitahtta bulunduğu sırada sadrazam başkanlığındaki divan toplantısından çıkan emirlerin kaydolunduğu defterlere Mühimme Defterleri,

2. Sadrâzâmın seferde veya pâyitaht haricinde bulunması sebebiyle, yerine vekâlet eden rikâb kaymakamı ve sadâret kaymakamı başkanlığında toplanan divanda alınan kararların yazıldığı defterlere Rikâb Mühimmesi,

⁵⁹ Murat Yazıcı, *39 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi* (s.119-240), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2013, s.3.

⁶⁰ Özer, s.1.

⁶¹ Kadir Güney, *190 Numaralı Mühimme Defterinin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi* (H.1203-1204, M.1789-1790; sayfa 1-97), Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep 2012, s.4.

⁶² Murat Alanoğlu, *86 Numaralı Mühimme Defterinin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 201, s.5.

⁶³ Tefik Temelkuran, “Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, S.6, İstanbul 1975, s.142.

3.Orduyla birlikte sefere çıkan sadrazamın sefer sırasında akdettiği divân toplantılarında alınan kararların yazıldığı defterlere Ordu Mühimmesi⁶⁴,

4.Padişah ve sadrâzam aynı anda Dersaadet'ten ayrıldığında, devlet işlerini çekip çevirmekle görevlendirilen sadaret kaymakamının müstakil olarak akdettiği divânlarda alınan önemli kararların yazıldığı defterlere Kaymakamlık Mühimmesidenilmektedir⁶⁵.

Mühimmelerin kime yazılmak istendiği de belgelerin üst taraflarında belirtilmektedir⁶⁶. Bu belgelerde belgenin kime verildiği de ayrıca belirtilirdi. Bazı istisnâî durumlarda belgeyi götürecek olan kişiye verilmemekle birlikte yakın yere gidecek olan kişilere verilerek bunların teslim edilmesi istenirdi. Gönderilen belgelerin alt taraflarında tarihler muhakkak atılırdı. Ayrıca bu belgeler birden fazla yere gönderilecek olursa bunlarda belge tam olarak yazıldıktan sonra diğerleri de onun üzerine konulur suretleri açıklanır ve gerekli olan işlemler yapılırdı⁶⁷.

Mühimme defterlerindeki kayıtlar incelediğinde hükümlerin yan taraflarında müsvedde kısımlarını hazırlayan kâtiplerin rumuz denilen sahte isimler kullandığını, yazan kâtibin özelliği, yazılan belgelerin kâtipler tarafından elden geçirilip kontrol edildiğine dair “görüldü” ya da (/) gibi işaretlerin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bunları hazırlayan kâtiplerin kimliklerinin belli olması bürokrasideki işlemlerin yürütülmesi, bunların doğruluğu ve takiplerinin kontrol edilmesinin kolay olması gibi nedenlerden dolayı böyle bir yol izlenmiştir. Yine böyle bir işlemin yapılmasının bir başka nedeni de hiç şüphe yok

⁶⁴ Tuğba Ok, *23 Numaralı ve 1573-1574 Tarihli Mühimme Defteri/s.221-281 (Özet- Transkripsiyon-Dizin)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ 2018, s.1.

⁶⁵ Harun Baştürk, *9 Numaralı Nâme-i Hümayûn Defterinin Transkribi ve Değerlendirilmesi (B.117-232) (H.1186-1218/M.1772-1803)*, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kilis 2016, s.12-13.

⁶⁶ Ok, s.3.

⁶⁷ Kütükoğlu, s.523.

ki XVI. yüzyıldaki kâtiplerin sayılarının fazla olması ve aynı ismi kullanan birden çok kâtibin bulunmasıdır⁶⁸.

Mühimmelerde gizliliği olan hükümler olursa bunlar divanda çalışanlar tarafından kontrol edilir ve daha sonra kâtipler tarafından yazılırdı. Fermanların orijinallerinde bulunan rûkûnler, davet veya tuğradaki gibi önemsenmeyerek yazılmamış olmakla beraber bunlar “elkab” olarak kısaltılıp yazılırdı⁶⁹. Mühimme defterleri yazılırken Osmanlı Devleti’ndeki diplomaside kullanılan yazma modeli benimsenerek belgeler yazıya geçirilirdi⁷⁰. Bunlar şu başlık altında sıralanmaktadır: Davet, Tuğra, Unvan-Elkab, Muhatabın Adı ve Lakabı, Dua, Nakil ve İbلاغ, Emir, Tekit ve Tehdit, Tarih ve Yer’dir

Davet kısmı mevcut belgelerde en üst kısımda bulunan ve besmelenin kısaltılmış hali olan “b” harfinin kullanılmasının yanı sıra bazı durumlarda Allah’ın isminin kısaltılmış hali olan “hüve” kelimesinin de kullanıldığı görülmektedir⁷¹. Davet kısmından sonra padişahın izlerini taşıyantuğra kısmı “Tuğrakeş ya da Nişancı” tarafından özenli bir şekilde çekilirdi⁷². Mühimme defterlerinde davet ve tuğra denilen kısımlar yer almazdı. Bunun nedeni, mühimmelerdeki kısımlar var olan belgenin temel parçaları olması ve belgelerin birer müsvedde parçaları olmasıdır ki bu iki bölüm mühimmelerde yer almaz⁷³. Unvan ve Elkab bölümlerinde, Osmanlı padişahı başka bir hükümdara mektup göndereceği zamanlarda öncelikle kendi unvanlarına ve elkablarına yer verirdi, ayrıca padişah kendisinin sahip olduğu yerler hakkında da açıklama yapardı. Mühimme defterlerinde

⁶⁸ Kaya, s.22.

⁶⁹ Kütükoğlu, s.521-522.

⁷⁰ İlker Külbilge, *141 Numaralı Mühimme Defteri (H. 1148)*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2002, s.15.

⁷¹ Kılıç, s.253-254.

⁷² Uğurlu, s.8.

⁷³ Murat Ateş, *88 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi 1637-1638 (H1046-1048)*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2008, s.38.

mektubun gideceği kişinin elkabına çok fazla yer verilmezdi⁷⁴.XVII. yüzyılın ikinci dönemine kadar olan kısımda defterlerde “buyurdum ki” ifadesinden sonra konuyu tekrar belirtmek için emir ifadeleri yazılırken, daha sonraları bu daha da kısaltılarak “mûcebince emr-i şerif yazılmıştır, şürûtü ile yazılmıştır, vech-i meşrûh üzerine yazılmıştır” gibi buna benzer ifadeler kullanılırdı. İlk mühimme örneklerini oluşturan 1544-1545 No.lu defterlerde “bir hüküm, bir hüküm ki” ifadeleri daha sonraları “hüküm ki” biçimine dönüşmüştür⁷⁵. “Hüküm ki” den sonra genelde boşluk bırakılmadan belgeler yazılırken ilerleyen dönemlerde belirtilen kısımlardan sonra bir iki satır boşluk bırakılıp alt bölümlere geçilirdi. Buna benzer bir durumda tekid denilen bölümde görülürdü. İlk yazılan mühimme örneklerinde bu kısım ya son bölümde ya da sondan bir önceki kısımda bulunurdu. Defterlerin ilerleyen örneklerinde “deyu yazılmıştır” diye yazıldıktan sonra alt tarafa geçilir, “tekid” belirtildikten sonra bununla ilgili hükümler yazılırdı⁷⁶. Dua ve hayır bölümlerinde karşı tarafın rütbe ve derecelerine dikkat edilerek belgeler yazılırdı. Örneğin; kadı için “zide fazluhu”, vezir-i a’zâm için “edamallahu teala, beylerbeyi için “dâme ikbâlehu”, alaybeyleri ile sancakbeyleri için de “dâme izzûhu” gibi ifadeler kullanılırdı. Nakil-iblağ kısımlarında konunun asıl sebebine değinilir ve belgenin ne için yazıldığı hakkında açıklama yapılırdı. Emir, tarih ve yer-zaman ile belgelerin yazılış aşaması sonuçlanırdı⁷⁷.

Osmanlı Devleti’nde mühimme defterlerinin ilk örnekleri bir tarih başlama çizgisi ve hükümlerin kaleme alındığı yer isimleri ile başlamaktadır. Bununla beraber yine ilk örneklerde hükümlerin yan taraflarında birtakım işaretler, açıklamalar, notlar yazılırdı.

⁷⁴ Tan, s.5.

⁷⁵ Feridun M. Emecen, “Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.3, S.5, İstanbul 2005, s.129.

⁷⁶ Soyel, s.49-50.

⁷⁷ Oğuzhan Yüce, *59 Numaralı Mühimme Defterinin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2007, s.23-24.

XVII. yüzyılın ortalarına doğru hükümlerin başlangıç taraflarına padişah tarafından hat suretleri yazılmaya başlanacaktır. Osmanlı İmparatorluğu’nda bu yazılar “Divanî⁷⁸” yazı çeşidine göre yazılırdı. Belgelerin dili toplumun anlayacağı ölçüde sadedir. Mühimmelerde anlatılanları güçlendirip etkili kılmak için “Arapça, Farsça” kelimeler ve belli başlı kalıplarda kullanılmıştır⁷⁹.

Osmanlı Devleti’nde belgelerdeki hüküm örnekleri ile beratlar defterlere yazılmadığı sürece bunların hiçbir önemi bulunmazdı. Bundan dolayı, devlet yöneticilerinin bulundukları yerlere bu defterler sandıklara koyularak taşınırdı. Bunun yapılma nedeni, yapılacak olan işlemlerin daha hızlı bir şekilde olmasını sağlamaktır. Yine Osmanlı Devleti’nde savaşların yapıldığı dönemlerde işlemlerin aksamaması için Divan-ı Hümâyûn’daki görevlilerden bir kısmı ve bunların tuttukları defterler ile beraber orduyla birlikte savaşa giderlerdi. Defter suretlerini Osmanlı Devleti’nde iki bölüme ayırmak mümkündü. İlki Bab-ı Âliyye ile ilgili her türlü yapıyla ilgili yazılmış olan hükümlerin bulunduğu Divân-ı Hümâyûn, diğeri ise ekonomiyle ilgili konuların bulunduğu Bab-ı Defteri defterlerinden oluşmaktadır⁸⁰.

Osmanlı Devleti’nde XVII. yüzyıla birlikte “Şikâyet Defterleri” denilen bir defter türü daha ortaya çıkmıştır⁸¹. Şikâyet defterlerinin ilk örnekleri 1059-1649 tarihleriyle ilgilidir. Şüphesiz bu tür defterlerin oluşmaya başlamasıyla birlikte mühimmelerde de belirli bir azalma oldu. Bununla birlikte bu iki defter arasında belirgin bir ayrım

⁷⁸ Dîvânî yazı şekli, II.Mehmed’in, İstanbul’u fethinden sonra devlet işlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için kurduğu Divan-ı Hümâyûn’dan çıkacak resmî kayıtların yazılması için özel olarak meydana getirilmiş ve bundan dolayı da ismine divanî denilmiştir, bkz Recep Karakaya-İsmail Yücedağ, *Osmanlı Arşiv Vesikaları*, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2013, s.28.

⁷⁹ İlhan Gök, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi 168 Numaralı Mühimme Defteri (s.200-376) (1183-1185/1769-1771) Transkripsiyon, Değerlendirme*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2007, s.6.

⁸⁰ Yağlı, s.45.

⁸¹ Karabıyık, s.7.

yapılamamaktadır. Birbirlerine benzeyen çeşitleri her ikisi için de geçerliydi. Dolayısıyla şikâyet defterleri olarak her ne kadar yeni bir mühimme örneği oluşmuşsa da bu tam anlamıyla bu türün ilk örneklerini oluşturmaz⁸². XVIII. yüzyılın ortalarına gelindiğinde Şikâyet defterlerinde illere göre bir ayırım olacak ve bunlara “Ahkâm-ı Şikâyet” ismi verilecektir⁸³.

Mühimmelere dayalı olarak ortaya çıkan şikâyet defterleri, kendi konusuyla ilgili şikâyetleri 1059-1253(1649-1837) tarihleri barındıran “Atik Şikâyet Defteri” olarak 213 adet şikâyetten oluşmaktadır. Bunlar kendi içerisinde; Atik, Ordu, Rikab şeklindedir. Bu defterlerden eski tarihli olanının şikâyet defterleri ile ilgili olup olmadığıise bir muammadır⁸⁴.

Osmanlı Devleti’nde şikâyet türü defterlerin dışında 1699’da önceki mühimmelerin içerisinde olan Nâme-i Hümâyûn için apayrı bir bölüm oluşmuş ve var olan Nâme-i Hümâyûnlar bir araya getirilmiştir. Böylece “Nâme-i Hümâyûn Defterleri” adı altında bir defter oluşmuştur. Bu yapılan yeni düzenlemeyle mühimmedefterleri daha da özel bir hale gelmiştir⁸⁵.

XVII. yüzyılın ikinci yarısına doğru mühimmelere bir yenisinin daha eklendiği görülür. Edirne Rikab Mühimmesi denilen yeni bir mühimme ortaya çıktı. XVII. yüzyılın sonlarına gelindiğinde yapılan savaşlar daha çok Batı yönünde olduğu için dolayısıyla da merkez Edirne olacaktır. Ordunun sadrazam eşliğinde Edirne’den ayrılması, padişahlarında İstanbul’da değil Edirne’de kalması bu Rikab Mühimmesi denilen türün ortaya çıkmasını

⁸² Emecen, “Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet”, s.124.

⁸³ Mübahat Kütükoğlu, “Mühimme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.31, İstanbul 2006, s.521

⁸⁴ Emecen, “Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet”, s.124-125.

⁸⁵ Aziz Altı, *22 Numaralı Mühimme Defteri’nin (H.981/M.1573) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (s.215-351)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2013, s.3.

sağlayacaktır. Yaşanan gelişmeler sonucunda Osmanlı Devleti'ndeki ordunun kışın bulunduğu yer bundan dolayı Belgrad yerine Edirne olacaktır. İstanbul'a dönülmediği zamanlarda buralarda yazılan Rikab Mühimmesi'nin yazılmasına devam edilip Edirne Rikab Mühimmesi de dolayısıyla yazılırdı. Her ne kadar bu iki mühimme yeni gibi görünse de Edirne'deki Rikab Mühimmesi daha önce sona erdi. 1102/Mayıs 1691'de sadrazam, orduyla beraber İstanbul'dan ayrıldığı zaman İstanbul Rikab Mühimmesi oluştu. İstanbul Rikab Mühimmesi yazılırken ortaya çıkan Edirne'deki Rikab Mühimmesi yaklaşık olarak bir yıl sonra sona erecektir. Bunun nedeni ise ordunun bu ayda Edirne'ye gelmesidir⁸⁶.

Mühimme defterleri, yalnızca T.C Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığında bulunmamakla birlikte hem yurt içi hem de yurt dışındaki çeşitli kütüphanelerde de bunların örnekleri mevcuttur. Örneğin İstanbul'daki Köprülü Kütüphanesinde 1146-1147/1734-1735 tarihlerine dayanan seferlerle ilgili olduğu anlaşılan mühimmeler mevcuttur. Yine Milli Kütüphanede masanın üzerindeki suyun mühimmelerin üzerine dökülmesi sonucu okunamaz halde olan 1564 tarihli ve 264 sayfadan oluşan bir mühimme daha mevcuttur. Yurtdışında L.Fekete'nin açıkladığı iki adet defterden birisi 1071-1076/1660-1665 tarihli olan orduyla ilgili Ordu mühimmesi, ikinci olanı 1091/1680 tarihli şikâyetlerden oluşan şikâyet mühimmesidir. Bunların dışında Avusturya'nın başkenti Viyanadaki Milli Kütüphanede 23 Şevval 971-29 Zilhicce 971/15 Haziran 1563-8 Ağustos 1564 tarihlerine dayanan 264 sayfadan oluşan bir mühimme daha bulunmaktadır⁸⁷.

⁸⁶Soyel, s.50.

⁸⁷M.Alper Yayvan, *96 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H.1089-1090/M.1678-1679) (s.100-199)*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep 2014, s.22-23.

Osmanlı arşivinde "989 Numaralı Divân-ı Hümâyûn Defterleri Kataloğunda Mühimme Defterleri başlığı altında, Hicri 961-1323 Miladi (1553-1905) tarihleri arasında tutulmuş 266 adet mühimme defteri vardır. Mühimme tasnifinden başka aslında mühimmeler arasında yer alması gerekirken sonradan bulunduğu için ayrı bir tasnif haline getirilen mühimme defterleri "Zeyli" başlığı altında Hicri 980-1195 Miladi 1572-1780 tarihleri arasında tutulmuş 17 adet mühimme-i zeyli defteri de bulunmaktadır. Yine Mühimme-i Asâkir Defterleri başlığı altında Hicri 1196-1328 Miladi 1781-1910 tarihleri arasında tutulmuş 68 adet Mühimme-i Asâkir Defteri; Mühimme-i Mektûme Defterleri başlığı altında Hicri 1203-1302 Miladi 1788-1885 tarihleri arasında tutulmuş 10 adet Mühimme-i Mektûme Defteri yer almaktadır. Mühimme-i Mısır Defterleri başlığı altında ise Hicri 1119-1333 Miladi 1785-1915 tarihleri arasında tutulmuş 15 adet Mühimme-i Mısır Defteri ile "980 numaralı Bâb-ı Âsafî Defterleri kataloğunda mühimme defterleri başlığı altında Hicri 977-1252 Miladi 1570-1836 tarihleri arasında tutulmuş 43 adet mühimme defteri parçasının yanı sıra, Mühimme-i Mektûme Defterleri başlığı altında Hicri 1223-1224 Miladi 1808-1809 tarihleri arasında tutulmuş 1 adet Mühimme-i Mektûme Defteri yer almaktadır. Mühimme-i Mısır Defterleri başlığı altında Hicri 1122-1128 Miladi 1710-1716 tarihleri arasında tutulmuş 16 sayfalık 1 adet Mühimme-i Mısır Defteri parçası olmak üzere toplam 376 adet mühimme defteri ile fasiküllerden oluşan 44 adet mühimme defteri parçası mevcut bulunmaktadır⁸⁸.

Mühimme defterleri özellikleri bakımından şu başlıklara ayrılır:

a. Osmanlı Devleti'nin merkez ve taşra teşkilatındaki idari ve askeri organların yapısı, karşılıklı münasebetleri, çalışma tarzları, fonksiyonları hakkında önemli kaynaktır.

⁸⁸ Hülya Özer, *23 numaralı ve 1573-1574 Tarihli Mühimme Defteri/ s.156-220 (Özet-Transkripsiyon-Dizin)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ 2018, s.3.

b. Komşu ülkeler ile Kuzey Afrika, Balkanlar, Orta Doğu ve Güney Rusya'nın tarihleri açısından çok önemli bilgiler ihtiva eder.

c. Osmanlı Devleti'nin gayrimüslim tebaası ile olan münasebetleri, azınlıklar hukuku, halkın sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının temini hususlarındaki yönetim politikası, ibadet ve ayin serbestisi, mabetlerin inşası gibi konular mühimme defterlerinde sıklıkla işlenen konulardır.

d. Hac organizasyonu, surre alayları, mukaddes beldelelere götürülen hizmetler, mühimme defterlerinde konu olarak ayrı bir yer tutar.

e. Osmanlı kültür ve sanat faaliyetleri cümlesinden, imar ve iskân siyaseti, çevre ve belediye hizmetleri, sağlık ve eğitim işleri, geniş vakıf idarelerinin problemleri ve teftişleri bakımından da zengin malzeme ihtiva eder.

f. Sayıları hayli fazla olan ve ordu divanınca tutulan mühimme defterleri, askeri tarih, harp tarihi ve lojistik hizmetler tarihi yönünden birinci elden kaynaktır⁸⁹.

1. Osmanlı denizlerinde güvenliğin nasıl sağlanacağı ile korsancılık faaliyetleri hakkında hükümler barındırır⁹⁰.

Osmanlı padişahlarından reformları ile bilinen II.Mahmud, mühimmelerle ilgili olarakta bazı değişiklikler yapmıştır. Buna göre; Reîsül-küttablık, Hariciye Nazırlığına

⁸⁹ Aydın, s.9-10.

⁹⁰ Hacı Osman Yıldırım, Vahdettin Atik, Murat Cebecioğlu vd. *5 Numaralı Mühimme Defteri (973/1565-1566) Özet ve İndeks*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, No 21, Ankara 1994, s.22-35.

dönüşmüştür. Yapılan bu düzenleme Hariciye Nazırlığının bundan böyle mühimme defterlerinin yazıldığı yer olarak kalmasını sağlayacaktır⁹¹.

Osmanlı Devleti’nde XVII. yüzyılda devlet sorunların görüşüldüğü yer olan Divan-ı Hümayûn yerine Paşa Kapısı’nda bu işlemler yapıldığından⁹² devlet de bundan böyle yazışmaları fermanlar yerine sadrazam buyurulduları almaya başlayacak ve bu hükümler “Ayniyat Defteri⁹³” olarak ayrı bir defter türünde tutulmaya başlanacaktır. Ayrıca Osmanlı Devleti’nde mühimme kayıtlarını yazan kâtipler ve Sadaret’te bulunanlar Osmanlı Devleti’nde son dönemlere kadar mevcut görevlerini sürdürmüşlerdir⁹⁴.

⁹¹Yunus Eren, *34 Numaralı ve H. 986/1578 Tarihli Mühimme Defteri (s.1-164)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2011, s.11.

⁹²Efe Şaşmaz, *247 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2013, s.2.

⁹³ Osmanlı Devleti’nde, XIX. yüzyılda sadaretten nezaretlere, çeşitli dairelere ve vilayetlere yazılan tezkirelerin suretlerinin kaydedildiği defterlere verilen isimdir, bkz Necati Aktaş, “*Ayniyat Defteri*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.4, İstanbul 1991, s.277.

⁹⁴Baştürk, s.14.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. 1720 Tarihine Kadar Maraş

Kahramanmaraş, Türkiye'nin güney tarafında 37° 11'- 38° 36' kuzey paraleli ile 36° 15'-37° 42' doğu meridyeni arasında kalan yerde bulunmaktadır. Şehir 14.525 km² bir alana sahip olduğundan Türkiye'nin yüzölçümüne göre en büyük 12. kentidir⁹⁵.

Maraş, Akdeniz Bölgesi'nde yer alan Adana ilinin kuzeydoğu kesiminde yer almaktadır. Maraş; Akdeniz Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin kesiştiği kavşak bir bölgede bulunmaktadır. İlin deniz seviyesinden yüksekliği 700 metre civarındadır⁹⁶.

Maraş bölgesinin doğu kesiminde Malatya-Adıyaman, güneydoğu kesiminde Gaziantep, güneyde Hatay, güneybatısı ile batı bölgelerinde Adana, kuzeybatıda Kayseri, kuzeyde ise Sivas ilini kapsayan kesim Maraş ilinin sınırlarını oluşturmaktadır. Maraş, Toros Dağları'nın devamı olan dağlarla bu dağların arasında yer alan platolar ve çöküntü denilen ovalardan meydana gelmektedir. Şehrin yaklaşık olarak %60'lık bir bölümü dağlarla çevrili iken %20'lik bir kesimi de ovalardan oluşmaktadır⁹⁷.

Maraş bölgesinde, Cumhuriyet ilan edilmeden nüfus sayımı ile ilgili olarak verileri daha çok tahrir defteri, devlet salnamesi, seyyahların seyahatnameleri ve tezkirelerden öğrenmekteyiz. 1525 senesinin tahrir defterlerinde Maraş ile ilgili nüfus verilerinde burada yaşayanların sayısı 6025 kişiden oluşmaktadır.

⁹⁵ Mehmet Gürbüz, “*Kahramanmaraş İlinin Coğrafi Özellikleri*”, “Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş”, Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş 2014, s.95.

⁹⁶ Nermin Gümüşalan, *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Maraş (1909-1938)*, Öncü Yayınevi, Ankara 2014, s.17.

⁹⁷ Harun Şahin, *XX. Yüzyılın Başlarında Maraş Sancağının İktisadi, Mali ve Sosyal Durumu*, Öncü Yayınevi, Ankara 2015, s.9.

1563 yılında 16.117 kişi ve buna bağlı olarak nüfusta artışlar gözlenmektedir. Cumhuriyet'ten sonraki dönemde ilk nüfus sayımına göre sayı 184.958 kişiden oluşuyordu⁹⁸.

Türkiye İstatistik Kurumunun 31 Aralık 2018 tarihinde açıkladığı verilere göre Kahramanmaraş'ta 1 Milyon 144 bin 851 kişi olduğu tespit edilmiştir. Vilayette erkek nüfusu 580 bin 410 kişi iken, kadın nüfusu ise 564 bin 441 kişi olarak açıklanmıştır⁹⁹.

Maraş'ın tarihine geçmeden önce Maraş kelimesinin anlamına değinmekte fayda vardır. Maraş kelimesi; Maraj, Markasi, Marasion, Margas, Margalı, Marah, Maraksium, Marasion, Mer'aş gibi farklı şekillerde söylenen Maraş isminin menşei ile ilgili olarak birbirinden farklı görüşler vardır¹⁰⁰. Bir görüşe göre; "Tulgadır" diye kullanılan Dulkadir Osmanlı ve İran tarihlerinde bu medeniyetlerin etkisi altında kalan Türk tarihçileri "Zu'l kadr" şeklinde de bu kelimeyi ifade ederlerdi¹⁰¹.

Anadolu'nun en güzide şehirleri arasında yer alan Maraş'ın, tarih boyunca iki defa yer değiştirdiği bilinmektedir. İlki bugünkü Maraş şehrinin hemen güneydoğusunda Erkenez Çayı diye anılan yerin yanındadır. İkinci yerleşim yeri bugün "Kara Maraş" diye söylenen yerdir. Maraş'ın ilk taşınması Hamdani Devleti hükümdarlarından "Seyfüddevle" tarafından gerçekleşirken ikinci taşınma olayı Dulkadiroğlu Beyliği hükümdarlarından "Alaüddevle" tarafından gerçekleşti. Maraş'ın günümüz mevkisine gelmesi Osmanlı Devleti zamanında inşa edilen Maraş Kalesi ile oldu. Yine Maraş'ın coğrafi konumu ile ilgili olarak bugünkü "Mağaralı Mahallesi" diye belirtilen yerin Maraş olduğu söylenilse

⁹⁸ Gürbüz, s.122-123.

⁹⁹ <https://www.yenisafak.com/ekonomi/kahramanmarasin-nufusu-17-bin-228-kisi-artti-3444503>

¹⁰⁰ İlyas Gökhan, "Maraş Adının Anlamı ile İlgili Görüşler", "Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş", Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş, 2014, s.17.

¹⁰¹ İbrahim Solak, *Kânunî Döneminde Elbistan Kazâsı*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Konya 1996, s.8-9.

de arkeolojik kazılar sonucunda buranın parça parça şeklinde olduğu ortaya çıkarılmıştır¹⁰².

Markasi, tabirini Asur Devleti zamanında kullanıldığını kaynaklar da doğrulamaktadır. Bu kelimeyi Roma döneminin krallarından Caligula, Germanicia olarak düzenledi. Verilen isim Bizans Devleti zamanında da kullanıldı. Mar'aş tabiri ayrıca şehirdeki çeltik tarımı ve bataklıkların çok fazla olmasında dolayı "titreme yeri" anlamına geldiğini belirtmekle beraber buna dair elimizde yeterli kaynak bulunmamaktadır¹⁰³.

Asur Devleti'nin hükümdarlarından Kral Sargon tarafından bu şehre "Maraji" ismi verildi. Bu kelimeyi bazı yazarlar "Maraj, Marah, Maraksiyum" olarak da ifade ederlerdi¹⁰⁴.

Maraj kelimesinin Hitit Devleti'nin komutanlardan Maraj adlı birisinden geldiği söylenilmektedir. İran bölgesinde Maraş adı ile ilgili bir şehir bulunmaktadır. Maraş ile ilgili çalışmalar yapan Besim Atalay "Maraş Tarihi ve Coğrafyası" adlı eserinde Yemen bölgesinde Himyeri¹⁰⁵ler Devleti denilen devletin hükümdar isminin Mer'aş olduğunu ve bu ismin manasının "Aslanpençesi" anlamına geldiğini söylerdi. Maraş ismiyle ilgili olarak Bizans dönemine ait kaynaklarda bu ismin "Marasin, Marassion" diye geçtiği belirtilir. Marassion'un Haçlılar zamanında işgal edilen Maraş'ın bir komutan olan Marassion'dan geldiği söylenirse de bununla ilgili yeterli kaynak bulunmamaktadır. Müslümanlar tarafından 637 yılında ele geçirilen Maraş, Hitit Devleti zamanında kullanılan ismiyle söylenmeye devam etse de Maraj kelimesinden dolayı Arapçada "j" harfi olmadığından

¹⁰² Hasan Arslan, *17. Yüzyılda Maraş Sancağı*, Öncü Basımevi, Kahramanmaraş 2014, s.14-15.

¹⁰³ Metin Tuncel, "Kahramanmaraş", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.24, İstanbul 2001, s.192.

¹⁰⁴ Besim Atalay, *Maraş Tarihi ve Coğrafyası*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2008, s.17.

¹⁰⁵ M.Ö 115- M.S. 525 yılları arasında Yemen'de hüküm süren Arap hanedanı. Güney Arabistan'ın güneybatı yaylalarından gelmiş olan Himyeriler, Yemen'in güneyindeki "Cened" şehri ve civarında yaşıyorlardı. Himyer'in oğulları Malik, Amir, Amr. Sa'd ve Vasile'den yeni kollar ortaya çıkmıştır, bkz Hüseyin Algül, "Himyeriler", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.18, İstanbul 1998, s.62.

Mer'aş şeklinde değişmiştir. Hasan Reşit Tankut, incelemeleri sonucunda, bu incelemelerini herhangi bir dayanakla desteklemediğinden şehre “Kutlu Güneş” anlamına gelen Maraş ismini vermiştir¹⁰⁶.

XVII. yüzyılda Maraş bölgesine gelen ünlü seyyah Evliya Çelebi, Maraş isminin nereden gelebileceği ile ilgili efsanevi bir olaydan bahseder. Buna göre Evliya Çelebi, bir yaratığın şehirdeki bütün insanları yemesinden dolayı şehre “Mâr-ı iş” denildiğini ve Maraş isminin de buradan hareketle verildiğini belirtir¹⁰⁷.

Osmanlı Devleti zamanında şehrin adı “Zülkadir” olduğu görülmektedir. Maraş, Milli Mücadele zamanında göstermiş olduğu üstün başarıdan dolayı 7 Şubat 1973 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından “Kahraman” unvanını aldı ve şehrin ismi bundan böyle “Kahramanmaraş” olarak değişti¹⁰⁸.

Maraş’ın tarih öncesi dönemleriyle ilgili olarak elimizde yeterli kaynak mevcut değildir. Bunun sebebi; Maraş’ın tarih öncesi ile ilgili yeterli çalışmaların yapılmamış olmasındandır. Yalnızca Maraş’ın güneyinde bulunan Domuztepe Höyüğü denilen bir yerde yapılan arkeolojik çalışmalarda bölgenin M.Ö. 8.000 yılına kadar giden bir tarih öncesi döneminin olduğunu görmekteyiz¹⁰⁹.

Maraş bölgesi mevcut konumu itibarıyla M.Ö. 2000’li yıllarda Hititler tarafından kurulduğu bilinmektedir. Şehirde var olan Maraş Kalesi de yine bu medeniyetinden kaldığı söylenilmektedir. Bölgede kurulan şehir devletlerinin adının “Gurkum”

¹⁰⁶ İlyas Gökhan, “İlkçağ’dan Müslümanların Fethine Kadar Maraş”, “İlkçağdan Dulkadirliilere Kadar Maraş”, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2008, s.11-14.

¹⁰⁷ İlyas Gökhan, *Başlangıçtan Kurtuluş Harbine Kadar Maraş Tarihi*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2011, s.21.

¹⁰⁸ Kemalettin Koç, *Kahramanmaraş’ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2010, s.47.

¹⁰⁹ Ahmet Eyicil, *Yakınçağda Kahramanmaraş*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, s.20.

olduğunu literatürde “Maraş Aslanı” olarak var olan aslan heykelindeki yazılardan hareketle medeniyetin burada kurulduğu anlaşılmaktadır¹¹⁰.

Maraş bölgesindeki Afşin şehri, Roma Dönemi’nde Hristiyanlık dininin yayıldığı ilk yerlerden biri olma özelliğine sahiptir¹¹¹. Romanın devamı olan Bizans zamanında “Germanika” olarak bilinen Maraş ele geçirildi. Bizans’ın, Sasani (İran) ile yaptığı mücadeleye Maraş bölgesinden de katılım olacaktır¹¹².

Maraş bölgesine Arapların önem vermesi Hz. Peygamberin ölümünden sonra başlayan dört halife döneminde Hz. Ömer zamanında başlayacaktır¹¹³. Dört halife döneminden sonra İslam Tarihi’nde yepyeni bir dönem başlayacak ve siyasi otorite Emevi Devleti’nin eline geçecektir. Emevi Hükümdarı Muaviye, dört halife döneminde olduğu gibi Maraş’ta imar faaliyetlerinde bulunmaya devam ederek harap veyıkılmaya yüz tutmuş olan şehri imar etmiş¹¹⁴, başka şehirlerden bölgeye insanlar göndererek Anadolu’daki gaza girişimleri için askeri üs yapmayı planlamıştır¹¹⁵.

Halifelik makamı Abbasi Devleti’ne geçince Maraş’taki mücadeleler kaldığı yerden devam etti. 754 yılında Maraş bölgesi bir kez daha Bizans’ın eline geçince şehirde yağma girişimleri devam etti. Abbasi Devleti, şehirde iki önemli merkez inşa etti. Bunlar Maraş’taki şehir merkezi ve Müslüman Araplar için önemli bir yeri olan “Hades” (Malatya üzerine yapılacak olan seferler için askerlerin toplanma yeri olacak) Abbasiler tarafından

¹¹⁰ Mehibe Şahbaz, *XIV-XVI. Yüzyıldaki Dulkadiroğulları Beyliğindeki Kültürel ve Mimari Unsurlar*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Kayseri 2015, s.36.

¹¹¹ Gökhan, “*İlkçağ’dan Müslümanların Fethine Kadar Maraş*”, s.60.

¹¹² Şahbaz, s.37.

¹¹³ Metin Tuncel, “Kahramanmaraş”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.24, İstanbul 2001, s.192.

¹¹⁴ İsmail Altınöz, *Dulkadir Beylerbeyliğinin Teşekkülü ve Gelişimi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1995, s.5.

¹¹⁵ Şahbaz, s.39.

yapıldı¹¹⁶. Maraş bölgesi Abbasilerden sonra Tolunoğulları ve ardından Hamdanilerin eline geçti¹¹⁷. Ardından Bizans'ın hâkim olduğu Maraş'a B.Selçuklular hâkim olacaktır¹¹⁸.

Türkler ile Haçlılar arasında sık sık el değiştiren şehir belirli bir süre Danişmendlilerin eline geçti. Bizans ordusu, Haçlılar ile işbirliği yaptığı için burayı Bizans'a verdi. Sultan I.Mesud zamanında yeniden alındıktan sonra hükümdar burayı oğluna verdi. I.Kılıçarslan zamanında Haçlıların saldırılarına uğrayınca Maraş bölgesinde bir uç beylik kuracaktır. I.Kılıçarslan, kurduğu uç beyliğine valiler atayacaktır (Hüsametdin Hasan Bey Maraş uç beyi oldu¹¹⁹).

1277 senesinde Memlûk hükümdarlarından Baybars, Moğolları yenerek (Huni Zaferi Elbistan1277) Elbistan ve çevresini hâkimiyetine geçirdi fakat Selçuklu Devleti'nden beklediği yardım gelmeyince Baybars buradan çıktı. 1299 yılında şehir Mısır'daki Türk Memlûklülerin eline geçecek, bu hâkimiyet 1337 senesinde Dulkadiroğlu beyliğinin kurulmasına kadar devam edecektir. Büyük Selçuklu Devleti, Anadolu'yu ele geçirip Türk nüfusunu arttırmak istedi ve Maraş bölgesine yoğun bir şekilde Türkmenler akın etti.¹²⁰ Maraş ve çevresine yerleşen Türkmenler ileride "Dulkadiroğlu Beyliği"nin kurulmasında önemi bir rol oynayacaklardır¹²¹. Ardından bölgede Karaca Beytarafından 200 yıl sürecek olan "Dulkadiroğlu Beyliği" kuruldu.

Kurulma safhasında olan bu beylik iyi bir strateji geliştirecek ve gerek akraba yolu ile ve gerekse siyasi münasebetler neticesinde varlığını çok uzun süre sürdürecektir. Yine kurulan bu beylik Osmanlı Devleti, Safevi (İran), Memlûk (Mısır) Devletleri için coğrafi

¹¹⁶ Eyicil, *Yakınçağ'da Kahramanmaraş*, s.25.

¹¹⁷ Şahbaz, s.40.

¹¹⁸ Gökhan, "İlkçağ'dan Müslümanların Fethine Kadar Maraş", s.90-108.

¹¹⁹ Bal, s.30.

¹²⁰ Eyicil, *Yakınçağ'da Kahramanmaraş*, s.28.

¹²¹ Altınöz, Dulkadir Beylerbeyliğinin Teşekkülü ve Gelişimi, s.8.

açından önemli bir konumda olduğundan bu devletler siyasi yapılarını beyliğin durumuna göre şekillendireceklerdir¹²².Kurulan beylik başlangıçta Elbistan’da siyasi örgütlenmeyi gerçekleştirirken daha sonra şehir merkezi olarak Maraş’a geçeceklerdir¹²³.

Karaca Bey, kendisini çok üstün bir karakter olarak görüyordu ki “Melik Zahir” unvanı ile bağımsızlığını ilan etmesi 1553 senesinde ölmesine ve yerine oğlu Halil Bey’in başa geçmesine sebep olacaktır¹²⁴.Halil Bey de, babasının izinden gitmeye devam ederek topraklarını Pınarbaşı, Harput (Elazığ) yönünde genişletme siyaseti izledi¹²⁵.Halil Bey’den sonra beyliğin başına “Sevli Bey (Suli Bey)” geçecektir¹²⁶.Osmanlı Devleti ile Dulkadiroğulları arasındaki siyasi münasebetlerin Selvi Bey döneminde başladığı görülmektedir¹²⁷. Sevli Bey’in ilk yılları genellikle belli bir sükûnet ve düzen içerisinde yaşamak ve bu düzeni devam ettirmek için debazı devletlerle siyasi ittifaklar kurma yoluna girecektir. Osmanlı Devleti, Kadı Burhanettin beyliğiyle dostane ilişkiler kurmasının yanında kızlarından birisini Kadı Burhanettin Ahmet ile evlendirirken, diğer kızını da Yıldırım Bayezıd (I.Bayezıd)’ın çocuklarından olan I.Mehmed (Çelebi) vererek bu devletlerlesiyasi ilişkileri geliştirmeye çalışmıştır¹²⁸. Bu evlilikten Osmanlı padişahı olan II.Murad dünyaya gelecektir¹²⁹.Yine yapılmış olan bu evlilik neticesinde Osmanlı

¹²² Alaaddin Aköz-İbrahim Solak, “Dulkadirli Beyliği’nin Osmanlı Devleti’ne İlhakı ve Sonrasında Çıkan İsyanlar”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, İstanbul 2004, s.42.

¹²³ Arslan, s.21.

¹²⁴ Gökhan, *Başlangıçtan Kurtuluş Harbine Kadar Maraş Tarihi*, s.192.

¹²⁵ Ayşe Güler, *Memlûk-Dulkadiroğulları Münâsebetleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2014, s. 56-57.

¹²⁶ Şahbaz, s.60.

¹²⁷ Aköz, *Kânuni Döneminde Elbistan Kazâsı*, s.15.

¹²⁸ Güler, s.70.

¹²⁹ Samet Alıç, “Şehsuvaroğlu Ali Bey Döneminde Dulkadiroğulları-Osmanlı İlişkileri (1515-1522)”, *Uluslararası Osmanlı Araştırmalarında Yeni Eğilimler Kongresi*, Bosna Hersek 2016, s.481.

İmparatorluğu, Memlûk (Kölemen) Devleti'ne karşı Dulkadiroğulları'nı egemenliği altına alacaktır¹³⁰.

Sevli Bey'in ölümü üzerine beyliğin başına oğlu Sadaka Bey'in geçmesi gerekirken amcası olan Nasreddin Mehmet Bey başa geçti. Tabî bu kişinin başa geçmesinde Osmanlı Devleti hükümdarlarından olan I.Bayezid (Yıldırım)'ın da büyük bir payı olacak ve Mehmet Bey'in başa geçmesine yardım edecektir¹³¹. Fatih'in Karamanoğulları üzerine yapacağı sefere Şehsuvar Bey'in katılmayacağını söylemesi üzerine Osmanlı Devleti'nin bu beyliğe vermiş olduğu desteği keserek Dulkadir Beyi'nin yalnız kalmasına neden olacaktır¹³². Memlûk ordusu kuvvetleri tarafından Kâhire bölgesine götürülüp Şehsuvar Bey "Babü's-Züveyle"de idam edildi¹³³.

Osmanlı Devleti ile Dulkadiroğulları arasındaki bu ilişki 1501 senesinde doğu tarafında baş gösteren Safevi Devleti'nin gözünü Anadolu'ya göz dikmesine kadar devam edecektir. Safevi Devleti Hükümdarı Şah İsmail, Anadolu'da Şii politikasını yaymak için girişimlerde bulunacak ve bundan dolayı da şehir merkezi olan Elbistan'ı alıp burada hem Şii politikasını yayacak hem de şehri yakıp yıkacaktır. Safevi tehlikesi ortadan kalktıktan sonra şehre giren Alaüddevle Bozkurt Bey, şehrin harap halde olduğunu görünce beyliğin merkezini Elbistan'dan "Maraş" tarafına çekecektir¹³⁴. Şah İsmail'in bölgedeki yapmış olduğu katliamdan dolayı tarihçiler Dulkadir beyliğine ait birçok yapının yok olduğunu belirtmişlerdir¹³⁵.

¹³⁰ Faruk Söylemez, "XVIII. yüzyıl Başlarından XIX. yüzyıl Ortalarına Kadar Maraş ve Çevresinde Eşkıyalık Faliyetleri", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Kayseri 2007, s.70.

¹³¹ Refet Yinanç, *Dulkadir Beyliği*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989, s.34.

¹³² Refet Yinanç, "Dulkadiroğulları", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.9, İstanbul 1994, s.555.

¹³³ Altınöz, *Dulkadir Beylerbeyliğinin Teşekkülü ve Gelişimi*, s.12.

¹³⁴ Eyicil, *Yakınçağda Kahramanmaraş*, s.31.

¹³⁵ İbrahim Solak, *XVI. Asırda Maraş*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2002, s.10.

I.Selim, Çaldıran Muharebesi'ne hareket ederken Dulkadiroğulları topraklarından geçtiğinde Alaüddevle'ye Osmanlı Devleti ile Dulkadiroğulları'nın benzer mezheplerinin olduğunu ve Şah İsmail üzerine yapılacak olan sefere birlikte hareket edilmesi gerektiğini söylemişse de Alaüddevle; çok yaşlı olduğunu, yapılacak olan sefere gitmenin fayda sağlayamayacağını belirtti. Yavuz, her ne kadar sefere ordusuyla beraber gittiye de güvenliği de elden bırakmamak için Kayseri-Sivas arasında bir güvenlik şeridi oluşturdu¹³⁶.

Dulkadir Beyi olan Bozkurt Bey, kendisini daha önceki Dulkadir beylerinde olduğu gibi güçlü zannettiği zamanlarda başına buyruk hareket ederek diğer devletlere saldıracaktır. Yapılan mücadelelerde zor durumda kaldığı zaman yada yenilgiye uğrayacağını anlayınca da Osmanlı Devleti'ne sığınıp yardım talebinde bulunacak ve her defasında da Osmanlı Devleti bu yardım taleplerini geri çevirmeyecektir¹³⁷. Nitekim Memlûk Hükümdarı Sultan Kayıtbay, Dulkadiroğulları üzerine sefer düzenleyecek ve Alaüddevle Bey de Osmanlı Sultanı II.Bayezıd'dan yardım talebinde bulunacak, Yakup Paşa komutasındaki bir orduyu Bozkurt Bey'e yardım etmesi için gönderecek ve gönderilen yardım sayesinde Memlûk ordusu mağlub edilecektir¹³⁸.

Alaüddevle Bozkurt Bey, Osmanlı Devleti ile Memlûk Devleti arasında II.Beyazıd zamanında yapılan mücadelelerde Osmanlı ordusunun mağlub olması ve Şah İsmail'in Dulkadir topraklarını yakıp yıkması üzerine artık farklı bir strateji ile hareket ederek Osmanlı Devleti'ne karşı Memlûk Devleti'yle birliktehareket etmeye başlayacaktır, hatta Dulkadir Bey olayı o kadar ileri bir boyuta taşıyacak ki Yavuz Sultan Selim'in Safevi

¹³⁶ İsmail Altınöz, *Maraş'ın Osmanlı Hâkimiyetine Girişi*, "Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş", Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş 2014, s.39-40.

¹³⁷ Söylemez, s.186.

¹³⁸ Selâhattin Tansel, *Sultan II.Bâyezıd'ın Siyasi Hayatı*, Miili Eğitim Basımevi, İstanbul 1996, s.126.

Devleti'ne karşı yapmış olduğu mücadeleden Osmanlı Devleti'nin yanında yer almayıp üstüne bir de Şah İsmail'le müttefik olarak birlikte hareket edecektir. Alaüddevle'nin kardeşi olan Şehsuvar Bey'in oğlu "Ali" nin Osmanlı Devleti'yle kurmuş olduğu ilişkiden bile rahatsız olmuş ve Osmanlı ordusu Çaldıran'a giderken yardım gelebilecek olan yerleri engelleyecek ve ordunun ihtiyacı olan mühimmatları telef edecektir¹³⁹. Bunların yanında Dulkadir Bey, Osmanlı Devleti'ne karşı Memlûk Devleti'ne vergi vermeyi bile kabul edecektir¹⁴⁰.

Dulkadir Bey'in yaptığı bu hamle Osmanlı Devleti'ndeki ordunun zarar görmesine ve sefere gidecek olan hayvanların açlıktan ölmesine neden olacaktır. Bu duruma Yavuzçok fazla sinirlenip dedesi olan Alaüddevle üzerine sefere çıkmaya karar vermesine neden olacaktır. Alaüddevle, bir bakıma kendi sonunu kendisi hazırlayacaktır¹⁴¹. I.Selim, Şah İsmail ile Çaldıran Savaşı (1515) yaptıktan sonra yönünü tamamen Duladiroğulları üzerine çevirecektir¹⁴².

Yavuz Sultan Selim, bu sefer için yanına Şehsuvar Bey'in oğlu Ali'yi alıp kendisine Kayseri sancak beyliğini vereceğini, bu beyliğe son vermesi halinde de buraların kendi himayesinde olacağını söyledi. Büyük bir orduyla yola koyulan Osmanlı ordusu ile Dulkadir Beyliği 1515 yılında "Turnadağ" denilen yerde karşı karşıya geldiler. Yapılan savaşta Ali Bey'in yapmış olduğu etkili konuşma Türkmenler üzerinde bir hayli etkili olacak ve bu Türkmenler, Dulkadiroğulları safından Osmanlı Devleti tarafına geçeceklerdir. Böylece Çaldıran Zaferi, Osmanlı Devleti'nin Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki var olan

¹³⁹ Solak, *Kânuni Döneminde Elbistan Kazâsı*, s.21-22.

¹⁴⁰ Söylemez, s.187.

¹⁴¹ Altınöz, *Maraş'ın Osmanlı Hâkimiyetine Girişi*, s.41.

¹⁴² Yaşar Baş, *Maraş ve Çevresinde Zülkadirli Vakıfları*, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa 1999, s.19.

hâkimiyetini daha da perçinleştirdi. Bu zaferle Adana bölgesindeki “Çukurova”nın hâkimiyeti tamamen Osmanlı Devleti’ne geçti ¹⁴³.

Yapılan savaşta Dulkadiroğlu Alaüddevle, üç oğlu ¹⁴⁴ ve çok fazla akrabası öldürüldü, bu beyliğin varlığı da sona erdi. Dulkadiroğulları’nı topraklarına katan Osmanlı Devleti, bu beylikle Anadolu coğrafyasında topraklarına katmış olduğu son beylik olma özelliğine de sahip olacaktır. ¹⁴⁵.

Yavuz, Alaüddevle Bozkurt Bey’i yendikten sonra şehrin idaresini kendisine yakınlık gösteren bir başka Dulkadirli olan “Paşa” unvanıyla Ali Bey’e vererek merkezi Maraş olan bir Dulkadir Beylerbeyliği bu dönemde kurulduğu görülmektedir. Böylelikle Maraş ve çevresi de doğal olarak Osmanlı yönetimi içerisine girecektir ¹⁴⁶. Bunun yanında bazı yerlere, büyük olan kalelere dizdar ¹⁴⁷, kötavul ayrıca vergilerin toplanabilmesi için de tahsildarlar atandı ¹⁴⁸. Ali Bey, Alaüddevle zamanında Maraş tarafına taşınmış olan şehrin idaresini yeniden Elbistan tarafına çevirdi. Böylelikle beyliğin merkezi yeniden Elbistan oldu ¹⁴⁹.

Osmanlı Devleti, Anadolu’da var olan beylikleri ele geçirmek için farklı bir strateji geliştirerek bu beylikleri doğrudan almak yerine beyliklerin kendi iç hesaplaşmasından faydalanarak bu yerleri ele geçirmeye çalıştı ve nitekim yapmış olduğu bu politikabeyliklerin kısa sürede alınmasını sağlayacaktır. Osmanlı Devleti, Dulkadiroğlu

¹⁴³ Söylemez, s.192-193.

¹⁴⁴ Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, (Çev. Nilüfer Epçeli), Yeditepe Yayınları, C.2, İstanbul 2005, s.282.

¹⁴⁵ Eyicil, *Yakınçağda Kahramanmaraş*, s.31-32.

¹⁴⁶ Ayşe Budak, “Siyasete Riayet Etmek, Banilikten Vazgeçmek: Dulkadirli Beyi Şehsuvaroğlu Ali Bey’in Hacıbektaş Cuma Camisi”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.79, Ankara 2016, s.62.

¹⁴⁷ Türk-İslam devletlerinde kale muhafazası ve idaresinden sorumlu görevlidir. “Kale, hisar” anlamına gelen Farsça diz kelimesinden türetilmiştir, bkz Yusuf Oğuzoğlu, “Dizdar”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.9, İstanbul 1994, s.480.

¹⁴⁸ Alıç, s.485.

¹⁴⁹ Baş, s.19.

Beyliği'ni de buna benzer bir uygulama neticesinde alacaktır. Osmanlı sultanları, başlangıçta bu beyliği topraklarına katmayı düşünmüyordu. Bunun nedeni, beyliğin toprakları gerek Osmanlı Devleti gerekse Memlûk Devleti için son derece önemli bir konuma sahip olmasıdır. Babilî, Mısır ve Suriye bölgelerinde Memlûk Devleti olduğu süre zarfında şehrin Anadolu'yla Suriye arasında bir geçiş yeri olup, bölgenin dağlık bir alanda bulunması, burada var olan aşiretlerin güçlü konumda olmaları, birbirlerine sadık olmaları vb. nedenlerden ötürü Dulkadirîlileri kontrol altında tutmanın o kadar kolay olamayacağını farkındaydı. Zaten Maraş'taki beyliğin kontrolü kolay olsaydı bunu Memlûk Devleti en baştan burasını alarak gerçekleştirdi¹⁵⁰.

Maraş ve çevre yerleri 1515 senesinde Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu tarafından alınca bu beyliğe Yavuz Sultan Selim hemen son vermedi. Şehrin idare edilmesini Alaüddevle'nin kardeşi “Şehsuvaroğlu Ali Bey”evererek Osmanlı kuvvetleriburadan ayrıldı¹⁵¹. Dulkadir Beyliği'nin ortadan kaldırılmasında Ali Bey gibi yardımı olan Rumeli Beylerbeyi “Sinan Paşa”yıYavuz, vezirlik makamına getirecektir¹⁵².

Osmanlı Devleti, Maraş'ı, diğer bir ifade ile “Vilayet-i Türkmân” bölgesini burada bulunan aşiretler arasındaki çatışmaların devam ettiği ve bunların merkezi otoriteye henüz tabii olamayacağını düşünerek buraları hemen egemenliği içerisine dâhil etmedi. I.Selim, burasının Osmanlı-Memlûk arasında tampon bir bölge olmasını istiyordu. Bundan dolayı Şehsuvaroğlu Ali Bey'i, Osmanlı Devleti adına Maraş bölgesine sancak beyi olarak atadı.

¹⁵⁰ Hasan Bahri Karadeniz, “Osmanlı Devleti'nin beylikleri İlhak Siyaseti ve Dulkadir Beyliği'nin İlhakı”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, C.9, Ankara 2002, s.910.

¹⁵¹ Adil Akben, *234 Numaralı Maraş Şer'iyi Sicili H.1322-1325/M.1904-1907 (Değerlendirme ve Transkripsiyon)*, Malatya İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Malatya1996, s.34.

¹⁵² Altınöz, s.42

Böylelikle Maraş şehri, 1522 senesinde Ali Bey'in ölümüne kadar Osmanlı Devleti'ne bağlı özerk bir yapıya büründü¹⁵³.

Dulkadir Beyi, Osmanlı hükümdarı I.Selim'e bağlılığı göstermek için adına bir "Selimnâme" yazılmasını söyleyip ona olan bağlılığını kanıtlamak isteyecektir¹⁵⁴. Dulkadir Beyi Ali Bey, Osmanlı Devleti'ne tabiî olduktan sonra devlete sadakatini göstermek isteyecektir. Rumeli Bölgesi'nde "Çirmen Sancakbeyliği" yapacak, Çaldıran, Mercidabık, Ridaniye Savaşları'na katılacak ayrıca 1519 yılında başlayan "Bozoklu Celal" ile 1521 senesinde başlayan "Canberdi Gazali" isyanlarının bastırılmasında oldukça önemli başarılar gösterecektir. Yavuz, Mısır seferine hazırlık yapacağı sıralarda Ali Bey'denkendisine yardım etmesini istedi. Osmanlı Sultanı, Memlûk Devleti üzerine sefer yapacağını gizleyerek Gürcistan üzerine sefer yapılacağını bildirdi ve buna göre hazırlıkların yapılmasını söyledi. Yapılacak olan bu seferin halka bildirerek eli silah tutan herkesin bu savaşa katılmasını, harbe katılacak olan kişilere ulufe ile tımar verileceğini bildirdi. Savaş hazırlığı için Ali Bey, ordusunu hazırlayarak 1516 senesinde Osmanlı Devleti'yle beraber "Mercidabık Savaşı"nda Memlûk Devleti'ni yenilgiye uğrattılar. Yapılan savaş sonucunda Mısır'da "Kansu Gavri" ölünce yerine "Tomanbay" başa geçti. Dulkadir Beyi, Antep ve çevresinin alınmasında Babîâli'ye yardım ederek Osmanlı Devleti'yle ilişkilerini arttırdı. 1517 senesinde Osmanlı Devleti, Memlûk Devleti'ne "beşaretnâme" göndererek Mercidabık Savaşı'nın nedenini Safevi Devleti'ne yapılacak olan yardımları engellemek için yapıldığını, asıl amacın hac vazifesini yerine getirmek isteyen Müslümanların güvenli bir şekilde gidip gelmelerini sağlamak olduğunu söyleyerek Memlûk ordusunu yenilgiye uğratmak istediğini gizlemiştir. Memlûk

¹⁵³ Mehmet Kabacık, *230 Numaralı Maraş Şer'iyye Sicili H. 1320-1322/M.1902-1904, R.1337-1338/M.1921-1922 (Değerlendirme ve Transkripsiyonu)*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş 1996, s.13.

¹⁵⁴ Budak, s.63.

ordusuyla bir kez daha karşılaşan Osmanlı ordusu yine bu devleti mağlup etti. Yapılan savaşta Memlûk Hükümdarı Tomanbay esir alındı ve bu kişi Ali Bey'e teslim edildi. Ali Bey, babasını idam eden Mısır hükümdarını aynı şekilde idam etti.¹⁵⁵.

1521 senesinde Yavuz'un ölümü üzerine başa geçen I.Süleyman'ın tecrübesizliğinden yararlanarak Canberdi, Şam çevresini ele geçirmek bununla beraber Mısır bölgesini alıp yeniden Memlûk Devleti'ni kurmak isterek "Canberdi Gazali" adında biri isyan çıkaracaktır¹⁵⁶. Canberdi Gazali'nin, Suriye bölgesinin önemli şehirlerinden olan Halep bölgesini kuşatıp alması üzerine Osmanlı Devleti, idarecilerini bu isyanın yayılmasını önlemek için daha önce olduğu gibi yine Vezir-iazâm Ferhat Paşa'yı bu iş için yetkilendirmiştir. Dulkadir Beyi'ne de vezir-iazâma yardım etmesi için görev vermiştir¹⁵⁷. Yaşanan bu durum üzerine Ali Bey ve beraberindeki kuvvetler Halep şehrine gidip Canberdi Gazali isyanını bastırıp ve bu kişiyi ortadan kaldırmak için harekete geçti. Halep Beylerbeyi olan Ahmet Paşa (Karaca) Osmanlı ordusuna yardım ederek bu isyanı bastırıp durdurmuşlardır. İlerleyen sürede Osmanlı ordusu bununlada yetinmeyip isyanın yayılmasını önlemek için Şam bölgesine giderek isyanın kalıntıları tamamen ortadan kaldırıldılar. 27 Ocak 1521 senesinde "Mastaba" denilen yerde Gazali'nin başı kesilip merkez İstanbul'a gönderildi¹⁵⁸.

Bu isyanın bastırılması Ferhat Paşa'nın, Ali Bey'e karşı farklı bir tutum geliştirmesine, Ali Bey'in de göstermiş olduğu başarılarından dolayı kendisini bir Osmanlı hanedanı olarak görmesine neden olacaktır. Ali Bey'in ölümü (1521) ile Maraş merkez

¹⁵⁵ Samet Alıç, *Dulkadir Beyliği'nin Komşu beylik ve Devletlerle Münasebetleri (1337-1522)*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş 2017, s.240-246.

¹⁵⁶ Feridun Emecen, "Canbirdi Gazâli", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.7, İstanbul 1993, s.142.

¹⁵⁷ Çabuk, s.115-116.

¹⁵⁸ Altınöz, Dulkadir Beylerbeyiliğinin Teşekkülü ve Gelişimi, s.24.

olmak üzere Osmanlı Devleti'nin idari teşkilatında Dulkadiroğlu Eyaleti¹⁵⁹, Bozok (Yozgat) şehri ise sancak haline gelecektir¹⁶⁰.

Maraş bölgesi Osmanlı egemenliğine geçtikten sonra buralarda sık sık isyanlar baş gösterecektir. 1526 yılında “Söklenoğlu İsyanı¹⁶¹” çıkacak ve bu isyan hadisesi beyliği bir hayli uğraştıracaktır. Bu isyan o kadar etkili bir hal alacak ki Karaman Beylerbeyi “Hürrem Paşa” bu isyanda fazla etkili olamadığı gibi isyan sonucunda hayatını kaybedecektir¹⁶². İsyan hadisesi beklenilmedik bir şekilde ilerlerken bölgeye kalabalık bir ordu gönderilip bu isyan vakası bastırılacak ve isyanlara öncülük edenler Diyarbakır Beylerbeyi Hüsrev Paşa tarafından Söklen Oymak Beyi Musa Bey öldürülecektir. Bu isyan bastırılmış gibi görülsede aradan kısa bir süre sonra bir başka isyan Bozok ve çevresinde “Zinnunoğlu İsyanı” patlak verecektir. Osmanlı Devleti, bu isyan için Rum Beylerbeyini gönderecek fakat bu kişi isyancılara mağlub olacaktır. Ardından Diyarbakır bölgesindeki beylerbeyi ile yapmış olduğu mücadeleyi kaybeden Zinnunoğlu isyanının önde gelenleri hayatlarını zor kurtaracaktır¹⁶³.

Kanuni döneminde, Maraş bölgesinde arazi düzenlemesi için “il yazıcılar” denilen grup yolsuzluk girişiminde bulunmuştur. Yaşanılan bu durum yolsuzluk yapılan yerde halkla bölgede bulunan askerler arasında sorunlar yaşanmasına neden olacaktır. ilerleyen süre zarfında isyancıların vergileri arttırması, bölgede yaşayan Türkmenlere cezalar

¹⁵⁹ İlhan Şahin, “Dulkadir Eyaleti”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.9, İstanbul 1994, s.552.

¹⁶⁰ Arslan, s.26.

¹⁶¹ 1526 senesinde Bozok sancağı tahrir edilirken, tahrir görevlilerinin bölge halkına karşı almış oldukları sert tutumu ve bazı bölgelerde vergileri çok yazmaları nedeniyle, Söklen oymak beyi Musa yazılan bu vergilerin çok fazla olduğunu ve bunların sayılarının indirilmesini isteyecek, bu istek reddedilmesinin yanında hem hakarete uğramış hem de görevlilerden bazıları öldürülerek isyan etmişlerdir. İsyanı bastırmak isteyen Karaman Beylerbeyi Hürrem Paşa başarılı olamadığı gibi, kendisi de yapılan savaşta olmuştur. Durumun ciddiyeti üzerine bolgeye gonderilen buyuk bir orduyla isyan bastırılmış, yapılan savaşta isyanın elebaşları oldurulmuş ve asiler dağıtılmıştır, bkz Alaadin Aköz-İbrahim Solak, “Dulkadirli Eyaletine Ait Bir Kânûnnâme Sûreti”, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.9, Bışkek 2004, s.10-11.

¹⁶² İbrahim Solak, “Dulkadirli Ülkesinde Osmanlı Hâkimiyetinin Tesisi”, *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu*, 29 Nisan-1 Mayıs 2011, C.I, Kahramanmaraş Belediyesi, Kahramanmaraş 2012, s.214-215.

¹⁶³ İbrahim Solak, XVI. Asırda Maraş Kazası, Öncü Basımevi, Kahramanmaraş 2014, s.13.

vermesi gibi durumlar yaşanınca halkın yaşanan bu durum üzerine isyan etmesine neden olacaktır. Bu olay yalnızca bölgede değil çevre şehirlerde de kendisini gösterecektir (Adana-İçel vb.)¹⁶⁴.

Hacı Bektaş'ın soyundan geldiği söylenen Kalender Çelebi etrafında toplanan Amasya'daki Yörükler tarafından başlayan bu isyana, ilerleyen süreçte Dulkadir Türkmenleri katılarak bu ayaklanma gittikçe artacaktır. Dulkadir Türkmenlerinin bu isyan girişimine katılmasının başlıca sebebi kendilerine verilen dirliklerin ellerinden alınıp devlet hazinesine aktarılmasıdır. 1527 senesinde bu isyan girişimine gönderilen orduları Kalenderoğlu yenmiş ve Osmanlı Devleti'nin önemli devlet yöneticileri bu savaşta ölmüştür. İsyân girişimi yayılıp genişleyince Osmanlı Devleti, Vezir-i azâm İbrahim Paşa'yı görevlendirmiştir. İbrahim Paşa, bu isyan hadisesinin sebebini araştırınca dirlikleri ellerinden alınan Dulkadirli'lere bu dirliklerin verileceğini söyledi. Bu söz üzerine isyana katılan Dulkadirli'lerin önde gelen yöneticileri isyan girişimine vermiş oldukları desteği geri çektiler. Dulkadir yöneticilerinin bu olaydan çekilmesi üzerine isyana katılan kişilerin sayısı önemli ölçüde düşmüştür. Vezir-i azâm İbrahim Paşa, Dulkadirli'lerin devlete olan bağıını arttırıp güçlendirmek için kıymetli hediyeler gönderip buradaki beylerin gönlünü aldı. İsyân hareketinde yalnız kalan Kalenderoğlu yapılan savaşta öldürölüp isyan bastırölüp etrafındaki destekçileri dağıldı. Yine bu hadisede Dulkadir beylerinden Veli (Divane) Dünder öldürölldü¹⁶⁵. Bu isyandan sonra bölgede uzunca bir süre herhangi bir isyan girişı yaşanmadı¹⁶⁶. Büyük hasar gören "Maraş Kalesi" yeniden onarölüp düzenlendi¹⁶⁷.

¹⁶⁴ Yasin Kozak, *V ve VI Numaralı Maraş Ahkâm Defterlerinde Maraş'a Gönderilen Hükümler*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş 2005, s.3.

¹⁶⁵ Aköz-Solak, "Dulkadir Beyliğı'nin Osmanlı Devletine İlhakı ve Sonrasında Çıkan İsyânlar", (Ed. Yaşar Alpaslan-Mehmet Karataş-Serdar Yakar), *Maraş Tarihinde Bir Kesit Dulkadir Beyliğı Araştırmaları I*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2007, s.115-127.

¹⁶⁶ Tufan Gündüz, "Kahramanmaraş", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.24, İstanbul 2001, s.194.

Osmanlı ülkesinde bu isyan bastırıldıktan sonra Maraş şehrindeki Dulkadir vilayetinde Vezir-iazâm İbrahim Paşa şehirde birtakım düzenlemeler yoluna gitti. Bölgede tam olarak düzen sağlanıp Osmanlı Devleti'ne olan bağlılıklarını bildirince Dulkadiroğulları'nın ileri gelen beylerine hem Anadolu hem de Rumeli'deki yerlere yönetici olarak atayacaktı¹⁶⁸.

Maraş coğrafyasında Celalî diye adlandırılan isyanların yanı sıra eşkıyalık girişimlerinin bir hayli fazla olmasında bölge coğrafyasının bunda büyük bir payı vardı. Maraş öncelikle hayvanların otlatılabilmesi için sulak bir alana, kışlak için ise genişçe ovalara sahiptir. Bölgenin güney kesimlerinde konar-göçerler için uygun bir yaşam alanı mevcut iken kuzey kesimlerindeki platolar geniş bir alana yayılırdı. Şehrin Celali İsyanlarıyla eşkıyalık girişimlerine uygun olmasının bir diğer sebebi de çevrede var olan dağların eşkıyaların çok rahat bir şekilde hareket etmesini sağlamasıdır. Tabii sadece bunlarla sınırlamak da doğru değil, Osmanlı Devleti'deki merkezi otoritenin zayıf olması da bu isyanların sayılarının artmasında etkili olacaktır¹⁶⁹. Bölgede isyan girişimlerinin bir hayli fazla olmasında etkili olan bir diğer faktördebölgeye gönderilen yöneticilerinin yolsuzluk faaliyetlerinde bulunması ve reayadan zorla vergi alması gibi etkenler etkili olacaktır. Budurum bölgede yaşayan insanlarla idareciler arasında sorunların yaşanmasına neden olacaktır¹⁷⁰.

Osmanlı Devleti'nde merkezi otoritenin bozulmaya başladığı sıralarda devlet batıda harp halinde iken taşrada “Celali İsyanları” başladığı sıralarda Maraş ve çevresinde de

¹⁶⁷ Kızmaz, s.19.

¹⁶⁸ Aköz-Solak, s.11.

¹⁶⁹ Faruk Söylemez, “Yeni Çağ'da Maraş (1522-1789)”, “Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş”, Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş 2014, s.48.

¹⁷⁰ Bahriye Yıldız, 232 Numaralı Maraş Şer'iyye Sicilinin (19 Safer 1296-3 Safer 1297 / 11 Şubat 1879-16 Ocak 1880) 1-75. Sahifelerinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş 2008, s.20.

isyanlar bir hayli fazladır. 1599 senesinde “Karayazıcı İsyanı” denilen bir başka isyan başladı. İsyan sonucunda Maraş ve çevresi çok büyük zarar gördü, şehir yakılıp yıkıldı, bölge eşkıyaların ellerine geçti. Sokulluzade Hasan Paşa bu eşkıyaların peşlerinden giderek Elbistan taraflarındaki “Sepetli” denilen yerde karayazıcının adamlarını mağlup etti. Ardından Karayacı Celal takip edilerek en çok zarar verdiği yer olan Maraş çevresinde ortadan kaldırıldı. Anadolu’da huzur asayiş o kadar bozuldu ki levendler ve diğer meslek grupları kitlesel olarak hep eşkıyalık ve soygunculuk işleriyle meşgul oldular. Maraş ve çevre illerde bunlardan dolayı halk çok fazla baskı altında kalacaktır¹⁷¹. İsyan faaliyetleri o kadar hızlanmıştı ki sayıları 30.000’e dayanıyordu. Halkın can güvenliği kalmayınca dağlardaki Celalilere katılacaktır¹⁷².

Osmanlı ordusu, Sokulluzade Hasan Paşa komutasındaki bir ordu ile Karayazıcı İsyanını çıkaranları mağlup ederek, isyan bastırıldı. Karayazıcı İsyanı, Anadolu’da var olan “Celali İsyanlar” içerisinde etkisi fazla olan isyanlardan birisi olup bu isyan en çok Maraş bölgesinde etkili olmuştur. Karayazıcı İsyanı dışında Maraş bölgesinde, “Meymun Davutoğlu” denilen biri etrafına 300 kadar kişi toplayıp isyan edecektir. Maraş’ta çıkan diğer bir isyan ünlü halk kahramanlarından biri olan “Köroğlu”nun arkadaşlarından olan “Köse Sefer” 400 kişi ile beraber ayaklanacaktır. Bir başka isyan da “Osman Paşa” adında biri 200 kişi ile beraber yine Maraş bölgesinde isyan girişimlerinde bulunacaktır. Her ne kadar bu isyanlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmasak da bunlar bölgeye ağır zararlar verdiler. Karayazıcı İsyanı’ndan sonra başlayan “Büyük Celali İsyanı” sonucunda halk Maraş’ta yaşayamayacak hale gelince dağlara eşkıyaların yanına gideceklerdir. Ünlü tarihçi Mustafa Akdağ’ın ifadesiyle “1595-1603” yılları arasında var olan isyanlar için

¹⁷¹ Mücteba İlgürel, “Karayazıcı Abdülhalim” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.24, İstanbul 2001, s.482-483.

¹⁷² Meryem Kaçan Erdoğan, “Karayazıcı İsyanı”, *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.4, S.2, Eskişehir 2003, s.57.

“Fetret Dönemi” tabiri ve bundan sonra ortaya çıkacak olan isyanlar için de “Büyük Kaçgunluk” tabirini vermiştir¹⁷³.

Maraş bölgesinde XVII. yüzyıl içerisinde var olan isyanlardan en çok Canbolatoğlu İsyanı bölgeye zarar verdi. Bu kişinin emrinde yaklaşık olarak 32.000 kişilik bir ordunun yanı sıra çok fazla da Dulkadir Türkmenleri bulunmaktadır. Dönemin Osmanlı Padişahı olan I.Ahmed’ten Halep Valiliği isteyerek emrinde bulunan adamlarına üst düzey yöneticilik istemesi üzerine adamlarıyla birlikte Osmanlı Devleti’nin egemenliğine gireceğini bildirdi. I.Ahmed, bunu kabul etmemek bir tarafa çok sert çıktı. Bu isyan Maraş bölgesinde çok fazla talan, yağma, eşkıyalık olaylarının yaşanmasına neden oldu¹⁷⁴. Maraş Beylerbeyliğinden de, Sadrazam Kuyucu Murat Paşa’ya, önemli isyan hareketlerinden biri olan Kalenderoğlu İsyanı’nı ortadan kalktıktan sonra Kadızade Ali Paşa’ya haber gönderip Canpolatoğlu’nu ortadan kaldırmasını isteyecektir¹⁷⁵.

Maraş ve bölgesinde etkili olan bir başka isyan “Kalender Çelebi İsyanı” olacaktır. Bu isyan hareketi Kırşehir-Karahöyük’ten başlayıp Maraş bölgesinde dâhil birçok yerde etkili olacaktır¹⁷⁶. İsyan girişimi Anadolu’nun birçok yerine yayılmakla beraber özellikle Maraş ve çevresini daha çok etkilemekte, bölgeyi harabeye çevirip halkı perişan edip bölge coğrafyasında yaşayan insanları zor durumda bırakacaktır. Bu isyanın nedenlerinden biri İstanbul’a gidecek olan hazineyi ele geçirmektir. Kuyucu Murat, Celali İsyanı’nın büyüklerinden olan Kalenderoğlu İsyanı’nı bastırmak için isyancılara destek gelmeden bunların üzerlerine yürüdü. Yine bundan önceki isyan hareketlerinde olduğu gibi Maraş’ta yaşayanlar Kuyucu Paşa’ya destek vermek için katıldılar. İki taraf arasında mücadele

¹⁷³ Gökhan, *Başlangıçtan Kurtuluş Harbine Kadar Maraş Tarihi*, s.246-247.

¹⁷⁴ Arslan, s.29.

¹⁷⁵ Gökner Çelik, *Vâsıtî’nin “Gazâvât-ı Murad Paşa” Adlı Eserinin İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006, s.26.

¹⁷⁶ Olgay Söyler, “İhtilalci Bir Mehdi Şah Kalender Çelebi”, *Atlas Tarih Dergisi*, S.55, İstanbul 2018, s.38.

devam ederken sadrazamın yapmış olduğu plan sonucunda bu isyan başarılı oldu. Murat Paşa, muharebe alanında var olan hendeklere sakladığı askerleri çıkarınca isyancılar neye uğrayacağını şaşıracaklardır. Bu isyanın öncüleri yaşanan bu gelişme üzerine İran bölgesine gidecek ve bir daha kendilerine ait herhangi bir ize rastlanmayacaktır¹⁷⁷.

Aynı anda yaşanan bu iki isyan hadisesinin iki tane önemli nedeni bulunmaktadır. Bunlar; devletin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar ve dini nedenlerdir. Bunlardan dolayı bu isyanlar yaşanmıştır. Osmanlı Devleti'nde Vezir-i azâm İbrahim Paşa, Kalenderoğlu İsyanı'nı bastırdıktan sonra birtakım düzenlemeler yapma yoluna gidecektir¹⁷⁸.

Kalenderoğlu İsyanı bastırılmış olmasına rağmen Maraş'ta isyan faaliyetleri durmamıştır. XVI. yüzyılın sonları ile XVII. yüzyılın başlarında isyanlar devam ediyor ve dolayısıyla bu durumdan Maraş bölgesi de etkilenecek ve bu isyanlar sonucunda kentte toplumsal sorunlar arttığı için buralarda yaşayan insanlar bulundukları bölgeyi terk edeceklerdir¹⁷⁹.

1622 tarihinde Trablus-Şam Valiliğini yapmakla görevli “Seyfoğlu Yusuf Paşa” II.Osman (Genç Osman)'ın öldürülmesini ileri sürerek ve kendi etrafına reaya ve askerleri toplayarak¹⁸⁰ padişahın ölümüne neden olan yeniçerileri yok etmek için harekete geçecek ve adeta bağımsız bir şekilde başına buyruk girişimlerde bulunacaktır. İsyan devam ederken Maraş Beylerbeyi“Kalavun Mehmet Paşa” kendisi de II.Osman'ın öldürülmesi üzerine ayaklanan Abaza Mehmet Paşa İsyanı'na destek verecektir. Şebinkarahisar Valisi Murtaza Paşa'nın Abaza Mehmet Paşa'yı tahrik edip kışkırtması sonucunda Kalavun

¹⁷⁷ Arslan, s.30-21.

¹⁷⁸ Solak, s.33.

¹⁷⁹ Şahin, s.32

¹⁸⁰ Mücteba İlgürel, “Abaza Paşa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul 1988, s.11.

PaşaSivas bölgesinde asılacaktır¹⁸¹. Abaza Hasan Paşa, bölgede o kadar konumunu arttırmış ki Osmanlı Devleti'nden emir gelmeden Maraş Beylerbeyi Yusuf Paşa'yla Sivas Beylerbeyi olan Yusuf Paşa'ya emir verme konuma kadar gelecektir¹⁸².

Abaza, Celali İsyanları'nın elebaşlarından olan Halep Valisi Ali Paşa'nın bir destekçisidir. Abaza Paşa, Osmanlı Devleti'nde Maraş Beylerbeyliğine kadar getirildi. 1623 senesinde Bağdat bölgesinde baş gösteren “Bekir Subaşı İsyanı” sırasında isyan öncülerinden Yusuf Paşa'yı öldürür ve Diyarbakır bölgesinde vali olmak istediğini söyleyince bu kabul edilmez ve kendisine buranın mütesellimliği verilince de bu defa da kendisi bunu kabul etmedi. IV.Murad'ın öldürülmesi gerektiğini söyleyen Celali liderleri bu durumu Abaza Mehmet Paşa'ya bildirince kendisi bu ölüm isteğine karşı çıkarak durumu padişaha bildirdi. Padişah IV.Murad, kendisini öldürmek isteyenlerin üzerine yürüyerek bu isyancıları ortadan kaldıracaktır. Abaza Mehmet Paşa bu durumdan bir hayli korkmuş olmalı ki Konya bölgesine gidip “Mevlevi Tarikatı”na katıldı. Osmanlı Padişahı, kendisine haber veren Mehmet Paşa'yı ödüllendirerek kendisini “Maraş Beylerbeyliği”ne atadı¹⁸³.

Osmanlı Devleti'nde çocuk denecek yaşta padişah olan IV. Mehmed, devlet işlerinde tecrübesiz olunca devleti annesi Mahpeyker Kösem Sultan'la veziriazâmlarıyla birlikte yönetmişlerdir¹⁸⁴. Abaza Mehmet Paşa'nın kardeşi olan Hasan Paşa İsyanı'nı bastırmakla görevlendirilen Vezir-i azâm İbşir Paşa, onunla memleketleri aynı olduğu anlaşılınca hem sadrazamlığı alındı hem de bu isyanı bastırma görevinden uzaklaştırıldı ve yerine Karaman Beylerbeyi Mehmet Paşa getirildi. Yaşanan bu durum üzerine İbşir Paşa

¹⁸¹ Hasan Arslan, “Abaza Mehmet Paşa”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2007, s.6-7.

¹⁸² Şahin, s.31.

¹⁸³ Gökhan, *Başlangıçtan Kurtuluş Harbine Kadar Maraş Tarihi*, s.248-249.

¹⁸⁴ İsmail Gül, *Osmanlı Devleti'nde Sultan IV. Murad Dönemi Yeniçeri İsyanları (1623-1640)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya 2006, s.28.

da, Hasan Paşa'yla anlaşarak hareket etmeye başlayacaktır. Devlet Erkânı Abaza Hasan Paşa'ya Halep Valiliğini verdi fakat bu kişinin halka yapmış olduğu baskılar neticesinde görevden alınıp İstanbul'daki "Yedi Kule" zindanlarına haps edildi¹⁸⁵. İbşir Paşa, Anadolu'da bulunan valileri kendi yanına alarak devletin içinde bulunduğu kötü durumu görüşmek için Maraş bölgesinde bir toplantı yapmak isteyecektir¹⁸⁶.

Maraş'a vali olarak atanan Şam Valisi Siyavuş Mustafa Paşa, 1657 senesinde Osmanlı yönetiminde üst düzey bir yönetici olmak (sadrazam) olmak için türlü oyunlar çevirecektir¹⁸⁷. Köprülüler Dönemi başlayınca dönemin sadrazamı olan Mehmed Paşa, Siyavuş yerine "Murtaza" denilen bir başka kişiyi atayınca Siyavuş bu durumu kabul etmeyip, Şam bölgesinde bulunanları isyana teşvik edecektir. Daha sonra kendisine Maraş Valiliği verilmek istenecek; fakat yine Siyavuş bunu da kabul etmeyecektir. Yaşanan bu durum üzerine Mehmed Paşa, Padişah'a haber vererek idamını isteyecektir. Araya arabulucuların girip bu durum bastırılmak istense de Köprülüler yapacağı ıslahatlara karışılmaması hususunda güvence alarak sadrazamlığı kabul edip buna razı olmayacaktır. Siyavuş Mustafa Paşa, Maraş Bölgesinde valilik yaparken Mehmed Paşa bir yolunu bulup Siyavuş'u İstanbul'a getirterek idam edilmesini sağladı. Osmanlı Devleti'nde 1500'lü yılların sonları ile 1600'lü yılların başlarında devletin içerisinde bulunduğu zor durumlardan dolayı sık sık isyanlar ortaya çıkacaktır. Bu isyanlar Bozoklu Celal İsyanı ile başlamakla beraber bundan sonra Osmanlı ülkesinde çıkacak olan isyanlar için "Celali" tabiri kullanılacaktır. Bu isyan girişimleri Maraş bölgesinde de bir hayli fazla olacak ve isyanlar daha çok dinsel, ekonomik, sosyal vb. nedenlerden dolayı çıkacaktır. Devlet bu

¹⁸⁵ Hasan Kuşçu, "Abaza Hasan Paşa", *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2007, s.5.

¹⁸⁶ Münir Aktepe, "İbşir Mustafa Paşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.22, İstanbul 2000, s.375.

¹⁸⁷ Eyicil, *Yakınçağ'da Kahramanmaraş*, s.35.

isyanları bastırmakta zorlanınca “Köprülüler” diye ifade edilen sadrazamlar yönetime gelecek ve yapacakları her iş için kendilerine karışılmaması gerektiğini ifade edeceklerdir. Bunlar Anadolu’nun birçok yerinde yapacakları ıslahatlar için bilgi toplayacaklardır. Maraş bölgesine de İsmail Paşa adında biri gelecektir. Anadolu’da düzen yeniden sağlanıp Celali İsyanları’na adı karışmış olan her kim varsa bunlar tamamen ortadan kaldırılacaktır¹⁸⁸.

Osmanlı İmparatorluğu, uyguladığı fetih ve ilhak siyasetinde mecbur kalındığı durumlarda ele geçirdiği yerleri ya ortadan kaldırmış ya da buralarda yaşayanları başka bir yere göndermek dışında bölgede yaşayan yerel yöneticileri ve dışarıdan getirdiği aileleri (Bayezidliler gibi) siyasi güçlerle buralarda var olan mevcut dengeyi koruma yollarına da gitmiştir¹⁸⁹.

Yavuz, 1514 yılında Çaldıran Muharebesi’nden sonra Ağrı’nın Doğubayezid civarında var olan aşiretlerden birisi olan “Bayazıdlı” aşiretini Maraş ve civarına getirmesini buna örnek olarak gösterebiliriz. Osmanlı padişahı tarafından bölgeye yerleştirilen Bayazıdlılar, Maraş ilini bayındır hale getirmek için birçok vakıf kurarak şehrin kalkınmasına katkı sağlamışlardır. Yine bu kişiler padişahın yapacağı birçok sefere asker göndererek hükümdarın güvenini kazanmışlardır. Bayazıdlı ailesi, Osmanlı Devleti tarafından desteklenerek Maraş ve çevresinde önemli roller oynayacaklardır. Bu aşiretin öncüsü “İskender Bey” adında birisidir ki Osmanlı ülkesinde “Çavuşbaşılık” gibi önemli bir görev verildi¹⁹⁰.

¹⁸⁸ Gökhan, *Başlangıçtan Kurtuluş Harbine Kadar Maraş Tarihi*, s.236-250.

¹⁸⁹ Karadeniz, s.914.

¹⁹⁰ Rahmi Tekin, “XVI. yüzyılda (Doğu) Bayazıt’tan Maraş’a Göç Ettirilen Bayazıtlı Ailesi ve Maraş’taki Faaliyetleri”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.38, Van 2017, s.403.

Bölgede yaşayan diğer insanlarda ya Bayazıdlıların yanında ya da Dulkadiroğulları arasında yer alacaktır. Bayazıdlı ailesi, Osmanlı Devleti tarafından desteklenirken, Dulkadiroğulları da bölgede yaşayan insanlar tarafından destekleniyorlardı. Bölgede yaşayan insanlar böylelikle ikiye bölündüler¹⁹¹. Bu iki grubun kahvehaneleri bile başka olup birbirlerinin kahvelerine gitmezlerdi¹⁹². Her iki aile de bir derenin etrafında yaşadıkları için kendi taraftarları buralarda yaşar ve aralarındaki mücadeleler hiç eksik olmadığı için bu dereye “Kanlı Dere” ismi verildi. Bu iki aile arasındaki mücadele 19. yüzyıla kadar devam ederken Osmanlı Hükümdarı II.Mahmud zamanında taşrada yapılan düzenlemeyle bölgeye merkezden valiler gönderilince buralarda yaşayan insanların siyasi güçleri de azalmaya başlayacaktır. Bayazıd-Dulkadir arasındaki rekabet azalmakla beraber aralarında akrabalık ilişkileri de oluşacaktır. Ayrıca bugün Kahramanmaraş’ta, “Çavuşlu Mahallesi” denilen bu mahallenin eskiden Bayazıdlı ailesinin yaşadığı yer ve bu aile zamanında verilen isim olduğu bilinmektedir. Maraş bölgesinde ikamet eden Bayezidoğulları’yla Dulkadiroğulları arasındaki mücadele yaklaşık olarak dört asır kadar devam ederek XIX. yüzyılın sonlarına kadar uzayacaktır. Dulkadir-Bayazıdlı mücadelesi, yalnızca siyasi olarak değil aynı zamanda taraflar arasında zaman zaman kanlı çatışmalara kadar uzayacaktır. Öyle ki bu iki aile arasındaki nüfus mücadelesi Maraş bölgesindeki diğer yörelerde de devam etmiştir. Bulanık (Bugünkü Bahçe) olarak gösterilen yerin bir kısmı Dulkadiroğulları taraftarı iken diğer kısmı Bayezidli tarafları olarak ikiye ayrılmıştır. Buna benzer bir durum da Hassa’nın bazı yerleri için de geçerlidir. Asıl ilginç olan durum Zeytin (Süleymanlı) Ermenilerinin bu ailelere taraftar olarak iki farklı gruba ayrılmış olmasıdır. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Osmanlı Devleti tarafından desteklenmiş olan Bayazıdlı ailesi, Maraş bölgesinde bulunan Dulkadiroğulları’nın siyasi nüfusunu

¹⁹¹ M.Metin Şirikçi, *Ben Maraş’ı Böyle Gördüm*, Bahar Kitabevi, Ankara 2001, s.35.

¹⁹² Cavid Baysun, *Cevdet Paşa Tezâkir*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1986, s.122.

kırmada başarılı olmuşlardır. Ayrıca Bayazıdî ailesi yalnızca Osmanlı Devleti zamanında değil Babiâli yıkıldıktan sonra Türkiye Cumhuriyeti döneminde de önemli görevlerde bulunmuşlar ve bu aile Maraş ve çevresinde çeşitli vakıf çalışmalarında da bulunarak şehrin bayındır hale gelmesinde önemli katkıya sahip olacaktırlar¹⁹³.

Dulkadir Beyliği'nin ortadan kaldırılması, Ali Bey'in ölümü üzerine Osmanlı Devleti'nin toprakları içerisinde yer alan Maraş ve Elbistan, Dulkadiroğulları'nın bölgede egemenliğinin azaltılması için Rum Beylerbeyliğine bağlı oldular¹⁹⁴. Böylece, Maraş ve Elbistan birbirinden bağımsız birer sancak olarak "Rum (Sivas, Tokat, Amasya) Eyaleti"nedâhil oldu. Maraş sancağının başında "Musa Bey", Elbistan sancağında "Koçi Bey" denilen kişiler bulunuyorlardı¹⁹⁵. Osmanlı Devleti'nin Elbistan bölgesine Koçi Bey'i atamasının nedeni, Tımar sistemindeki sayımların hesabını iyi bir şekilde yapmış olması ve oluşan aksaklıkların giderilmesinde tespit yönteminin son derece iyi olmasıdır. Koçi Bey'in görevi 6 ay kadar sürecek ve bunun yerine "Behram Bey" denilen bir başkası geçecektir. Behram Bey'den sonra Dulkadir Beylerbeyi Trablus-Şam Sancakbeyi olan "Süleyman Bey" olacaktır¹⁹⁶.

Karaman Beylerbeyliğine bağlı olan Dulkadir şehrine Süleyman Bey'in atanması, burasının artık bir beylerbeyi olduğunu göstermekle beraber Maraş şehrinde daha önceleri yapılan araştırmalarda bunu doğrulamakta ve ilk Dulkadir Beylerbeyi "Süleyman Paşa" olduğunu göstermektedir. Bu hadiseyi 1531 senesinde hazırlanan sancak listesi de doğrulamaktadır¹⁹⁷. Fakat Sicilli Osmanî'de geçen bir örneği söylemekte fayda vardır. Karaçinoğlu Ahmet Paşa'nın ölmeden Maraş Beylerbeyi olarak H.930/M.1523 görev

¹⁹³ Karadeniz, s.914-929.

¹⁹⁴ Altınöz, s.42.

¹⁹⁵ Yaşar Baş-Rahmi Tekin, *Maraş Vakıfları (Dulkadirli ve Osmanlı Dönemi)*, Bahçıvanlar Yayınevi, Konya 2007, s.39.

¹⁹⁶ Koç, s.52.

¹⁹⁷ Altınöz, s.50.

yaptığında vefat ettiğini görmekteyiz. Bunun yanında belirtilen tarihler arasında Maraş bölgesi ve çevresi başta Rum daha sonra Karaman Beylerbeyine bağlı bir eyalettir. Dolayısıyla da Maraş vilayetinin daha önceden bir eyalet olduğunu ve buraya atanan ilk sancakbeyinin “İskender Bey” olduğunu bu kişinin de buraya 451199 hasla gönderilen bir yönetici olduğunu görmekteyiz¹⁹⁸.

Belli bir süre geçtikten sonra 1523 tarihinde her iki sancakta Rum Eyaletinden ayrılarak bir başka eyalet olan “Karaman Eyaleti”ne bağlandı. Dulkadir Eyaletine ait olan ilk Tahrir Defterleri¹⁹⁹’nde “Beylerbeyi yada Beylerbeyi Hassı” gibi ifadelerin yer almaması vilayet isminin “Eyalet yada Beylerbeyi” olarak değil de yer olarak kullanıldığını ve bu yerlerin Dulkadir Beyleri’ne ait olan yerler olduğu görülmektedir²⁰⁰. Bundan dolayı Dulkadir eyaletinin kuruluşu bölgede ortaya çıkan Kalenderoğlu İsyanı’nı bastırmak için görevlendirilen Vezir-i azâm İbrahim Paşa’nın 1527 senesinde bu isyanı bastırması sonucunda yapılan düzenleme sonucunda yapılmış olduğu bilinmektedir. Belirtilen tarihler arasında başka bir tahrir yapılmakta olup “Elbistan ile Hısn-ı Mansur (Adıyaman)” gibi yerleri de kapsayan bölgelerin Elbistan ile Maraş’ın Karaman Beylerbeyliğine bağlı olduğu tespit edildi²⁰¹.

Hem Anadolu hem de Rumeli taraflarındaki sancaklar belirtilirken “vilayeti Zülkadriyye” ismiyle gösterilen “Zülkadriyye”ye bağlı olan sancaklar ise şu şekilde gösterilir: “Liva-ı Mer’âş, Liva-ı Bozok, Liva-ı Sis, Liva-ı Ayıntab.” Yukarıda söylenenlerden yola çıkılarak Dulkadiroğulları bölgesinde bir “eyalet”in var olması

¹⁹⁸ Solak, *XVI. Asırda Maraş Kazâsı*, s.12-15.

¹⁹⁹ Osmanlı Devleti’nde maliye teşkilatında vergilerin sayılarını tespit etmek için yapılan işlemlere denir. Kelime sözlükte “yazma, kaydetme, deftere geçirme” gibi anlamlara gelen tahrîr kelimesi terim olarak kullanılmaktadır. Osmanlı maliye teşkilâtında vergilerin ve bu vergileri verenlerin ismen tesbiti için değişik dönemlerde farklı şehirlerde gerçekleştirilen sayımları ve bu sayımların kaydedildiği defterleri ifade eder, bkz Mehmet Öz, “Tahrir”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.39, İstanbul 2010, s.425.

²⁰⁰ Şahin, “Dulkadir Eyaleti”, s.552.

²⁰¹ Yaşar Baş-Rahmi Tekin, s.39-40.

Şehsuvaroğlu Ali Bey'in ölümünden kısa bir süre sonra meydana gelmediğini görmekteyiz. Trablus Sancakbeyi olan Süleyman Bey'in bu bölgeye gönderilmesiyle burada bir eyaletin kurulduğu görülmektedir. Böylece Osmanlı Devleti düzeni içerisinde Dulkadiroğulları bir eyalet statüsüne kavuşarak bölge coğrafyasını tam anlamıyla Osmanlı Devleti'nin siyasi-idari kontrolü olarak ele geçirildiğini görmekteyiz²⁰².

Maraş, eyalet haline geldikten sonra burası için farklı isimler verilmeye başlanmıştır. Bu isimler arasında Arapça “Zu'l-ı Kadriye” ismi de bulunmaktadır. Ayrıca Dulkadir Eyaleti, “Zulkadriye Eyaleti” olarak ta kullanılırdı²⁰³. Bununla beraber Celâlzâde, 1538 yılında Boğdan bölgesine sefere giderken bölgesini korumak için geride kalan kişiler arasında Dulkadir Beylerbeyi'ni de belirtmeden geçmezdi²⁰⁴.

Maraş Bölgesi ile ilgili olarak yapılan idari düzenlemelere bakıldığında; 1523 senesindeki tımar defterlerinde Maraş'ın nahiyesiyle ilgili şehrin 7 nahiye den oluştuğu tespit edilmiştir²⁰⁵.

1525 senesinde yapılan bir başka tahrir düzenlemesinde Maraş kazasında toplam 12 nahiye(köy) bulunduğu belirtilir. Kemer, Keferdiz, Kara Hayıt, Aladinek, Pazarcık, Güvercinlik, Göynük, Karguluk, Haruniye (Bahçe), Andırın, Zeytin, Yarpuz nahiyelelerinden oluşurdu²⁰⁶.

1526 yıllarında Maraş Bölgesi için hazırlanmış olan icmal²⁰⁷ defterlerinde “Zülkadriyevilayeti” tabiri kullanılır. Bu tarihte Maraş'ta toplam 14 nahiye

²⁰² Altınöz, s.43.

²⁰³ Şahin, s.13.

²⁰⁴ Arslan, s.35.

²⁰⁵ Solak, s.34.

²⁰⁶ Baş-Tekin, s.42.

²⁰⁷ Osmanlı bürokrasisinde bir bölgenin tahriri sonucu genellikle tımarların durumunu belirlemek için hazırlanan defterlere denir, bkz Mehmet Öz, “Tahrir”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.39, İstanbul 2010, s.425.

bulunmaktadır²⁰⁸. Dulkadiroğulları Beyliği'ne daha sonraki dönemlerde Zülkadiroğulları diye de hitap edilirken bazı dönemlerde yöneticilerinden olan Şehsuvar Bey'e atıf yapılarak "Şehsuvaroğulları" diye hitap edildiği de görülürdü²⁰⁹

1532 senesindeki tahrir sayımında Maraş vilayetinde 53 mahalle, Elbistan kazasında 10 mahallenin olduğu sayımlar sonucu açıklanmıştır²¹⁰.

1563 yılında Maraş vilayeti için yapılan ikinci tahrirde 42 mahallenin bulunduğu, ancak 3053 kişinin vergi ödediği görülmektedir. Bölgede yaşayan kişilerin sayılarına bakıldığında 1070 kişinin sipahi ve sipahizadelerden oluştuğu söylenilirdi²¹¹. Maraş'ın 1563 senesindeki idari yapısında ilerleyen zamanlarda değişiklikler yaşanacak ve yukarıda belirtilenlerin dışında Zeytun ve Pazarcuk kaza haline gelecektir²¹².

Maraş Bölgesinde Kanuni'nin son zamanlarında idari bakımdan birkaç değişiklikler yapıldı. Buna göre önceleri nahiye olan yerler kaza konumuna geldi (Gügercinlik Nahiyesi). Şehirde yapılan diğer bir değişiklik önceleri kaza olmayan yerler şehrin bir kazasına dâhil olması (Hısn-ı Mansur "Adıyaman"). Bir diğer önemli değişiklik de önceki dönemlerde Maraş Bölgesinde nahiye olan yerler, Maraş'taki sancaklar statüsünden çıkarıldı (Andırın, Haruniye vb.). Bölgede 1579 senesindeki bir başka tahlilinde daha önceki dönemlerden farklı bir sonuçlar olmadığı tespit edilecektir²¹³.

Maraş'ta XVII ve XVIII. yüzyıllarıyla ilgili olarak yeterli bilgiler olmadığından Evliya Çelebi'nin yapmış olduğu seyahatleri neticesinde Maraş'taki nahiyeler hakkında

²⁰⁸ Şahin, s.14.

²⁰⁹ Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lûgatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986, s.91.

²¹⁰ İsmail Altınöz, "XVI. Asırda Dulkadir Eyâleti'nde İskân ve Yerleşme", Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu, 29 Nisan-1 Mayıs 2011, C.I, Kahramanmaraş Belediyesi, Kahramanmaraş 2012, s.365-366.

²¹¹ Adnan Gürbüz, "16-17. yüzyıllarda Maraş Şehrinde Sosyal ve Ekonomik Hayat", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.2/9, Samsun 2009, s.167.

²¹² Kabacık, s.17.

²¹³ Solak, s.35-36.

bilgi sahibi oluyoruz. Buna göre, XVII. yüzyılda Maraş'ta toplam 12 nahiye olduğu tespit edilmiştir²¹⁴. Elbistan'da 8 tane nahiye daha tespit edilerek bunlar arasında merkez nahiye; Nergele, Ahsen Dere, Sarsab, Aynu'l Arus, Nurhak, Orta Nihabet, Elbistan'da bulunmaktadır²¹⁵.

Bölge nüfusu, XVII. yüzyıla kadar tamamen Müslüman kesimden oluşuyordu. 1619 senesinde Maraş'ı ziyaret etmeye gelen Polonyalı Seyyah Simeon, vilayette Ermeni nüfusunun da bir hayli fazla olduğunu belirtmiştir. Bu durum bize Ermenilerin bölgeye XVII. yüzyıldan sonra gelmeye başladığını göstermektedir²¹⁶.

Maraş Bölgesindeki Dulkadiroğulları toprakları içerisinde Alevi denilen Türkmenler de yaşamaktadır. I.Süleymandöneminde (1520-1566) çıkarılmış kanunlara bakıldığında Maraş Bölgesinde 550 kişiden oluşan cebeli askerler bulunmaktadır. Bunun yanında 3 tane zeamet, 112 tımar arazisi mevcuttur²¹⁷.

Osmanlı Devleti, yapmış olduğu fetihler ve bu fetihler sonucunda bazen “Avarız²¹⁸” vergisi denilen vergi sistemini bazı durumlarda uygulamadığı görülmektedir. Bu avarız vergisinden muaf tutma durumları Dulkadiroğulları Beyliği'nde de görülmektedir. 1530 senesinde Maraş sancağına bağlı olan Kanlıkavuk köyünde 14 tane derviş yaşırdı. Kış aylarında bu köye gelen misafirler bu dervişlerin bulundukları yerlerde kaldığından Babiâlitarafindan avarız vergisinden muaf tutulmakla beraber I.Selim tarafından bu kişilere hükm-i hümayûn verilirdi. Bir başka avarız vergisinden muaf tutulma

²¹⁴ Baş-Tekin, s.42-43.

²¹⁵ Söylemez, s.45-43.

²¹⁶ Koç, s.59.

²¹⁷ Kozak, s.4.

²¹⁸ Avarız sözlüklerde "sonradan olan, sonradan ortaya çıkan şey" demektir. Fıkıh usulü açısından avarız, ehliyeti ortadan kaldıran veya daraltan durumları ifade eder. Bu nedenle normal olarak bir kişide bulunmayan, ancak sonradan ortaya çıkan birtakım durumlarla alakalıdır. Bunlara ehliyet arızaları (avarız-ı ehliyyet) veya ehliyet afetleri denir. Oruç bozmayı veya tutınarnayı mubah kılan özörlere de avarız-ı mübiha denilir, bkz Halil Sahillioğlu, “Avârız”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.4, İstanbul 1991, s.108.

hadisesi Maraş Sancağına bağlı olan Kars kazasında “Hacı Fakılı Cemaâtı”ne mensup olan dört aile Dulkadir Beyleri tarafından kendilerine temessük verildiği için Osmanlı Devleti tarafından avarız vergisinden muaf tutulmuşlardır²¹⁹. Osmanlı Devleti’nde Maraş Bölgesi ele geçirilince bölgeden var olan “Maraş Kalesi” ciddi anlamda tamirat gördü. Bununla beraber kalenin içerisinde bir tane mahalle kurularak ibadet yapılabilmesi için bir adet de cami inşa edildi²²⁰.

Osmanlı Devleti zamanında Dulkadir Beyliği toprağı olan Maraş ve çevresinde miri arazinin yapıldığı yer olması nedeniyle tımar buralarda uygulanmıştır. 1526 senesinde coğrafyanın %96’lık bir kesimi miri arazi olarak değerlendirilirkengeriye kalan yüzdelik kısmı vakıf vb. durumlar için kullanılırdı. Merkezde 5 medrese, ibadet yapılabilmesi için 4 adet cami, 2 mescid, 1 imaret, 6 zaviye; ticari işlerin yapılabilmesi için çarşı pazarlar ve esnaf grupları bulunmaktadır. Bu tür faaliyetler şehirde sosyal hayatın gerçekleşebilmesi içindir. Taşrada ise yer yer pazarlar bulunmaktadır²²¹.

Aynî Ali Efendi, XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti’nde taşra bölgesinde tımarların yayılış alanları ve bunlara bağlı olarak sipahi askerleriyle ilgili olarak bazı bilgiler vermektedir. Ali Efendi, Maraş (Zülkadriye) bölgesinde toplam 5 sancak olduğunu bildirerek, yine bölgede 29 zeamet, 2 140 kılıç tımarı, 2 160 cebelü denilen askerle birlikte toplam 5500 asker olduğunu söyler. XVI. yüzyılın sonlarına gelindiğinde Dulkadir Sancakları genel olarak Malatya, Sis(Kozan), Antep, Samsat’tan oluşmaktadır. XVII. yüzyılda sancak sisteminden eyalet sistemine geçildi. Maraş Eyaleti, vezir tarafından beylerbeyi gönderilen bir eyalettir. Buradan devlet hazinesine yüklü bir gelir elde

²¹⁹ Karadeniz, s.917.

²²⁰ Ayşe Banu Kızmaz, *232 Numaralı Maraş Şer’iyye Sicilinin (5 Muharrem 1297-4 Safer 1298/19 Aralık 1879-5 Ocak 1881) 75-150. Sahifelerinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans), Kahramanmaraş 2011, s.19.

²²¹ Fedai Ateş, *Maraş Bölgesindeki Türkmenler (19. Ve 20. Yüzyıllar)*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş 2010, s.22.

edilirdi(yılda 9 420 318 akçe). Osmanlı Devleti'nde her yılın başında padişah tarafından tüm eyalet ve sancaklara valiler atanırdı. Bu kişiler bir yıl süreyle görev yaparlardı. Maraş Bölgesine gelecek olan kişiler “Mukataat Hazinesi” tarafından dönemin padişahına önerilir ve ataması padişah tarafından gerçekleştirirdi²²².

Osmanlı Devleti, Dulkadiroğulları Beyleri ile hatunlarının hüküm sürdüğü sürede Maraş ve Elbistan olmak üzere Afşin, Pınarbaşı, Gemerek, Çandır, Akdağ, Boğazlıyan, Kırşehir, Antep, Kars-ı Maraş (Kadirli) vs. çok sayıda camiî, mescid, medrese, imaret, zaviye vs.yaptılar. Bu bayındırlık faaliyetlerinden zaviyelerin sayısı 57 adet olması Dulkadiroğulları'nda vakıfların önemini gösterir. Osmanlı Devleti, Dulkadiroğlu Beyliği dönemindeki vakıfları ve bu beylik ele geçirilince vakıflar için var olan şartları da kabul etmiştir. Bununla beraber Osmanlı Devleti, bu vakıflarla ilgili olarak herhangi bir kesintiye de gitmemiştir. Osmanlı İmparatorluğu eğer buralarda herhangi bir düzenleme yapmak isteseydi ele geçirmiş olduğu yerlerin önceki devletlerden kalma hatıralarını silebilir ve kendi bayındırlık-vakıf işlemlerini gerçekleştirirdi. Devlet böyle bir uygulama yapmayarak hem halkın kendisine olan bağlılığını arttırmaya çalışarak böyle bir fetih hareketinin olmadığını göstermeye çalışmış hem de bu eserleri yapan kişilerin isimlerinin yaşamasını sağlamıştır. Bu durum Dulkadiroğulları'nın yanısıra diğer ele geçirilen beylikler için de böyle olacaktır²²³.

Osmanlı Devleti tarafından Maraş'a yönetici olarak gönderilen kişilerle ilgili olarak farklı görüşler ortaya atılır. Enderun mektebinde yetişmiş olmaları, Osmanlı padişahlarına bağlı olmaları, toplum tarafından sevilen sayılan kişiler olmalarına dikkat edilirdi. Bunun dışında Yeniçeri Ocağında yetişmiş olanların yanı sıra sınır bölgelerinde gösterdikleri

²²² Şahin, s.15-16.

²²³ Karadeniz, s.916-917.

başarılarından dolayı da yine bu kişiler arasından seçilirdi²²⁴. Bunlarda bize gösteriyor ki bölgenin Osmanlı Devleti'nin merkezi yönetimi için son derece önemli olduğunu göstermektedir. Çünkü buraya görevlendirilen memurların çoğu devlet yönetimi konusunda son derece tecrübelidirler²²⁵. Bölgede görev yapan valilerin sürelerine gelince tam olarak ne kadar süre görev yaptıkları bilinmemektedir. Genel olarak bu valilerin görev süreleri 1 yıl olmakla beraber bazen bu sürenin üstünde bulunan valiler de bulunmaktadır²²⁶.

Osmanlı Devleti'nde fetih politikalarının önemli sonuçlarından bir tanesi de feth edilen merkezlere bir şehzadeyi sancakbeyi olarak tayin etmesidir. Bu uygulamayı yapmasındaki amaç, bölgede var olan beyliğin otoritesini azaltmasının yanı sıra şehzadenin devlet tecrübesi kazanması ve yine şehzadenin başa geçtiğinde devleti yönetmede zorlanmamasıdır. Devlet, bu uygulamayı Dulkadiroğulları'nın yaşadığı yer olan Maraş Bölgesinde yapmamıştır. Bu bölgeye şehzade atanmamasının nedeni, bu beyliğin ortadan kaldırıldığı tarih olan 1522 senesinde şehzade olarak yalnızca I.Süleyman'ın (Kanuni) oğlu Mustafa'nın bulunmasıdır ve onun da yalnızca 7 yaşında olmasından dolayı buraya şehzade tayini yapmamıştır²²⁷.

XVIII. yüzyılın başlarında Maraş şehrinde yaşayan Türkmen aşiret kesimleri çok defa isyan ettiği görülmektedir. Bundan dolayı da Osmanlı Devleti, göçebe bir hayat tarzı benimseyen bu Türkmenleri iskâna tabî tutmuştur. Fakat bu Türkmen taifeleri iskânı kabul etmeyerek eşkıyalığa ya da kendi bulundukları yeri terk ederek kaçmaya başlayacaklardır. Maraş ve çevresinde bu tür olaylar olurken devlet de Avusturya ile savaş halinde olduğundan taşrada olan bu tür olaylara yeteri kadar müdahale edemiyordu. XVIII.

²²⁴ Söylemez, s.46.

²²⁵ Alaaddin Aköz-İbrahim Solak, "Osmanlı Taşra Yönetimi ve 16. Yüzyılda Maraş Kazası Yöneticileri", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.9, Konya 2003, s. 33.

²²⁶ Söylemez, s.46.

²²⁷ Karadeniz, s.918.

yüzyılda Maraş, Zulkadir adıyla anılan bir eyalet merkezi konumundaydı. Bu yüzyılın başında Osmanlı tahtında II.Mustafa bulunmakla birlikte dönemin şeyhülislamı da Erzurumlu Feyzullah Efendi'dir. Bu şeyhülislam kendisine rakip olarak gördüğü Rumeli Kazaskeri Ebezade Abdullah Efendi'yi Maraş Bölgesine kadı olarak tayin edecektir. 1703 tarihindeki Edirne Vak'ası²²⁸ olayından sonra III.Ahmed zamanında Ebezade Abdullah Efendi şeyülislamlığa yükselecektir. Karlofça Antlaşması (1699) sonrasında Babiâlikaybettiği toprakları geri almak için Avusturya ve Venedik ile yapılan savaşlarda Rumeli taraflarında olan Osmanlı ordusuna Maraş Bölgesinden de çok sayıda asker yardımı yapılmıştır. 1717 senesinde Belgrad'ın Avusturya'nın eline geçmesi üzerine Niş Bölgesi de tehlike içine girecektir. Bundan dolayıdır ki 1717 yılında Maraş şehrindeki tımarlı sipahiler ile zeamet erbabları Niş şehrine gönderilecektir. Bu yaşanan durum üzerine Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında 1718 yılında Pasarofça²²⁹ Antlaşması imzalanarak barış ortamı sağlanacaktır²³⁰.

²²⁸ 1703 senesinde çıkan Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin ölümüyle, II.Mustafa'nın tahtan indirilmesi ve bunun yerine III.Ahmed'in cülûsuyla sonuçlanan ayaklanmaya verilen isimdir, bkz Abdulkadir Özcan, "Edirne Vak'ası", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.10, İstanbul 1994, s.445.

²²⁹ Babiâli'nin hem Avusturya hem de Venedik Devletleri ile yapmış olduğu barış antlaşmasına (21 Temmuz 1718) denir. Osmanlı Devleti, bu antlaşma ile uğramış olduğu büyük toprak kayıpları ve Orta Avrupa'dan çekilmekle kalmamış, Avrupa devletleri için de artık güçlü olan konumunu kaybedecektir, bkz Abdulkadir Özcan, "Pasarofça Antlaşması", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.34, İstanbul 2007, s.177-180.

²³⁰ Gökhan, s.259.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. HÜKÜMLERİN TRANSKRİPSİYONU VE ÖZETLERİ

2.1.1. 118 Numaralı Mühimme Defterindeki Maraş Hükümleri

Mühimme Defteri 118/s.13/hüküm no: 53

Maraş Beylerbeyi ve Kadısına gönderilen hükümdür.

Kapu Kethüdası Hasan Ağa'ya verilen tımar arazisinin eşkıyalar tarafından ele geçirilip bu kişinin çocuklarının öldürülmesi üzerine şeyhülislama yazılan şikâyet hakkında.

Maraş Beylerbeyine ve Kadısına hüküm ki

Aişe nam hatun gelip sabıkan Hankapu kethüdası Hasan Ağa dimekle ma'ruf kimesne çukadarlığı hizmetinde olan zevci Kayserili Hasan nâm kimesneyi bazı hususiçün bin yüz yirmi senesinde İfraz ve Zulkadriye Voyvodası Hüseyin nâm kimesnenin yanına irsâl iyledikte zevci mezbûr-ı merkûm Hüseyin Bozali ve El-Hac Ali nam çukadarlardan refik olup giderler iken esnâ-yı râhda Adana Alaybeyisi canibinden ifrâz olunmuştur yine

Türkmen eşkıyasından Bektaş oğlu Mustafa ve Bektaş oğlu ve Mustafa ve yine Bektaş oğlu Deli Osman ve Aydın'dan Abdurrahman oğlu ve Karalar civarından Hacı İsmail oğlu Abdullah emvalini def' yetmiş miktarı eşkıya ile yollarına inip zevci mezbûr Ali'yi ve refiklerini bî-gayrî hak katledip iki nefer sagir yetimi ile kalıp ziyade gadr olduğun bildirip sen ki mir-i miran-ı mumailayhsin ma'rifetinle mezbûrlar ahz u habs olunup şeyhülislamdan verilen feteva-yı şerife mucibince şer'le görülüp diyeti elverilmek

babında emr-i şerifim ricâ etmeğin vech-i meşruh üzere icra-yı hak olunmak için yazılmıştır.

Fi Evâsıt-ı Safer sene 1123/Mart 1711.

Mühimme Defteri 118/s.78/hüküm no: 352

Maraş Beylerbeyi ve Kadısına gönderilen hükümdür.

Elbistan bölgesinde bulunan Hasan ve Ömer adlı kişilerin kendilerine ait tarım arazilerinin olmamasına rağmen kendilerinden haksız yere vergi alınması ile ilgili şikâyetleri hakkındadır.

Maraş Beylerbeyine ve Maraş Kadısına hüküm ki

Kaza-i mezbûr muzafatından Elbistan nahiyesinde sakin Seyit Hasan zide şerefe gelip kaza-i mezbûrda Ömer ma'a Kurdlar nam mezranın hanesi olmayıp ziraat edenlerden şimdiye değin hane talep oluna gelmiş değil iken kaza-i mezbûr ahalisinden bazıları sen zikrolunan mezraa toprağında ziraât edersin hane ver deyü ziraatine mümaneât ve rencideylediklerin bildirip men ü def olunmak babında hükm-i hümâyûnum ricâ ve mevkufat defterlerine nazar olundukta kaza-i mezbûrun 102 hanesi olup mezra-i mezbûrenin kaydı olmamakla mahallinde şer'le görülüp haneye dâhl ü tekâlif olunmak icâb eder emlâk ve arazi-yi tasarruf eylemez ise hilâf-ı kanûn ve defter rencide ettirilmemek üzere emr-i şerifim verilmek için bi'l-fiil baş defterdârım olan Mehmed dame ulüvvuhu i'âm etmekle mumaileyhin i'âmı mucibince amel olunmak için yazılmıştır

Fi Evâsıt-ı Recep sene 1123/ Ağustos 1711

Mühimme Defteri 118/s.78/hüküm no: 354

Maraş Beylerbeyi ve Maraş Naibine gönderilen hükümdür.

Ali adında bir askerin yakınlarının öldürülmesi ile ilgili şikâyeti hakkındadır.

Maraş Beylerbeyine ve Maraş Naibine hüküm ki

Kaza-i mezbûr muzafatından Elbistan Kazası sakinlerinden ve hala düstûr-ı ekrem müşir-i müfâhham vezir-i âzam ve serdâr-ı ekremim Mehmed Paşa edâmallahu teâlâ iclâlehü çeribaşısı Şahin zide kadrûhunun bayrağı neferâtından Ali nâm kimesne ordu-yu hümâyûna arzuhal edip bu canibte hizmette iken kaza-i mezbûr sakinlerinden Osman Kadı oğlu Ali ve Şeyh Velioğlu Ali ve Abdullah nâm kimesneler kaynı nâm kimesneyi bî-gayr-î hak katl ve birinin zevcesi nam hatun harben alıp götürüp ve bunun malından dahi hilâf-ı şer'-i şerif 256 kuruş alıp gadr iylediklerin bildirip şer'le icrâ-yı hak olunmak babında mahallinde şer'le görülmek için yazılmıştır.

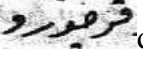
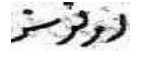
Fi Evâsıt-ı Recep sene 1123/Ağustos 1711.

Mühimme Defteri 118/s.79/hüküm no: 358

Diyarbakir ve Rakka ve Erzurum Vâlilerine ve Maraş Beylerbeyliğine ve Malatya Valisi'ne gönderilen hükümdür.

Erzurum ve çevresine iskân ettirilen bir ailenin tekrar Malatya'ya dönmek için Malatya başdeftedarına talebi hakkındadır.

Diyarbakir ve Rakka ve Erzurum Vâlilerine ve Maraş Beylerbeyine ve Malatya Valisine hüküm ki

Eyaleti Malatya'nın başdefterdarı olan Seyit Zahid ordu-yu hümâyûnuma gelip berat-ı şerifimle mutasarrıf olduğu zeamet karyelerinden Malatya Sancağında Koşar nahiyesine tabii Perez nam karyesinin defterde mukayyit rağbet ve rağbet-i(?) oğullarından bazıları birer takrib ile kadim-i karyelerinden birisinden olup birkaç seneden beri Erzurum ve dahi bazı mahallerde sakinler olup hala kadim-i karyelerine gelmek murâd iylediklerinde Palu hakimi ve merdis-i ekradı kethüdası siz artık deyü hilâf-ı defter müdahale ve merkûm rağbetlerin ahz iylediklerinden m'ada karyelerine nakillerine dahi mümâneat ve teaddi iylediklerin bildirip reaya-yı mezbûrun kadim-i karyelerine gelmelerine mümaneât ve dahl ü taarruz ettirilmek için yazılmıştır

Fi Evasıt-ı Recep1123/ Ağustos 1711.

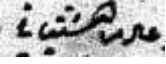
Mühimme Defteri 118/s.120/hüküm no: 532

Maraş Beylerbeyi ve Antep Naibine gönderilen hükümdür.

İbrahim Veledi Ali'nin Ayıntap bölgesindeki Tirhamas denilen bir yerde tımarla uğraşması ve elde edilen ürünlerle ilgili olarak devlete vergilerini ödemesi, usulsüz yapılan tarım işleriyle ilgili olarakta devletin bunu yapan kişilere vermiş oldukları cezalarla alakalıdır.

Maraş Beylerbeyine ve Ayıntab Naibine hüküm ki

Erbab-ı tımarlardan İbrahim veled-i Ali nâm sipâhi gelip Ayıntab sancağında ve nahiyesinde Tirhamas nam karye ve gayriden on bin beş yüz akçe tımâra berat-ı şerifimle mutasarrıf olup yine livâ-i mezbûrda Nehrü-l cevz nahiyesinde Battaloyuğu nam karyenin hinta ve şair ve haracü-l kürumu4600 akçe yazı ile hass-ı hümâyûn ve rûsum-ı hafın ve

bennâk ve nohut ve adet-i ve bâd-ı havâsı bin beş yüz akçe yazı ile defter-i mufassalda tahrir ve defter-i icmâlde baş kalemi olan salifü-z-zıkr Tırhamas nam karye ve gayri ile biriktirilip 49.906 akçe bir icmal ve icmâl-i mezbûrun 20.000 akçe kaleminden icmâl bozmak üzere 6.000 akçesi mezkûr İbrahim'in tımarı mülhakatı bakisi sair müştereklerinin olup karye-i merkûmenin mersum arsasına ahardan dâhil olunmak icab itmez iken hass-ı mezbûr voyvodası olanlar defterde vech-i meşruh üzere tımarına hâsıl yazılan zimmetiyanı ve sair rûsum-ı gayrisine hilâf-ı defter müceddeden suret-i defter-i meşihine(?) yazılmıştır deyü tarafeynden tayin eylediği meşihasında kanûn ve defter mucibince hissesine düşeni ahz u kabza mûmânaat ve teâddiden hali olmadığın bildirip ol babda hükm-i hümâyûnum ricâ etmeğin Defterhane-i Âmirem de mahfuz olan ruznâmçe-i hümâyûn ve defter-i icmâl ve mufassala mürâcaat olundukta Nehrü'l-cevznahiyesine tabîf Battaloyuğu nam karyenin hinta ve şairi ve harracü-l(?)-kiramı 4600 akçe yazı ile hatt-ı hümâyûn ve rûsum hafin ve bennak ve mücerred adet-i ve bâd-ı havası 1500 akçe ile defter-i mufassalda tahrir ve defter-i icmâlde Tırhamasnam karye ve gayri ile biriktirilip 49906 akçe bir icmâl ve icmâl mezbûrun 20000 akçe kaleminden icmâl bozulmamak üzere 6000 akçesi mezkûr İbrahim'in tımarı mülhakatı bakisi sair müştereklerinin olduğu mestur ve mukayyid olmağın defter-i hakani mucibince amel olunmak için hüküm yazılmıştır.

Fi Evâhir-i Safer sene 1123/ Mart 1711

Mühimme Defteri 118/s.171/hüküm no: 739

Maraş Kadılarına gönderilen hükümdür.

Kars ve Maraş'a bağlı tımar erbabının kendileri seferde iken Kars ve Maraş Voyvodası olan Bayezıdoğlu Mehmed'in ilgili bölgelerin vergilerine el koyduğuna dair Maraş kadısına şikâyetleri hakkındadır.

Maraş Kadılarına

Kars ve Maraş Sancağının erbâb-ı tımârı sūd-de-i saadetime arz-uhâl idüp 1023 senesinde bunlar sefer-i hümâyûnumda iken Kars ve Maraş Voyvodası olup hâlâ mâzulen Kars-ı Maraş'ta sakin olan Bayazıt oğlu Mehmed Bey demekle ma'ruf kimesne bunlarintaht-ıkazanızda Martı ve Yandır ve Enderun nahiyelerinde berât-ı şerifimle mutasarrıf oldukları zeamet ve tımarları karyelerinin sene-yi mezbûrda vâkî beratları mûcibince tahvilleri tarihine düşen mahsûlât ve rûsumatta hevasına tâbîfademleriyle ahz-u kebz ve ahâra fûruht idüp gadr ü te'addi iylediklerin bildirip el verilmek bâbında hükm-i hümâyûnum rica iyledikte mahallinde şer'le görülmek için yazılmıştır

Fî Evâhir-i Şevval 1123/Kasım 1711.

Mühimme Defteri 118/s.174/hüküm no: 750

Maraş kazası Naibine gönderilen hükümdür.

Rişvanoğlu²³¹ Halil Paşa'nın ölümünden sonra mal varlığını varislerine intikali hakkındadır.

²³¹ Rişvan Aşireti ile ilgili yapılan bir çalışmada bu aşiretin ilk defa Besni, Kâhta (Adıyaman), Nizip, Kilis, Malatya ve Kahramanmaraş çevresinde ortaya çıktıkları görülmektedir. 16. yüzyıl Osmanlı kaynaklarında bu aşiretin Oğuzların "İğdir" boyundan olduğu görülmektedir. Bir başka Osmanlı belgelerinde ise oldukça geniş bir alana yayılan bu aşiret için "yerli ve göçer Türkmen ekradı" ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. 1713 senesindeki Osmanlı kayıtlarında Rişvan aşireti, Oğuz Türkleri'nde olduğu gibi 12 kabileden oluştuğu görülmektedir. Bu aşiretin kökeni hakkında çeşitli görüşler ortaya atılmaktadır. Silahdar Fındıklı Mehmed Ağa'nın "Nusretname" adlı eserinde bu aşiret için Türkmen tabiri kullanılırken, Rişvanoğlu Halil Bey için ise "Türkmen Beyleri"nden bir ifadesi geçmektedir. Bu aşiretin Türk kökeni ile ilgili başka bir görüşte ise Ömer Özüyılmaz'ın Gurmanç ve Kürtlerin Kökeni adlı eserinde bu aşiretin kültürel özelliklerinin Türklerde olan özelliklere benzediğine değinip dilek ağacına bez bağlamadan tutunda daha birçok özelliğin Türklerde

Maraş kazası Naibine hüküm ki

Sen ki naib-i mezkûrsun dersaadetime mektup gönderip Maraş sakinlerinden Murtaza Ali meclis-i şer'e varup bin yüz yirmi beş senesinde Rişvanoğlu Halil Paşa bunun vekili olup oğlu Seyyid Mustafa Maraş alaybeyliği iken zikrolunan alaybeyliği etbalıma zarar ettirmem deyü oğlu mezkûra haber ve te'addi etmekle ol dâhi 100 kuruş deynimizdir(?) deyü temessük verip ba'dehu Devlet-i Âliyye'ye varup şikâyet eylemişsin deyü oğlu mezburu ahz ve müddet-i mezbûr zincir ettikte itlakı içün dâhi 600 kuruşa temessük alıp ve ba'dehu mezkûr Rişvanoğlu'nun 400 kuruş istikraz etmişler iken bunların yedlerinde 1500 kuruşa halen temessük olup mezkûr Rişvanoğlu maktulen fevt olmakla zikrolunan 400 kuruşa maktul-i mezbûrun verasetlerine virmekle razılar iken mezbûrlar kanaat etmeyip ikrar idüp temessük vermişsiniz cümlesin sizden alıriz deyü hilâf-ı şer'-i şerîf rencideden halî oldukların bildirip men'u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim verilmek ricasına vâkiî hâl eylediğinden sonra mahallinde şer'le görülmek içün yazılmıştır.

Fî Evâil-i Şevval 1123/ Ekim 1711.

Mühimme Defteri 118/s.202/hüküm no: 862

Sivas Valisi'ne Maraş Beylerbeyine ve Akdağ Kadısına gönderilen hükümdür.

olanlarla bire bir benzedğini söylemektedir. Rişvanoğlu aşireti hakkında yapılan en derli toplu çalışma şüphesiz Faruk Söylemez'in Osmanlı Devleti'nde Aşiret Yönetimi –Rişvan Aşireti Örneği- adlı çalışmaya örnek olarak verebiliriz. Söylemez'e göre; Rişvan aşiretinde şahıs ve yer adlarından tutun birçok hayvan isimlerinde Türkçe isimlerin verildiği görülmektedir, bkz Ali Rıza Özdemir, Kayıp Trükler (Etnik Coğrafya Bakımından Kürtleşen Türkmen Aşiretleri), Kripto Yayınları, Ankara 2014, s.257-259; Faruk Söylemez, Osmanlı Devleti'nde Aşiret Yönetimi-Rişvan Aşireti Örneği-, Bayrak Yayınevi, İstanbul 2007; Mehmet Özkarcı-İlyas Gökhan-Selim Kaya, "Maraş Tarihi ve Sanatı Üzerine", *XVIII. Ve XIX. Yüzyıllarda Maraş'ta Türkmen Aşireti*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş ve Yöresi Kültür Degerlerini Araştırma ve Uygulama Merkezi, Kahramanmaraş 2008; Yusuf Halaçoğlu, Anadolu'da Aşiretler Cemaatler Oymaklar (1453-1650), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2009; Mahmut Ulubaş, Maraş ve Çevresinde Aşiretler (1774-1865), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (*Basılmamış Doktora Tezi*), Kahramanmaraş 2016.

Sivas Valisine Maraş Beylerbeyine Akdağ ve Kadılarına hüküm

Akdağ kazası ahalisinin eşkıyalar ile ilgili şikâyeti hakkındadır.

Akdağ kazasında Osman Sipahi ile Karaca Emir ve Deli Osman'ın bölgedeki eşkıya kuvvetleri ile olan mücadelesi ve padişah tarafından bu mücadelelere verilen destekle ilgili bilgi verilmiştir.

Akdağ kazasına tâbiûl Ulugufran nâm karyeden Osman sipâhi ile ve nam kimesneler gelip taht-ı kazanızda sâkin konar-göçer Avşar Türkmeninden Karaca Emir ve Deli Osman ve Gök Veli nam kimesneler bin yüz yirmi üç senesinde hevalarına tâbi' 150 nefer eşkıya ile karyelerini basıp emval ve erzakları nehb ü garet iylediklerinden ma'âda bir miktar eşyaların refikleri olan Ali ve Mehmed ve nam kimesnelerin yedlerinde bulunup talep iylediklerinde vermekte te'alil itmeleriyle ziyâde te'addi ve fesad iylediklerin bildirip bulunduğu mahalde şer'le görülüp el verilip icrâ-yı hâk olunmak bâbında hükm-i hümayûnum rica iyledikleri ecilden bulunduğu mahalde şer'le görülmek için yazılmıştır.

Fî Evâsıt-ı Zilhicce 1123/ Ocak 1712.

Mühimme Defteri 118/s.232/hüküm no: 992

Maraş Beylerbeyi ve Kars-ı Zülkadriye ve kadılarına gönderilen hükümdür.

İbrahim Ağa'nın annesinin eşyalarının haksız yere ele geçirilmesi ve oğlu İbrahim'in de bu malları Kars-ı Maraş bölgesinde oturan Hacı Hüseyin'in varislerinden istemesi ve yaşanan durumun mahkemelik olmasıyla ilgilidir.

Maraş Beylerbeyine Kars-ı Zülkadriye ve kadılarına hüküm

Veli zîde kâdrûhu gelip İbrahim Ağa dimekle ma'ruf kimesne bunun validesi nâm hatunun hilâf-ı şer'-i şerîf ve bî-gayrı hâk cebren bir miktar eşyasın ahz u kabz idüp icrâ-yı hâk olunmakta validesi mezbûre ve ba'dehu mezkûr İbrahim dâhi fevt olmakla ol eşya emr-i şer'le buna intikâl etmeğin Kars-ı Zülkadiriye Kazası sükkânından Mehmed bin Hacı Hüseyîn varislerden talep iyledikte mütekalibeden olmalarıyla vermeyip zaman-ı mürur itmekle hâlâ mütekalibeleri zail olup dava ve vâki'-i şerr olunmak istedikte mezbûrlar müceddeden zaman-ı mürur etmiştir deyü hilâf-ı şer'-i nizaâ eyleyip icrâ-yı hâk olunmayıp hâlâ gadr u te'addi iylediklerinde ve bu babda şeyhül-islâmdan fetevâ-yı şerîfe verildiğin bildirip fetevâ-yı şerîfe mûcibince şer'le el verile deyü yazılmıştır.

Fî Evâhir-i Zilkade 1123/ Aralık 1711.

Mühimme Defteri 118/s.254/hüküm no: 1074

Rakka Valisi ve Maraş bölgesindeki idarecilere gönderilen hükümdür.

Ahmet ve Fatma adında kişilerin daha önceleri Rişvanoğlu Halil Paşa'nın himayesinde çalışırken bu kişilerin haksız yere eşyalarının alınması üzerine bu durumu Rakka Valisine bildirmeleri ve yaşanan süreçle ilgilidir.

Rakka Valisi ve Maraş Paşasına Reha(?) ve Kadıları ve Maraş Na'ibine hüküm ki

Ahmed zide ilmuhu ile Fatıma Vasıf nâm hatunlar gelip üzerlerine şûhudü'l-hal ile şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken bundan akdem Rişvanoğlu Halil Paşa etbaından ve dâhi bazı kimesneler bin yüz on senesinde kahren evlerini basıp mevrusları Abdûrrâhim Paşa ile 40 nefer tevvabın bî-gayrı hâk katl ve mir-i miran-ı mûmâileyhin karındaşı nam kimesne ile bunların bi'l-küllîye emval ve erzakların nehb ü garet idüp te'addi ve fesat iylediklerin ve mezbûrlar taht-ı kazâ ve hükümetinizde olduğu ve bî-gayet davasına

muvâfık fetevâ-yı şerîfe verildiğin bildirip mârifet-i şer'le görölüp icrâ-yı hâk olunmak bâbında emr-i şerîfim rica etmeğin sen ki Rakka Valisi vezir müşarüleyhsin ve sen ki Maraş beylerbeyisi mûmâileyhsin karar-ı şerifeleri mûcibince icrâ-yı hâk olunmak için yazılmıştır

Fî Evâhir-i 1123 (1711...)

Mühimme Defteri 118/s.295/hüküm no: 1231

Maraş Beylerbeyi ve Hass-ı Mansur Kadısına gönderilen hükümdür.

İbrahim isminde birinin Maraş ve çevresinde belli bir ücret karşılığında aldığı yerlerde tımarla uğraşması, devletin Rusya seferindeyken bu kişiyi görevden alması ve elde ettiği ürünün devlet tarafından ele geçirilmesiyle ilgili Ruznâme-i Hümayûna müracaatıyla ilgilidir.

Maraş Beylerbeyine ve Hass-ı Mansur kadısına hüküm ki

İbrahim sipâhi gelip Maraş sancağında Hass-ı Mansur nâhiyesinde ve Pınar

nâm karye ve gayriden 2521 akçe tımâra mutasarrıf üzere itmekle

iktidarı olduğun memur Moskov seferinde alaybeyisinin bî-gayrı hâk hâk

mevcutken sabıkan alaybeyliğini inhâ' dâhi ve iki baştan muayyen Mehmede

 gadr etmekle ve berât-ı şerifimle üzerinde iken bunun tarafından babası Ali

nam kimesne fuzuli müdâhale ve mahsulünü kabz idüp te'addi eylediğin bildirip

Defterhane-i Âmiremde mahfûz Rûznâmçe-i Hümâyûnuma müracaat olundukta vech-i meşruh üzere olduğu mestûr ve mukâyyid olunmak ve fermanım mûcibince âmel olunmak içün yazılmıştır

Fî Evâil-i Rebiülâhir 1123/ Mayıs 1711.

Mühimme Defteri 118/s.296/hüküm no: 1235

Maraş Beylerbeyi ve Kadıları ve Halep Mütessellimine gönderilen hükümdür.

Azizli denilen yerde Es-Seyyit Efendi'nin çocuklarının haksız yere öldürülmesi üzerine bu durumu birkaç defa mahkemeye bildirmesi bununla da kalmayıp devlet kurumlarına da benzer şekilde çocuklarının haksız yere öldürüldüğünü bildirip ve akabinde yaşanan durum ile ilgilidir.

Maraş Beylerbeyine ve Kadılarına ve Halep Mütessellimine hüküm ki

Sen ki Maraş kadısı mevlana-yı mezkûrsun sūdde-i saadetime mektub gönderip bundan akdem müftüsü olup kazâ-i mezbûra tâbiî Azizli nâm karye kurbunda bin yüz yirmi senesinde bî-gayrı hâk katl olunan Es-Seyyîd Mehmed Efendi dimekle ma'ruf kimesnenin sulb-ikebir oğlu Es-Seyyîd Ali ve sagirekızları Fatıma ve Hatice'nin ve sulb-i kebir ve emmileri olan diğer Es-Seyyîd Ali zide şerefüha meclîs-i şer'e varup karye-i mezbûr sâkinlerinden El-hâc İsmail oğlu Mahmûd Ali ve Veli ve Solak oğlu Halil ve Seyyid Ahmed oğlunun oğulluğu Ali nam kimesneler maktul mezbûrun oğulları olmakla mürâfâ-yı şer' için mezburlar bî'd-def'at mürâfâ-yı şer' olunduktan itâat-i şer' itmeyip tekrar ihzâr-ı şer' etmeleri vakfı mütevellisine üç defa mürasele verildikte ol dâhi ihzarlarında âdem kudret-i izhar itmekle mahzûrların keyfiyet-i ahvalleri bî-gayrı hâk

müsliminden sual olundukta mezbûrlar maktul mezbûrun katilleri oldukları

olduklarından gayrı nice sirka(?) ve if'al-i kabâha ve evsaf-ı

ile ma'ruf ve garet-i emval ve kesr-i arz ile münhedim oldukların ahali-i vilayette cem'-i gafır ve cem'-i kesir meclis-i şer' de âlâ tarikü'l nihaye haber vermeleriyle ol babda hükm-ihümâyûnum verilmek ricasına vâki' hali arz iyledikleri ecilden sen ki mir-i miran ve mütesellim-i mûmâileyhasız yedlerinde olan hüccet-i şer' iyye marifetiyle şer' le vâki' ve icrâ-yı hâk olunmak için yazılmıştır.

Fî Evâhir-i Zilhicce 1123/ Ocak 1712.

Mühimme Defteri 118/s.312/hüküm no: 1296

Maraş Beylerbeyi ve Maraş Kazası Naibine gönderilen hükümdür.

Halil Paşa'nın Abdurrahman Paşa'yı öldürmesi, Abdurrahman Paşa'nın çocuklarından olan Mikdat'ın ve kardeşlerinin babasından kalma eşyalarını alması ve Maraş bölgesine hâkim olmak için ödediği ücretle alakalıdır.

Maraş Beylerbeyine ve Maraş Kazası Naibine hüküm

Ber vech-i mâlikâne Ayıntab Sancağı mutasarrıfı Ahmed dame izzûhu gelip sabıkan Maraş Beylerbeyisi olup maktulen fevt olan Halil Paşa bin yüz yirmi senesinde Abdürrâhim Paşayı bî-gayrı hâk katl etba'ıyla katl eylediğinde bunu dâhi cebren haps ve katil-i mezkûrun Maraş kazasında sâkin oğlu Mikdat ve Dayı Osman ve Gevezeoğlu Mahmûd nam kimesneler bunun üzerinde mevcut bulunan 200 altun ve bi'l cümle eşyasını ahz-ü kabz idüp tekrar kendisi Behisni'ye ric'at iyledikte oğlu mezbûr Mikdat Maraş'ta mütesellim nasb ve mezbûr Mikdat tekrar bunu kadem bent ve 40 gün yatırıp itlakı için emr-i şerîfim vardıkta tekrar itaat etmeyip 6 gün dâhi yatırıp 1500 kuruş alıp ba'dehu itlak

eyleyip küllî gadr ve te'addi olunduğun bildirip bî-gayrı hâk alınan akçesiyle eşyası el verilmek bâbında emr-i şerîf rica itmeğin hilâf-ı şer' ol vecihle te'addi ve akçesin aldığı şer'le sâbit olur ise icrâ-yı hâk olunmak içün yazılmıştır.

Fî Evâil-i Muharrem 1124/ Şubat1711.

Mühimme Defteri 118/s.323/hüküm no: 1337

Konu: Eşkiya

Sivas, Rakka, Diyarbakır ve Maraş bölgesindeki valiler ile Maraş ve Sivas kadılarına gönderilen hükümdür.

Hacı Ahmet isminde birinin Elbistan üzerinden İstanbul'a gelirken eşkıyalar tarafından mallarının gasp edilmesiyle ilgili şikâyeti hakkında.

Sivas ve Rakka ve Diyarbekir Valilerine hüküm ki ve Maraş Beylerbeyine Sivas ve Kadılarına hüküm ki

El-Hac Ahmet nâm kimesne südde-i sâadetime arzuhal edip bunun bin yüz yirmi senesinde Elbistandan Âsitane-i sâadetime gelir iken Sivasta vakiî Görön kazasına misafiret vechi üzere nüzul iyledikte Derende sakinlerinden Şifa nam ma'ruf Ömer Efendi oğlu İbrahim Bey nam şaki kendi avanından çukadarı Ali ve karındaşı Hasan ve Demircioğlu ve kâfir Süleyman ve Tamihin karyesinden Kara Osman Ağa ve Kafir Hamza dimekle ma'ruf şakiler ve sa'ir hevasına tabi' otuz kırk miktarı levendat ile konağın basıp malın aldığı cem-i emvâl ve eşyasın gasb ve garet ettiklerinden imdi bunu götürüp yedi

gün zincirde habs ve bin kuruş nakit akçe ile birer re's katırın dahi almalarıyla bundan akdem ecza-yı hak olunmak için bir def'a emr-i şerifim ihrâc etmişken mezbûr emir vechile el girmeyip hala taht-ı hükümet ve kazanızda oldukların bildirip bulundukları mahalde şer'le görülüp gabz olunan sair eşyası elverilmek babında emr-i şerifim ricâ eylediği ecilden vech-i meşruh üzere bulundukları mahallinde ihzar-ı şerre eczâ-yı hak olunmak için yazılmıştır.

Fi Evâsıt-ı Muharrem 1124/ Şubat 1712.

Mühimme Defteri 118/s.352/hüküm no: 1452

Maraş Beylerbeyi ve Antep Kadısına gönderilen hükümdür.

Antep bölgesinde yaşayan Müslümanlar ile gayrimüslim halkın kendilerinden fazla vergi alınması ile ilgili şikâyetleri hakkındadır.

Maraş Beylerbeyine ve Ayıntab Kadısına hüküm ki

Bu yine Ayıntab'ta sâkin Müslüman ve ehl-i zimmet reaya taifesi südde-i saadetime adem ve ârzuhal gönderip bunlar ahâra akçe ver deyü kimesneyi tevkil etmiş değiller iken medine-i mezkûr mahallatından Akyol(?) mahallesinde Veli Şeyhoğlu Ebubekir nâm yeniçeri mütekalibeden olmakla ben sizin için ehl-i örfe akçe vermiştim deyü galebe vesair bahane ile bin yüz yirmi senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ve bî-gayrı hâk malûmul adet akçelerin olduğundan gayri dâhi taifesinde bazılarının dâhi cebren eşyaların alıp küllî gadr ve tecavüz eylediğin bildirip şer'le görülüp bî-gayrı hâk aldığı akçe ve eşyaları geri el verilip icrâ-yı hâk olunmak bâbında emr-i şerîfim rica iyledikleri ecilden mahallinde şer'le görülmek için emrim yazılmıştır.

Fî Evâhir-i Muharrem 1124/ Şubat 1712.

Mühimme Defteri 118/s.354/hüküm no: 1461

Maraş Beylerbeyi ve Antep Naibine gönderilen hükümdür.

Mehmet isminde bir yeniçerinin Helvacıoğlu Mehmed adında biri tarafından yaralanması ile ilgili şikâyeti hakkındadır.

Maraş Beylerbeyine ve Ayıntâb Naibine hüküm ki

Dergâh-ı muallâm yeniçerilerinden Mehmed nam yeniçeri südde-i saadetime arzuhal edip bu kendi halinde iken Medine-i Ayıntâb'da sakin Helvacıoğlu Mehmed nam yeniçeri bin yüz yirmi üç senesinde hilâf-ı şer'-i şerif bıçak ile sol uyluğunun üç yerinden amden darb ve mecrûh edip ziyâde te'addi ve tecâvüz iyledikte ve hüccet-i şer'îyyesi olduğun bildirip mucibince amel olunup icrâ-yı şer' ve ihkâk-ı hak olunmak babında hükm-i hümayûnum ricâ etmeğin mahallinde şer'le görülmek için emrim olmuştur.

Fî Evâhir-i Muharrem 1124/ Şubat 1712.

Mühimme Defteri 118/s.367/hüküm no: 1510

Maraş Beylerbeyi ve Antep Naibine gönderilen hükümdür.

Gayrimüslim reayadan Es-Seyyit İbil (?) alınan fazla vergilerden dolayı şikâyeti hakkındadır.

Maraş Beylerbeyine ve Ayıntab Naibine hüküm ki

Medine-i Ayıntab'da sâkin ehl-i zimmet reaya taifesi südde-i saadetime arzuhâl idüp kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Es-Seyyîd İbil(?) nâm zımminin ehl-i örfe isnadı olmakla

bunlar mesfur zimmiye mesalihini görürüz deyü emir etmeyip ve üzerlerine şer'an bir nesne sâbit olmuş değil iken mesfur sizin ehl-i örfe müteallikolan mesalihlerinizi gördüm deyü bin yirmi senesinde hilâf-ı şer'-i şerîf ma'lûmul âdet akçeleri alıp gadr u te'âddi iylediğin bildirüb şer'le görölüp el verilmek bâbında hükm-i hümâyûnum rica iyledikleri ecilden mahallinde şer'le görölmek için emir yazılmıştır.

Fî Evâhir-i Muharrem 1124/ Şubat 1712.

Mühimme Defteri 118/s.391/hüküm no: 1597

Maraş kazası Naibinegönderilen hükümdür.

Ramazan adında birisi ile Zeynel Abidin arasındaki arazi anlaşmazlığı ile ilgilidir.

Maraş Kazası Naibine hüküm

Kıdvet-ül süleha-i salikin Ramazan zide sâlâha gelüp kazâ-i mezbûr muzafatından Elbistanda vâki' Pınarbaşı zaviyesinin ve Asma mezrasının vazife-i muayyene ile nısf-ı mezkûr Ramazan'da ve nısf-ı(?) ahârı dâhi Zeynel Abidin üzerinde olmakla ber vech-i iştirâk mutasarrıflar iken nısfına mutasarrıf muharrer-i şerifte atik beratı mezbûr Zeynel Abidin'in eline getirdiğin ahâr mezrasına tamamı Mehmed Şerîf üzerinedir ve kâh Mehmed Şerîf kasr-ı yedinde tamamen berât ettirdim deyü mezkûr Ramazan'ın nısf hissesini kendüye zabt ettirmeyip merkûm Zeynel Abidine ol vechle müdâhale ve zabta mümaneat idüp te'âddi eylediğin ve bu babda fetevâ-yı şerîfesi olduğun bildirip beratı ve fetevâ-yı şerîfesi mûcibince nısf hissesi kendisine zabt ettirilip merkûm Zeynel Abidin'e ol vecihle müdâhale ettirilmemek bâbında emr-i şerîfim rica etmeğin Hazine-i Âmiremde mahfuz olan Anadolu muhasebesi defterlerine nazar olundukta zikrolunan Pınarbaşı

zaviyesinin ve Asma mezrasının vazife-i muayyene ile nısf-ı mezkûr Ramazan'ın ve nısfı dâhi Zeynel Abidin'in üzerlerinde olduğu mestûr ve mukâyid olunmağın berâtı mûcibince amel olunmak için yazılmıştır.

Fî Evâil-i Safer 1124/ Mart 1712.

Mühimme Defteri 118/s.414/hüküm No: 1692

Maraş Beylerbeyi ve Antep Naibine gönderilen hükümdür.

Antep'te kendilerinden fazla vergi alınan ahalinin şikâyeti hakkındadır.

Maraş Beylerbeyine ve Ayıntab Naibine hüküm

Ayıntab sancağının zuema ve erbâb-ı tımarıyla berât-ı şerifimle mutasarrıf oldukları zeamet ve tımar karyeleri gelip mezburlar 1123 senesinde memur oldukları Moskov Seferi'nde iken kazâ-i mezbûrun Ayıntab'ta Arpacıoğlu Hacı Mehmed ve şehir kethüdâsı Hüseyîn nam kimesneler livâ-i mezbûrun hassı bulunmakla yine ashab-ı zeamet ve tımarları karyelerinden asker akçesi namıyla bazı karyeden 5 ve bazı karyeden 10 kuruş salyane ve cem' u ahz iylediklerinden ma'âda bunun emsali zulüm ve te'âddilerinin nihayeti olmadığı bildirip hilâf-ı şer-i şerif ve bilâ emr-i münif asker akçesi namıyla aldıkları geri el verilmek bâbında hüküm-i hümayûnum rica iyledikleri ecilden şer'le görülmek için yazılmıştır.

Fî Evâil-i Safer 1123/ Mart 1711.

Mühimme Defteri 118/s.463/hüküm No: 1890

Konu: Tarım Arazisi

Halep Valisi, Maraş Beylerbeyi, Halep Kadısına ve Maraş Naibinegönderilen hükümdür.

Osmanlı Devleti tarafından Halep ve Maraş bölgelerine gönderilen Mehmet Çavuş adında birisinin borç senetlerine göre bölgedeki mahsullerden vergi almalarıyla alakalıdır.

Halep Valisine ve Maraş Beylerbeyine ve Halep Kadısına ve Maraş Naibine hüküm ki

Nişan-ı hümayûnum verilen dergâh-ı muallâm çavuşlarından Mehmed Çavuş zîde kâdrûhu südde-i saadetime arzuhâl idüp Halep ve Maraş sancaklarında ve nahiyelerinde kilise nâm karye ve gayriden berât-ı şerifimle mutasarrıf olduğu zeameti karyelerinin bin yüz yirmi dörtsenesinde beratı mûcibince tahvil tarihine düşen mahsûlât ve taht-ı kazanızda sâkin Şeyhlü Cemaati'nden Molla Hamza ve Hacı Mustafa ve Veliler cemaatinden Ahmed ve Molla Mehmed ve Osman ve diğer Ahmed ve nam kimesneler fuzuli ahz u kabz idüp gadr iylediklerin bildirip ol babda hükm-ı hümayûnum rica etmeğin beratı mûcibince tahvil tarihine düşen mahsulü şer'le el verilmek için yazılmıştır.

Fî Evâhir-i Safer 1124/ Mart 1712.

Mühimme Defteri 118/s.503/hüküm No: 2039

Maraş Beylerbeyi, Maraş ve Elbistan Naiblerinegönderilen hükümdür

Maraş'ın Elbistan ilçesindeki “Ümmetbaba” mescidinin vakıf mescidi olmasıyla ilgilidir.

Maraş Beylerbeyine ve Maraş ve Elbistan Naiblerine hüküm ki

Nefs-i Elbistan da vâkîf ÜmmetBaba mescidi ve zaviyesi vakfının bi-l-fiil mütevellisi olan nam kimesne arzuhâl idüp Elbistan nâhiyesinde 10560 akçe yazısı olan Hatûn mezraâsı defter-i Hâkânîde mukâyyid zikrolunan mescid ve zâviye vakfı olup bu âna değin vakf-ı mezbûr tarafından zabt oluna gelip hariçten dâhil olunmak icâb itmez iken ahardan Es-Seyyîd Hüseyîn nâm imam benim imam olduğum mescidin vakıftır deyü hilâf-ı defter fuzuli müdâhale ve zabtına mümaneat iylediğın bildirip mezraâ-i merkûm taraf-ı vakftan zabt ettirilip imam-ı mezkûru hilâf-ı defter dâhil ettirmeyip men' ü deff olunmak bâbında emr-i şerîf rica eylediğı ecilden Defterhane-i Âmiremde mahfuz olan defter-i mufassala müracaât olundukta Elbistan Nahiyesine tâbiî 166 nefer Müslüman ve 110 nefer kiran reaya ile hâsılı ez-nısf cizye ve hinta yekûn maâ gayrühû 10560 akçe yazısı olan karye mezraâ be-nâm(?) hatûn nefsi Elbistan da Ümmet Baba mescid ve zaviyesi vakfı olduğı mestûr ve mukayyit bulunmağın defter-i hâkânî mûcibince zabt ettirilmek içün yazılmıştır

Fî Evâhir-i Safer 1124/ Mart 1712.

MühimmeDefteri 118/s.514/hüküm No: 2079

Maraş Paşası ve Maraş Naibine gönderilen hükümdür

Antep bölgesinde yaşayan bazı insanların Sultan Selim'in akrabalarından olan Şeyh Muhyittin bin Abdurrahman Erzincani'nin bazı vakıf arazilerine sahip olması ve bu arazilerin kullanımıyla ilgilidir.

Maraş Paşasına ve Maraş Naibine hüküm ki

Hacı İsmail ve Hacı Receb ve Abdullah ve Mehmed ve nam kimesneler ile Fatma ve diğer Fatma ve nâm hatunlar gelip Ayıntab Sancağında ve nâhiyesinde hâsılı

kassam6512 akçe yazısı olan Şam nâm karye ile kurbunda vâki' 1500 akçe yazısı olan Hobluda nâm mezra-yı merkûm Sultan Selim Han tab-ı serruhü cedleri Şeyh Muhyittin bin Abdûrrâhman Erzincaniye ve ba'dehu evlat ve evladına batnen ba'de batnın ve karnen baâde karn vakf-ı sahihi şer' ile vakf ve bît-tarik vakfına iltimasa serbestiyet tarikiyle mutasarrıf oluna deyü defter-i hâkânîde musarrah ve mukayyit olmakla vakf-ı merkûmun tevliyet ve gallesinden vakf-ı mezkûrun evlad-ı zükûr ve i'nası müşareket üzere hisse-mend olmak lâzım ve bunlar evlad-ı i'nas olmalarıyla yedine verilen şeyh-ül-islam fetevâ-yı şerîfesi mûcibince hisselerin almak istediklerinde evlad-ı zükûr.

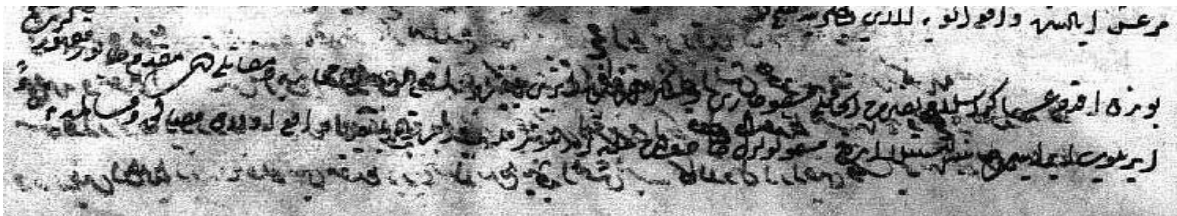
2.1.2. 119 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu

Mühimme Defteri 119/s.11-12/hüküm No: 164

Maraşeyaletine ve Vilayet alaybeylerine gönderilen hükümdür.

Rus saldırılarına karşı görevlendirilen Tirhala ve Çorum sancağı mutasarrıfına yardım edilmesine dairdir.

Maraş eyaletinde vâkiî Elviye-i alaybeylerine hüküm ki Bundan akdem Asakir-i İslam

Nüfus ve emvallerine ta'arruz olunmamak üzere zabt u hiraset olunarak emn ü selâmet ile Nehr-i Biruni Ubur ve Çoçorada olan tabur mefhûrlarına isali fermanım olup ve

husus-ı merkûm için emîrû'l-ümerâ'i kiram ber vech-i arpalık Tirhala ve Çorum Sancaklarına mutasarrıf olan Mustafa dame ikbâlühû kapısı halkıyla memur olmakla siz ki alaybeyilerisiz siz dahi bu husus için sancakbeyinizin umumen zûema ve erbab-ı tımarıyla mîr-i miran-ı mûmâileyhsin re'yi savâbyeri ile hareket etmek üzere memur tayin olunmuşsunuzdur imdi emr-i şerîfîm vusûlünde memur olduğunuz üzere mîr-i miran-ı mûmâileyhiyi savâbyeri ile zikrolunan me'kûleleri Devlet-i Âliyem ile Çar-ı merkûm beyninde vaki' olan musalehaya bina'en nüfus ve emvallerine kat'an ta'arruz olunmamak üzere esnâ-yı râhde ve menâzil ve murahalede hıfz u hırsat ederken eminen ve salimen Nehr-i Biruni Ubur ve Çoçorada tabur mefhurlarına isale ziyadesiyle takyit ve ihtimâm eylemeniz babında fermân-ı âlî-şân sadır olmuştur.

Fi Evâsıt-ı Cemazi'l-ahir 1123/ Temmuz 1711.

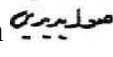
Mühimme Defteri 119/s.19/hüküm No: 190

Maraş Beylerbeyi Ali'ye gönderilen hükümdür.

Maraş Beylerbeyi Rışvanoğlu Halil Paşa'nın cezalandırılması konusunda görevlendirilen Rakka Valisi Yusuf Paşa'ya yardım etmesi için Maraş Beylerbeyi'nin görevlendirilmesi hakkındadır.

Maraş Bölgesindeki isyan girişiminde olan Rışvaoğlu Halil Paşa'nın üzerine vezir ve aynı zamanda Rakka bölgesinde vezir olan Yusuf Paşa'nın gönderilmesi ve görevlendirmenin de padişah tarafından yapıldığını bildirmesiyle alakalı olarak bilgi verilmiştir.

Maraş Beylerbeyi Ali dame ikbalehuya hüküm ki

Bundan akdem isyan ve tuğyân eden Maraş Beylerbeyi Rişvanoğlu Halil Paşanın cezasını tertib etmek üzere düstûr-ı mükerrer müşir-i mufahham nizamü-l âlem Rakka Valisi Vezirim Yusuf Paşa edâmallahûteâlaiclalehû emr-i şerifimle memur ve bu husus içün Maraş ve Rakka Eyaletlerinde vâki' umumen tavaif-i askeriye ve aşayir ve kabayir ricâli dâhi vezir müşarüleyh inâyet ve reyi üzere hareket eylemeleri içün evâmir-i şerifem ile yine te'kid olunmuştu sen ki mîr-î miran-ı mûmâ ileyh Maraş Beylerbeyliği avâtıf-ı âliye-i hüsrevânemden sana inâyet ve ihsanım olmakla imdi inşallahuteala sizin ol tarafa vardığında bi'l-fîl kendin kapın halkı ve eyaletin askeri ile şaki-i mezbûrun beher hâl cezası tertibinde lâzım gelen hizmette vezir-i müşarüleyhin üzere hareket eyleyip hilafından bî-gayet ihtirâz iylemek bâbında fermân-ı âlişan sadır olmuştur.

Fî Evâhir-i Cemazi'l-ahir 1123/ Temmuz 1711.

Mühimme Defteri 119/s.19/hüküm No: 191

Maraş Mütesellimine gönderilen hükümdür.

İsyan eden Maraş Beylerbeyi Rişvanoğlu Halil Paşa'nın cezalandırılması için görevlendirilen Rakka Valisine yardım etmesi için Maraş müteselliminin görevlendirilmesiyle ilgilidir.

Maraş mütesellimi zîde mecdühûya hüküm ki

Bundan akdem isyan ve tuğyan eden Maraş Beylerbeyi Rişvanoğlu Halil Paşa'nın cezasını tertib etmek üzere düstur-ı mükerrer müşir-i müfehham nizamül alem Rakka Valisi Vezirim Yusuf Paşa edamallahûteâlaiclalehû emr-i şerifimle memur ve bu husus için Maraş ve Rakka Eyaletlerinde vâki' umumen tavaif-i askeriye ve umumen aşayir ve kabayil-i ricali dâhi vezir-i müşarüleyhe inâyet ve terakki üzere hareket eylemeleri içün

evamir-i şerifem ile tenbih ve tekit olunmakla imdi sen ki mütesellim-i mûmâileyhsin inşallahu teala emirü-l ümerai'l-kirâm hâlâ Maraş Beylerbeyi olan Ali dame ikbalehu ol tarafa varınca sen şaki-i mezbûrun beher hâl cezası tertibinde lâzım gelen hizmette vezir-i müşarüleyhin rey'-i ittifaküzere hareket eyleyip hilafından bunlara ihraz iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur.

Fî Evâhir-i Cemazi'l-ahir 1123/ Temmuz 1711.

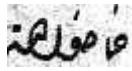
Mühimme Defteri 119/s.42/hüküm No: 264

Maraş Beylerbeyi Ali Paşa'yagönderilen hükümdür.

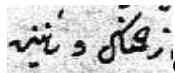
Hama'ya iskân ettirilen Cerir taifesinin burada da isyan çıkarmaları üzerine isyanın bastırılması ile ilgili Ali Paşa'nın görevlendirilmesi hakkındadır.

Hamas bölgesinde çıkan isyanda bölgeden var olan Kadı Abdulaziz Efendi'nin yardım talebinde bulunması ve yakın çevreden gerekli olan yardımın gelmesinin yanında Hama kadısının eşyalarının eşkıyalar tarafından alınması yaşanan durumu Adana Beylerbeyi Mehmed'e bildirip yardım talep etmeleri hakkındadır.

Maraş Beylerbeyi Ali Paşa'ya hüküm ki

iskân olunan Cerir tâifesi Hamas iskânı ile yek-dil ve yek-cihet ve isyan ve tuğyan idüp zâbıtlarıyla muharebe ve mukatele ve zâbıtlarını mızrak ile vurup

olan ikibin miktarı ademlerinin dâhi niceleri katl ve nicelerini dâhi haramzade ve ve eşya ve cismaniyelerin yağma ve garet iylediklerinden sonra zabıta merkûm üç gün mürûrunda ol zamanda vefat idüp Ve'l-yevm eşkıya-yı merkûme ol te'âddiden kıttaü't-tarik ve gasb-ı emval ile isal-i mefahat üzere oldukların Hama kadısı Mevlana Abdülaziz

zide fazlühü ordu-yu hümâyûnuma arz ve Medine-i Hama'nın ulema ve sulehâ ve âyân ve eşrafi muhızır birle i'lâm idüp ve bundan ma'adâ sâlif-üz-zikr Hama kadısı estafi taifesi mesarîf-ı hacc-ı şerîf için Hama malından havale olunan 30 kese akçelerini yağma ve garet iyledikleri inhâ' olunmakla taife-i merkûmenin aralarında eşkıyaları ahz ve mü'temin oldukları cezaları tertib ve kafi'ü-l evvel ve intizam-ı ahvalleriyle tekyit ve ihtimam olunan karar-ı hümâyûnum olup ancak mezkûrlar bu karara tasaddi iylediklerinden sonra ol havalide eylenip Adana ve Maraş caniblerine gitmek melhuz olmakla bulundukları yerleri ahz ve ehl ü iyal ve emval ve eşyalarıyla mevzi-i ikâmetlerine irca' ve iskânları fermanım olup ve husus-ı merkûm için Adana Beylerbeyi Mehmed dame ikbalehu emr-i şerifimle memur ve bu emr-i mühimin temşît ve tekmîlini muâvenet ve meâzirinde bulunmaları için emîr-ül-ümera'il-kirâm ber vech-i arpalık Kayseriye Sancağı mutasarrıfı Bekir ve Aksaray sancağı mutasarrıfı Kasım dame ikbalehuya dâhi mülk-i kapıları halkı ve ademleriyle ve Tarsus ve Adana ve Muş ve Kars ve bazı haramiler ayânı dâhi süvari ve piyade ademleriyle Adana Beylerbeyi mir-i miran-ı mûmâileyh ile mâ'an memur olmağın olunmalarıyla sen ki mir-i miran-ı mûmâileyhsin sen dâhi bu hususun temşît ve tekmili içün Adana Beylerbeyi mir-i miran-ı mûmâ-ileyhe muavenet ve muâherette bulunmak üzere memur ve tayin olunmuşsundur imdi inşallahuteala memur olduğun üzere mükemmel kapun halkı ve ademlerinle Adana Beylerbeyisi mir-i miran-ı mûmâileyh ile ittifak ile bu kadar şekavete cesaret eden taife-i merkûmenin bulundukları mahalde üzerlerine varup mukatelesine cesaret ederler ise sen dâhi mukatele ve bî't-tevfik-i teala cemiyetlerin tefrîkle mesarîf-ihacc-ı şerîf için zimmetlerinden havale olunan otuz kese akçeleri dâhi garet edenlerden bi't-tamâm tahsil ve aralarında olan eşkıyaların âlâ hâlihi ahz u şer'le müttehak oldukları cezaların tertib ve zabt-ı merkûm ile ademlerinden nehb ü garet olunan at ve besat ve emval ve eşya-yı mârifet-i şer'le ashabına redd ü teslim ve

taife-i merkûmenin sair ricalini ehl ü iyal ve emval ve eşyalarıyla bulundukları mahallerden âlâhâlihi kaldırılıp mevzi-i ikametlerinde nakil ve iskânlarında ve sair iktizâ' eden hizmet-i aliyemde Adana Beylerbeyi'nin mir-i miran-ı mûmâ-ileyhin re'yi üzere hareket ve beun(?) teala bu maslahat-ı hâl hitam bulup ve Adana Beylerbeyinin mir-i miran-ı mûmâ-ileyh tarafından mezun olmadıkça avdet eylemeyip fermanım olunduğu üzere edâ-yı hizmette bezl-i tâb ve tevan iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

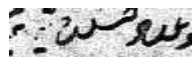
Fî Evâhir-i Safer 1123/ Mart 1711.

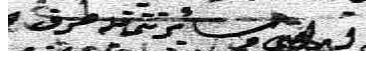
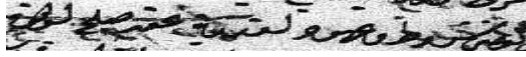
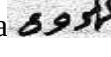
Mühimme Defteri 119/s.67-68/hüküm No: 360

Maraş Beylerbeyi Hacı Mehmed Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Osmanlı Devleti-Rusya arasında 1112 senesinde yapılan savaşın sona ermesi üzerine Rusların teslim etmesi gereken Azak Kalesi'ni Osmanlı Devleti'ne vermemesi, bunun üzerine Babiâli'nin bu devlet üzerine yapacağı sefer hazırlığı ve bu çerçevede Maraş'tan da 500 kadar askerin gönderilmesi hakkındadır.

Maraş Beylerbeyi El-Hâc Mehmed Paşa'ya hüküm ki

Takrîr olunduğu Devlet-i Âliyye-i ebedd peyvend Moskov Çârîbeyninde 1112 senesinde müsalaha ve müselemevuku'unda iken 1121 senesinde dâhi tecdîd-i sulh olunmuşken Çar-ı Moskov Devlet-i Âliyeme ve mübaşeret ile arz-ı ahid etmekle bu sene-yi mübarekede tertib ve tecdid olunan asakir-i taife-i kirâm tevkif ettikte hududunda vâki' Hoşgeçidi nâm mahalde Çar-ı mesfur ve askerini muharebe ve mukatele ile tazyir olunduklarında Azak

Kal'ası mukaddema nice olunmuş ise kel evvel Devlet-i Âliyeme teslim ve Taygan Kal'asını bi'l-küllîye muharrem ve ve kazak taifesinden dâhi el çekmek üzere bundan mâ'adâ dâhi üzere tarafından mühür ve mamul-ı temessükler alınıp verilmişken hâlâ Çar-ı mezkûr temessüklerden menderic olan şühûd ve uhûd üzere Azak Kal'ası taraf-ı Devlet-i Âliyyeme teslim etmeyip ve Taygan Kal'ası dâhi hedm itmediklerinden ma'âda ve Kazak taifesinden dâhi el çekmediği tarafından rikab-ı kâm-yâb gelen namesinden ve Devlet-i Âliyyemde olan murahhas ve devletlerinin takririnde müteayyin olup ve bu keyfiyet bâbında karâr-dâde olan şerayit-i ahd ve misaka mugayir olmakla umumen vüzera ve ulema ve meşayih ve eşkıya vesair müşavere ricalinden olanlar ile istişad olundukta vâki' şer' ve mazarratları için Moskov keferesi üzere sefer vacib olmuştur deyü ale'l-ittifak cevap vermeleriyle Çar-ı mesfûrun mazarratını bilâ istikametten vâki' için bizzat Cenâb-ı hilafet penah devlet ve ikbâl ve şevket ve iclâl ile umumen Rumeli ve Anadolu ve eyalet-i sâirede olan asakir-i mensurem ile evvel bahar hüccet-i asarda mütteiyani(?) olduğu sefer ve hareket ve hümâyûn zafer-i mesfurum mütekarrir olup kefer-i mezbûre üzere sene-yi sabıkadan ziyâde asker-i merkûmu tedarik ile gidilmeye mahreç olmakla sen ki mîr-i miran-ı mûmâileyhsin sen dâhi için cenk ve harbe yarar tamüs salâh güzide ve nevani 500 nefer kapun halkı ve ademlerin ve eyalet-i Maraşta vâki' elviye alaybeyleri ve umumen zûemave erbâb-ı timâr ile nevrüz-ı firûzda Adana sahrasında ordu-yu hümâyûnuma mülhak olmak üzere memur ve tayin olunmuşsundur imdi emr-i şerîfim vardığın techîz-i ecnas ve adavat ve tertib-i ıslaha alat ile şimdiden mütekayyit olup vech-i meşrûh üzere gereği gibi tertib ve tekmil ve hazır ve emir idüp ve ol miktar nefer ve nevahi kapun halkı ve süvari ademlerin ve eyalet-i merkûmede vâki' elviye alaybeyleri ve

umumen zûema ve erbâb-ı tımâr ile vakit ve zamanıyla kalkıp inşallahu teâla nevrüz-ı firuzda Adana sahrasında ordu-yu hümâyûnuma mülhak ve mülaki olunmak bezl-i mağdur ve heyne-i mağrur iyleyesin şöyle ki memur olduğun üzere vakt-i merkûmede ordu-yu hümâyûnuma mülhak ve mülâki olmayacak olur isen asla bir türlü gadr ve havalinin asîfa olunup gazab-ı ateş-bar-ihüsrevaneme mazhar olunduğun emr-i şerifte mülaki hâl sen ki vezirim ise müsâraat ve isti'mâlât iki gün basîret ve intibah ile hareket eyleyesin velakin bu takrîr ile esnâ-yı râhde sükkân-ı vilâyete muatab ve meccanen ahâra teklifi ile ve ahâr vechile hilâf-ı şer'-i şerîf-i teaâddiden ve nihavet ve tekâsül hasebiyle vakt-i merkûmede mahall-i memurda mevcut bulunmamaktan ve fermanım olduğu miktar-ı ademden noksan ile gelmekten bî-gayet ihtiraz iylemek bâbında hatt-ı hümâyûn-ı şevket mekurunum ile fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

Fî Evâsıt-ı Zilkade 1123/Aralık 1711.

Mühimme Defteri 119/s.89/hüküm No: 446

Öncesinde Adana Beylerbeyi olan Maraş Beylerbeyi Mehmed Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Daha önce Rakka, Hama ve Hamas'a iskânları ferman olunan ancak bölgeye gitmeyen grubların İfraz-ı Zülkadriye eşkıyası ile birleşmeleri ve yağma faaliyetleri yapmaları sebebiyle bu faaliyetlerin önlenmesi hakkındadır.

Sabıkan Adana Beylerbeyi olup hâlâ Maraş Beylerbeyi olan Mehmed Paşa'ya hüküm ki

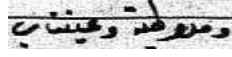
Bundan akdem Rakka'ya ve Hama ve Hamas'a iskânları ferman olunan taifeden bazıları ve İfraz-ı Zülkadriye eşkıyası birbirleriyle muayyen ve Kurt kulağı nâm mahalde

tecvî' ve ba'dehû cümlesi Arslanlı beyi nâm mahale fîrar ve ifraz-ı hâsıl ve burasını basıp emval ve erzakını yağma ve garet-ı ictisâr idüp ve Payas canibinden Adana'ya gelince ol havalide olan yolları kapatup ebnâ-yi sebil mürur-ı ubûrdan kalıp ve mezkûrlar hâsıl ondan karalu cedidi ve boy beyleri Boz Bektaş oğlu ve Botur oğlu ve Kızıl Murâd cemaatleriyle dâhi yekdil ve yekcihet ve zimmetlerinde olan mal-ı mirileri vermekte muhalefet itmeleriyle sen ki mîr-i miran-ı mûmâileyhsin vech-i meşrûh üzere mezbûrların zimmetlerinde olan mal-ı mirilerin tahsil ve -fesatlarında yolları tathîr için Sis nâm mahale varlığından Maraş eyaleti sana tevcih olunduğun haberi vasıl olmakla eyalet-i mezbûreyi zabt için tarafeynden mütesellim irsâl idüp ancak İfraz-ı Zülkadriye hâsıl-ı tahtül(?) nizamında olup hass-ı mezbûr malını tahsil iylemezden mukaddem Maraşa gittiğin surette mal tahsili mümkün olmayıp muattal kaldığını tarafeynden kaimen ile der-idevlet-i medarîma i'lâm iylediğin ecilden imdi iş bu emr-i şerîfim vusulünde dergâh-ı muallâm kapıcıbaşlarından olup sabıkan çavuşbaşı olan Ali dame mecdühü ma'rifetiyle vech-i meşrûh üzere tahtü'l-nizamında olan İfraz-ı Zülkadriye hassı malını hass-ı mezbûr cemaât-i reayalarından âlâ iyihal bi't-tamam tahsil eşkıya-yı merkumenin şer' ve mazarr'atlarından ebnâ-yi sebili ve taraf-ı mesâliki temin ve bir gün evvel bu husus itmam ve tekmil ettikten sonra asla tekmil ve idame etmeyip muaccelen hizmetine tevcih ve azîmet iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur deyü yazılmıştır.

Fî Evâhir-i Zilkade 1123/Aralık 1711.

Mühimme Defteri 119/s.94/hüküm No: 490

Bir söz

Maraş eyaletine Vakiî Maraş ve Kars sancaklarına Erdin (?)

Beylerine ve Maraş Beylerbeyi Ilıca (?) Mahmud Paşa ile

Mühimme Defteri 119/s.113/hüküm No: 565

Maraş Beylerbeyi Şehsuvaroğlu Mehmed Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Rusya ile mücadele için hem Anadolu hem de Rumeli'de bulunan kuvvetlere haber gönderilmesi, Maraş bölgesinin de yapılacak olan harbe 500 askerle katılması hakkındadır.

Maraş Beylerbeyi Şehsuvaroğlu Mehmed Paşa'ya hüküm ki

Bî't tevkif-i teâlâ bizzat Cenâb-ı hilafet meabım ve devlet ve ikbâl ve şevket iclal ile umumen Rumeli ve Anadolu ve eyaleti sâirede olan asakir-i mansurem ile evvel bahar hüccet-i âsârdan Moskov keferesi üzerine sefer ve hareket ve tevcih-i hümayûn-ı zafer makrunum müteahhit olup ve kefere-yi mezbûre üzerine sene-yi sabıkadan ziyâde asakir ve kâvîyyi nazarin ile girilmeye muhtaç olup sen ki mîr-i miran-ı mûmâileyhsinhâlâ avâtıf-ı âliye-i hüsrevanemden Maraş Beylerbeyliği sana înâyet ve ihsânım olmakla iş bu cihad-ı meymenet mu'tâd için Mehmed Paşa memur olduğu üzere siz dâhi cenk ve harbe yarar-ı tam silah-ı güzide ve tüvânâ 500 nefer kapun halkı ve süvari ademlerin ve eyalet-i Karaman alaybeyleri ve umumen zuema ve erbâb-ı tımarıyla nevrüz-ı firuzdan Adana sahrasında ordu-yu hümayûnuma mülhak ve mülaki olmak üzere memur tayin olunmuşsundur imdi emr-i şerîfim vusulünde asla ve kat'â te'hîr ve tevkif etmeyip seri'an ve acilen Maraşa varup ta'cîl- ale'l-ta'cîl mühimmat-ı seferiyeni görüp ve ol miktar güzide ve tüvânâ kapun halkı ve süvari adem tedarik ve tekmîl ve eyalet-i merkûmede vâki' elviye-i alaybeylerinin umumen zuema ve erbâb-ı tımarlarıyla kalkıp mevaşîlerini nevrüz-ı firuzdan Adana sahrasından ordu-yu hümayûnuma mülhak ve mülaki olmaya bezl-i

mağdur ve hayret kusur iyleyesin şöyle ki memur olduğun üzere vakt-i merkûmda ordu-yu hümâyûnuma mülhak ve mülaki olmayacak olur isen asla bir türlü gadr ve cevabın asifa(?) olunmaz ona göre basîret ve intibâh ile hareket iyleyesin ve lâkin bu takrîr ile esnâ-yı râhde sükkân-ı vilayete muâyen ve meccanen zâhire teklifi ile ve ahâr vechle hilâf-ı şer'-i şerîf teaddidenve tehavet ve tekâsül hasebiyle vakt-i merkûmede mahal mezbûrda mevcut bulunmamakta ve fermanım olduğu miktar ademden tefâsîli gelmekte bî-gayet ihtirâz ve ictinâb iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur deyü yazılmıştır.

Fî Evâil M (Muharrem) 1123/ Şubat 1711.

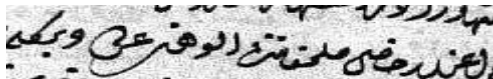
Mühimme Defteri 119/s.177/hüküm No: 789

Trablus-Şam, Karaman Valilerine, Maraş Beylerbeyi ile Kayseri ve Kırşehir Paşalarına gönderilen hükümdür.

Trablus-Şam ve Karaman Valilerine ve Maraş Beylerbeyine ve Kayseriye Paşasına ve Kırşehiri Paşasına hüküm ki

Elvehan Ali Cemaati'nde bazı grupların kendi cemaatlerinden ayrılarak başka bölgelere gitmeleri ancak yeni yerlerinde vergileri ödemekte güçlük çekmelerinden dolayı tekrar iskân ettirilmeleri hususundadır.

Valide sultan damet ismetühü ve zade iffetühünün kethudalığı hizmetinde olan El-hac Mehmed dame mecduhu südde-i saâdetime arzuhal idip müşarüleyhin hazretlerinde

eyâlet-i Halep'te vaki' mülhakatından Elvehan Ali dimekle ma'ruf reâyâdan bazıları kadimi cemaâtlerinden ayrılıp varıp Trablus-Şam ve Maraş ve Karaman eyâletlerinde ve Kayseriye ve Kırşehri sancaklarından Kalecik ve sair kazalarda tavattun iylediklerinde rûsumatları tahsilinde usret çekildiği i'lâm olunduğun

bildirip mübaşir tayin olunan zide kadrûhu marifetiyle mezkûrlar bulundukları mahallerden kadimi cemaâtlerine nakil ve iskân olunmaları babında emr-i şerifim ricâ eylediği ecilden vech-i meşruh üzere amel olunmak babında ferman-ı âlişânım sadır olmuştur deyü yazılmıştır.

Fi Evahir-i Rebû'l-âhir 1123/ Mayıs 1711.

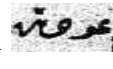
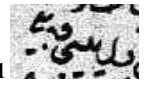
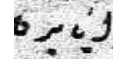
Mühimme Defteri 119/s.186-187/hüküm No: 810

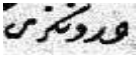
Çoban dağında bulunan Bayezidoğlu, Kars ve Maraş bölgelerinde bulunan Gökvelioğlu ile Eminoğlu'na ve Mansur Ağa'ya gönderilen hükümdür.

Adana bölgesinde eşkıyaların bulunması, bölgede yaşayan halkın da bunlarla işbirliği yapması, Osmanlı Devleti'nin de bu şakilerle yaptığı mücadele ve bu mücadeleler sırasında cemaat gruplarının devlete yaptığı yardımlar hakkındadır.

Çoban dağında sakin ayandan Bayezid oğlu ve Kars ve Maraş ayânından Gök Veli oğlu ve Eminoğlu ve Mansur Ağa zide kadrûhümehüküm ki

Bundan akdem bazı ekrâd ve Türkmen eşkıyası birbirleriyle ittihad ve ittifak ve Payas canibinden Adana'ya gelince vaki' olan mahallerde kittaü't-tarik ve nehb ü garet emvâl ile ebnâ-i sebile erâzil-i mukarret üzere oldukları arz ve merkûmların der-i devlet medara i'lâm olundukta eşkiyâ-yı mezbûrenin asar-ı mazarratlarının bilâd ve abâd üzerinde def' ve ol havâlilerin tanzim ve tertibi-i hatt-ı hümayûn-ı şevket mekûrûnumla şerefyâfta-i sudur olan emr-i şerifimle düstur-ı mükerrerem ve muazzam müşir-i müfehham ve muhterem nizâmü-l âlem sâbikan vezir-i azam olup hala Anadolu canibinden eşkiya define memur olan Vezir Hasan Paşa edâmallahu te'alâ iclâluhunun uhde-i ihtimâmına havale ve tefviz olunmakla hala vezir-i müşârüleyh tarafından gelen ka'imenin hulâsa-i mefhumunda

Rakka havalisinde iskân olunan tevaifden Avşar ve Tacirlü ve ekrâd ve Çakludokuzu cemaâtleri bazı vakitlerde ve bâ-husûs yayıldıklarından ifrâz reayasına ve sair âşâyire karışıp Payas ve Karakulak kapu ve Kurdkavağı havalisinde gezip sükkân-ı vilayet ve ebnâ-yi sebile erâzil-i mukarret üzere olmalarıyla kalîl ü kesîr-i mezbûrların zikrolunan mahallerde zehâb ve menî ve şer ve mazarratlarının def-i muktezi olduğun vezir-imüşarüleyhin i'âm edip ol mekule eşkıyanın def-i mekamid(?) ve mazarlarıyla taraf-ı mesâlikin temini için Adana Beylerbeyi'nin dâme ikbâluhu emr-i şerifimle memur olmakla siz ki mûmâileyhimsiz siz dahi bu husus için mir-i miran-ımumaileyhin rû'yetine muvafakat ile hareket iylemek üzere memur tayin olunmuşsuzdur imdi işbu emr-i şerifim vusulunda zikrolunan taraf-ı mesalike ve etrâk ve eknâfına daimen çeşm ü küş tutup Rakka sükkânından salifü-z-zikr Avşar ve Tacirlü ve ekradı ve sükkânından Cerid ve Çakludokuzu cemaâtleri bazı vakitlerde ve bâ-husus yaylakdan avdetlerinde Payas ve Karakulak kapu ve Kurdkulağı ve Ilıcakbeli ve havalilerinde fesad ve şekavet kasdıyla kalil ve kesir-i murûr-ı ubûr iylediklerini müşâr mir-i miran-ımumaileyh tarafından size haberdar dikkat te'hîr ve tevfik itmeyip mir-i miran-ı mumaileyh ile mukayyit ve ittifâk ile ol makule eşkıyanın üzerlerine varup alâ halihi ahz ve ele getirip şer'le haklarında lazım gelen cezâları tertibinde mir-i miran-ı mumaileyhin re'yi üzere hareket ve edâ-yı hizmete bezl-i kudret eyleyesiz şöyle ki mir-i miran-ı mumaileyh tarafından size haberdar dikkat rû'yete muvafakat etmekle bu misillü tavaif-i iskân eşkiyâsından zikrolunan mahallerde zehâb ve sükkân-ı vilayet ve ebnâ-yi sebile teaddi ve tecâvüzü istima olunur ise bu husus tenâsüh ve tekâsülünüz eşkıya-yı

mezkûre ile ittihad muhbir ve muş'âr olur didikte bir türlü gadr ve cevabınız asifa(?) olunmayıp mesul ve muatab olacağınızı mukarrer bilip ona göre basiret ve intibah ile hareket eylemeniz babında ferman-ı âlişânım sadır olmuştur buyurdum ki

Fi Evâil-i Cemâziye'l-evvel 1124/ Haziran 1712.

Mühimme Defteri 119/s.192/hüküm No: 830

İskân eden Cerid ve Tacirlü eşkıyasının Rakka'ya iskânı hakkında

Maraş Beylerbeyine gönderilen hükümdür.

Maraş Beylerbeyine hüküm ki

Sâbikan veziriazam olup hala Anadolu canibinde eşkıya define memur olan vezirim Hasan Paşa mektup gönderip bundan akdem Adana ile Payas canibinde Kurdkulağı ve İznikova taraflarında kıttaü't-tarik ve katl-i menkus ile reaya ve berâya ve ebnâ-yi sebil ve sayir ibadullahaisâl-ı mazarrat ve fesat ve şekâvet üzere olan Cerid ve Tacirlü eşkıyası mukaddem firar itmekle emr-i şerifimle mazmunu iclâ için gazablarında Rakka Valisi Vezirim Yusuf Paşa tayin olundukta Maraş eyâletinde Çakaldepe nam mevzi âhalisinden Köylü Hasan ve karındaşı Deli Ahmed ve İsa oğulları ve Hacılar Oymağı Şeyh Metin oğlu ve emrinde Ali oğlu Gök Musa ve karındaşları Mustafa ve Mehmed ve Kalender oğulları ve İbrahim oğlu Mehmed ve Saryan Köse Mehmed Ramazan ve İshaklu karyesinden Kara Veli ve karındaşı oğlu Hüseyin ve Arab oğulları ve küçük oğlu Veli ve Hüseyin nam kimesnelerin Kurb ve civârında olan Derbende vardıklarında mürur-ı ubur edecekleri güzergahların mühür ve bend için vezir-i müşarüleyh tarafından tenbîh olunmuşken mütenebbih olmayıp eşkıya-yı merkûmenin gasb u garet iyledikleri eşya ve mevâşîden birer miktarı alıp evladı ve iyalleri dahi beyinlerinde ihfâ' ve tahliye ve yol verip ol

vechile cinayet ve şekâvetleri ve emr-i şerîfime adem-i itaâtleri zâhir ve nümâyân olmağın itâât emr-i şerîfim itmeyip muâyyen eşkıya olan mezbûrlar ehl ü iyalleriyle Rakka havalisinden iskân olunmadıkça sayırları mütenebbih ve bu me'kule fesat ve şekavetten hali olmayıp ve bu keyfiyet umûr-ı nizam memleketin ihlal ve ihtilâline bais olacağı mukarrer olmakla sen ki mir-i miran-ı muma ileyhsin balada mestûrû'lesâmi olanları sayır mucib-i ibret ve sebep tazminiçün Rakkaya iskân ve eğer yine emr-i şerîfime itaat etmeyip mezbûrların Rakka'ya iskanları hususunda adem-i iktidarın zahir olurise Rakka Valisi vezir-i müşarüleyhin istikamet ile Rakka havalisine iskân ettirilmek üzere emr-i şerîfim verilmek ricasına arz etmeğın balâda mestûrû-lisim olanlar vech-i meşruh üzere Rakka'ya iskân olunmaları babında ferman-ı âlişânım sadır olmuştur deyü yazılmıştır

Fi Evâsıt-ı Cemâziye'l-evvel 1124/ Haziran 1712.

2.1.3. 120 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu

Mühimme Defteri 120/s.68/hüküm No: 252

Bir sureti

Maraş bölgesinde bulunan Özi Beylerine gönderilen bir hüküm sureti.

Bir sureti

Maraş eyaletine Vaki' Evliye-i Özi Beylerine

Mühimme Defteri 120/s.82/hüküm No: 343

Bir sureti

Maraş'ta bulunan vilayet mutasarrıfları ve diğer idarecilere gönderilen hüküm suretidir.

Bir sureti

Maraş eyaletinde vaki' evliye-i mutasarrıfları kapuları halkı ve sancaklarında vaki' darb ve harbe kadir ricâl-i kıtâli ve havâs ve evkâf zabıtları ve mâlikane ashabı

Mühimme Defteri 120/s.74/hüküm No: 354

Bir sureti

Maraş eyaletindeki Özi Beylerine hüküm suretidir.

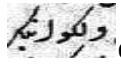
Maraş eyaletine vakiî Evliye-i Özi Beylerine

Mühimme Defteri 120/s.92-93/hüküm No: 393

Maraş Beylerbeyi Bekir Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Rakka'ya iskân ettirildiği halde tekrar Kayseri ve Hameyn taraflarına gelen Türkmen taifeleri ve Receblü Afşar cemaatinin yeniden Rakka'ya iskân ettirilmeleri hakkında Maraş Beylerbeyi Bekir Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Maraş Beylerbeyi Bekir Paşa'ya hüküm ki

Bundan akdem hatt-ı hümayûn-ı şevket mekûrum ile makbul-ı evamir-i şerîfe ile Rakka havalisine iskânları ferman olunan tevaif-i Türkmen ve ekraddan Receblü Afşar cemaât-i mukaddema bir takrib ile mevzî-i iskânlarından çıkıp hâlâ Kayseriye ve Hamaneyn taraflarından olup ekradı dâhi kezalik mevzî-i ikametlerinden huruc

iylediklerinden ma'âda İstanbula gelip Süleyman oğlu yanında olan Recebli Afşar cemaatinin boy beyisi Bekir ve Musalu kethüdası Osman ve cemaatlerin mâlikâne olmayan Seyyid Derviş yanında bulunan Lekvanik ekradı boy beyisi ve kethüdaları tevaif-i iskânından Rakkada kalanlar sizi dâhi mevzî-i iskândan ihraç için ferman alırsınız deyü mektub ve haberler irsali ile iskân umuruna ihtilal vermeleriyle mezbûrlar bulundukları mahallerden kaldırılıp kemâ-fi-l-evvel Rakka'ya iskân olunmadıkça tevaif-i iskân ahvali nizâm bulmak mümkün olmayıp ve tevaif-i mezbûrenin Rum tarafına perakende olan 500 miktarı evleri Pehlüvanlu torunlarımın yanında ve 500 miktarı evleri dâhi Boz Ulus Türkmeni Tabanlı Cemaâti ve Danişmendlü ve Güneşoğlu yanlarında ve bir miktar dâhi mezkûr Seyyid Dervişin mâlikânesi olan Yüzden Türkmeninden sagir ü kebîr ve sagir ve tevabi' olan aşayir yanlarında ve Afşar Hacı Mustafa oğulları ve Tacirli eşkıyası ve Lekvanik ekradı dâhi Kayseriye Sancağında Develü ve Harmanluk ve Yahyalı kazaları ve Hamaneyni nâhiyesinde olup daima fesat ve şekavet üzere olmalarıyla salifü-z-zikr iskân kararlarıyla perakende olan evlerin boy beyleri ve kethüdaları ve düstur-ı mükerrerrem müşir-i müfehham nizamü-l âlem Halep ve Rakka Valisi Vezirim Yusuf Paşa edamallahûteâlaiclahûtarafından mutemedü'n-âleyh ve kâr-ı güzâr ademler tayin ve zikrolunan içinde muhtefî oldukları mahallerden ihrac ve tesyir ve Rakka havalisinden iskân için vezir-i müşarüleyhe teslim olunmaları muktezi olduğun bundan akdem der-i devlet-i medarıma ârz olunup ve taife-i mezbûrenin baş muhasebe defterlerinde kaydı görüldükte Lekvanik ve tevabi' Kartınli ve Hacılar nâm üç cemaâtler Develü kurbunda kadimden yerleri olan Harmancık nâm mahalde harap olan karaya ve Kızılkoyunlu cemaâti Kırşehir Sancağında Müslümanlı kazasında harap olan karaya ve Akbaş cemaâti Adana kazasında Ağya ve Yogalı vesair harap olan karaya iskan olunmak üzere Rakka iltizamında ifraz olunmuş olmalarıyla her sene zam olunarak dördüncü senede

malları 6000 kuruş olmak şartıyla 1125 senesinde 1500 kuruş mal ile sabıkan Baruthane nazırı olan mezkûr Seyyid dervişe sene-yi mezbûre saferinde berât verildiği ve Tacirlü Cemaâti dâhi zam olunarak üçüncü senede malları 1500 kuruş olmak üzere 1125 senesinde 500 kuruş mal ile yine sene-yi mezbûre saferinde İfraz-ı Zülkadriye mukataâsına ilhak olundukları ve Receblü Afşarı Hamaneyni kazasının hali ve harabe olan karasına iskân vesair yerlerinin ziraat ve cemaatleriyle meşgul olmak üzere Rakka'dan iskânından ref' ve cümle cemaatleriyle mahall-ı mezbûra birleştirildiği surette civarında olan Develü ve Palas ve Kayseriye kazaları ahalisine infa' olacağı maksur ise ârz u î'lâm olunmak için Kayseriye ve Develü ve Palas kadılarına sene-yi mezbûre muharreminde emr-i şerîf verildiği mestûr ve mukâyyid bulunmağın lâkin tevaif-i mezbûrebulundukları mahallerde kendi hallerinde olmayıp fesat ve şekâvete cesâret ile ebna-yı sebil ve sükkân-ı memlekete ibsâl ve zararlat getirecekleri zahir ve bâhir olup ve tarik-i mezbûrenin kâfiyi'l-evvel Rakkaya iskânları ile ibadullahın asâr ve mazaratlarından temin ve tatmini emr-i vezirim ve hatibü'l-müttehitim olduğun iftihârü'l-umera' ve'l-ekâbir bi-l-fiil başdefterdarım olan El-Hac Mustafa dame ulüvvuhu i'lam itmekle tavaif-i mezbûr bulundukları mahallerden kaldırılıp Rakka canibine ircâ' ve tesyir ve ânda iyi ve iskân için Rakka Valisi Vezir-i müşarüleyhe teslim olunmağın fermanım olup ve bu husus için bazı tavaif-i asakir emr-i şerifimle memur olmalarıyla sen ki mir-i miran-ı mumaileyhsin sen dahi kapun halkı ve eyalet-i Maraşın alaybeyileri ve zuema ve erbâb-ı tımarı ile iskân-ı husus için vezir müşarüleyhin re'yan-ı muvafakat ile hizmette bulunmak üzere memur ve dergâh-ı mu'âllam kapucu başlarından iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim dame mecduhu mübaşir ta'yin ve irsâl olup ve tevaif-i mezbûrenin muhalifi oldukları ve bulundukları kazaların kadıları ve cemaatlerinin Boybeyileri ve kethüdaları dahi ol mekûle havaik iskâna sahip çıkmayıp ve himaye ile aralarında ihfa etmemek üzere evâmir-i şerifem elverilip tenbih-i

hümâyûnum olmağın imdi işbu emr-i şerif-i vâcibü'l-ımtisalim vusulünde vech-i meşruh üzere Rakka'da iyi ve iskânları fermanım olan tavaif-i mezkûreyi Rakka canibine tesyiriçün Rakka Valisi Vezir-imüşarüleyh tarafından vaktinde sana haber varır ise kat'an meks ve tevkif etmeyip kapun halkı ve Maraş eyaletinin alaybeyileri ve umumen zûema ve erbab-ı tımarı ile kalkıp tavaif-i mezbûrenin boybeyileri ve kethüdaları vezir müşarüleyh tarafından tayin olunan mu'temed aleyh ademleri vasatları ve kapucubaşı marifetiyle tavaif-i mezbûreyi bulundukları mahallerden kaldırıp içlerinden bir gam-ı diğer kalmayıp ve taraf-ı ahara firar itmemek üzere sürüp götürüp fermanım olduğu üzere Rakka havalisinden iskân içün Rakka Valisi Vezir müşarüleyhe teslim ve edâ-yı hizmete bezl-i tâb ve tevân eylesesin ve lakin bu takrir ile za'ima ve beraya ve sükkân-ı vilayetin hilâf-ı şer' şerif ve bi-gayrı hak bir nesneleri alınmayıp te'addi ve tecâvüz olunmağın bi-gâyet ihtiraz ve ictinâb iylemek babında fermân-ı âlişânım sadır olmuştur buyurdum ki

Fi Evahir-i Cemaziye'l ahir 1125 Mayıs 1713.

Mühimme Defteri 120/s.112/hüküm No: 440

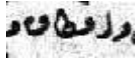
Maraş Beylerbeyi, Kayseri Monlasına, Zamantı Kadısı ile Kayseri Mütessellimi Hateni Kalesi Dizdarlarına gönderilen hükümdür.

Hasan Çelebi'nin Bağdat bölgesinden gelirken yol üzerinde eşkıyaların saldırısına uğraması, bu kişinin mallarının alınması, yaşanan bu durumu devlete bildirip ve Babiâli'nin bunlarla mücadelesi için gönderdiği askerlerin bu şakiler tarafından öldürülmesi bölgede yaşayan halkın eşkıyalar yüzünden zor durumda kalmaları ve bu durumu Kayseri Kadısına söyleyip yardım istemeleri durumu hakkındadır.

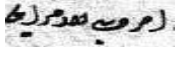
Maraş Beylerbeyine ve Kayseriye Monlasına ve Zamantı Kadısına ve Kayseriye Sancağı Mütesellimine ve Hateni Kalesi Dizdarına hüküm ki

Kıdvetü-l emâcid vel-ayân Ahmet Siyak zide mecduhu südde-i saadetime arzuhal edip bin yüz yirmi altı senesinde Bağdat'tan gelirken Hasan Çelebi nam mahalle geldikte

Afşar Türkmeni eşkıyası mumailleyhe ahz ve bi'l-cümle malını ve ma'ân tüccarın dahi emvâl ve erzakını nehb u garet etmeleriyle Kayseriye Sancağı mütesellimi Mehmed zide kadrûhü eşkıya-yı merkûmeyi ahz ve iki neferin katl ve iki neferi hala mütesellim-i merkûmun habsinde olup istintak olundukta garet eylediğiniz emvâli Hateni Kalesine vaz'yledik deyü ikrar yledikleri arz u i'lam olunduğun bildirip garet olunan emvâli marifet-i şer'le tahsil ettirilmek babında emr-i şerifim ricâ ve sen ki Kayseriye

Kadısı Mevlana mümaileyhsin tarafından ve Palas ve Yeniil naibleri tarafından gelen dört kıtâ arzlara nazar olundukta mazmunları hala Kayseriye mütesellimi Mehmed zide kadrûhu her vechle hüsn-i hâlini ve eşkıyadan sıyanet ve ibadullaha bezl-i mağdur edip memur olunduğu hizmetinde uhdesinden gelir mu'tâdesinde idüğünü natık ve kıttaü't-tarik Gök İsmail ve Ketaroğlu nam iki nefer şakilerin başların kesip der-i devlete irsal ve

yol havalisinde olan Afşar Türkmeni eşkıyası nam kaleyi edinip nehb u garet yledikleri emvâl ve ibadullahı hıfz u ihfa ittireler deyü sen ki Kayseriye Kadısı mevlana-ı mezkûrsun arzında tasrih edip ve mütesellim-i mezbûr tarafından vürüd olan beş kıtâ arzların makamında Türkmen taifesinden ve sair den derûnlarında isimleri mestûr olanların kıttaü't-tarik edip garet-i emvâl ve katl-i nüfus ve ademitaât şer' ü ferman ve bunun emsali şer'ü fesat ve gazab ve şekâvetlerini mucib-i şer' işini ba'de'l-ahz ve'l-sübut yedlerinde bulunan emval ibadullaha ashabına redd ü teslim ve itlâk ve izâat ettikleri tazmin ve kıttaü't-tarik edip nisab mertebesi mal ahz idenlere ced sirka-i kirayı icrâ ve saî

bi'l-fesâd olmaları dahi katlin müstehak olurlar iltimaslarına müsaâde ve mahallinde vech-i meşruh üzere ihkak ve icra hususunda emr-i şerifim verilmek babında alemü-l ulemâ'i'l-muttehidin bi'l-fil Rumili Kazaskeri olan Mevlana Abdurrahim edamallahu teala fezâil hûye i'lâm etmekle mevlana-ı müşarüleyhin i'lâmı mucibince mahallinde muvacehelerinde vech-i şer'î üzere sabit olundukta mucib-i şerisi icra ve ihkak-ı hak olunmak için yazılmıştır

Fi Evasıt-ı Muharrem 1126/ Ocak 1714.

Mühimme Defteri 120/s.132/hüküm No: 509

Bir sûreti

Maraş Beylerbeyi Beyler Paşa'ya

Mühimme Defteri 120/s.216/hüküm No: 836

Maraş Valisi Vezir Ali Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Anadolu'nun farklı coğrafyalarında eşkıyaların reaya ile birlikte hareket etmeleri, eşkıyaların halkın mallarını alıp zarar vermeleri, devletin bu şakilerle yapılan mücadelesi ve mücadele sonucunda bu haydutların itaat altına alınması hakkındadır.

Maraş Valisi Veziri Ali Paşa'ya hüküm ki

Seyyid-ül muhadderâdemuhassenad-ı tacü'l mesturad zatu-l âli ve'l saadet validem Sultan dame ismetühümanın havass-ı şerifelerinden Kilis hassı reayasından Hoştuvanlı cemaât-i eşkıyası ve Amiki ve Şeyhler ve Okçu Azadenülü cemaâti havalilerine tâbi 5-600 miktarı eşkıya ile yekdil ve yek cihet ve nefsi Kilis Kasabası kurbunda Zeytünlük nâm mahalde tecmi' itmeleriyle cemaatlerin dağıtıp ve her kimin ile davaları var ise şer'le

görölmek için taraf-ı şer‘le görölmek için taraf-ı şer‘den mürâsele irsâl ve her çend def‘leri hususuna takayyüd olundukça eşkıya-yı merkûme mütenebbih ve müstensih olmayıp kasaba-yı mezbûrda voyvodaların sâkin oldukları saraya hücum ve cûr(?) ve kîtâle tesaddi ve hass-ı mezbûr voyvodası olan El-Hâc Mehmedi ve kethüdasını 5 nefer çukadarlarıyla katl‘ ve yeniçeri taifesinden iki nefer ademi dâhi müctemi‘ olan mal-ı hassı ve voyvoda-yı merkûmun emval ve eşya ve devabb ve meraşisini yağma ve garet iyledikleri î‘lâm olunmakla bunun bin fesad ve şekâvete cesaret eden eşkıya-yı merkûmenin âlâ iyihal ahz ve istihsalleri ve nehb ü garet iyledikleri malın ve voyvodayı merkûmun emval ve eşyasının tahsili ve şer‘le lâzım gelen cezaların tertibi ile hass-ı merkûmun nizamı Murâd-ı hümâyûnum olmakla sen ki vezir-i müşarûleyhsin husus-ı mezbûr için mümkün ve mürettip kapın halkı ve mestufi ademlerin ve eyaletin askeriyle sen memur ve hassa silahşörlerinden kıdvetü’l emacid ve’l-âyânAvaz zîde mecdûhü mübâşir tayin ve bu hususta sana îânet ve emrine takvîyet için ber vech-i mâlikâne Malatya Sancağına mutasarrıf olan Rîşvan oğlu Mehmed zîde mecdûhü dâhi liva-i mezbûrda sâkin görüne ve görecik ve sürge vesair asakir-i ekraddan 400 miktarı piyade ile ber vech-i mâlikâne Ayıntab Sancağı haslarına mutasarrıf olan zîde mecdûhü dâhi kendi etba-ı ve Ayıntab’ın yeniçeri serdarı ve neferatı ve kuşçu taifesinden min haysü-l mecmu‘ 300 nefer tüfenk ifraz ile ve hüveydi ekradı ve Çataldepelü ve Könbelü Hasan ve Fettahoğlu cemaâtleri ve Çoban Kasım ve dağ karyelerinde sâkin bi’l cümle cündi ve harbe kâdir tüfenk endaz ile ve bunlardan ma‘âda Kilis Kadısı ve Cedid Kilis hass-ı voyvodası ve âyân-ı vilayet ve iş erleri ve yeniçeri serdarları ve neferatı ve hass-ı mezbûrda sâkin darp ve harbe kâdir asayir ve kabayil-i rical ile yanına varup re‘yi sui ettirmek üzere âmel ve hareket eylemeleri için her birine başka başka emr-i şerifimle tenbih ve tekid olunmakla imdi sen ki vezir-i müşarûleyhsin iş bu emri şerîf vacibü-l rızâ vusulünde bu hususa kemal-

i ihtimam ile kıyam ve yarar ve tevani atlu ve piyade tüfenk endaz ile kapunu mükemmel idüp ve Maraş eyaletinin alaybeylerini ve umumen zuema ve erbab-ı tımarıyla kalkıp vech-i meşrûh üzere seninle memur olanlara dâhi tarafeynden haberler gönderip ve Muradpaşa Köprüsü nâm mahalde mi yoksa Kilis tarafında mı karye mahallin makbul ve münasib görülür ise ol mahalde dernek ve cemaât ve eşkıya-yı merkûme katl iyledikleri salifü-z zıkr maktullerin vereseleriyle tarafeynden gelip mürâfaa-i şer‘ olmaları için mârifet-i şer‘le ademler irsâl eylesin eğer itaat-i şer‘-i şerîf ve inkıyat-ı emr-i münif idüp gelip müdafaâ-yı şer‘-i olurlar ise üzerlerine şer‘ân sübut olan mevadî sicil ve hüccet olunduktan sonra mukteza-yı şer‘-i kâdim üzere içlerinden katl-i iktiza idenlerin bilâ tereddüt cezalarının tertib ve ahz u haps ve nefis vetakriri lâzım gelenlerin ahz-u haps ve nefis ve iclâ ile tedib ve nehb ü garet iyledikleri mal-ı hâsıl tahsili ve katillerin emval ve eşyalarını devabb ve mevaşilerini dâhi vereselerine redd ü teslim ettirip mâ‘adasını fımaba’d bu müsüllü ve şekavet tesaddi iylemeyip kendi hallerinde olmak üzere bir sûret-i meşihaya ifrağ ve hass-ı mezbûra gereğini nizâm-ı tam veresin ve eğer eşkıya-yı merkûme itaat-i emr-i şerîf ve imtisâl-i emr-i münîf olmayıp tehîr ve tecmî‘ ve muharebeye tesaddi iderler ise veballeri boyunlarına sen dâhi vech-i meşrûh üzere seninle memur olanlar ile ma‘ân üzerlerine varup muhabere ve mukatele ve be‘une(?) teala cemiyetlerin tefrîk ve eğer ber taraf fîrar ederlerse dâhi akiblerinden ayrılmayıp bayıhal takib ve içlerinden fesad olan eşkıya ve a‘vanelerini ahz ve şer‘le haklarında lâzım gelen cezaları bilâ-tereddüd tertib ve müddeâsını dâhi ehl ü iyal ve emval ve eşya ve bevâbb ve mevaşileriyle Rakka’da iskân için iskân zabiti olan kıdvetü’l ümerai’l-kirâm sancağı beyi Firaz oğlu Kenan dame izzuhûya irsâl ve teslim eylesin kavvam-ı hatrın husulü âlâ iyi hâl senden matlûb olmakla şöyle ki vakit ve zamanıyla birlikte hareket etmeyip ve mümkün mertebe kapım halkı ile eşkıya-yı merkûmun üzerlerine varılıp bu babda şerefyafte-i sudûr olan emr-i

şerifimde mazmun münifi infâz ve icrada senden miktarı zerre tehavet ve tekasül zuhûr edecek olur ise katiyen bir türlü gadr ve cevabının âsife olunmayıp affiyet-i şerîfe ile muhafaza ve muafire olacağını emr-i münkir bilip selamet-i hâl sana lâzım ise bu hususta ona göre vasiyet ve intibâh ile hareket eylesin ve eyaletin askerinden ve sair memur olanlardan nevi fermanım olan mazmunda tehavet ve tekâsülleri veya kusur ve katûrları zuhûr eder ise muhkem haklarından gelinir ana göre her birine ifham ve cümlesinin yanında mevcut idüp iktizasına göre imal ve gayret ve hamiyet ve ittifak etmeleriyle fermanım olan bu emr-i cihet sureti hakkım verip senden memul olduğu üzere mesa-icemili vücuda getirmeye ziyâde ikdam ve ihtimam ve vâkiî hali sıhhati üzere der-i devlet medarıma ârz ve î'lâm eyleyip velakin bu takrib ile fesad ve şekavette alakası olmayanların nüfus ve emvallerine bundan böyle ve yahut bu takrib ile reaya ve berayadan müfid ve meccanen vahide ve ahâr nesne mütalebe ve teklifi ile zulüm ve teaâddidenbî gayet ihtiraz ve ictinab iylemek bâbında fermanım yazılmıştır

Fî Evâsıt-ı Şaban1126/ Ağustos 1714.

MühimmeDefteri 120/s.218/hüküm No: 841

Maraş Valisine, Aydın ile Menteşe Muhassılığı ve Adana Beylerbeyine gönderilen hükümdür.

İfraz-ı Zülkadriye'de Kara Haşir Cerid Türkmenlerinden bir grubun Rakka'ya iskân ettirilmeleri; ancak bölgeye gitmeyerek Hama ve Hamas'a iskânları ve bölgede de şekâvete devam etmeleri nedeniyle haklarından gelinmeleriyle ilgilidir.

Maraş Valisine ve Aydın ve Menteşe sancakları muhassallığı ile Adana Beylerbeyisi olup Anadolu'da eşkıya teftişine ve bazı tevaif-i iskânına memur olan Ahmet dame ikbalehu ve kadılarına hüküm ki

İfraz ve Zülkadriyeden Karye-i Has sükkânından Kara haşır Ceridi Türkmeninden şekavet ile meşhur ve katl-i nüfus ve nehb ü garet emvâl-i müslimin adet-i müstemireleri üzere saklı cemaâti ve tevâbi' bundan akdem bir defâ Rakka'ya iskânları ferman olunmuşken itaât ve inkıyâd itmemeleriyle Hama ve Hamas havalilerini iskânları ferman olup nakil olundukların mahal iskânlarında karar itmeyip adem-i itaâtlerinden nâşi ve voyvodaların ve iki yüz miktarı ademi zulmen katl ve cümle emvâl ve eşyâların nehb ü garet ve yine Kınık sahrasına avdet iylediklerinden sonra eşkıya olan Sanullah ve emmisi oğlu Osman ve Hacı Bekir ve Hacı Sanullah oğlu Kökeş ve Kürt Ahmet ve sulbi oğulları ve sairleri ve Rakka sükkânından firar edip itâât-i ferman etmeyen Tâcîrli eşkıyasından Ömer kethüda ve Sultan Ahmet oğlu ve Koca kethüda oğlu Osman ve Kayıklı oğlu Topal Ali ve Akkaş oğlu mezbûr dimekle ma'ruf şakiler ve sairleriyle yekdil ve kemâ-fi-l-evvel kıttaü't tarik ve katl-i nüfûs ve ahz-ı emvâl müslimin iylediklerinde gayrı Zülkadriye Kazası üzerine ve ahalisinin sırren ve alenen deve ve camus ve koyun ve keçi ve arı ve mevâşilerin ve on para basıp emval ve eşyâların gasb ve anbarların ihrak bi'n-nâr ve bağçe ve mevrûâtların demir çelik behaların tatil ve harab ve bi'l-cümle elli kese akçeden mütecaviz emval ve erzakların nehb ü garet ve bi-gayr-ı hak on beş nefer ademlerin katl edip yevmen fe yevmen eziyetlerinin nihayetleri ve defleri mümkün olmayıp fukaranın ahvâlleri diğer gün olduğun bundan akdem civarlarında vaki' Maraş ve Adana kadıları arz ve ayan ve eşraf-ı muhızır birle i'lâm ve ba'dehu davet-i şer' için mirileri ve mübaşir getirildikte yine itaat etmeyip mübaşir-i merkûmu kovup ve üzerlerine dahi varılmağa imkân olmayıp ve yine eşya-yı mezkûrun tekrar kaza-i mezbûre üzerine

varıp karyelerini basıp on nefer adem ve 3 nefer nisvânı katl ve bi'l-cümle meta boyutu ahz u garet ve fukaranın ehl ü iyalleri üzerlerinde sîm ve zerre müteallık bulunan eşyaların soyup ve ba'dehu çiftlikler üzerlerine konup damların ihrakına ve ekinlerin ekli ve ıtlak ve eşyaların gasb ve garet iyledikleri tekrar arz ve muhzır ve taife-i mezbûre bir mahalle nakil ve iskân olunmadıkça bi'l-küllîye halâsa mahal bulunmayıp kaza-i mezbûr ahalisinin diyar-ı ahara perâkende olmaları muhakkak olduğu ve taife-i mezbûrenin gasb u garet ve itlak iyledikleri hayvanat ve mahsulat ve sair eşya-yı nâtık bir kıt'â memhur defterleriyle vakiî hali Kars ve Zülkadriye ve Sayes kadıları arz ve Kars ve Zülkadriye ahalisi muhzır birle i'lam iyledikleri ecilden sen ki vezir-i müşarüleyh ve mir-î miran-ı muma ileyhsin marifetiniz ve mübaşir tayin olunan zide kadrûhü ma'rifetiyle ahvalleri şer'le görülüp mezbûrların hilaf-ı şer'-i şerif gasb ü garet iyledikleri her ne ise ba'de's-sübût ashabına redd ü teslim ve icra-yı hak olunduktan sonra taife-i mezbûre ehil ve ayalleriyle mukaddema tayin olundukları üzere Rakkaya iskan ettirilmek için yazılmıştır.

Fi Evasıt-ı Safer 1136/ Ekim 1713.

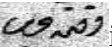
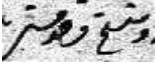
Mühimme Defteri 120/s.224/hüküm No: 853

Konu: Eşkîya

Maraş Valisine ve Rakka Mütesellimine gönderilen hükümdür.

Maraş Valisine ve Rakka Mütesellimine hüküm ki

Bazı cemaat kesiminin kendi aralarında çıkan sorunlarından dolayı Osmanlı Devleti'nden yardım istemeleri, yine bu cemaat kesimi içerisinde eşkıyalarla işbirliği içerisinde olanların olması ve Babiâli'nin bunlarla ilgilenmesi ve bu kişilere gerekli olan cezaların verilmesi hakkındadır.

Seyyidetü'l muhadderat eklidetü'l muhasemat tacü'l mesturad zatü'l âli ve'l-tahiyat Validem Sultan dame ismetühümanın kethüdalığı hizmetinde olan iftiharü-l emacîd ve'l ekârim El-Hâc Mehmed dame mecdühu südde-i saadetime ârzuhal idüp müşarüleyhümanın haslarından Rişvan hass-ı mülhakatından Hass-ı Mansûr kazasında yerlü Rişvandan 30 miktarı reaya Âsitâne-i Saadetime gelip cemaât-i mezbûrdan Türkmen oğlu Kara baba ve mir Mehmed nam kimesneleri kendi reyleriyle cemaâtleri üzerine alaybeyi tayin ettirip hâlâ bozbeyleri olan Birketoğlu Yusuf ve cemaâtleri ihtiyarlarından 5 nefer kimesneleri istemeziz fîmaba'd umuruna karışmasınlar deyü Hass-ı Mansûr kadısından cebren aldıkları birkaç ârz ile bir muhzır ibrâz idüp zikrolunan ârz ve muhzırda boy beyi olsun istidâyledikleri kimesneler ile yine aşiret-i mezbûreden Musurkanlı cemaatinden mezkûr Türkoğlu Kara baba ve bayrak ve Zorkanlı cemaatinden Mir Mehmed ve Paşo(?) ve Halo(?) ve Melukanlı(?) cemaatinden İbrahim Çelebi oğlu Mahmûd ve Çelkanlı cemaatinden Battal kethüdâ ve karındaşı Abuzer ve Hacı Ömerli cemaatinden Mûsa odabaşı ve Kara Mehmed oğlu İbrahim ve Murtaza ve Secokanlı(?) cemaatinden Molla Zeyni ve Karındaşı oğlu burunsuz Ömer ve Mir Kamil ve ve Ali oğlu Bektaş nam kimesneler eşkiyadan olup hass-ı mansur voyvodası ahâr mahalde iken 300 miktarı neferin ifrâz-ı ekrad ile mahkemeye gelip tekrar hücceti ve hass-ı mansur kasabasını muhasara etmeleriyle cemiyetlerini def' için taraf-ı şer' den mürâsele ve zabt-ı mezkûr tarafından 7 defâadem irsâl olmağın men-i def' olmayıp bizim mezkûr Birket oğlu Yusuf ile davamız vardır deyü ile ahali-i kasabanın üzerine hücum ve tazyîk 4 nefer kimesneyi katl ve 6 nefer kimesneyi helak-ı mecruh idüp bunun emsali şer' ve şekavet iylediklerin hass-ı mansur kadısı ârz ve ahalisi dâhi muhzır birle î'lâm ettiklerin bildirip ol babda emr-i şerîfim rica etmeğın sen ki vezir-i müşarüleyh ve mütesellim ve bâlâda

mesturu'l esâmi olan şâkîlere Malatya Sancağı mutasarrıfı înâyet ve ihtifa eylememek üzere bayihal-i mezkûr şakileri ahz ve ele getirip Rakka kalesinde kalebend ve ehl ü iyalleri dâhi Harran ovasına iskân ettirilip ve kalebend olan ricalleri fîmâba'd ehil ve ayalleriyle mahall-i mezkûrda sâkin ve ikâmet idüp hilâf-ı emr-i şerîf ahâr mahale nakil ve hareket eylememek üzere mârifet-i şer'le mutemedü'n-âleyh kefilleri alınıp sicil ve hüccet olunduktan sonra kaleden itlakları ârz u î'lâm olunup şöyle ki mezburlar ele getirmeyip firar ve gayb ve ihtifa ederler ise bayı vechigah(?)Malatya Sancağı mutasarrıfı buldurup ahz ve bâlâda tahrir ve tafsîl olunan şer' dâhi etmeğin ziyadesiyle takayyüd ve ihtimam eyleyip bu husus bir türlü tehaven(?) ve tekâsülden ve emr-i şerifime muvâffık vâz'u hareketten gayetü'l gaye ihtiraz ve ictinâb eylemeniz bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyruldu.

Fî Evâil-i Safer 1126/ Şubat 1714.

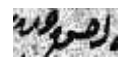
Mühimme Defteri 120/s.233/hüküm No: 880

Maraş Valisi Vezir Ali Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Maraş Valisi Vezir Ali Paşa'ya hüküm ki

Osmanlı Devleti tarafından Ali Bey'e bir miktar para ve asker verilip eşkıyalarla mücadele etmesiyapması hakkındadır.

Sen ki vezir-i müşarüleyhsin hâlâ mektub ve ka'imen ve Maraş Naibinin arzıyla mahsumen(?) der-î devlet medarıma gönderdiğin bir kıtâ arzın ve Maraş ahalisinin ve tevaif-i Tatar Sivas ve Tokat ve Niksar ve Canık ve Karahisar sahibinin dâhi birer kıtâ muhzırları gelip hülâsa-i mefhumunda Kılıçlı efradı eşkıyasının katl-i nüfus ve kıttaü't-tarik ve nehb ü garet emval adet-i müstemi'releri olmakla bundan akdem hatt-ı hümayûn-ı

şevket makrun ile manun-ı şeref-yâfte-i sudûr olan evamir-i şerîfe ile kâh Rakka ve kâh Kıbrıs ve Hamas havalilerine iskânları ferman olunmuşken inkıyâd ve icrası te'hîr ve tevkif olduğundan eşkıya-yı merkûme hazır bulup yine şekavet ve tuğyân ile ma'ruf Tacirlü cemaât-i eşkıyasını ve Koyunoğlu ve Türkmeni ve Kilis ekradından Koco dimekle ma'ruf şakîler kendi hevalarına tâbiyet ettirmeyip ve Sivas eyaleti hududu dâhilinde Maraş ve Ayıntab ve Halep kârbânının yollarına inip bi'l cümle emval ve eşyalarını nehb ü garet ve bazılarını cerh iylediklerinden sonra Maraşa 10 saâd kârîb mevzi de tahmîli ve kıttaü't tarik ve nehb ü garet emvali müsliminin kendilere bî kes ve maaş ittihâz ettirip hatta Elbistan nâhiyesinde vâki' zeamet ve tımâr mutasarrıfları mahsulatların ahz u kabz için nâhiye-i mezbûreye giderler iken eşkıya-yı merkûme onların dâhi yollarına inip bazıları ahz u haps ve emval ve eşyaları istilab ve zeamet ve tımarları tağliben zabt ve bundan mâ'adâ Dağıstan ve caniblerinden ve tevaif-i Tatardan gelip Amasya ve Tokat ve Sivas mütemekkinlerinden müctemi olan haccâc-ı müsliminin dâhi Zile Han nâm mevzide yolları kat' ve içlerinden 25 nefer kimesneleri katl ve 35 nefer kimesneleri dâhi mecruh ve malları nehb ü garet ve bir tarikle ellerinden halâs olanlar eftan ve hayrân ve nâlân ve efgan ederek Maraş'a dâhil olup ve hâlâ eşkıya-yı merkûme etraf ve eknâftan aralarına gelip tahaşi edenlerden 1000'den mütecaviz evleriyle nâm mevzide ikamet üzereler olup fesad ve şekavetlerinin nihayeti olmamakla kahır ve nemirelerinde ihtimam olunmaz ise ol havalide olan belad ve kara reayası perakende ve perişan olacağı mukarrer olduğundan ârz u î'lâm ve zikrolunan haccacın emvali menhûbelerinin miktarını bî-gayet Maraş naibi imzasıyla mûmza bir kıtâ defter dâhi der-îdevlet medarıma irsâl olunmakla vech-i meşrûh üzere katl-i nüfus ve nehb ü garet emval ile bu fesat ve şekavete cesaret eden eşkıya-yı mezkure âlâ iyi hâl ahz ve el getirilip nehb ü garet iyledikleri emval ve eşyanın bâ'de's-sübût mârifet-i şerle ashabına istirdâtı ve kendilerinin ukubât-ı

meşruâdan haklarında lâzım gelen cezalarının tertibi Devlet-i Âliyyemin lazım-ül ihtimamında olup ve sen ki vezir-i müşarüleyhsin bu husus için sen memur ve emrine tefvîz için Adana Beylerbeyisi olup hâlâ Anadolu yakasında eşkıya teftişine ve bazı cihetlerin Rakka'ya iskânlarına memur olan Ahmed dame ikbâlûhü dâhi emr-i şerifimle memur olmakla imdi iş bu emr-i şerîf-i vâcib-ül emsalin vusulünde mîr-i mîrân-ı mûmâileyh ile haberleşip mükemmel ve mürettip kapun halkı ve güzide ve tüvana ademlerin ile kalkıp katl-i nüfus ve nehb ü garet emval adet-i müstemirresi olup sair bi'l fesad fi'l ârz olan salîfü-z zıkr kılıçlı ekradı ve Tacirlü cemaâtı ve Koyunoğlu ve okçu Türkmeni ve Kilis ekradı hevarına tâbi eşkıyanın bulundukları mahalde mîr-i mîrân-ı mûmâileyh ile ittifak ve ittihat ile üzerlerine varup muharebeye tesaddi ederler ise siz dâhi muharebe ve be'üne(?) teala cemiyetlerin tefrîk ve eşkıya-yı mezburenin âlâ iyihalcümlesini ahz ve ele getirip haccâc-ı müslimin vesair ibadullahın emvali menhûbeleri bâde'l sûbût mârifet-i şer'le haklarında lâzım gelen cezaların bilâ tereddüt tertib ve icrâ ve asar-ı mazârratlarında belad ve iyalleri temin ve tatmine bezl ve sair ve kudret eyleyip bu hususta tehavet ve tefasirden ve emr-i şerifimin mazmun-ı münîfine muhalif vâz'-u ve hareketten bî-gayet ittika iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

Fî Evâsıt-ı Ramazan 1126/ Eylül 1714.

Mühimme Defteri 120/s.260/hüküm No: 963

Maraş Valisine gönderilen hükümdür.

Maraş Valisine hüküm ki

Kilis'te eşkıyaların şekavet hareketleri sebebiyle bunların Rakka'ya iskânları hakkındadır.

Seyyidetü-l muhadderat eklidetü-l muhasemat tacü-l mesturad zatü' âli ve'l saadet Validem Sultan dame ismetühüma ve zaadet iffetühümanın haslarından Kilis hass-ı ekradından Hoştuvanlu cemaatinden Karaâli ve Kalender ve Amiki cemaatinden mamurda oğlu Ali ve Görmezoğlu Halil ve okçu azaldetlü(?) cemaatinden HayırSöylemez oğlu Kocu ve karındaşı arap Ali ve şeyhlü cemaatinden Hacı Davut oğlu Bilal ve Hasan ve Hüseyîn oğlu Şeyh taş ve Kör Mustafa ve Kör Mûsa ve Yalancı oğlu Hasan nâm şakiler kendi hallerinde olmayıp daima cemiyet ve fesat ve kıttaü't tarik ve katl-i nüfus adet-i müstemiresi olduğu î'lâm olunmakla sen ki vezir-i müşarüleyhsin zikrolunan şakileri âlâ iyihal ahz ve ehl ü iyal ve emval ve eşya ve devâbb ve nevaşileriyleRakkaya iskân ve şer' ve mazarratlarından belad ve ib'adı temin ve tatmin iylemek bâbında fermanı alışanım sadır olmuştur buyurdum ki

Fî Evâil-i Zilkade 1126/ Kasım 1714.

Mühimme Defteri 120/s.260/hüküm No: 964

Maraş Valisine ve Kilis Kadısına gönderilen hükümdür.

Kilis Voyvodasının eşkıyalar tarafından öldürülmesi üzerine bu grubların Rakka'ya iskânları hakkındadır.

Maraş Valisine ve Kilis Kadısına hüküm ki

Seyyidetü-l muhadderat eklidetü-l muhasemat tacü'l mesturad zatü-l âli ve-l saadet Validem sultan dame ismetühümanın haslarından Kilis hassı reayası bundan akdem cemiyet ve voyvodaların katl ve emval ve eşyasını yağma ve garet idüp küllî fesad ve şekavete tesaddi iylediklerin mukaddema î'lâm olundukta bunun gibi fesad ve şekavete cesaret eden eşkıya-yı merkûmenin âlâ iyihal ahz ve istihsâlleri nehb ü garet iyledikleri

mal-ı hâsılın ve voyvoda-i merkûmun emval ve eşyasının muhassılı ve şer'le lâzım gelen cezalarının tertibi ile hass-ı merkûmun nizamı için bazı tavaif-i asakir ile sen ki vezir-i müşarüleyhsin mukaddema mefasıl ve meşruh emr-i şerifimle sen memur olmuştun el-

hâletü'n hâzihi eşkıya-yı merkûmenin ele götürmeyip cezaları tertib ve ser maktuları irsâl ve bir miktar dâhi der-i zincir ve menhus oldukları tarafeynden î'lâm olunmakla ol me'kule katl-i nüfus nehb ü garet emval ile sair bi'l fesad ve لازمü'l-izale olanlarının şer'le haklarından lâzım gelen cezalarını bilâ-tereddüt tertib ve voyvoda-ı sâbık maktul El-Hâc Mehmedin garet olunan emval ve eşyasını eytamına teslim ve müşarüleyhümanın hâsıl-ı malından zayı' olan her ne ise ol dâhi âlâ iyi hâl zuhura getirilip hâlâ hass-ı mezbûr voyvodası olan zîde kâdrûhuya teslimden ma'âda hass-ı mezbûr reayasından gerek kazâ-i Kilis'te sâkin olanları ve gerek asayir ve boy beylikleri ve kethüdaları marifetiyle birbirlerine kefilî verilip ve fîmâbâ'd itaat-i şer'-i şerîf i'tikat-ı emr-i münif eyleyip bu mekule kazada sâkin olmamak üzere taahhütlerini müş'ir rehinleri alınıp ve nezire kesilip ve hüccet dâhi ettirip ve baş muhasebeye kayıt ve istimâ' için nezir hüccetini der-i devlet medarına irsâl eylesin şöyle ki bundan sonra dâhi fesat ve şekavetleri zâhir ve nümâyân olur ise umumen Rakka'ya iskân ile iktifâ' olunmayıp cezaları tertib olunacağını kendülere gereği gibi ifhâm ve bu vechile ahvallerine nizâm verildikten sonra keyfiyet-i hali sıhhati üzere ârz u î'lâm iylemek bâbında ferman-ı alışanım sadır olmuştur buyurdum ki

Fi Evâil-i Zilkade 1126/ Kasım 1714.

Mühimme Defteri 120/s.264/hüküm No: 976

Maraş Valisine gönderilen hükümdür.

Maraş Çataltepe ahalisinden birkaç ailenin iskân ettirildikleri Rakka'ya gitmeyerek şekâvet hareketlerinde bulunmaları hakkındadır.

Maraş Valisine hüküm ki

Maraş Sancağında Çataltepe ahalilerinden Küpeli Hasan karındaşı Ahmed ve Şeyh Müfitoğlu ve Hacıaroğlu Mirza ve Ali oğlu Mustafa ve Ahmed ve Kalenderoğulları Köse Rıdvan ve Küçükoğlu Veli ve Hüseyîn ve Kasımoğlu ve Kürt Ömer vesairleri sabıkan Rakka valisi olan Hasan Paşanın i'lamı mûcibince Rakkaya nakil ve iskânları ferman olunup lâkin husus-ı mezbûr ashab-ı i'razın hilâf-ı iltimasıyla olduğu zâhir ve nümâyân olmakla mezburlar iskân olunmayıp hali üzere kalıp ve içlerinden birkaç neferi fevt ve kusuru dâhi iskân hakkından firar ve perâkende ve perişan olup ve mezkûrların bulundukları mahall-ı kadimi derbent ve tarik olup her vechle lüzumu olduğundan gayrı sen ki vezir-i müşarüleyhsin bundan akdem memur olduğun meşihatta dâhi mezburlar seninle ma'ân mevcut olmalarıyla imkânlardan afv ve kadimi yerlerinde sâkin ve mütevattın olup ve iskân kaydı dâhi mahallinde olunmak bâbında istima' înâyet iyledikleri tarafından der-i devlet medarıma ârz ve î'lâm olunmakla vech-i meşrûh üzere mütekarrir olmak için yazılmıştır

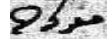
Fî Evâhir-i Zilkade 1126/ Kasım 1714.

Mühimme Defteri 120/s.274/hüküm No: 999

Maraş Valisine, Arapgir bölgesindeki İdarecilere ve Yeniçeri Ağalarına gönderilen hükümdür.

Koyunoğulları eşkıyasından Heyni adında birinin firar ederek Arapgir semtine gelmesi ve bunun yakalanması hakkındadır.

Maraş Valisine ve ArapgirSancağı hasları ve mâlikânesi mutasarrıfına ve kethüdayerleri ve yeniçeri serdarlarına hüküm ki

Koyunoğulları demekle mâ'ruf şakilerden Heyni firar edenlerin bazıları Arapgir semtine gittikleri yakinen haber alınmakla sen ki vezir-i müşarüleyhsin iş bu emr-i şerîfim vusulünde tarafından bir miktar ve tüvâna süvari ile mutemedü'n-âleyh ve kâr güzâr ademler tayin ve eşkıya-yı merkûmeden ol me'kule firarların ol havalide tafsîl ve âlâ iyihal ahz ve ele getirilip ukubât-ı meşruâdan müstehak oldukları cezaları tertibine ikdam ve ihtimam eyleyip sen ki mâlikâne-i merkûm mutasarrıfı ve kethüdayerleri ve yeniçeri serdarlarısız zikrolunan Koyunoğulları firarilerinin bulundukları mahalden ahz ve ele getirilmesine vezir-i müşarüleyhanın beratına muvaffakat ile cezaları tertibine siz dâhi gereği gibi saî ve dikkat eyleyip nihadan ve tekâülden ve emr-i şerifin muhalif vâz'u ve hareketten bî-gayet ihtirâz ve ictinab eylemeniz bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur

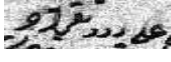
Fî Evâhir-i Zilkade 1126/ Kasım 1714.

Mühimme Defteri 120/s.274/hüküm No: 1001

Maraş Valisi Ali Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Maraş Valisi Vezir Ali Paşa'ya hüküm ki

Maraş bölgesinde isyan eden bazı aşiretlerin Kıbrıs'a iskân ettirilmeleri hakkındadır.

Sen ki vezir-i müşarüleyhsin bundan akdem Kılıçlu ve Tacirlü ve Koyunoğlu ve ElçiTürkmeni eşkıyasının katl-i nüfus ve nehb ü garet ve emval misüllü fesat ve şekavetleri tarafından mektub ve ka'imenle î'lâm ve Maraş naibi ârz ve ahalisi muhızır iylediklerin eşkıya-yı merkûme âlâ iyihal ahz ve ele getirilip nehb ü garet iyledikleri emval ve bâ'de's-sûbüt mârifet-i şer'le ashabına istirdât ve kendilerini ukubat-ı meşruâdan haklarında lâzım gelen cezaları tertib olunmak için dergâh-ı muâllam kapıcıbaşlarından iftiharü'l emacid ve'l ekarim Hasan dame mecdûhü mübaşeretiyle hâsıl olan emr-i şerifimle memur ve emirü'l ümerai'l kirâm Adana Beylerbeyisi olup hâlâ Anadolu yakasında eşkıya teftişine ve bazı cemaatlerin Rakkaya iskânlarına memur olan Ahmed dame ikbalehuya dâhi seninle ma'ân memur olmuştu hâlâ der-i devlet medarıma gelen kaimenin hülâsa-i mefhumunda fermanım olduğu üzere Kılıçlu ve Koyunoğulları eşkıyasının cezaları tertib ve firar idenlerinin rical ve nisvan ve sübyânlarından 400'den mütecaviz nüfus Kilis ve Maraş kalelerine vâz' olundukları ve eğer bunlar Rakka'ya iskân olunur ise bir müddetten sonra yine huruc ve belâd ve ib'âda isale cesaret edecekleri zâhir ve bedîdâr olmakla mezburların cümlesinin düstûr-ı mükerrrem müşir-i müfehham nizamü'l âlem Halep Valisi Vezirim İbrahim Paşa edamallahûteâlaiclalehû ve mübâşir-i mûmâileyh marifetleriyle Kıbrıs ceziyesine nakil ve iskânları fermanım olmağın emri iş bu emr-i şerîfim vusulünde zikrolunan rical ve sübyan ve nisvan her ne kadar olur ise bir neferi harice kalmamak üzere mecmu'ü mârifet-i şerle defter idüp ve esnâ-yı râhde ve eşkıya-yı merkûmenin hücumu ile ahz ve tahlîsleri mümkün olmayacak mertebe kadarkilerden ziyade Müslim ve güzîn ve tüvvana asker tayin Kapıcubaşı mûmâileyh Hasan dame mecdûhü mübaşeretiyle cümlesini meccaneneyaleti Halep hududuna tesyîr ve ırsâl ve vezir-i müşarüleyh ile dâhi haberleşip mezkûrların ahzı için müşarüleyh tarafından gelecek askerinin olanlarına mârifet-i şer'le teslim olunduğu hüccet olup ve bundan ma'âda Adana

Beylerbeyisi mir-îmîrân-ı mûmâileyhin tarafına gönderip mektubunla mazmuhan(?) gelen mektubunu hûlâsa-i mefhûmunda Tacirlü ve Elçi ve Bektaşlu ve Cerid ve Sakallu ceridi eşkıyası el-yevm Huzurava nâm mahalde ve mahall-ı mezbûr eyalet-i Adananın hududu dâhilinde olup mukaddema fermanım olduğu üzere ol tarafa azîmetin lâzım gelse zehaire zaruret ve müzayaka çekileceği beher nihayetten olup ve hem 1121 senesinde ahdinde olan ifrâz reayasının zimmetlerinde mal-ı miriden kusur kalan akçeyi mir-i miran-i mûmâ-ileyh tahsiline ve Sakallu Ceridi ve Tacirlü eşkıyasının Kars eyaletinden ve gayrıdan nehb ü garet iyledikleri emval ve eşyayı ashab-ı hukuka istirdât ve eşkıyasının ukubat-ı meşruâdan haklarında lâzım gelen cezaları tertib ettikten sonra garasını Rakkaya iskân iylemek üzere taahhüt itmekle müteâhhit olduğu hususlar hâlâ emr-i şerifimle mir-î mirân-ı mûmâileyhe havale olunmakla vech-i meşrûh üzere bu defâ mir-î mîrân-ı mûmâileyhe havale olunan hususlardan kifayet ve Çukurovaya gitmekten feragat idüp mukaddema ve hâlâ memur olduğun üzere Kılıçlı ve Koyunoğullarının hâlâ zikrolunan kalelerde vâki' rical ve nisvan ve sübyanlarını Kıbrıs ceziresine iskânları için Halep Valisi vezir-i müşarüleyhe mübâşir-i mûmâileyhe marifetiyle tesyir ve irsale ziyâde taahhüt ve ihtimâm iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur deyü yazılmıştır.

Fî Evâhir-i Zilkade 1126/ Kasım 1714.

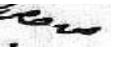
2.1.4. 121 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu

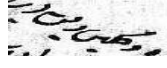
Mühimme Defteri 121/s.14/hüküm No: 54

Rakka Paşasına, Maraş Beylerbeyi ve Kadısına gönderilen hükümdür.

Rakka Paşasına ve Maraş Beylerbeyine ve Kadısına hüküm ki

Dar-üs saade Ağa'nın mektubu üzerine Yeniil canibinden Yılanlı cemaati reayasının eşkıyalar tarafından gasp edilmesi hakkındadır.

Bi-l-fi'îl Dâr-üs saâde Ağası Mehmed Ağa dame ulüvvühu ordu-yu hümâyûna mektup gönderip nezareti üzere evkaf-ı Üsküdar'da makam-ı mevcut Valide Sultan evkafında Yeniil canibinden aklamından Yılanlı cemaâti reayalarından Ömer ve Abdullah ve Ali ve diğer Ömer ve Halil ve Kara Ali ve Mustafa ve Veli ve Kara Ömer ve sairleri Maraş nevahîsinde Pazarcık nahiyesinde Değirmenli nam mevzide kendü hallerinde iken aklamından Sudibi ve ve Dağevi ve Tacirlü cemaâtinden Mirzaoglu Sukuru Hacı Ebubekir ve Bozbektaş oğlu Mustafa ve karındaşı Musli(?) ve Mirza ve Çelebi uşakları ve Hacı Ali oğlu Kara Süleyman ve Deli Ömer ve Tacirlü Koca kethüdaoğlu Halid ve Kavuklu Hüseyin ve Ahmet ve oğlu Mehmed ve Topal Ali namşakiler hevalarına tabi 300 miktarı atlıyla ehl ü iyalleri üzerine gelip evlerin basıp at ve deve ve nukud ve gayrı kuruş emval ve eşyaların nehb ü garet ve labis oldukları eşyaları ve gayrı nesneleri kaçırdığından gayrı ricallerinden on nefer kimesneleriyle nisâlarında iki hassında katl ve otuz neferden ziyade rical ve nisaların katl-i karîb mecrûh edip külli gadr itmelerinden akdem şer' ve mazarratları def' içinde emr-i şerîfîm verilip müstakil tebeyyün olundukta bir tarikle halas ve fesat ve şekavetleri gün be gün terakki olmakla mezkûrunun şer'ân lazım gelen cezaları icra ve ibadullah üzerinde kesb ve mazarratları dahi bi-l-küllîyye vilayetimiz perişan ve perâkende olmaları ve ol tarafın ulema ve sulehâ ve ayan ve züefesine haber vermediklerin Maraş Beylerbeyinin ve Maraş kazası naibi ve Yeniil ve Halep kadısı İzzet ve Maraşta sakin ulema ve muma ileyhden zide kadrûhu mübaşir tayin

olunmağın sabıkan vezir müşarüleyhin ve müma-ileyhin Türkman ve ve Halil Paşa oğlu Mehmed ve Pehlivanzade Mehmed zide kadrûhüm marifetiyle mestûrû'l-esami olan eşkiya her ne mahalde bulunursa derhal ahz ve hilaf-ı şer'-i şerif Susar uşaklarında oldukları marifet-i şer'le geri ashabına redd olundukta ahvalleri der-i devlete arz ve kıtal üzerine te'âddisi men olunmak babında emr-i şerifim verilmek için arz etmek vech-i meşruh üzere şer'le görülmek için yazılmıştır

Fi Evâil-i Recep 1125/ Temmuz 1713.

Mühimme Defteri 121/s.25/hüküm No: 98

Maraş Beylerbeyi ve Kadısına gönderilen hükümdür.

Maraş Beylerbeyisine ve Kadısına hüküm ki

Maraş bölgesinde yaşayan halkın Osmanlı Ordusuna mektup gönderip Zülkadiroğlu Ali ve Abdulmüttalip ile ilgili istekleri hakkındadır.

Ordu-yu hümâyûnuma mektup gönderip Maraş Sancağının zûema ve erbâb-ı tımar ve sair ahalisi meclis-i şer'e varıp Maraş sakinlerinden Zülkadir oğlu Ali ve Abdulmüttalip nâm kimesne kendü hallerinde olmayıp fukara-yı mezbûran ile tahrîm ve takvim edip ve ettirip perâkende ve perişân olmalarına bais olmalarıyla bundan akdem sağır halleri vukuûyla i'lâm olunup haklarında evâmîr-i şerifem sadır olmuşken yine mütenebbih olmalarıyla vaz' hali hükm-i hümâyûnum verilmek ricasına arz eylediği ecilden sen ki mir-i miran-ımumaileyhsin bundan akdem verilen evâmîr-i şerifeme mucibince redd ve def' için tefviz olunup sıhhati i'lâm olunmak için yazılmıştır.

Fi Evâil-i Recep 1125/ Temmuz 1713.

Mühimme Defteri 121/s.31/hüküm No: 124

Maraş Beylerbeyine gönderilen hükümdür.

Maraş Beylerbeyine hüküm ki

Eski Kars Beylerbeyi İbrahim Paşa'nın Adana'da isyan etmesi ile ilgilidir.

Sabıkan Kars Beylerbeyisi olan İbrahim Paşa Adana'ya gelip lakin kendi halinde olmayıp bais-i ihtilâl vaz'uve harekete cesaret etmekle hala mezkûrun divan-ı

hümâyûnum tarafından mahfuz olan elviye-ikaryelerinde paşa ref' ü terkîn olunup ve kendisinin dahi eyalet-i Maraş'ta müskat re'si olan kazaya nef'i ve iclâ'sı ve onda ikâmeti fermanım olmakla sen ki mir-i miran-ı mumaileyhsin mezkûr İbrahim mübaşir tayin olunan Çavuş marifetiyle tarafına vusulünde eyalet-i mezburda müskat re'si olan

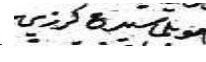
kazada ikamet ettirip ahar mahalde kimesne

Mühimme Defteri 121/s.34/hüküm No: 135

Maraş Beylerbeyi Mehmet Bey'e, Kayseri Monlasına, HamaneyniKadısına ve Kayseri Dizdarlarına gönderilen hükümdür.

Hamaneyniye denilen yerden insanların uğradıkları zararlar, bunun yanında bölgede olan bazı ailelerin yalanlar yüzünden rehin alınmaları hakkındadır.

Maraş Beylerbeyisi Mehmed dâme ikbâlühûya ve Kayseriye Monlasına ve Hamaneyni Kadısına ve Kayseriye Kalesi Dizdarına hüküm ki

Hamaneyniye iskân olunacak Afşar cemaâti nasa zarar ve kezter(?)eyleyip kendü hallerinde zira ve harras ile meşgul olmak üzere beyzadelerinden rehin verdikleri Hacı Mustafa oğullarından Ömer ve Hüseyin ve Karaca Ömer Osman ve Kadri Ağa oğlu Ali ve Polad ve karındaşı İsmail ve İbrahimbey oğlu Musa ve yeğenlerinden BekirBey oğlu Ali ve torunlarından Seyit Ahmet oğlu Kara Mehmed ve İsa oğlu Mehmed ve Kara Halil ve Celil Ağa ve mahalle-i Süleymanlıda Hökrekin(?) oğlu Ferhat ve Solak oğlu Ebuzeyd ve Kara Şaklıçıra(?) oğlu Kara Yusuf ve mahalle-i oğlu Süleyman ve yine mahalle-i Süleymanlıda Hasan kethüda ve Karaşaklı kara Mehmed nam on sekiz nefer kimesneler ale'l-esâmi defter edip verdikleri defter mucibince mezbûrun on sekiz nefer Kayseriye kalesine vâz' ve zabt olunmak için bi'l-fiil baş defterdarım olan El-Hac Mustafa dame ulüvvuhu i'lâm etmekte mûmâileyhin i'lâmı mucibince amel olunmak babında ferman-ı âlişânım sadır olmuştur deyü emr-i şerif yazılmıştır

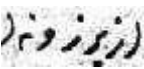
Fi Evail-i Safer 1125/ Şubat 1713.

Mühimme Defteri 121/s.44/hüküm No: 179

Maraş Beylerbeyine ve Payas Kalesi Dizdarlarına gönderilen hükümdür.

Rakka bölgesine yerleşmesi gereken halkın buraya yerleşmeyip Maraş bölgesine gelerek bölgedeki insanlara zarar vermeleri, Halep Valisi himayesinde eşkıya kesimiyle yapılan mücadeleye bazı yerel yöneticilerin Bab-ı Ali tarafından yapılan emirlere uymayarak katılmamaları, devlet adına toplanması gereken vergilerin Elbistan'da toplamakta zorluklar yaşanmasıüzerine devletin gerekli olan hazırlığı yapıp buraya gelip bu sorunlarla uğraşmasıyla ilgilidir.

Maraş Beylerbeyine ve Payas Kalesi Dizdarına hüküm ki

Sen ki mir-î mîrân-ı mumailerhsin ordu-yu hümâyûnuma arzuhal gönderip bundan akdem Rakkaya iskânı ferman olunmuşken adem-i itaâtinden nâşi iskânı kabul etmeyip Maraş nevâhisinde bazı mahallerde sakin olup etraf ve eknâfta vâki' Kara ahalisine mazarrat üzere olan Kılıçlı ekrâdının mahall-i iskânlarını nakil için bundan akdem Halep Valisi olan Mehmed Paşa'ya ve sen ki mir-î mîrân-ı mumailerhsin sana hitaben sadır olan emr-i şerifim mucibince tarafından ve vezir-i müşarüleyh tarafından ekrad-ı mezbûreye buyruldu irsâl ve hucet-i iskanlarına sürmek için sakinlerinden Kara Recep ve Boynuzlu Osman nâm kimesneler ve cenk ve harbe kadir tüfenk endâzlarıyla varıldıkta kasabası ve karasında sakin ayandan Halil Çelebi ve Ebubekir Çelebi oğlu Ahmet Ağa ve Hamza Ağa nâm kimesneler ile Hacı Hüseyin nâm kimesne havalilerine tabîi bazı beşîra ile yekdil olup bir Kılıçlı ekrâdından hoşnûdlarız onların bize haberleri yoktur külli var Adana ve Maraş murad ederiz deyu ittifak ve ittihad ve emr-i şerife mucibince itaât' etmediklerinden ma'âda bundan akdem Tacirlü eşkıyasının defi şekâvetleri için sadır olan emr-i şerife mugayir avratların ve esvab ve eşyaların alıp içlerinde ihfa' ve sened-bend olunacak mazarratların hali kalıp mezbûrlara yol verip emr-i şerifimin mazmun-ı münîf-i icraya mümanaât iylediklerinden gayrı seyyid-ül-muhadderât eklilel-muhasenat(?) hemşirem ceddin Sultan dame ismetuhumanın Elbistan'da vaki' mutasarrıf olduğu hass-ı karyeleri reayasının rüsum-ı hafîn ve bennakları tahsili için dahi emr-i şerifim sadır olundukta mezbûrlar hass-ı merkûm reayalarını yanlarına cem' ve kanun ve defter mucibince hukuk ve rüsumlarının cem' ve tahsiline mûmânaât iyledikleri mukaddema der-idevletmedarıma i'lam olundukta birkaç neferin diyâr-ı ahara nef'î ve iclâları için emr-i şerifim verilmişken mazmun münifinin icrasına mümanaât ve mezbûrlar heryar eşkıyaya muâyyen olup nizam-ı memleket ihlaline bais oldukların tekrar i'lâm

olundukta mezbûr ıslah-ı nefis etmeleriçün Payas Kalesinde kale bend olunmak üzere emr-i şerifim sadır oldukta itaat-i emr-i şerif etmeyip gaybiyet ve karar ve sen ki mir-î mîrân-ı mumailleyhsin reâyâ ve berâyâdan hilaf-ı şer'-i şerif bir akçe ve bir nesne aldığın yoğiken senin içün akçemiz aldı deyü isnâd ve istintâk ile gadr murad iylediklerin bildirip ol babda hükm-i hümayunum ricâ ve hala sadır olan fermana imtisalen tarafeyn haklarında olan senedata nazar olundukta mezbûrların vech-i meşruh üzere şekavetleri zahir olmakla Payas Kalesinde kalebend olunmaları babında emr-i şerifim verildiği derrickarında malum ve sen ki mir-î mîrân-ı mumailleyhsin senin hüsn-i halin ve hilaf-ı şer' ve kanun kimesneden bir akçe almadığına hakkında verilen iki kıt'â arzuhalıyla bir kıtâ muhızır nâtık olunduğun bi'l-fî'l Rumili Kazaskeri olan Mevlana Abdurrahim edamallahu teala fezaili i'lam etmekle mukaddema verilip emr-i şerifim mucibince mezbûrlar kalebend olunup hilâf-ı şer' teâddileri men olunmak içün yazılmıştır.

Fi Evâhir-i Ramazan 1125/ Eylül 1713.

Mühimme Defteri 121/s.101/hüküm No: 396

Kars-ı Maraş Kadılarına, yine Kars-ı Maraş vilayeti Mutasarrafına gönderilen hükümdür.

Kaniyen cemaatinin kendilerinden gereksiz vergi alınması ile ilgili şikâyetleri hakkındadır.

Kars-ı Maraş ve kadılarına ber vech-i malikâne Kars-ı Maraş Sancağı Mutasarrıfına hüküm ki

Havass-ı Hümâyûnumda liva-i mezbûrda Mağara Nahiyesinde Hassail hassı mülhakatından Kaniyan cemaâti ordu-yu hümâyûnuma gelip hass-ı mezbûr hemşirem

Hatice sultan dame ismetuhumanın haslarından olmakla üzerlerine edası lazım gelen hukuk ve rûsûmların kanun ve defter mucibince voyvodalarına eda edip ve içlerinde İfraz-ı Zülkadriye hassı reayası olmayıp dâhil olunmak icâb etmez iken İfraz-ı Zülkadriye voyvodası olanlar hilâf-ı kanun ve defter cemaâtte merkume İfraz-ı Zülkadriye mukataâsı mülhakatındandır deyü rûsum talebiyle rencîdeden hali olmadıkların bildirip men` ü def` olunmak babında emr-i şerifim ricâ iyledikleri ecilden Defterhane-i Âmiremde mahfuz olan defter-i icmâle müracaât ve baş muhasebe defterlerine dahi nazar olundukta 366 takrirî ile sekiz bin yetmiş akçe yazısı olan cemaatinde havass-ı hümâyûnumda Mağara nahiyesine tabîi Hacıil hassı mülhakatından olduğu defter-i icmalde ve karye-i hassı ve tevâbi` hassı müşarüleyhanın haslarında olduğu baş muhasebe defterlerinde mestur ve mukayyid bulunmağın defter-i hakani mucibince amel olunmak için emr-i şerif yazılmıştır.

Fi Evahir-i Receb 1125/ Eylül 1715.

Mühimme Defteri 121/s.86/hüküm No: 540

Maraş Beylerbeyi, Kars-ı Zülkadriye Kadısına gönderilen hükümdür.

Mehmed adında birinin emanet ettiği eşyaların Kars-ı Zülkadriye sakinlerinden Akçalıoğlu Hacı İsmail ve Hacı Abdulgani tarafından gasp edildiğine dair şikâyetleri hakkındadır.

Maraş Beylerbeyi ve Kars ve Zülkadriye Kadısına hüküm ki

Mehmed gelip bundan akdem iki aded nef'îyye ve rûsum-ı kuşak ve rûsum-ı hançer ve bir bıçak ve rûsum-ı münkel(?) altun küpe ve rûsum-ı yüzük ve altun yüzük ve rûsum-ı

ve sim saçak ile bir hançer ve sim bilezik ve zincir bab kaftan ve bir direk sandık

ve bir ve İstanbul gömleği ve kaftan ve üç küp kumaş ve dahi bazı eşyaların nâm kimesne emanet vaz'ı etmekle aharın alakası yoğiken haliyen Kars-ı Zülkadriye sakinlerinden Akçalı oğlu Hacı İsmail ve Hacı Abdulgani nâm kimesneler zikrolunan eşyaları bin yüz yirmi beş senesinde emanet vazı' eylediği kimesneden olup evlerine gönderip bu dahi mezbûrlarından talep iyledikte talep ve bahane ile edildi deyü gadr iylediklerin bildirip şer'le görülmek için yazıldı.

Fi Evail-i Safer 1125/ Şubat 1715.

Mühimme Defteri 121/s.162/hüküm No: 630

Maraş Alaybeyine gönderilen hükümdür.

Mehmed adlı birinin kardeşinin ölümü ile boşa çıkan tımarın kendine verilmesi talebi hakkındadır.

Maraş Alaybeyisine hüküm ki

Mehmed nâm kimesne gelip Maraş Sancağında Hasan nahiyesinde ve Erbalı nam karye ve gayride 3000 akçe tımâra mutasarrıf olan er karındaşı Kalender nâm kimesne bundan akdem Moskov seferinde fevt olup tımarı mahlûl oldukta tımar-ı mezbûr bunun oğlu Mustafa'ya tevcih olundu berat-ı şerifimle üzerinden ve mezbûr Mustafa dahi fevt olup hala tımarı mahlûl olmakla mahlûlünden kendine verilmek babında istidâ-yı inâyet iylemek Defterhane-i Amiremde mahfuz olan ruznamçe-i hümâyûnuma müracaat olundukta tımar mezbûr merkûm Kalender fevtinden mezkûr Mustafa'ya tevcih olunduğu üzere olduğu mestur ve mukayyit bulunmağın sen ki mir-i miran-ı mumaileyhsin fuzuli vâki ise mahlûlünden merhameten arz iylemek için yazılmıştır

Fi Evail-i Ramazan 1125/ Eylül 1715.

Mühimme Defteri 121/s.157/hüküm No: 852

Maraş Beylerbeyine gönderilen hükümdür.

İsmail adında birisinin belli bir ücret karşılığında Maraş Sancağı'ndaki Memlu köyünde bazı yerleri alması, yine aynı yerin bu defa Pazarcık köyünde de belirli bir ücret karşılığında Mehmed Yusuf adında başka birisinin tımar olarak verilmesi ve daha sonra yaşanan durumla ilgilidir.

Maraş Beylerbeyine hüküm ki

İsmail nâm kimesne südde-i saadetime arzuhal edip Maraş Sancağında ve nahiyesinde Memlu nam karye ve gayriden üç bin akçe tımâra berat-ı şerifimle üzerinde olup mahallinde tasdik etmiş iken yine liva-i mezbûrda Pazarcık karyesinde Helvabil nam karye ve gayriden bin yedi yüz yetmiş beş akçe tımâra mutasarrıf olan Mehmed Yusuf'un tımarından bin yedi yüz akçesin kendine tasdik etmek üzere mir-îmîrân tarafından bir tarikle ber vech-i ilhak tezkere ve arzuhalim berat ettirip gadr eylediği tımâra oldukça zikrolunan bin altı yüz akçe tımarın yine buna ilga olunduktan sonra mezbûr Mehmed tekrar seluk ve bunun gıyabında beratımın zayi'eyledim deyü İsmail namıyla arzuhal ve zayiden tahvil ve tezkere ettirdikten sonra yine bunun kasr-ı yedinden kendisi bunun karındaşı olmak üzere arzuhal ile kendi ismine tevcîh ve tahvil ve tezkere ettirip külli gadr eylediğin bildirip ol babda istidâ-yı inayet etmeğin sen ki mir-î mîrân-ı muma ileyhsin mahallinde sancaklu senden nef'i ve hüsn-i sıhhati arz ve muhızır birle i'lam oluna deyü yazılmıştır

Fi Evahir-i Şevvâl 1125/ Ekim 1713.

Mühimme Defteri 121/s.171/hüküm No: 905

Maraş Beylerbeyi ve Antep Naibine gönderilen hükümdür.

Şeyh Hamid adında birinin üzerine dinen bir vergi almadığı halde Antep Mutasarrafi tarafından kendisinden vergi talep edildiği ile ilgili şikâyeti hakkındadır.

Maraş Beylerbeyisine ve Ayıntab Naibine hüküm ki

Şeyh Hamid gelip üzerine şerʿân bir nesne sabit olmuş değil iken Ayıntab malikânesi mutasarrıfı Mustafa nâm kimesne hilâf-ı şerʿ-î şerif darb-ı şedidesiyle darb ve şütüm-ı galîzâ ile şütüm ziyade teâddi eylediğın bildirip ol babda emr-i şerifim ricâ etmeğın mahallinde şerʿle görüle deyü yazılmıştır

Fi Evâsıt-ı Şevvâl 1125 Ekim 1713.

Mühimme Defteri 121/s.171/hüküm No: 907

Maraş Beylerbeyi ve Maraş Naibine gönderilen hükümdür.

Maraş bölgesi kadısı Canbazzade Esseyid Ahmed'in ölümü sonrası ile ilgilidir.

Maraş Beylerbeyine ve Maraş Naibine hüküm ki

Maraş kadısı olup gider iken esnâ-yı tarikte vefat eden Canbazzâde Es-Seyit Ahmed'in eytâm-ı siğarı olmakla şevvâl-ı mükerrem şehrin eytamına enâm olmakla sen ki naib-i muma ileyhsin şehir-i mezbûru dahi zabt edip beyne'l ahâlî icrâ-yı ahkâm-ı şerʿiyye ve hâsıl olan muhassılı müteveffa-yı mezbûrun eytamı tarafına irsal eyleyesin deyüalemü'l ulemâ-imütebahhirîn efdalü-l fudalâ-imüteverrîm bi'l-fi'l şeyh-ül-islâm ve müfti-yi enâm

olan mevlana Mehmed edâmallahu teâlâ fezâiluhu tarafından şahsi mektup verilmekle mucibince amel iylemek babında fermân-ı âlişânım sadır olmuştur.

Fi Evasıt-ı Şevval 1125/ Ekim 1713.

Mühimme Defteri 121/s.287/hüküm No: 1145

Maraş Paşasına ve Monlasına gönderilen hükümdür.

Eşkîya kesiminden olan Ömer ve Faruk kardeşlerin bazı askerleri öldürmesi, bölgeye vermiş olduğu zararlar üzerine burada yaşayan halkın durumu devlete bildirip gerekli önlemlerin alınmasını istemesi, Babîâli'nin de bu eşkıyalarla yaptığı mücadeleler hakkındadır.

Maraş Paşasına ve Mollasına hüküm ki

Rişvan hassı mülhakatından Hass-ı Mansur kasabası ahalisi gelip kasabalarında sâkin eşkıyadan Toprakoğulları dimekle ma'ruf Ömer ve Mustafa ve nâm karındaşlar kendi hallerinde olmayıp kasaba-i merkûme ahalisinden birkaç nefer fukara bî-gayrı hâk katl etmeleriyle mukaddema keyfiyet ahvalleri der-i devlet medarıma î'lâm olundukta ibâdullah üzerlerinden haberleri mündefî' olmağın mezkûrların Rakka'ya iskânları fermanım oldukta iskânlarından firar ve der-i devlet medarıma geldiklerinde içlerinden ahz ve kalebend olunmuşlar iken bir tarik ile kaleden halâs olup benim eşyam garet olundu deyü bunların ehl-i örfe tecrîm ettirdiğinden ma'âdâ bunların haklarında hilâf-ı inhâ' ile Rakka Valisine hitâben emr-i şerîf ihraç ve rûz-ı şahit olmakla sâbit bunların ehl-i örfe gammaz ve perişan etmek ve emir iylediklerin sen ki Maraş kadısı mevlana mezbûr davalarında sen ki mir-î mîrân-ı mûmâileyhsin marifetinle ahvalleri şer'le görülüp icrâ-yı

hâk ve teâddileri men' olunmak bâbında hükm-i hümayûnum rica ettikleri ecilden vech-i meşrûh üzere görülüp icrâ-yı hâk ve ârz oluna deyü yazılmıştır.

Fî Evâhir-i Cemaziye'l-Evvel 1125/ Mayıs 1713.

Mühimme Defteri 121/s.355/hüküm No: 1207

Maraş Beylerbeyine ve Hass-ı Mansur Kadısına gönderilen hükümdür.

Rişvan Aşiret Reisi Yusuf adında birisinin çok uzun zamandan beri tımarla uğraşan insanlardan yem ve ücretsiz yemekler aldığını, yapılan bu işlemleri de halka türlü bahaneler sürerek gerçekleştirdiğiyle ilgili olarak Hass-ı Mansur reayasının şikâyeti hakkındadır.

Maraş Beylerbeyine ve Hass-ı Mansur Kadısına hüküm ki

Hass-ı Mensur nahiyesi zuema ve erbab-ı tımarı ile zeâmet ve tımarları karyeleri ağası südde-i saadetime ârzuhal idüp Hass-ı Mansur'da sâkin Rişvan aşairinde aşiret beyi olan Yusuf nam kimesne kendi halinde olmayıp 50-60 atlı ile reaya fukarasının üzerlerine çıkıp ehl üiyalleri ile sâkin oldukları evleri üzerine konup bin yüz yirmi beşsenesinden beri ma'nen ve meccanen yem ve yemek aldığından gayrı beher karyeden miriye ve salyane vesair türlü bahane ile birer ve ikişer yüz kuruşların alıp reaya fukarasının öküzlerini bey' ettirip nicesini zulüm ve te'âddisiyle perakende ve perişan idüp zuema ve erbâb-ı tımarın mahsullerinin küsur ve noksanı tertibine ba'is ve tımarları bî-tahsil olmakla sefere gitmeye iktidarlari kalmadığın bildirip şer'le görülüp reaya fukarasından mezbûrun bî-gayr-ı hâk aldığı ashabına el verilip icrâ-yı hâk ve fîmâbâ'd karalarına karışmayıp reaya bir vechle zulüm ve te'âddi ettirilmemek bâbında emr-i şerîfim rica iyledikleri ecilden şer'le görülüp icrâ-yı hâk olunmak için yazılmıştır.

Fî Evâil-i Zilhicce 1125/ Aralık 1713.

Mühimme Defteri 121/s.268/hüküm No: 1274

Maraş Beylerbeyi ve Maraş Naibine gönderilen hükümdür.

Keremiş köyünde Hasan adından birisinin görevlendirilmesi bu kişinin araziden aldığı verginin zeamet vergisi olmadığını bununla beraber Maraş bölgesindeki medresenin vakıf arazisi olmasıyla ilgili olarak bilgi verilmiştir.

Maraş Beylerbeyine ve Maraş Naibine hüküm ki

Züema'dan Hasan zîde kâdrûhü ârzuhal idüp berât-ı şerifimle mutasarrıf olduğu zeameti karyelerinden kazâ-i mezbûra tâbiî aşar-ı şerîyye vesair rûsumat-ı defterde zeametine hâsıl kayıt olunan Keremiş nâm karyenin tımâr ve sınırı dâhilinde kadîmü-l eyyâmdan beri öşür ve rûsumun zeamet tarafından alına gelen yerlerde ahârın bir vechle alakası yoğken Maraşta vâki' Nebüye medresesinin karye-i mezbûre kurbunda bir miktar vakf yerleri olup bundan akdem zeamet-i mezbûra mutasarrıf ile medrese-i merkûme

manastırının yolları olmakla halef-i mezkûr dava etmeyip müsamaha iyledikte ol

vechle zeamet merkûm karyenin bir miktar yerlerine vakfın zabıtı olan nâm kimesne ol

yerler vakfın Köseçli karyesi toprağındandır deyü hilâf-ı defter ve kanuna mugayir fuzuli öşr ve rûsumuna müdâhale ve kat'iyen' ahz idüp zeameti mahsulü gadr olunduğun bildirip dâhl u taaruz ettirilmemek için kanûn üzere yazılmıştır

Fî Evâhir-i Zilhicce 1125/ Aralık 1713.

2.1.5. 122 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu

Mühimme Defteri 122/s.59/hüküm No: 186

Maraş Valisi ve Maraş Naibine gönderilen hükümdür.

Receb adında bir kişinin üzerindeki tımarın Ali adında bir başkasına verilmesi ile ilgili şikâyeti hakkındadır.

Maraş Valisine ve Maraş Naibine hüküm ki

Erbâb-ı tımarlardan Mehmed Veledi Receb südde-i saadetime gelip Maraş Sancağında ve nâhiyesinde Küçük Kebir nâm karye ve gayriden 4267 akçe tımâr bundan akdem 1118 senesinde kendine tevcih olunup berât-ı şerifimle üzerinde iken kazâ-ı mezbûrda sâkin Ali nam kimesne bunun için Moskov seferinde namevcut deyü tımarını üzerinden alıp tahvil ettirip lâkin mezkûr Ali vâki' olan hizmette na-mevcut ve mağdumu'l hâl olduğundan tımâr-ı mezbûr 1124 senesinde mezbûr Mehmed varup tevcih olunmuşken Osman nam kimesne dâhi tımarını 125 senesinde fevtinden alıp berât ettirip lâkin fevti gayri vâki' olmakla 126 senesinde tımarı kendine ibka' ve mukarrer kılıp hâlâ berât-ı şerifimle üzerinde ve 118 senesinden beri vâki' olan mahsûlâtı ve rûsumatı dâhi berât mûcibince tahvil tarihine düşüp ahardan bir vechle müdâhale olunmak icap etmez iken yine kazâ-i mezbûr sâkinlerinden Derviş El-Hâc Ebubekir ve Kara Ali nam kimesneler tımâr-ı mezkûr senin karındaşın Feyzi nam kimesneden deruhte iyledik deyü bî karındaşı mezkûru tımarını ahâra deruhte etmekle vekil etmiş lâkin ol bahane ile birkaç senelik mahsûlât-ı mezbûr El-Hâc Ebubekir ve birkaç senelik dâhi mahsulünü mezbûran Derviş Ali Efendi ve kabz etmeleriyle talep etmeleriyle bî vech-i teâlâ ve muhalefet iylediklerin bildirip tımâr mezkûr hâlâ yedinde olan berât mûcibince kendine zabt ve vech-i meşrûh üzere berât mûcibince tahvili tarihine düşen senelerin mahsulünü ve rûsumatı tevcih edenlerden geri kendine el verilmek bâbında hüküm-ü hümâyûnum rica etmeğin Defterhane-i Âmiremde

mahfuz olan rûznamçe-i hümayûna müracaât olundukta tımâr mezbûr vech-i meşrûh üzere berât-ı şerifimle mezkûr Mehmedin ve Receb'in üzerinde olduğu mestûr ve mukayyit bulunmağın berât mûcibince zabt ve tahvili tarihine düşen mahsûl ve rûsumu el verilmek içün yazılmıştır.

Fî Evâil-i Cemâzi'l-ahir 1126/ Haziran 1714.

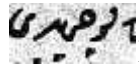
Mühimme Defteri 122/s.81/hüküm No: 245

Maraş Valisi Ali Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Maraş bölgesinde var olan bazı cemaat gruplarının devletle değil de farklı kesimlerle işbirliği içerisine girmesi üzerine bu kişilere devlet tarafından para cezaları verilerek işbirliklerinin kesilmesi istenmektedir. Babıâli, bu grubun borçlarını ödemelerinde zorluklar yaşadığını görecekt bazı düzenlemeler yapacaktı. Son olarakta bunların eşkiya kesimiyle bağlantıları ortaya çıkınca da devlet bu cemaat kesimini Kıbrıs adasına sürgüne gönderilmesi hakkındadır.

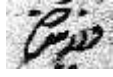
Maraş Valisi Ali Paşa'ya hüküm ki

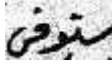

mukataâsının SakalluCedidi ve Çakıllı dokuzu ve Tacirlü cemaatiyle ma'ân 125 ve 26 senelerinde zabtı bir tahvil ile Burhanettin zide mecdûhünün uhdesinde olup ve zikrolunan Sakallu Cedidi boy beyi sanî ve emmisi Hacı Mahmûd ve oğlu Osman ve Sırrı'nın Hasan ve Sarı Fekiyye oğlu Mehmed ve Kara kethüdası yüzbaşı oğlu Mustafa ve karındaşı Topal musli ve Hacı İsmail ve Dağlı cemaatından Sait oğlu Kara Sündük ve Hacı Ali ve Kürt Ahmed ve oğulları ve Bozferman oğlu Mûsa ve İsalu cemaatından Botur oğlu İsmail ve Hüseyinli cemaatından Hacı Bekir ve Hacı

Muttalip oğlu Mustafa ve Mehmed ve Hacı mezbûra tâbiî sair cemaât kethüdaları ve ahalileri bundan akdem fesat ve şekâvetleri muayyen oldukta bâ'de'l yevm tavaif-isâkinlerinden bir ferde himaye olunmayıp voyvodaların emrine âdem-iittifakları zâhir olur ise cemaatlerinin bilâ izin müstehak oldukları cezaları tertip olunduktan sonra hazine-yi Amireye 20000 kuruş nezîr ve edaya müteahhid ve salâh halleri zâhir olunca âlâ tarik-i zemin salifü-z zikr yüzbaşı oğlu Mustafa ve İsalu cemaatinden Botur oğlu Ahmed Adana kalesinde haps ve kalebend olmak üzere verdikleri hüccet 1124 senesinde sadr olan ferman mûcibince başmuhasibe defterlerine kayıt olunup hâlâ mûmâileyh Burhanettin bâlâda mesturül-isim olan boy beyleri ve kethüdaları ve sairlerinin 1125 senesi malından hizmetlerinde bâkî kalan 25 kese akçeyi edadan imtina etmeleriyle hâlâ Şam ve Rakka Valisi olan düstur-ı mûkerrem müşir-i müfahham nizamü-l âlem Vezirim Yusuf Paşa edamallahûteâlaiclahûnunŞam tarafına azimeti esnasında Kurt Kulağı nâm mahale vusulünde keyfiyeti hali vezir-i müşarüleyhe ifade eylediğinden müşarüleyh dâhi taife-i merkûmenin boy beyleri ve cemaât kethüdalarının huzuruna götürüp ve cümlesi sene-yi mezbûreden zimmetlerinde 25 kese akçe kaldığın itiraf ve edâ iylemek üzere taahhüt ve mârifet-i şer'le defter verilip ve tahsili için tarafından mübâşir tayin olunmuşken vezir-i müşarüleyh geçip gittikten sonra bugün yarın verimiz deyü tastik ve te'hîr ile bu ana değin bir akçe vermediklerinden gayrı 1126 senesi malından dâhi bir akçeye vâzı' yed ettirmeyip taife-i mezbûreye isyan ve tugyan üzere olmalarıyla emsallerinde olan mal-ı mukataâ ve mukaddema verdikleri hüccet mûcibince nezirleri tahsil olunduktan sonra zikrolunan şâkilerin dâhi cezaları tertip olunup ve hass-ı mezbûrun ihtilaline ba'is olan Sakallu Cedidi ve Tacirlü ve Karalar mahallesi eşkıyasının dâhi Kıbrıs ceziresine nef'i ve iclâ' olunmaları ricasına mûmâileyh Burhanettin ârzuahâl sunup ve husus-ı mezbûr vech-i meşrûh üzere olup taife-i mezbûra verdikleri nezir hüccetine mugayir vâz' u harekete cesaretleri ve

Tacirli eşkıyasıyla vesair haramzadeleriyle müttetik olup kıttaü't tarik ve nehb ü garet-i emval ile belâd ve iyale isale cesaret iylediklerin düstur-i mükerrrem müşir-i müfehham nizamü'l âlem Adana Valisi Vezirim Mehmed Paşa edamallahûteâlaiclahû ve Adana kadısı arzuhalî ve rü'yet-i muhzır idüp ve Tacirlü ve Sakallu Ceridi ve Karalar cemaâtleri Kıbrıs'a nefî ve iclâ' olunmadıkça emval ve mirisinin tahsili mümkün olmadığından ma'âda ol havaliden mürur-ı ubur eden ebna-yı sebilin emn ü selameti mensur olmadığı âlâ

vechi'l-tevâtür zâhir ve nümâyân olmakla ahâra refah-ı hali ve ebna-yı sebilin emniyet ve selameti için Dağlı merkûm Kıbrıs cezaresine nef'i ve iclâ' ve zimmetlerinde olan emval-i mirin bayihal(?) cem' ve tahsil ve edâ ve teslim ettirilmek için emr-i şerîfîm verilmek bâbında bi'l fi'l başdefterdarım olan iftiharü'l ümerai'l ekâbir Osman dame ulüvvuhu î'lâm etmekle sen ki vezir-i müşarüleyhsin husus-ı mezbûr için mükemmel kaydın hâlî ile sen memur ve kıdvetü-l esami ve'l kirâm Aziz Sancağı beyi Bilal dame

izzihû ve Tarsus Sancağı mütesellimi lademleriyle ve Adana ve Maraş alaybeyleri zûema ve erbâb-ı tımdan ve Zülkadriye ve Beyazıt ve Emin ve oğulları ve Gökvelioğlu ve Akçiçekli Beyi ve Pehlivanlu aşireti ve Abdülnebi oğlu ve Bozkadı oğlu ve Kerim ve Çobanoğlu ve Afşar cemaati aşireti ve Kozanoğlu ve Polatlı Abdülfettahoğlu ve Rişvanoğlu dâhi bu husus için seninle ma'ân ta'yin ve bizleri cevapları üzere hareket eylemeleri için emr-i şerîfîmle tenbih ve tekit olunmakla imdi emri şerîf vacibü-l imtisâlim vusulünde memur olduğun üzere mükemmel ve mürettip kapun halkı ile kalkıp vech-i meşrûh üzere seninle maan tayin ve memur olanları dâhi yanına istishâb ve üzerlerine varup ber minval-i meşruh zimmetlerinde kalan mal-ı miriyi bi't-tamam tahsil ve voyvodaları mûmâileyhe edâ ve teslim ettirdikten sonra reaya ve beraya ve sükkân-ı vilayetin refah-ı hali ve ebna-yı sebilin emniyet ve selametleri için salifü-z-zikr Tacirlü ve

Sakallu Ceridi ve Karalar cemaâtleri Kıbrıs ceziresine nefî ve iclâ' eyleyip bu hususa nihavet ve tekâsülden ve emr-i şerifimin mazmun münifine muhalif vâzı' ve hareketten bî-gayet ihtiraz ve ictinab iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

Fî Evâhir-i Cemâziye'l-âhir 1126/ Haziran 1714.

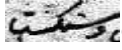
Mühimme Defteri 122/s.111/hüküm No: 319

Maraş Valisine gönderilen hükümdür.

Hacı Mustafa'nın Maraş Valisine mektup gönderip Könik bölgesinin Musa'ya verilmesinin gerektiğini; fakat bu kişinin Rusya ile yapılan harbe katılmaması üzerine bu arazinin kendisine verilmesi gerektiğini ve eşkıyaların buraları işgal edip halka zarar vermesi üzerine halkın durumu devlete bildirip yardım istemesi hakkındadır.

Maraş Valisine hüküm ki

Maraş Kazası Nai'bi Mevlana Hacı Mustafa zide fazilühü südde-i saâdetime mektup gönderip erbâb-ı tımardan Mustafa nâm sipâhi meclis-i şer'-i şerife varıp Maraş Sancağında Könik Nahiyesinde Meydancık nam karye ve gayriden 4592 akçe tımâra nahiye-i mezbûre sakinlerinden Musa nâm kimesne mutasarrıfken bundan akdem memur olduğu Moskov seferine varmadığından tımar-ı mezbûr bin yüz yirmi üç senesi Recebinin 17.gününde merkûm Mustafaya tevcih ve hala berat-ı şerifimle üzerinde olmakla berat mucibince tımarı karyelerini zabt murad iyledikte mezbûr musa mütekalibeden olmakla hevâsına tabî Köyeli Hasan nam şaki ile müttefik ve tımarı karyelerini zabt ettirmeyip ve subaşı dahi bigayet ahz u habs ve teâddi etmek sabıkan Maraş Beylerbeyisi Seyit Mehmed Paşa keyfiyet-i hali der-i devlet medarına i'lâm iyledikte diyar-ı ahara nefî ve iclâsı için emr-i şerifim sadır ve mahalline varıldıkta mezbûr Musa tımarı karyelerinin

zabtına mümanaât etmemek üzere taraf-ı şer' den dahi hüccet-i şer'iyye verilmişken tekrar hevâsına tabî birkaç neferatının ibrâz-ı eşkıya ile yekdil ve yekcihat ve mezbûrların bulunduğu mahal savb ve olmakla tımarını buna zabt ettirmeyip ve davet-i şer' olundukta dahi itaât-i şer'-i şerif ve mugayir emr-i münif eyleyip ziyade teâddi ve inadın mazar ve mezbûr Mustafa mağdur olmakla bu babda emr-i şerifim verilmek ricasına vaki'hali arz eylediği ecilden Defterhane-i Âmiremde mahfuz olan ruznamçe-i hümâyûnuma müracaat olundukta tımar mezkûr Musa'nın tahvilinde mezkûr Mustafa'ya tevcih olunup hala berat-ı şerifimle üzerine olduğu mestur ve Divan-ı Hümâyûnumda mahfuz olan ahkâm-ı kaydına dahi nazar olundukta vech-i meşruh üzere ıslah-ı nefis edinceye değin mezbûr Musanın divar-ı âhara nefi ve iclâsı için emr-i şerifim verildiği mukayyit olunmağın mukaddema verilen emr-i şerifim mucibince mezkûr Musa diyarı ahara nefi ve icla' oluna deyü yazılmıştır.

Fi Evail-i Receb 1126/ Temmuz 1714.

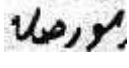
Mühimme Defteri 122/s.133/hüküm No: 384

Konu: Eşkıya-Tımar

Maraş Valisi Vezir Ali Paşa'ya gönderilen hükümdür.

1121 senesinde Hüseyin Ağa adında birisine vermesi gereken tımarı, borç durumu yüzünden vermemesi, borç durumuyla ilgili ödemelerin yardımlar sayesinde yapılması, eşkıyalar yüzünden şehirde (Maraş) yaşayan insanların kalmaması, devletin bu durumlarla ilgili aldığı önlemler hakkındadır.

Maraş Valisi Vezir Ali Paşa'ya hüküm ki

Sen ki vezir-i müşarüleyhsin hâlâ der-i devlet medarıma gönderdiğin arzuhalin hūlasa-ı mefhūmunda 1121 senesinde uhdende olan ifraz mukataâsı mülkünden sene-yi mezbūrede mukataâ-i mezbūra reayaları zimmetlerinde bakaya kalan mal-ı mirînin tahsili için sadır olan emr-i şerîfim mûcibince ağalarından Hüseyîn zîde kâdrūhu tarafından tayin ve reaya-yı merkūme dâhi vech-i meşrūh üzere zimmetlerinde kalan mal-ı mirîyi beyinlerinde tevzîf ve salyane idüp ve tahsili için mūmzâ defter vermişler iken bir miktarını edâ idüp lâkin kūsūr kalan mal-ı mirîyi âdem-i itaatlerinden nâşî vermeyip sen dâhi mesafe-i beîdede(?) bulunduğundan nâşî mukaddema ahvâlleriyile der-i devlet medarıma îlâm olundukta mukataâ-i merkūme reayası zimmetlerinde kūsūr kalan mal-ı mirinin tahsili için ol vakitte Adana Valisine ve bâ'dehu Abdūlgaffur Paşa'ya hitâben avamir-i şerifem sadır olmuşken âdem-i ihtimamlarından nâşî tahsil olmayıp mal-ı mirî zimmetlerinde kalıp ve vech-i meşrūh üzere sene-yi mezbūreden mezbūrların zimmetlerinde kūsūr kalan mal-ı mirîsinin miriye olan deynin için senden matlūb olan ve bundan ma'âda zikrolunan İfrâz Türkmeni Maraşa kârib mahalde olup ve Tacirlū ve Bektaşlı cemaâtleri eşkıyası ile yekdil olmalarıyla Kayseriyeden Sivas ve Sivastan Maraşa gelinceye değin vâki' olan nevâhî ve karada mezkûrların şerr' ve mazaratlarından bir fert kalmayıp perakende ve perişan olmalarından gayri ebna-yı sebil bî-küllîye mürur-ı uburdan kaldıkları îlâm ve Hazine-i Amiremde mahfuz olan baş muhasebe defterlerine nazar olundukta İfrâz-ı Zülkadriye ve Adana ve Tarsus ve mukataâtından eyaleti Diyarbekir Belediyesi ve mallarından ve miriden arz aldığı zehair akçesinden zimmetinde min haysü'l mecmû' 48241,5 kuruş mal-ı mirî olduğu mestûr ve mukayyit bulunmağın imdi sen ki vezir-i müşarüleyhsin iş bu emr-i şerîfim vusulünde bu husus için mübâşir tayin olunan marifetiyle vech-i meşrūh üzere sene-yi mezbūre malından ifraz mukataâsı reayası zimmetlerinde kūsūr kalan mal-ı mirîyi mukaddema tarafına verdikleri mūmza

defter mûcibince miriye olan deynin içün bi't-tamam tahsil ve Âsitâne-i Saadetime irsâl ve teslimi Hazine-i Âmirem ettirmekten ziyadesiyle takyit ve ihtimâm eylesin ve bundan ma'ada gerek zikr olunan ifraz reayasından ve gerek Havza-i Hükümetten zuhûr idüp katl-i nüfus ve nehb ü garet emval eden kıttaü't-tarik vesair eşkıya ve haramzadenin dâhi âlâ iyihal cismi adet-i müstemireleriyle sükkân ve yedinde ve kıt'a-î memlekette ebna-yı sebili temin ve tatminini ehem-i mehâmm ve Devlet-i Âliyyemden olmakla havza-i hükümette ol makule zuhûr idüp kıttaü't-tarik ve katl-i nüfus ve nehb ü garet emval ile ibadullahâ isâle mazar eden kıttaü't-tarik vesair haramzade dâhi hasis ve tefhis ile âlâ iyihal ahz ve ele getirip şer'le haklarında lâzım gelen cezaları bilâ tereddüt tertib ve asar-ı fesat ve şekâvetlerinden sükkân-ı vilayet ve ebna-yı sebili temin ve tatmin eyleyip ama bu husus

ve ahz ve hile vesile etmekten ve fesat ve muavenette alakası olmayıp kendi hallerinde olanların nüfus ve emvallerine taarruzdan gayet-ül-gaye gadr eylesin ve bundan ma'âda Anadolu yakasında zuhûr eden sair kıttaü't-tarik vesair eşkıya yaramazlarının def' meâsir ve mazarrlarına ve iskânları fermanım olan cemaatlerin mahal-ı memura isallerine vesair ihtimalleriyle fermân-ı âliyemde emirü'l ümerai'l kirâm Adana Beylerbeyisi olup Anadolu da eşkıya teftişine memur olan Ahmed dame ikbalehudan haberdar harekete imdat ve înâyet idüp nihavet ve tekâsülden ve emr-i hümâyûnu natık vâzi' ve hareketten bî gayet ittika iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

Fî Evâhir-i Receb 1126/ Temmuz 1714.

Mühimme Defteri 122/s.146/hüküm No: 426

Maraş Valisi Vezir Ali Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Kilis bölgesinde ikamet eden belli cemaat gruplarının eşkıyalar tarafından öldürülmesi yaşanan durumu Maraş Valisine bildirmeleri ve bu grupların cezalandırılmalarıyla ilgilidir.

Maraş Valisi Vezir Ali Paşa'ya hüküm ki

Kilis ektradından Hasvanlı cemaatinden Kör Hasan ve Hacı Kasım ve Kara Halil ve Gök Osman ve Kara Mustafa ve Hacı Ali ve Kör Halil ve Amiki cemaatinden Şeyh Halis ve İmamoğlu ve Kusurcuk Seydioğlu ve Deli Kasımoğlu Halil ve emmisiyoğlu Battal ve Nur oğlu Yusuf ve Uzun Abdullah ve Şeyhler cemaatinden Onur İbrahim ve Okçu cemaatinden el hub Hacı Ömer Pirim Köroğlu ve Köse Bekiroğlu ve Sarı Hüseyinoğlu ve Haydaroğlu Kör Nasır ve Çömez Pirani cemaatinden Rusunoğlu Boy beyi hâlâ katl olunan Kilis hassı Voyvodası Hacı Mehmed'in üzerine hücum eden eşkıyanın rüesasılup ve bu fesat ve şekavete bais ve bâdî mezkûrlar idüğü müteayyin ve mütehakkık olmakla sen ki vezir-i müşarüleyhsin Kilis Voyvodası mezkûr Hacı Mehmedin üzerine hücum idüp katlinden müttehiz ve müttefik olan rüesa-yı eşkıyadan bâlâda mestûrû'l isim olan şakileri hüsn-i tedbîr ile hafiyeten ele getirip ukubât-ı meşruâdan haklarında lâzım gelen cezaların mârifet-i şer'le tertib ve ma'âdası dâhi âlâ iyihal ahz ve Rakka kalesine kalebend(?) idüp ve evlat ve ayalleri min bi'd mevzi-i iskânlarından huruc etmemek üzere Rakka havalisine iskân ve keyfiyetlerin sıhhati ve hakikati üzere der-i devlet medarıma ârz ve î'lâm iylemek bâbında yazılmıştır

Fî Evâsıt-i Safer 1126/ Şubat 1714.

Mühimme Defteri 122/s.147/hüküm No: 428

Maraş Valisi Vezir Ali Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Eşkiyalık faaliyette bulunan bazı cemaatlerin iskan ettirilmeleri hakkında.

Maraş Valisi Vezir Ali Paşa'ya hüküm ki

Nefs-i Kilis kasabası sâkinlerinden olup Uzun Seyyid demekle ma'ruf Mehmed ve yeniçeri serdari Ali Dedeoğlu ve Cabbar Hasan ve Hasan Kanber ve Deli Balta ve İkiz Ahmed ve yine Kiliste sabıkan yeniçeri serdari olan Abidin Çavuş ve karındaşı Ahmed nâm şakiler avane-i eşkiyadan olup daima fesat ve şekavetten hali olmadıkların ve kurrâren ve mirrâren hüccet ve ârz ve muhızır birle î'lâm olunduğundan ma'âda Kilis Voyvodası Hacı Mehmed'in katli hususunda dâhi eşkiya ile ittihat ve ittifakların zâhir olmakla zikrolunan şakiler zabıtları marifetleriyle âlâ iyihal ahz u habs ve evlat ü iyal ve emval ve eşyalarıyla ol vilayetten kaldırılıp Avrat Adasına nef'i ve iclâ ve minbâ'd ada-i mezbûrdan çıkmamak üzere mezbûrlar anda iskân ettirilip ve'l yevm Kiliste sâkin oldukları haneleri mülkü müşterâları ise mârifet-i şer'le bey ve kıymetleri yedlerine teslim ve bir dâhi vilayetlerine avdet ve ric'ât etmemek üzere ziyadesiyle ikdam ve ihtimam olunup şöyle ki mezbûrlardan bir ferd ada-î mezbûrdan çıkıp vilayete gelmek ihtimali olur ise ol mekulelerin emr-i şerifime itaat etmedikleri için ukubat-ı meşruâdan haklarında lâzım gelen cezaların bilâ-tereddüt tertib ve fesat ve şekavetlerinden ol vilayeti ibadullahı temin ve tazmin ve keyfiyet halleri sıhhati ve hakikati üzere der-i devlet medarıma ârz ve î'lâm için yazılmıştır.

Fi Evâsıt-ı Safer 1126/ Şubat 1714.

Mühimme Defteri 122/s.155/hüküm No: 461

Maraş Valisi ve Maraş Kazası Naibine gönderilen hükümdür.

Zeytun bölgesindeki Ermenilerin birbirleri hakkında şikâyetleri hakkındadır.

Maraş Valisine ve Maraş Kazası Naibine hüküm ki

Sen ki naib-i mezkûrsun südde-i saadetime mektup gönderip kaza-i mezbûr muzâfâtından Zeytun nahiyesine tabiî Müteveffa Habib Paşa evkafı karyelerinden Zeytun nam karyenin ehl-i zimmet Ermeni taifesi bâ cemîhim(?) meclis-i şer' varıp yine karye-i mezbûrede sakın Kôr Serkez nam Ermeni Gammaz ve sa'î-bi-l-nefs ve daima ahali-i karyeden nice ehl-i ırzı bi veçh-i şer' birer iftira ile tecrîm ve tagrîm ettirip bunun emsali zulüm ve te'âddisinin nihayeti olup madamki mesfur arazi karye-i mezbûrda mütemekkin olur ise cümle ahali-i karyenin perakende ve perişan olmasına ba'is olup vakıf tarafına dahi külli gadr olunmakla ba'de'l-yevm mesfur Kôr Serkez karye-i mezbûrede mütemekkin olup diyar-ı ahara nefi ve iclâ olunmak babında vaki' hali hükm-i hümayûnum verilmek ricasına ahvalleriyle arz iyledikleri ecilden mesfur ademinidiyar-ı ahara nefi ve iclâ olunmak için yazılmıştır.

Fi Evâil-i Şaban 1126/ Ağustos 1714.

Mühimme Defteri 122/s.158/hüküm No: 470

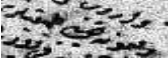
Maraş Valisi Vezir Ali Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Kılıçlı ekradı ile birçok Türkmen eşkıyasının yaptıkları şekavet hareketleri hakkındadır.

Maraş Valisi Vezir Ali Paşa'ya hüküm ki

Sen ki vezir-i müşarüleyhsin bu def'â tarafından der-i devlet medarıma gelen mektub ve evrakta Kılıçlı ekradı ve bazı Türkmen eşkıyası taife-i Tatar ve tüccar ashabının önlerine inip vâfirin katl ve bazıları mecruh ve bi'l-cümle emval ve eşyaların nehb ü garet ve hâlâ eşkıya-yı merkume Maraş'a 10 saad mesafe olan mahale binden

mütecaviz evleri ile gelip oturup ihrâk bi-n-nâr enva' te'âddi ve tecavüz üzere oldukları tahrir ve î'lâm olunmuşken keyfiyet-i ahval bi'l cümle malum-ı hümâyûnum olmuştur hâlâ sen vali-i memleket olup eyaletin hududu dâhilinde zuhûr eden eşkıya-yı merkûme bu güne fesad ve şekavete cesaret iylediklerinin idam-ı vücud fesad-ı âlûdlarıyla asar-ı mazarlarından bilad ve abadın temin ve tatmini uhde-i kifayetine makbuz-ı umurdan olup ve senden matlûb lâkin eşkıya-yı merkûme bu mertebe şekâvete ictisârlarından sonrayı meccanen bilâ havf ve haşyete hükümetin olan Maraşa 10 saad mesafede tağliben meks ve havza-yı hükümette olan bilad ve iyale itâle-i desti tetâvül ile fesad ve tuğyanın ısrarları eşkıya-yı merkûmenin haklarından gelmeye kat'ân mühîm etmeyip ancak tahrir ve î'lâm ile iktifa' eylediğinden işaret etmiştir ve anı vilayetten mevcut mutasarrıf olduğu eyalet-i ebedi-i canipten muhafaza ve muharasa ve zuhûr eden eşkıya ve haramzadenin nüfus ve emvallerini zarar erişmemek üzere temin ve tatminlerine bais ve bâdi ol miktar senden ise eşkıyanın def-i mefasirlerine müteâllik asla bir türlü tedbir ve tedariki melhûz olmayıp ancak eşkıyanın zuhurunu ve ettikleri teâddi ve tecavüzlerini tahrir ile ihtifa eylemişsin bu güne vâzi' ne hemvarında eyalet-i merkûmenin zabt u rabtında izhar-ı aczden gayrı bir nesne münfehim değildir ve bu mekule husus dâhi kadılar dâhi î'lâm iderler çünkü bunun içün bir emir vazife vâki' oldu yalnız kapın halkı ve eyaletin askeriyle eşkıya-yı mezkûrenin üzerlerine varılmak mümkün olmayıp aharın memuriyeti dâhi muhtaç ise hâlâ şöyle bir şey zuhûr eylemedi ama yalnız üzerlerine varılmak hatt-ı efkânda değildir deyü eyalet-i elviye mutasarrıflarından bu hususa tayin olunmaları iktiza edenler her kimler ise isimlerini tayin ve tebyîn ile î'lâm iylemek lâzım iken ancak te'âddi ve tecavüzleri tahrir ve bu kadar eşkıyanın hükümetine 10 saad mesafede oturduklarını kaleme getirip gayret ve hamiyetsizliği izhâr etmişsin şah-ı vüzerat ve zabt-ı memleket böyle mi olur eşkıya zuhûr eylediğinde bilâ-tereddüt cezaların tertib ve ba'dehu î'lâm ve hod eşkıyanın defleri hususu

ve tarik-i eşhas bu takrir ile meks ve üzere lâzım değil midir hâlâ Adana Beylerbeyisi olup Anadolu yakasında müfettiş olan Ahmed dame ikbalehu dâhi bu husus için emr-i şerifimle memur olmakla sen ki vezir-i müşarüleyhsin hâlâ seni i'tizâr ve ikaz için iş bu emr-i şerîfim ısdar ve irsâl olunmuştur vusulünde buyurdum ki haberleşip ve dâhi iktizâ eder ise etrafında olan beylerbeyleri ve gayr-ı vechle erleri dâhi istishâb idüp muayyen ve ittifak ve cümlelerin küçük eşkıya-yı merkûmenin bulundukları mahalde üzerlerine varup muharebeye tasaddî ederler ise siz dâhi muharebe ve teala eşkıyaların tefrik ve merkûm sa-i bi'l-fesad fi'l ârz kıttaü't tarik eşkıyasından olmalarıyla bundan akdem defaatle Rakka havalisine iskânları ferman olunmuşken evamir-i şerifeye âdem-i itaatlerinden nâşî mahall-ı merkûmda istifaları bervecihle mümkün olmayıp sükkân-ı vilayet ve ebna-yı sebili irsale cesaret ile meluf olmalarıyla mir-îmiran-ı mûmileyhin muvafakat ve katl-i nüfus ve nehb ü garet emval ve takrib-i iyal ve tahrib-i belad adet-i müstemireleri olan eşkıya-yı merkûmenin mevcut canibten ekradlarının sükkân-ı vilayet ve fukara-yı raiyet ile ebna-yı sebil ve ehl-i tüccarın şer' ve mazaratlarından tahliyesine bezl ve sa'î ve kudret ve izhar-ı gayret ve şöyle ki bundan sonra dâhi eşkıya-yı merkûmenin def' ve izale ve istihsalleri merkûmunun miktarı zerre tehavet ve tekâsülleri olur ise zabt u rabt iylemek ricasına ve siyaneti raiyet ve def-î mazarratları ve tanzimi ahvali belad ve ibaddaâdem(?) istidât ve liyakatine hüccet olunmağın emrine ve vehametiafiyetine mu'di' olacağını mukarrer ve muhakkak bilip ve selamet-i halin sana lâzım ise akıbet-i emri gereği gibi mülâhaza ve ona göre tastik ve iştibah üzere hareket iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sudûr etmiştir buyruldu.

Fi Evâsıt-ı Ramazan 1126/ Eylül 1714.

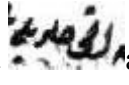
2.1.6. 123 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu

Mühimme Defteri 123/s.9/hüküm No: 59

Maraş Naibine gönderilen hükümdür.

Maraş'taki zımmı taifesinin birbirlerinden şikâyetleri hakkındadır.

Maraş Naibine hüküm ki

Rikâb-ı hümayûnuma mektup gönderip Medine-i Maraş'ta sakin ehl-i zimmet reaya meclis-i şer' varıp medine-i mezbûrede sakin Seluk nam zımmi kendü halinde olmayıp daima mesfûrları ehl-i örfe takdim ve tecrîm ettirip te'âddiden hali olmayıp birkaç defâ teâddisi men' birle canib-i şer'den tenbih olunmuşken yine mütenebbih olmayıp fesat ve şekaveti mütezâyid olup perâkende olmalarına bais olduğun i'lâm ve mesfur iclâ ve teâddisi men' olunmak babında hüküm-i hümayûnum ricasına arz eylediğin ecilden mesfur dahi kendi halinde olup asla bir şeye karışmamak üzere marifet-i şer'le tenbih olmayıp yine fukara üzerine fuzuli müdahale eder ise diyar-ı ahara iclâ olunmak için yazılmıştır.

Fi Evasıt-ı Cemâziye'l-evvel 1127/ Mayıs 1715.

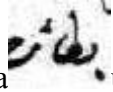
Mühimme Defteri 123/s.10/hüküm No: 62

Maraş Beylerbeyi Timur Halil Bey'e gönderilen hükümdür.

1715 seferinde ordunun asker ihtiyacı için Maraş'tan asker tedarik edilmesi hakkındadır.

Maraş Beylerbeyi Timur Halil dame ikbaluhuya hüküm ki

Sen ki mir-î mîrân-ı mumaileyhsin hala senin rikab-ı hümâyûnum tarafına gelmen iktiza itmekle emr-i şerif ve ısdar ve ırsâl olunmuştur imdi inşallah teala vusulünde her ne mahalde bulunurlar ise bir an tevkif ve erâm(?) edip mükemmel ve mürettib kapun halkı ve seninle ma'ân sefer-i seferin(?) eserime memur olan Eyalet-i Maraş'ın Alaybeyileri ve umumen zûema ve erbab-ı tımarıyla aciletan kalkıp ve yahut konağı bir ederek ta'cîl-i anil te'cîl-i Edirne sahrasına gelip rikab-ı hümâyûnumda mevcut bulunup lakin işbu emr-i

şerifim vardığı gibi kalkmayıp veyahut yollarda üzere hareket ve bir mahalde meks iylemekten ziyade gadr ve müsaâde mütekaddem gelmeğe ikdâm ve ihtimâm iylemek babında ferman-ı âlişânım sadır olmuştur buyurdum ki

Fi Evail-i Cemâziye'l-evvel 1127/ Mayıs 1715.

Mühimme Defteri 123/s.10/hüküm No: 63

Maraş eyaletinin Alaybeylerine gönderilen hükümdür.

Maraş Alaybeyi Timur Halil'e gönderilen hükümde 1715 seferi için bölgeden Edirne sahrasına asker temini istemeleri hakkındadır.

Maraş eyaletinin Alaybeyilerine hüküm ki

Emirü-l umerâi'l kirâm hala Maraş Beylerbeyi olan Timur Halil dame ikbaluhu rikâb-ı hümâyûnum tarafına gelmek üzere emr-i şerifimle memur olmakla sen ki mumaileyhimsiz sancaklarınızın umumen zûema ve erbab-ı tımarı siz dahi bir gün evvel ve bir saat mukaddem mîr-i miran-ı muma ileyh ile ma'ân gelip Edirne sahrasında rikab-ı hümâyûnumda mevcut bulunmak üzere memur olmuşsuzdur imdi inşallah teala işbu emr-i şerifim vusulünde biran meks ve eram(?) etmeyip mîr-i miran-ı mumaileyh ile ma'ân

kemal-i mir'ât(?) ve şetab ile iki konağı bir ederek bir gün evvel ve bir saat mukaddem mîr-i miran-ı mumaileyh ile ma'ân gelip Edirne sahrasına rikab-ı hümâyûnumda mevcut bulunmayıp yukarıda bir mahalde meks vukufundan veyahut betât üzere hareket ile mîr-i miran-ı mumaileyhden geri kalmakta ziyade hazır edip tacil alâ'l tecil mîr-i miran-ı mumaileyh ile ma'ân bir saat evvel gelip Edirne sahrasında rikab-ı hümâyûnumda mevcut bulunmağa ziyade ikdam ve ihtimam eylemeniz babında ferman-ı âlişânım sadır olmuştur buyurdum ki

Fi Evasıt-ı Cemâziye'l-evvel 1127/ Mayıs 1715.

2.1.7. 126 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu

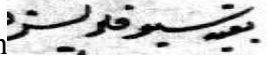
Mühimme Defteri 126/s.77/hüküm No: 286

Maraş Beylerbeyine gönderilen hükümdür.

Bölgede faaliyet gösteren Kılıçlı ekradı eşkıyasının faaliyetlerinin menedilmesi hakkındadır.

Maraş Beylerbeyi dâme ikbâlühûya hüküm ki

Düstur-ı mükerrerrem müşir-i müfahham nizâmü'l âlem hala Anadolu Valisi Vezirim Ali Paşa edamallahu teala iclâluhu ordu-yu hümâyûnuma mektup gönderip bundan akdem şekavet ve tuğyânları zuhur eden Kılıçlı ekrâdının fetevâ-yı şerife mucibince şer'an lâzım gelen cezâları tertip olunmak için müşarüleyhe hitaben bâ sadır olan emr-i şerifim mucibince içlerinden fesat ve şekavet üzere vakitleri ahz ve şerân müstehak oldukları cezâları tertip olunduktan sonra etfâl ve nisvân ve sair ricâli ol vakitten berü kendü hallerinden ikâmet edip lakin vilayetten bazıları mücerred tam hamlarından nâşi siz Kılıçlı

ekradı eşkıyasının deyü emval ve eşya ve iyal ve evladlarına dest ve derazlık etmeleriyle cerâimleri afvolunup madam ki kendilerinden evlatlarından şekavet ve tuğyânları zahir olmadıkça himmet-i sâbıkaları muvahare(?) olunmaları babında hükm-i hümâyûnum verilmek ricasına arz eylediği ecilden vech-i meşruh amel olunmak babında ferman-ı âlişan sadır olmuştur.

Fi Evahir-i Cemâziye'l-evvel 1129/ Nisan 1717.

Mühimme Defteri 126/s.85/hüküm No: 321

Maraş Beylerbeyi Rişvanzade Seyyit Mehmed Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Ordunun toplarının Vidin'den Niş'e naklinde Maraş eyaletinin alaybeylerinin görevlendirilmesi hakkındadır.

Maraş Beylerbeyi Rişvanzade Seyyit Mehmed Paşa'ya hüküm ki

Sefer-i hümâyûnum takımı olan topların ordu-yu hümâyûnuma mülhak olmak üzere bir gün evvel Vidin'den Niş'e nakli ehem mehâmm lâzımü'l-ihtimâmdan olmakla sen ki mir-î miran-ı mumailayhsin bu husus için sen mükemmel ve mürettib kapun halkı ve güzide ve tuvâna ve mestufi ademlerin ve Maraş Eyaletinin alaybeyileri ve umumen zûema erbab-ı tımarlarıyla memur ve tayin olunmuşsundur imdi işbu emr-i şerifim vusulünde kat'ân biran tehir ve Tevfik olunmayıp memur olduğun üzere mükemmel ve müretteb kapun halkı ve güzide ve müteveffî ademlerin ve umumen Maraş Eyaletinin alaybeyileri ve zuema ve erbab-ı tımarlarıyla bir gün evvel ve bir saat mukaddem Vidin'e varıp ve Vidin'den Niş'e gelecek topları mahfuz ederek seri'ân ve acilen Niş'e nakil eyleyip emr-i şerifime muhalif hareketten bi-gayet mücanebet iylemek babında fermân-ı âlişânım sadır olmuştur buyurdum ki

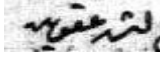
Fi Evâil-i Receb 1129/ Haziran 1717.

Mühimme Defteri 126/s.89/hüküm No: 341

Maraş Alaybeyine gönderilen hükümdür.

Daha önce Adana'da orduya intikal etmesi gereken Maraş Sancağı'nın zuema ve erbab-ı tımarın gitmemesi üzerine gönderilen yeni emirde Sofya'dan orduya intikal edilmesi hakkındadır.

Maraş Alaybeyisine hüküm ki

Sen ki alaybeyisinde sancağının zûema ve erbab-ı tımarıyla nevrüz-u firûzda Adana sahrasında bulunmanîçün sana emr-i şerifimle tenbih ve te'kîd olduğundan gayrı hala Maraş Beylerbeyisi paşa bu kadar gündür ki sayır alaybeyiler ile gelip ordu-yu hümâyûnuma mülhak olup sen ve sancağının zuema ve erbab-ı tımarıyla ayak sürüyüp bu ana değin gelmediğinden mesul ve muâtab olmuşsuzdur imdi hala istimâl için emr-i celîl-işanım sadır olan sana her ne mahalde vasıl olur ise sancağının zuemaya erbab-ı tımarıyla tacil a'lâl tacil iki konağı bir ederek kemal-i mertebe sür'ât ve müşteri ile Sofya menzilin gelip ordu-yu hümâyûnuma mülhak olasız şöyle ki Sofya menziline gelip ordu-yu hümâyûnuma mülhak olmayacak olur ise senin alaybeyiliğın zuemasının ve sancağının zaîmâ ve erbab-ı tımarın zeamet ve tımarları ahara tevcih ile kanaât olunmayıp itaât emr-i şerifim eylemedikleri için ile muâta olacağız emir buyrulup ona göre müsâraât(?) iylemek babında ferman-ı âlişanım sadır olmuştur.

Fi Evasıt-ı Receb 1129/ Haziran 1717.

Mühimme Defteri 126/s.96/hüküm No: 376

Maraş Beylerbeyine gönderilen hükümdür.

Maraş Alaybeyleri ve zûema ve tımar erbabının Maraş Beylerbeyi Mehmed Paşa'yauğramaması hakkındadır.

Maraş Beylerbeyine hüküm ki

Eyâlet-i Maraş alaybeyleri ile zuema ve erbâb-ı tımarı bu ana değin beylerbeyileri olan Mehmed Paşanın yanına varmayıp ferman-ı âliyesinde tekâsülleri olmakla imdi yoklayıp nâmevcut olan zuema ve erbâb-ı tıardan a'lâlesâmi mûmzâ ve i'lâm etmek babında ferman-ı âlişânım sadır olmuştur buyurdum ki

Fi Evâhir-i Receb 1129/ Haziran 1717.

2.1.8. 127 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu

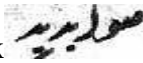
Mühimme Defteri 127/s.13/hüküm No: 49

Maraş Beylerbeyine gönderilen hükümdür.

Maraş'tan 242 neferin sefere dâhil olması hakkındadır.

Maraş Beylerbeyine hüküm ki

Sen ki mir-î miran-ı mûmâileyhsin bî tevfikullah el meliku'l muayyen a'âlâ'i i'lâm dini mübin ve ikaî seyyidü seniyye-i fahr-ül mürselîn içün bu sene-i kurbunda musahhah ve muazzez olan sefer-i zafer rehberime mükemmel ve mürettip kapun halkı ve 242 nefer yarar ve seferide ve tamamus-silah(?) süvari levendatın ve Eyalet-i Maraşta umumen alaybeyleri ve zuema ve erbâb-ı tımarıyla gelip cemâziye'l evvelinin 10.gününde

Edirne sahrasında ordu-yu hümâyûnuma mülhak ve mülaki olmak üzere bundan akdem sana ısdar ve irsâl olunan emr-i şerîfim mûcibince memur olmuştun lâkin el-hâletü-hâza nüfus-u islamiyeden muhafazası ehem umuruna ikdam-ı zaruriyat yakineden olup ve mukaddema eyalet-i mezbûre askeri iki sene Bosna muhafazasında olup memur oldukları muhafaza vesair hizmeti aliyemde mesaî cümle ihtimam suretleriyle zâhir olmuş Devlet-i Aliyyemin mutadiye askeri olduğundan yine bu hizmeti lâzime-i din ve Devlet-i Aliyyeme tayin olunmak rey-i cihan eray-ı(?) mülûk-ânem olmakla sen ki mir-î miran-ı mûmâileyhsin vech-i meşrûh üzere mükemmel kapun halkı ve 242 nefer yarar ve güzide ve tamü'l silah süvari levendatın ve Eyalet-i Maraş'ın umumen zûema ve erbâb-ı tımarıyla Bosna serhadı muhafazasına memur ve eyalet-i mezburenin zuema ve erbâb-ı tımarının dâhi minvali meşruh üzere seninle memuriyetlerini muşâr emr-i şerîfim ısdar ve iş bu emr-i şerîf vacibü-l imtisalim ile ma'ân irsâl olunmuştur imdi inşallahu teala vusulünde asla tehîr ve tevkif eylemeyip eyalet-i mezbûrenin alaybeylerine bayrakların açtırıp umumen sancaklarının zuema ve erbâb-ı tımarını acileten bayrakları altına cem' ve cümlesini yanına istishab ve memur olduğun vech üzere mükkemine ve mürettip kapun halkı ve yarar ve güzide ve tüvana 242 nefer süvarileri levendatın ve eyalet-i mezbûrenin bi'l cümle alaybeyleri zuema ve erbâb-ı tımarı ile kalkıp ve yollarda dâhi ayak sürmeyip tarik-i haliyeden sürat ve şıtab ile revana ve bir gün evvel düstur-ı mükerrem müşir-i müfehham nizamü'l âlem hâlâ Bosna tarafından asakir-i mensurem ser askerim olan Vezirim Numan Paşa edamallahû teâla iclalehû yanına varup hizmeti muhafazaya kıyam ve bî tevkif emirü-l mülkü-l müsteân emr-i muhafazada vesair vâki' olan hizmeti din ve Devlet-i Aliyyemde vezir müşarüleyhin re'yi ile âmel ve hareket ve layık-ı din ve Devlet-i Aliyyeme evamir-i celile vücuda getirip mazhar-ı ricayı yemin iktiza-yı

padişahanem olmakla mübaderet ve müsaraât eylerim hilâf-ı emr-i hümayûn tekâsülü ve tehavetten ve betaât(?) üzere hareketten bî-gayet ihtiraz ve mücanebet iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur.

Fi Evâhir-i Rebî'ü'l-evvel 1130/ Şubat 1718.

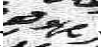
Mühimme Defteri 127/s.13/hüküm No: 50

Maraş eyaletindeki Alaybeylere gönderilen hükümdür.

Maraş Beylerbeyi Ömer ile birlikte sefere gidilmesi, Osmanlı sınırlarının korunması için çeşitli görevler aldıklarını ve Osmanlı Devleti sınırları içerisindeki tımarla ilgilidir.

Maraş eyaletinde vâki' Elviye-ialaybeylerine hüküm ki

Siz ki mûmâ-ileyhimsiz bundan akdem sancaklarınızın zûema ve erbâb-ı tımarıyla emîr-ül-ümerâi'l kirâm Maraş Beylerbeyisi Ömer dame ikbalehu ile ma'ân sefer-i hümayûnuma gitmeniz için mir-î miran-ı mûmâ-ileyhe emr-i şerifimle tenbih-i hümayûnum olmuştu lâkin el-hâletü'n-hâzihi nüfus-u islamiyeden Bosna serhadının beûne(?) teala ve mazar ve küffâr-ı hâlâtı muhafaza ve muharebesinde takyid ve ihtimam olunmak ehemm ve icâb ve tenbih ve ehem şeâyiri islamiyeden olup Devlet-i Aliyyemin mumutadiye(?) askeri olmakla yine sancaklarının umumen zuema ve erbâb-ı tımarıyla mir-î miran-ı mûmâileyh ile ma'ân Bosna serhadı muhafazasına memur olmanız ile mir-î miran-ı mûmâileyhe emr-i şerîfim ısdar ve irsâl olunmakla siz ki mûmâileyhimsiz size dâhi iş bu emr-i şerîf-i vacibü-l imtisâlim ısdar ve irsâl olunmuştur inşallahu teala vusulünde memur olduğunuz üzere amel sancaklarınızın zûema ve erbâb-ı tımarını bi'l cümle bayrağınız altına cem' ve mir-î miran-ı mûmâileyh ile ma'ân kalkıp mahal memura varup vâki' olan sarafat(?) ve ve Devlet-i Aliyyemde ikdam ve

ihitimam eyleyip tehavet(?) ve tefâsirden ve mir-îmiran-ı mûmâileyhten geri kalmaktan bî-
gayet ihtirâz eyleyesiz şöyle ki zuema ve erbâb-ı tımardan bayrakları altında mevcut
bulunmayıp geri kalanların zeamet ve tımarları zâhire vermeyip ve siz ki alaybeylerisiz
sizin dâhi hilâf-ı emir vâzi' ve hareketiniz zuhûr edecek olur ise alaybeylerinizin ve
dirlikleriniz ahâra verilmekle iktifâ' olunmayıp muaheze ve mukatele olursuz hayr ve âgâh
olup ona göre memur olduğunuz üzere dirlikte ve hilafında bî-gayet ve mücanebet
iylemeniz bâbında yazılmıştır.

Fî Evâhir-i Rebî'ü'l-evvel 1130/ Şubat 1718.

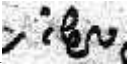
Mühimme Defteri 127/s.67/hüküm No: 283

Vekâleten Rakka bölgesine memur olan Hüseyin Paşa'ya, Maraş Naibine, Maraş
bölgesinin ileri gelenlerine gönderilen hükümdür.

Osmanlı Devleti'nin sefere gideceği sırada Maraş bölgesinin de bu sefere katılması
için yapmış oldukları hazırlıklar hakkındadır.

Vekâleten Rakka eyaleti zabt u rabtına memur olan Hüseyîn dame ikbalehu ve
Maraş Naibineve Maraş eyaletinde vâki' kadılara ve Â'yân-ı Vilayete hüküm ki

Maraş Eyaleti ahalisi tarafından sefer vuku'unda eyalet mutasarrıflarına
hatt-ı evsât üzere yeregeldikleri imdâd-ı hazariyelerin kemâ-fi'l-evvel vuku'unda edâ
etmeleri için bundan akdem emr-i şerîfim ısdar ve irsâl olunup ve hâlâ Maraş Beylerbeyisi
olan ülema-i kirâm Ömer dame ikbalehuya ifrâd seferi ve hasları malıyla
mükemmel kapusu halkından ma'âda 242 nefer güzide bundan ve eyalet-i merkûmenin

umumen zeamet ve erbâb-ı tımarına islamiyeden olan Bosna serhadı muhafazaya
memur olmakla sudûr olan emr-i şerîfim mûcibince Eyalet-i Maraşta vâki' kazalarda
tarafından ademler tayin ve hatt-ı evsat üzere efrâd-ı seferiyeyi talep eylediğinde ancak
Maraş Sancağı ve nevâhîsi ile 4000 kuruş ve sancağı 500 kuruş ve kazası
dâhi 500 kuruşa min hays-ül-mecmû' 5000 kuruş verilip Ayıntap ve Malatya maâ
 ve Hamaneyni maâ Palas kazaları
eyaletlerinden bazılarını mâlikâne reayasıyız ve bazıları dâhi ideyü illet ve bahane
ile hilâf-ı defteri hümâyûn vermediklerinden ma'âda siz ki kadıarsız ahali-i mezbûrenin
hevalarına tayin ile vâki' hali der-i devlet medarıma ârz ve savb-ı memura azimetin
tehirine ba'is olduğunuz mir-î miran-ı mûmâileyh tarafından ârz ve eyalet-i mezbûrenin
zuema ve erbâb-ı tımarı tarafından muhızır birle î'lâm olunmakla olunmuşsuzdur
imdi sen ki mir-î miran-ı mûmâileyhimsiz ki kadılar ve vilayette siz Maraş Beylerbeyisi
mir-î miran-ı mûmâileyhin memur olduğu bosna ve bir saâd mukaddem
varılıp kıyam eylemesi ehem emûr-u diniyeden olmakla mukaddema sadır olan emr-i
şerîfim mûcibince hatt-ı evsat tayin âlâ iyihal bir saad evvel nakil ve savb
memurlarına tayin ettirip ve ifrad-ı seferiyesinde kusur ve kûsur kalır ise onlar dâhi mir-
îmiran-ı mûmâileyhin tarafından nasb ve tayin eylediği kalemiyesine teslim ettirdiğinde
her biriniz gereği gibi takyit ve ihtimam eylesin zikrolunan seferiyenin bir gün evvel
tahsili ile mir-îmiran-ı mûmâileyhin savb-ı memuruna tesyirde dikkat-i tam ve bundan
sonra dâhi ferman-ı hümâyûnuma mugayir vâzi' ve hareket ve inat ve muhalefet edenler her

kim olur ise olsun vukuû üzere isim ve resimleriyle der-i devlet medarına ârz ve î'lâm
iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

Fî Evâsıt-ı Cemâziye'l-evvel 1130/ Şubat 1718.

Mühimme Defteri 127/s.124/hüküm No: 493

Maraş Alaybeylerine gönderilen hükümdür.

Maraş'tan Sofya'ya menziline asker intikali hakkındadır.

Maraş Eyaletinin Elviye Alaybeyileri Zide Kadrûhüma Hüküm Ki

Siz ki alaybeyilersiz bundan akdem emîr-ül-ümerâî'l kiram Maraş Beylerbeyisi
Memaluğlu Ömer dame ikbaluhu ile emr-i şerifimle posta muhafazasına memur olmuş
idiniz iken düstur-ı mükerrerem müşir-i müfahham nizamü-l-alem Rumeli Valisi olup
Yenipazar ve Priştine taraflarında tarik-i askere seraskerim olan Vezirim Abdi Paşa
edamallahu teala iclâluhu tarafından RumeliEyaleti sancaklarında her biri ve
Dukak'ınSancakların muhafaza-i merkûmeye irsal olunup ve siz bir gün evvel gelip ordu-
yu hümâyûnuma mülhak ve mülaki ve seri'ân ve acilen ileri Sofyaya doğru gitmek
fermanım olmağın imdi işbu emr-i şerif vacibü-l imtisalim vusulünde katân te'hîr ve tevkif
eyleyip bi'l-cümle neferâtınız ile iki konağı bir ederek kemal-i sürat ve şetab ile gelip bir

gün evvel ve bir saat mukaddem ordu-yu hümâyûnuma ve seri'ân ve acilen ileri
Sofyaya doğru azimet eyleyip emr-i şerifime muhalif nezaret üzere hareketine bir an evvel
gelip memur erişmemek üzere ihtirâz ve ictinab iylemeniz babında ferman-ı
âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

Fi Evail-i Receb 1130/ Mart 1718.

Mühimme Defteri 127/s.231/hüküm No: 982

Adana, Maraş, Halep ve Karaman Alaybeylerine gönderilen hükümdür.

Diyarbakır Valisi olan Hacı Abdullah Paşa'nın, Niğbolu ve çevresinde fesatlık yapıp insanların öldürülmesiyle ilgili olarak kendisine verilen fetvalar hakkındadır.

Adana ve Maraş ve Halep ve Karaman Eyaletlerinde Vaki' Evliye-i Alaybeylerine hüküm ki

Düstur-ı mükerrerem müşir-i müfahham nizamü-l âlem hala Diyarbekir Valisi olup hariç-i kaleye Vidin'de tavaif-i asakire başbuğ olan vezirim El-Hac Abdullah Paşa edamallahu teala iclâluhu muttasıl tarafına aded ve insîrâfı mezun ve murahhas olmakla Niğbolu canibinden azimet edip kıttaü't-tarik katl-i nüfus ve garet-i emvâl ile ibadullah-ı

ikrar adet-i müstemirreleri olup sâî-bi'l-fesâd olmalarıyla firar ve hala Niğbolu

Sancağında ebnâ-yı sebilin boyunların kat ve adet-i müstemirreleri garet-i emval ile fesat ve şekâvet üzere olanların verilen feteva-yı şerife mucibince cezaların tertip ederek Revana olmak üzere memur emr-i şerifimle memur olmakla siz ki mumaileyhimsiz siz dahi sancaklarınızın bi'l-cümle zueme ve erbâb-ı tımarıyla husus-ı mezbûr için vezir-i müşarüleyh ile ma'ân memur ve tayin olunmuşsuzdur ebedi bundan

akdem sadır olan emr-i şerifim mucibince edası lazım gelen mahalline eda ve teslimden sonra sancaklarınız umumen zûema ve erbâb-ı tımarıyla kalkıp vezir-i müşarüleyh ile ma'ân Niğbolu canibinden gidip eşya-yı mezbûrenin ahz ve elegetirilip cezaları tertip iylemeniz babında ferman-ı âlişânım sadır olmuştur yazılmıştır.

Fi Evahir-i Şevval 1130/ Ağustos 1718.

Mühimme Defteri 127/s.355/hüküm No: 1579

Maraş Beylerbeyine gönderilen hükümdür.

Malatya bölgesindeki halkın şakilerin saldırılarının arttırması üzerine devletten yardım talep etmeleri ve devletin de bu eşkıyalarla yaptığı mücadelelere değinilmiştir. Ayrıca insanların Rakka bölgesine göç etmeleri hakkındadır.

Maraş Beylerbeyine hüküm ki

Malatya kazasına dâhil Çobas(?) Nâhiyesinde İzoli(?) ekradları hevalarına tâbi' olup daima şekâvet ve ebna-yısebin emval ve erzakların nehb ü garet ve nice bunun emsali zulüm ve te'âddiye cesaret idüp ve menzile bağılu yer deyü itaatte şer' eylemeyip ne vechle zulüm ve te'âddilerinden ahali ve emsalinin perişan olmaları mukarrer olmakla zikrolunan eşkıya Rakka'ya iskân olunmak bâbında sen ki mir-îmiran-ı mûmâileyhsin ve Malatya Kadısı der-i devlet medarıma ârz idüp karye-i mezbûre Malatya havalisinden ref' ve Ayruluk(?) menziline tayin ve 126 senesinden bu ana değin gelip taahhüt ve deruhte eyleyip irsaliyeleri zimmetlerinde olduğu mevkufat kaleminde mukayyit olmakla taife-i mezburenin şer' ve mazaratları ibad ve belad üzerlerinden men' ve def' ile tazmin kılıp raiyet ve temini ahali-i memleket muktezi olmakla sen ki mir-îmiran-ı mûmâileyhsin tarafından adem tayin ve mezburları oldukları mahallerden bi'l cümle varup ve mevaşileriyle kaldırıp bir ferdi fîrar ve ihtifa etmemek için gereği gibi etrafını muhafaza ettirip bu vechle Rakka hududuna isal ve Rakkada münasib görülen mahale iskân ve ibka ettirilmemek üzere düstur-ı mûkerrem müşir-i müfehham nizamü-l âlem ber vech-i mâlikâne Rakka Eyaletine mutasarrıf olan Vezirim Ali Paşa edamallahûteâlaiclahû tarafına teslim ettirip lâkin bu bahane ile gerek taife-i merkûmeye ve gerek esnâ-yı râhde vâki' reaya fukarasına cer nefî için bir türlü te'âddi ve tecavüz olunmamak üzere ve

malları Rakka mukataâtına zam ve mahalline kayıt ve Divân-ı Hümâyûnum tarafından emr-i şerîfim tahrir ve baş muhasebe ile mevkufata ilmuhaberi verilmek bâbında iftiharü-l ümera ve'l ekâbir müctemi cemi'ü-l Mevla bi'l fi'l başdefterdarım olan El-Hâc Mustafa dame ulüvvuhu î'lâm etmeğin mûmâileyhin i'lamı mûcibince âmel olunmak bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

2.1.9. 129 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu

Mühimme Defteri 129/s.24/hüküm No: 102

Maraş Beylerbeyine gönderilen hükümdür.

Kilis reayasına çeşitli emirlerin gönderilmesine rağmen bu emirlere uyulmaması ve arazilerde yaşanan sorunlar; ayrıca Adana ile Maraş bölgelerinde süvarilerle yapılan mücadeleler hakkındadır.

Maraş Beylerbeyi dame ikbalehuya hüküm ki

Kilis mukataâsı reayası bi'l cümle ekrad olup davette ve hoşnutlarından nâşi şer'î-i şerîf ve emr-i münife âdem-i itaat ve üzerlerine edası lâzım gelen mal-ı miriyi vermeyip voyvodaları üzerlerine cemiyet ile fesat ve şekâvet adet-i müstemireleri olup ve sâkin oldukları mahal süknâsın ve savbü'l mürur olmakla köşmalleri ahvallerine nizâm verilmek içün fukara tedârîki ve ziyâde tüfenk endâzıyla ve süvari ile üzerlerine varmaya muhtaç olduğu î'lâm olunmakla husus-ı mezbûr içün düstur-ı mûkerrem müşir-i müfehham nizamü-l âlem Rakka Valisi Vezirim Ali Paşa edamallahûteâlaiclahû memur ve kıdvetü-l ümera-i kirâm Aziz Sancak beyi dame ulüvvuhu kapusu halkı ve kara-i mezburda vâki' cenk ve harbe kâdir tüfenk endazıyla ve süvari ile ve Adana Eyaletinde vâki' darb ve harbe kâdir tüfenk endazında ve süvari silahşörlerinden(?) maiyetine memur ve tayin olunmakla

sen ki mir-îmiran-ı mûmâileyhsin sen dâhi bu husus için mükemmel kapun halkı ve Eyalet-i Maraşta vâki' cenk ve harbe kâdir piyade ve süvariler ile vezir müşarüleyhin maiyetine memur tayin olunmuşsundur imdi iş bu emr-i şerîfim vusulünde mükemmel kapun halkı ve Maraş Eyaletinde vâki' darp ve harbe kâdir tüfenk endazide ve süvarileriyle acilen kalkıp vezir müşarüleyhin yanına varup mukataâ-ı merkûm ahalisinin köşmallarına(?) üzerlerine edası lâzım gelen malı mirînin tahsil ve nizâm ahvallerine vezir-i müşarüleyhin re'yi civarlari üzere mahal ve hareket ve bezl-i sa'i ve kudret eyleyip tehavet(?) ve tekâsülden vezir müşarüleyhin re'yine mümanaattan bî-gayet ihtiraz ve ictinab iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur deyü yazılmıştır.

Fî Evâsıt-ı Receb 1131/ Mayıs 1719.

Mühimme Defteri 129/s.91/hüküm No: 340

Maraş Monlasına ve Maraş eyaletindeki Kadılara ve diğer idarecilerine gönderilen hükümdür.

Sefersiz dönemlerde imdad-ı hazariyenin alınması hakkındadır.

Maraş Mollasına hüküm ki ve Maraş eyaletinde vaki' Kadılar ve Ayan-ı Vilayete Hüküm ki

Maraş Beylerbeyisi Mehmed dame ikbalûhüya arzuhal gönderip eyalet-i mezbûrede vâki' kazalar ahalilerinden sefersiz senelerde eyalet-i mezbûr mutasarrıflarına veregeldikleri imdâd-ı hazariye-yi mir-î miran-ı mumaileyh dahi talep iyledikte vermekte teâllil üzere oldukların bildirip bir ferd teâllil ve muhalefet ettirilmemek babında emr-i şerifim ricâ etmeğin vech-i meşruh üzere sefersiz senelerde veregeldikleri imdâd-ı hazariye elverilmek babında ferman-ı âlişanım yazılmıştır

Fi Evâil-i Şevval 1131/Ağustos 1719.

Mühimme Defteri 129/s.128/hüküm No: 463

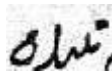
Adana ve Karama bölgelerinin mutasarrafi olan vezir olan Osman Paşa ile Seres Sancağı Beyine Adana, Tarsus idarecilerine gönderilen hükümdür.

Anadolu'da bulunan Türkmen Cemaati kesiminin vergilerinin birkısmını hayır kurumlarına bir kısmını da devlete vermeleri ayrıca bir başka cemaat topluluğu olan Turhanoğlu Cemaati'nin insanların öldürülmesi üzerine bunların topraklarının alınması Kars ve Seyes bölgelerinde yapılan çiftçilik faaliyetleri ve bu durumun devlete yansımaları hakkındadır.

Adana ve Karaman Eyaletlerine Mutasarrıf Vezir Osman Paşa'ya ve Seyes(?) Sancağı beyine ve İçil Sancağında Maraş Eyaletine varınca Adana ve Seyes ve Tarsus Sancaklarında vâki' dağlarda sâkin Kozanoğlu Cemaatinin iskân ve tahrirlerine mübâşir tayin olunan zîde mecdûhüya ve Kars ve Tarsus Sancakları Voyvodalarına hüküm ki

Anadolu vilayetinde sâkin olan Türkmenli Cemaâtleri ahalilerinden bazılarının rüsumatı Haremeyn-i Şerifeyn vakfı tarafından alınıp ve bazıları dâhi mir-i mukataâolup bunların bir rüsumu raiyet vermekten hali değil iken memleket-i merkûmede mütevattın Yörgün-i taifesine âdem-ivukuftan nâşi şimdiye dek rüsum vaz ve tayin olunmadığından onlar dâhi Türkmen taifesi misüllü rüsumatı miriyete vaz ve tayin olunmak üzere tahrir olunmaları için emr-i şerifi alışanım ile mübâşir tayin olunmakla İçil Sancağından Maraş Eyaletine varınca Adana ve Kars ve Seyes ve Tarsus Sancaklarında vâki' dağlarda sâkin olan Karsak(?) demekle ma' ruf Turhanoğlu Cemaâtleri ahalileri katl ve ahâr reaya olup lâkin heyne(?) tahrirde katl üzere bulunmalarıyla her bir cemaâti katı

ezyazı(?) ile zeamet ve tımara hâsılı kayd olunup ve bundan mukaddem Yeniil Voyvodalarına birer miktar akçe vermek mutadları iken biraz müddetten beri adet-i kadimelerin terk ile Yeniil Voyvodaları ve ahâr tarafa bir akçe verdikleri olmayıp ve başıboş bir taife olup oldukları yerler dâhi savbul-u(?) mürur dağlar olduğundan kendülere zafır müteşekkil olmaktan nâşi sâkin oldukları sancakların mutasarrıflarına ve sair hükkama serkeşlik etmek adet-i müstemireleri olmakla hâsılı kayıt olundukları zeamet ve tımâr ashabına yazılarının zaifi verilmek üzere taife-i merkûme hâlâ oldukları dağlardan indirilip Kars ve Seyes Sancaklarında ve Kars gösteresinde olan hali ve harabe karyeler ve çiftlikleri iskân ve ibka olundukları surette hars ve zirâ iştigali ile memlekete şenlenip mamur ve abâdat(?) olacağından kat-î nazar miri için Türkmen taifesi misüllü rüsumat vâz' ve tayin olundukta beytü-l mâli müslimine dâhi menafî-i azime husulü mütekarrır olduğun vukufu olanlar haber vermeleriyle fi'n nefsu'l emr bunlar bu vechle rüsumata kayıt ve zikrolunan mahallere iskân olundukları halde zatlarında olan reunde(?) ve hoşnutu

terk ile bais-i ümran olan ziraat ve hirasete iştigal idüp ol havalide imarete ve beytü-l mâli müslimine dâhi menfaatte azime husulüne sebep olacağı emir-i miriden olmakla sen ki mûmâileyh zîde mecdühüsün müstakim ve mütemed ve perhiz-kâr olmanla mübâşir ve başkatib tayin olunup mahalline vardıkta taife-i merkûmeyi hâlâ sâkin oldukları Adana ve Tarsus ve Kars ve Seyes Sancakları dağlarında ehl ü iyal ve emval ve eşya ve devabb ve mevaşileriyle kaldırıp bir ferdi gayb ve firar eylememek için etrafını muhafaza eyleyerek nakil ve indirip Kars ve Seyes Sancaklarında ve Kars kösteresinde(?) olan hali ve harabe kara ve çiftliklere iskân ve her birine mahal tayin iyledikten sonra bir ferdi hariç kalmamak şartıyla mecmuûnda mâlik oldukları ganem ve şetr(?) ve sair rüsumu alınmak icâb eder eşyaları baba ve dede ve kendilerinin isimleriyle tahrir ve zeamet ve tımâr ashabına merhameten heynitahrirde hâsılı kayıt olunan yazılarının ikişer katı kendilerine

taraf-ı miriden verilmek üzere taife-i merkûmeden her biri hangi zeamet ve tımara hâsıl-ı kayıt olundukların üzerlerine işaret ve yaylak ve kışlakları mahallerini dâhi tahrir ve defter ve Türkmen Cemaatlerine mukayese ile icâb eden rûsumatların vâz' eyleyip ve taife-i mezbûrenin sâkin oldukları mahallerden indirilip iskân olunmaları hususunda tayin olunan muharrer iânete muhtaç olmakla sen ki vezir-i müşarüleyhsin ve siz ki mir-î mirân-ımûmâileyh ve voyvodalarsız husus-ı mezbûrda iânet idüp gerek oldukları mahallerden kaldırılıp iskân olunmalarına ve gerek kayıp ve firar olmamaları için hıfz ve hırasatlarına dikkat ve iktizasına göre muavenet eylemeniz için Divân-ı Hümâyûnum tarafından emr-i şerîfim verilmek bâbında iftiharü-l ümerai'l-kebîr bi'l fi'l başdefterdarım El-Hâc İbrahim dame ulüvvuhu î'lâm itmeğin imdi vezir-i müşarileyhsin siz ki mir-î miran-ı mûmâileyh voyvodalarsınız taife-i merkûmeyi mübâşir-i mûmâileyh marifetiyle sâkin oldukları Adana ve Tarsus ve Kars ve Seyes Sancakları dağlarında ehl ü iyal ve emval ve eşya ve bevvab ve mevaşileriyle kaldırıp içlerinden bir ferd firar ve kayıp eylememek için etrafını muhafaza ederek nakil ve indirip Kars ve Seyes Sancaklarında ve Kars kösteresinde hali ve harabe kara ve çiftliklerde iskânve her birine mahal tayin iyledikten sonra sen ki mübâşir-i mûmâileyhsin vech-i meşrûh üzere taife-i merkûmeden bir ferdi haric kalmamak şartıyla mecmuû malın oldukları ganem ve şetr ve sair rûsum almak icâb eder eşyaları ve baba ve dede ve kendilerinin isimleriyle başkatib tayin olunan zîde kâdrûhü tahrir ettirip ve zeamet ve tımâr ashabına merhameten heyni tahrirde hâsılı kayıt olunan yazılarının ikişer kat kendilerine taraf-ı miriden verilmek üzere taife-i merkûmenin her biri hangi zeamet ve tımara hâsılı kayıt olundukların üzerlerine işaret ve yaylak ve kışlakları mahallerini dâhi tahrir ve defter ve Türkmen Cemaatlerine mukayese ile icâb eden rûsumatların vâzi' ve kemâli sadakat ve istikamet üzere ihtimâmı hizmete ihtimamı tam iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur deyü yazılmıştır.

Fî Evâhir-i Zi'l-kade 1131/ Eylül 1719.

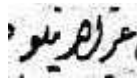
Mühimme Defteri 129/s.142/hüküm No: 527

Maraş Beylerbeyine gönderilen hükümdür.

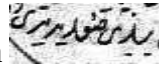
Kilis ekradının vergilerini ödememesi hakkındadır.

Maraş Beylerbeyi dame ikbalûhüya hüküm ki

Kilis mukataâsı reâyası bi'l-cümle ekrad olup davette ve hoşnutlarından nâşi şer'î-î şerife ve emr-i münife adem-i itaâtte ve üzerlerine edası lazım gelen mal-ı mirîlerin vermeyip ve voyvodaları üzerine cemiyet ve fesat ve şekâvet adet-i müstemireleri olup ve savbü-l mürur mahallerden tahsil etmeleriyle köşmalleriyle(?) ahvallerine nizam verilmek için kaviyy-i tedârik ve ziyade tüfenk endâz piyade ve süvari ile üzerlerine varmakla muhtaç olmakla bundan akdem düstur-ı mükerrerem ve müşir-i müfahham nizamü-l âlem Rakka Valisi Vezirim Ali Paşa edamallahu teala iclalûhü emr-i şerifimle memur ve sen ki mir-î miran-ı mumaileyhsin sen dahi mükemmel kapun halkı ve Eyalet-i Maraş'ta vaki' cenk ve harbe kadir yine tüfenk endazlere ve süvari ile vezir-i müşarüleyh ile ma'ân

memur olmuşdun ekrâd-ı mezbûreden okçu cemaâtinde Atluvar Cemaâtinde ma'lumü-l esâmi şâkiler düstur-ı mükerrerem müşir-i müfahham nizâmü-l âlem nazım-ı

münâzım veziriazam muhteremim İbrahim Paşa edamallahu teala iclâlûhü ve zaifü bi't teyid iktirarenin müttehid başıları olan Hasan zide kadrûhu Şam-ı şeriften gelir iken Adana kurbunda Akarca nam mahalde uğruna gelip yanında mevcut olan eşya ve umur-ı hac-ı şerife dair kağıtların nehb ü garet etmeleriyle mukaddema vezir-i müşarüleyhe ve Adana ve Karaman Eyaletleri mutasarrıfı olan Vezirim Osman Paşa edamallahu teala

iclalûhuya ısdar ve irsal olunan evâmir-i şerifem mucibince eşya-yı merkûmenin bir miktarı tahsil olunmakla kusurunun dahi tahsili ve bunları ezkâr eden malumûl-esami eşkıyanın cezaları tertip ve bi'l-cümle mukataâ-i mezbûre reayasının zimmetlerinde olan mal-ı mirinin dahi bi't-tamam tahsili ile fimaba'd sal ve sal-ı mal-ı mirilerin verip içlerinde ber vech-i şekâvette bulunmamak üzere nezre bağlamak üzere tekrar Rakka Valisi vezir-i müşarüleyhe emr-i şerifim ısdar ve irsal olunmakla sen ki mir-i miran-i mumaileyhsin kemafi'l-evvel vezir-i müşarüleyh ile memur olmuşsundur imdi işbu emr-i şerifim vusulünde mükemmel kapun halkı ve Maraş Eyaletinde vaki' darb ve harbe kadir tüfenk endaz süvâri ve piyade ile acileten kalkıp vezir-i müşarüleyhin yanına varıp eşkıya-yı merkûmenin ahz ve elegetirilmelerinde ve mal-ı mirilerin tahsilinde ve nizam ve ahvallerinde vezir-i müşarüleyhin ile amel ve hareket ve bezl-i sa'î ve kudret eyleyip bu babda tehâvet ve tefâsilden vezir-i müşarüleyhin reyine muhalefette bi-gayet ihtirâz ve ictinab iylemek babında deyü yazılmıştır

Fi Evâsıt-ı Zilhicce 1131/ Ekim 1719.

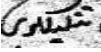
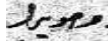
Mühimme Defteri 129/s.211/hüküm No: 800

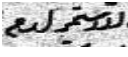
Maraş Valisi Vezir Ahmed Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Maraş'ta Rakka bölgesine yapılan iskân hârekatı hakkındadır.

Maraş Valisi Vezir Ahmed Paşa'ya hüküm ki

Sen ki vezir-i müşarüleyhsin Maraş Eyaleti kadimden Defterhane-i Âmiremde mahfuz tahrir-i atık ve cedid defterleri mûcibince elviye-i adîde-i câmiî müstakilen başlıca bir eyalet olup ancak bazı livasına tâbiî nevahi ve karası Karaman ve Sivas ve Adana ve Halep ve Rakka ve Diyarbekir Eyaletlerinin hudud ve sınırlarına mûlahak ve erbâb-ı

sâlifeden seferler takribiyle kâh ve bî-gâh Maraş Valileri makarr-ı hükümetlerinde bulunmayıp ve tahsili iktiza bazı sancakları eknafında olan eyalet valilerine ber vech-i ilhak tevcih olunduğundan gayri Maraş Eyaleti konar ve göçer Türkmen ve ekrad taifesinden yaylaktan beriyyeye incek bulunmak ve mukaddema Rakkaya iskân olunan tevaif-i Türkmen ve efradın eyyam-ı ihtilaflarından makarr ve güzergâhları olduğundan tevaif-i iskânın zabt u rabtları vesair konar-göçer taifesinden eşkıya ve haramzadelerinin bi-l iktizâ te'dib ve terhîbleri için etrafında olan eyalet valilerinden bazılarında bulunanların bazıları nice kere emr-i şerîf ile memur ve ol mekule eşkıya ve ihtilafın emrinde kendilerine iânet ve müzaheret olunmak için eyalet-i merkumenin askeri ve gayri-hümun(?) memuriyetlerini mazmun evamir-i şerîfe verilip ve nice eyyam-ı eyalet-i mezbûre beylerbeyi üzerinde bulunduğundan daima vilayet civarının kapılarında bulunan levendat taifesi senetlü ve senetsüz bazı ahâra mübaşeret bahanesiyle bölük bölük eyalet-i mezbûra hududunda getirmeye itina ve kesb ve mübaşirleri münkâtı' olmayıp ve enva'-ı zulüm ve te'âddi zâhir ve ve eyalet-i mezbûre mutasarrıfı bulunanlar dâhi mühîm edinmeyerek reaya fukarasına bir güne hücum-ı umum takat getiremediklerinden perakende ve perişan ve niceleri savbü-l mürur dağlara mahaz ve niceleri dâhi konar-göçer Türkmen ve ekrad zeyyine(?) girip kadimi yerlerin ve yurtların terk etmeleriyle çok mahalde eyalet-i mezburenin ve evi ve sahrası şenlik sokulup iştilgal ve haramzade müctemi ve zuema ve erbâb-ı tımâr Devlet-i Âliyyemin mutadiye askeri iken bugün tetavül ve mezalimden eyalet-i merkûmenin zeâmet ve tımâr karyeleri harab ve bî tahsil olup zeâmet ve tımarlarının hâsılı ile vakfının sefer veya bedel vermeye iktidardan sâkit olmalarıyla levendat taifesinin memâlik-i mahrûseme isabet eden şekâvet ve şecaatları sebebi ile mukaddema hatt-ı î'lâm enamları fermanım olup ve yaradan Allah-u

teâlâ Devlet-i Âliyyelerini ile nice hasarı vuku'u bulan mezalim ve mesalime(?) muktezâsınca enâm-ı haliyede mürur-ı zaman ile nizamlarına hâlel tarik etmiş bulunan memleketin ihtilali i'tidâle tahvil ve reaya ve berayanın min küllî'l vücûh himâyet ve sıyanetleriyle asude hâl oldukları ehemmi-i mehâmm lazımü-l ihtimamdan olup ve sen Devlet-i Âliyyemin hayr hâhı ve rüşd-i serâhı ile ma'rûf ve mevsuf mahrabu-l(?) hâl ve mukayyidü-l(?) akval olduğundan sana itimad-ı hümâyûnum olmakla hatt-ı hümâyûn şevket mekurunum sadr olan fermân-ı âlişanım mûcibince avâtıf-ı Âliye-i Padişahanemden Maraş Eyaleti sana inayetve ihsanım olup eyalet-i merkûmenin nizâm ve intizamı ve zevayi-î halûku-l(?) beraya olan reaya fukarasının ebedi tetavül ve tekâsülünden himâyet vaziyetleri ve zulüm ve te'âddi sebebiyle rehin ve terk-i evtân idüp bi'l zarure savbü-l mürur dağlarda tavattun ve tahsin edenlerin temin ve tanzimlerine yerlerinden ve yurtlarından ferağı bal ile asude ve rahat olmaları ve aşair ve kabailden olup kadimi aba an ced(?) bezl ve cibâlet sâkin olan tevaifin dâhi hilâf-ı şer'-i şerîf rencide olunarak mübtela oldukları vahşet ve dehşet ile şer'-i şerîf ve emr-i hümâyûnuma itaatten revkirdan(?) olanları ber muktezâ-yı şer'-i şerîf semt-i hallaç irca' ve aharın te'âddisinden her birini hoşnutiyet ve reuniyet(?) kemâkan ısrar ile hilâf-ı şer'-i şerîf hareketten olanların dâhi iktizasına göre ukubat-ı meşru'âdan haklarında lâzım gelen cezalarını tertib iylemekte dakika fevt etmeyip ve kezalik zeâmet ve tımâr karyeleri üzerlerinde olup birer tarik ile etraf-ı perişan olmuş veya konar-göçer zeyyine(?) girmiş bulundukları kemafi'l-evvel mevâki'-î karyelerinden ebva ve iskânları ile eyalet-i merkûmenin kâffe-i umuru âlâ vech-l-istiklalin senin uhde-i kifayetine havale ve zikrolunan eyaletlerin valilerine bu husus için iktizasına göre başka başka evamir-i şerîfem gönderilip her birine tenbih-i hümâyûnum olmakla imdi sen dâhi akarına ve karibelerine

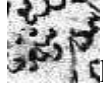
haraket ve eyalet-i merkûmenin vech-i meşrûh üzere her halde gereği gibi tanzim ve tetbiinde mesa-î cümle vücuda getirip ve kasabat ve karâ ve ve cibalet sakini fukara ve zaîfa ve bi'l cümle zûema ve berayanın gerek ahardan ve gerek birbirlerinden olan zulüm ve te'âddilerini men' ü def' ve mabeynlerinde icrâ-yı emr-i şer'e ihtimam ve cümlesinde olan Türkmen ve ekrad cemaatlerinin kezalik zabt u rabt ve reaya ve ebna-yı sebile mütehammil olan zarar ve güzarları bir türlü ahâra sirayet ve ihanet etmemek üzere best-i kalîl olunacak kalb-i müstahden ifrağa ve konar-göçer ulus taifesinin eyalet-i hududunda mürur-ı ubur iyledikleri vakitlerde kendi halleriyle geçip gitmeleri için tenbih ve tekit ve izhar-ı şekâvet ile mütenebbih olunanların ukubat-ı meşru'âdan haklarında lâzım gelen ceza-i şerîlerini tertib ve fazla bekasından memul-ı hümâyûnum olduğu vech üzere ol vilayeti tekit evzar ve enâm-ı tevvab-ı müştemil olan keyfiyetten tenkiye ve tathir idüp eyalet-i mezbûreyi fermanım olduğu vech üzere müstakilen sen zabt ve bilâ emr-i şerîf ahârı eyaletine dâhl u taârruz ettirmeyip havza-i hükümetinde bulunan kara ve zaifanın eyyam-ı saadet-i encamında min küll-i vücuh asude hâl ve ferigul iyal olmalarına ziyâde bezl ve sa'î kudret ve lazımlü-l inhâ' olan ahval ve asarı peyderpey der-i devlet medarına ârz ve î'lâm iylemek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

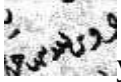
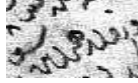
Fî Evâhir-i Rabi'ül-evvel 1132/ Ocak 1720.

Mühimme Defteri 129/s.252/hüküm No: 953

Karaman ve Maraş Valisi Vezir Ahmed Paşa'ya ve Üsküdar ile Şam'a kadar yol üzerinde bulunan Osmanlı İdarecilerine gönderilen hükümdür.

Hac vazifesi nedeniyle Kutsal topraklardan Osmanlı ülkesine güvenli bir şekilde gelebilmek için askerler tarafından gerekli olan güvenlik önlemlerinin alınması, bu kişilere herhangi bir eşkıya saldırısının olmaması için alınan tedbirler hakkındadır.

Karaman ve Maraş Valisi Vezir Ahmed Paşa'ya ve Üsküdar'dan Şam-ı Şerîfe varınca yol üzerinde yemin ve yesarında vâki' sair Vezir-i azâmı ve beylerbeyleri ve sancakbeyleri ve kadıları ve voyvodası kethüdayerleri ve yeniçeri erleri ve havass ve evkâf-ı zabıtları ve âyân-ı vilayet ve iş'arlarına hüküm ki

Harameyn-i Şerefeyn ahalisi beher sene mutadü-l irsâl olan surret-ı hümâyûn
içün iş bu sene-yi mübârekede hazır Hazine-i Âmiremden ihraç ve hattı yemini nakil ve tayin olunan zîde mecdühûye teslim ve ol hâkkı meymenetü-l emsâl ve irsâl olup ve sıratü-l hümâyûn ile emin-i mûmâileyhin olan haccac-ı yollarda mübazil(?) ve müraselede muhafazasını takyit ve ihtimam olunmak Devlet-i Âliyyemin azamı umur ve ehemî mühimden olmakla ebedi sırat-ı hümâyûn ile emin-i mûmâileyh ve rû'yet olan haccac-ı herhanginizin taht-ı hükümet ve kasabâta varup dâhil olur ise hemen ve mahfuz mahallerde yürüyüp ve müteveffî ve müteahhid yeniçeriler tayin ve gereği gibi eyletip ve olunmak bâbında ademlerinizde ve askerinizden vilayet ve kazalarınızın ciheti dâhi mukayyid ademler ve tüvana ve tüfenk endaz Müslim miktarı kifayeden ziyâde ademler koşup yollarda ve ve mûrahale(?) muhafaza ziyâde

ihitimam ederek irsâl ve kazanıza isalleri natık hüccet-i şer'îyye olup der-i devlet

medarına irsâl ve bu minval üzere kemal-i emn ü selamet ile Konya'ya dâhil

olunmak sen ki Karaman ve Maraş Valisi Vezir müşarüleyhsin sen dâhi sırat-ı şerifem

ve tüvana ve miktar-ı kifayeden ziyâde ademler koşup bunlardan yollarda muazil(?) ve

mürahalede(?) hatavi(?) halde kendi mazar'at-ı eşkıyadan gereği gibi hıfz ve

hırasettetakyit ve ihtimam ederek kemal-i emn ü selamet ve ihsan ve rehavet ile himaye

iylemek dâhi voyvodası mûmâileyhe mûmâileyhden temessük ve kadılardan

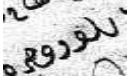
hüccet götürüp der-i devlet medarına irsâl ve sen ki voyvoda-ı mûmâileyhsin sen dâhi bi'l

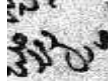
fi'l alaybeyleri sırat-ı hümayûndan Şam-ı şerîfe muhafaza ederek sen

dâhi hüccet ve düstur-ı mükerrem müşir-i müfahham ve nizamü-l âlem Şam-ı Şerîf

Vezirim Osman Paşa edamallahûteâlaiclahûdanmektub alıp der-i devletimize irsâl

eyleyesin lâkin bu bahaneler ile iskân-ı vilayetten muayyen ve muhaberat ve

 mutalebesiyle ve ahâr vechile zulüm ve te'âddi olunmaktan ziyâde ısdar

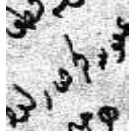
eyleyesin ve sırat-ı hümayûn gerek bunlardan ve gerek ve esnâ'-yı hat ve rihlet-i

istifa ve haramzadeden mahfûz ve muharesesinde ziyâde te'âddi ve ihtimam etmiş olmakla

şöyle ki mazallahu teâlâ bu emr-i hatıra ihmâl ve tekâsül ve bir güne tesamih ve tefasiriniz

sebebiyle bir türlü zarar ve kezir(?) isabeti ihmâl olur ise katân bîr vechle gadr ve hevanız

ahvalleri için herhangiizin taht-ı kazanızda muayyen ve memur bulunduğu

vuku'ı bulacak olur ise ona göre her biriniz ziyâde mazarrat ve intibah üzere hareket ve kavi-yi tedarik ile himmet-i muhafaza ve muhahsesinde ihtimamı kesretin

sırrat-ı hümâyûnu ve emin-i mûmâileyh ve başında olan haccac-ı hümâyûn

kemâl-i emn ü selamet-i itminan ve birle birbirinize irsâl ve Şam-ı şerîfe irsalde bezl-i kudret ve sarf-ı mekennet eyleyesiz deyü yazılmıştır.

Fî Evâhir-i Cemâzi'l-âhir 1132/ Nisan 1720.

Mühimme Defteri 129/s.270/hüküm No: 1003

Karaman ve Maraş mutasarrıfı Vezir Ahmed Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Eşkîyaların başka bölgelere iskânı hakkındadır.

Hâlâ Karaman ve Maraş eyaletlerine mutasarrıf olan Vezir Ahmed Paşa'ya hüküm ki

Sen ki vezir-i müşarüleyhsin mukaddema müteveffa Yusuf Paşanın gerek eşkıya teftişine memuriyeti ve gerek ekrad ve Türkmen eşkıyasının iskânı ferman olunan mahale ebva' ve iskânı ve zabt u rabtları vesair memur olduğu hizmet-i aliyyenin edâ-i temşîti vakitlerinde yanında bulunmakla senin dâhi ol misüllü meâli-i umura liyakati ve eşkıya ve yaramazların ahz ve istihsâl ve def-i kebîr ve ihtiyallerine istidat ve maharetin olmak melhuz olup ve selefin olan düstur-ı mükerrer müşir-i müfehham nizamü-l âlem Vezirim Osman Paşa edamallahûteâlaiclahûnun Karaman ve Adana Eyaletlerine tasarrufu

avânında haber-i tam ve tetbi' istizâ ve sarf-ı ihtimam hâlâ kelâm ile eşkıya ve haramzadeyi bi'l külliye ele getirip ahz ve tedbir ve havza-i hükümetini eşkıya ve haramzadenin geri mazarat ve vücud-u hiyanette alutlarından(?) temin ve tethir(?) etmekle zamanında taht-ı hükümetinde bir ferd eşkıyadan mütezarrır olmayıp ve bir ferdin burnu kanamayıp mürur-ı ubur eden ebna-yı sebil vesair ibadullaha karin-i emin ve âyân ve rehin refah ve itminan olmalarıyla vezir-i müşarüleyhe Şam Eyaleti ve mirhacılığı înâyet ve ihsanım oldukça sen Devlet-i Âliyyem ve hassaten çerâğ-ı efruhne-i saltanat-ı seniyyem olup ve vezir-i müşarüleyh ile beyninizde kapu yoldaşlığı münasebeti dâhi olduğuna binaen sen dâhi vezir-i müşarüleyhin eserine iktiza ile eşkıya ve yaramazları ahz ve ele getirip idam ve izalelerinde ve mürur-ı ubur eden ebna-yı sebilin temin ve tatmininde ve reaya ve berayanın himâyet ve siyanet ve rahat ve refahiyetlerini selevin vezir-i müşarüleyhten ziyâde ikdam ve ihtimam ve bi'l cümle havza-i hükümetin ahalisine izahat emin ve iyal ve izare refahiyet ve itminan ile Cenâb-ı hilafet penahi içün isticlab-ı duayı hayra bezl-i tab' ve tevana iylemek ve vezirim ve ale'l husus eşkıyanın taahhüt ve tedbir ve tertibi cezalarında sana talep ile izin ve ruhsat verilmişken bazı umur-u mühimme içün sâdır olan evamir-i şerifemin mahallerine tebliği içün der-i devlet medarımdan irsâl olduğuna Ahmed zîde kâdrûhü Akşehir ile Ilgın beyninde vâki' Erkir Hanı nâm mahale vardıkta 22 nefer süvari eşkıya alel kafilê mûmâileyhin üzerine çıkıp Hüseyîn nâm bir gallamını(?) mızrak ile darb ve mûmâileyh Ahmedin arkasından ve omuzu başından darb ve mecruh ve han içine götürüp ve kendi ve ademlerini soyup ve evamir-i şerifeyi dâhi yedinden alıp dâhili zabt eyaletinizde bu mekule fesat vuku'undan ma'âdâ hâlâ ol havalide 300 den mütecaviz Türkmen ve levendat eşkıyası giryân-ı şekâvete başçıkarp cümlesi bir yere tecmi' ve haccac-ı müsliminin güzergâhına varup müterassıd farizin ve alel kafilê yollarına inip garet ve hasarat etmek fikri fâsidinde oldukları î'lâm olunmakla selevin

vezir-i müşarüleyh zamanında Karaman eyaletinde eşkıya taifesinden nâm ve nişan kalmamışken hâlâ bu güne fesat ve şekâvete cesaretleri mücerred Osman Paşa kendi davasından katân havf ve haşyetleri olmamak delâlet eder bir hâlet-i bahir-i efheminde olmakla imdi sen ki vezir-i müşarüleyhsin üzerinden bu noksaniyenin def ve izalesi için bu fesat ve şekâveti ifa eden şâkilerin ele getirip tertib-i cezaları ve fîmâbâ'd havza-i hükümetinde bu mekule fesat hudus itmeyecek vech üzere hareketin mühîm ve muktezi ve senden matlûb-ı hümayûnum olduğu malumun olup ona göre basiret ve hareket ve eşkıya-yı merkume her ne mahalde bulunur ise üzerlerine bi'n-nefs kendin mi varırsın yoksa tarafından ademler mı tayin ve irsâl ettirirsin her ne tarik ile olur ise olsun ahz ve ele getirilip bilâ-ferman cezaların tertib iyledikten sonra fîmâbâ'd dâhi daiman tetbi ve istihsalleriyle taht-ı eyaletinde bu mekule eşkıya her ne mahalde zuhûr eder ise bir iken iki, iki iken üç olmaya fırsat ve ruhsat vermeyip selefin vezir-i müşarüleyh gibi hatt-ı hükümetini temin ve bi'l külliye eşkıyadan tathir eylesesin şöyle ki eşkıya-yı merkûmeyi ele getirmeyip veyahut ele getirip cezaların tertip iyledikten sonra dâhi iş bitti deyü eşkıya taifesinin tetbi ve tamis ile birden ikiden bir mahalde zuhûr ettikte ahzlarında rehavet ve tekâsülün sebebi ile havza-i memlekette bu misüllü fesat zuhûr edecek olursaimdâd-ı azîmetin ervâh-ı tayyibeleri hakkı için bir vechle gadr ve cevabının asîfa olunmayıp gazab-ı iştiyarı padişahanemden bir tarik ile hûlasa imkânbulamayıp cezaların tertip olacağı mukarrer ve muhakkaktır bu emr-i mühimme tekâsül ve ihmâl-i saire dâhi sirayet ve nizamı verilmiş vilayetin ihtilaline ba'is olacağı bedihi olmakla bu tehdidi sair hususlar için îrâd olunan tahrirata kıyas etmeyip bu hususta ziyâde basiret üzere hareket ve selameti halin sana vezirim ise bayi vechigan eşkıya-yı mezkûreyi ele getirip cezaları tertib ve fîmâbâ'd dâhi taht-ı eyaletinizde bu mekule eşkıyadan eser-i nâm ve nişan bulunmayacak

vech üzere temin ve tathirden bezl-i kudret ve sarf-ı mekan eyleyip hilafından bî-gayet hazır ve mücanebet iylemeniz bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

Fi Evâil-i Safer 1132/ Aralık 1719.

Mühimme Defteri 129/s.272/hüküm No: 1008

Karaman ve Maraş eyaletlerindeki Vezir Ahmed Paşa'yagönderilen hükümdür.

Levend taifesinin korsanlığı hakkındadır.

Karaman ve Maraş eyaletlerine mutasarrıf olan Vezir Ahmet Paşa'ya hüküm ki

Bazı levendat taifesi Korsan ve gönüllüyan ve divângân bayrakları altında olmayıp bilâ muceb Kütahya'da hanlarda mütevattın ve kasabat ve karada gezip fırsat buldukça kıttaü't-tarik ve nehb-i emvâl ile fesad ve şekâvetten hâli olmadıklarını i'lâm olunmakla ol makule korsan ve divanhan ve gönüllüyan bayrakları altında olmayıp bilâ muceb hanlarda sakin olan levendat taifesini varıp müskat(?) res'leriolan vilayetlerinde sakin ve kâr ükesbe meşgul olup iktiza iyledikçe vüzera ve mir-î miran ve umera kapularına korsan ve gönüllüyan ve divanhan bayrakları altına nefer yazılmak üzere yedlerine senet verip birer ikişer ceste ceste vilayetlerine dağıtıp tecmi'yle yahut bilâ senet gitmemeleri babında düstur-ı mükerrerem müşir-i müfahham nizamü'l âlem Anadolu Valisi Vezirim Ali Paşa edamallahu teala iclalûhüye emr-işerifim ısdar ve irsal olunmakla sen ki vezir-i müşarüleyhsin ol mekule levendattaifesinden mugayir emr-i şerif-i havza-i hükümete mürur edenleri ve tecmi' üzere gidip şekâvette bulunanları ahz ve şer'ân iktiza eden cezaların tertip iylemek ferman-ı âlişan yazılmıştır.

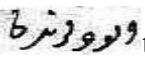
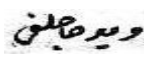
Fi Evâil-i Şaban 1132 Haziran 1720.

Mühimme Defteri 129/s.273-274/hüküm No: 1013

Karaman ve Maraş eyaletlerindeki Vezir Ahmed Paşa'ya gönderilen hükümdür.

Eşkîya teftîşi hakkındadır.

Hâlâ Karaman ve Maraş eyaletlerine Mutasarrıf olan Vezir Ahmed Paşa'ya hüküm
ki

Sen ki vezir-i müşarüleyhsin mukaddema müteveffa Yusuf Paşa'nın gerek eşkıya teftîşine memuriyeti ve gerek ekrad ve Türkmen eşkıyasının iskânı ferman olunan mahallere ebva' ve iskânı zabt u rabtları vesair memur olduğu hizmet-i aliyenin edâ ve temşidi vakitlerinde yanında bulunmakla senin dâhi ol misüllü mudi' umura liyakatın ve eşkıya ve yaramazların ahz ve istikal ve def-ikebir ve ihtiyallerine istidat ve maharetin olmak melhûz olup ve selefin olan düstur-ı mükerrer Vezirim Osman Paşa edamallahûteâlaiclalehûnun Karaman ve Adana Eyaletlerine tasarrufu avanında cediti tam ve tetbi ve iktiza ve sarf-ı ihtimam hâlâ kelâm ile eşkıya ve haramzadeyi bi'l-küllîye ele getirip ahz ve tedbir ve havza-i hükümetini eşkıya ve haramzadenin geri mazarat ve vücud-ı cinâyet ve temin ve tethir etmekle zamanında taht-ı hükümetinde bir ferd eşkıyadan müttezir(?) olmayıp ve bir ferdin burnu kanamayıp mürur-ı ubur iden ebna-yi sebil ve sair ibâdullahâ karin-i emin ve âyân ve zemini refah ve itminan olmalarıyla vezir-imüşarüleyhe Şam eyaleti inâyet ve ihsanım oldukta sen Devlet-i Âliyyeme ve hassaten چراغ-ı efruzuna saltanat-ı seniyyem olup vezir-i müşarüleyh ile beyninizde kapu yoldaşlığı münasebeti dâhi olduğuna binaen sen dâhi vezir-i müşarüleyhsin eserine ittifa ile eşkıya ve yaramazları ahz ve ele getirip idam ve izalelerinde ve mürur-ı ubur eden ebna-yı sebilin temin ve tatmininde ve reaya ve berayanın himâyet ve siyanet ve erâcîf ve

refahiyetlerine selefin vezir-i müşarüleyhten ziyâde ikdam ve ihtimam ve bi'l cümle havza-i hükümetin ahalisine ifâzat-ı emre ve izaât-ı refahide ve itminan ile Cenâb-ı hilafet penahi içün isticlabı dua-yı hayra bezl-i tab‘ ve tevana iylemek lâzım ve ale‘l husus Türkmen eşkıyasının kahr ve tedmir ve tertib sana gelen ile izin ve ruhsat verilip ve mukabele tenbih-i hümâyûnum olmuşken sadrazam ağalarından Ahmed zîde kâdrûhu Akşehir ve Ilgın beyinde vâki‘ Erkirhanı nâm mahale vardıkta yirmi iki nefer süvari eşkıya alel fazl mûmâileyhin üzerine çıkıp Hüseyîn nâm bir gallamını(?) mızrak ile darb ve mûmâileyh Ahmedî dâhi arkasından ve omzu başından darb ve mecruh ve han içine götürüp ve kendi ve ademlerini soyup ve evamir-i şerifeyi dâhi yedinden alıp dâhil-i hatır eyaletinde bu mekule fesat vuku‘undan ma‘âda hâlâ ol havalide 300’den mütecaviz Türkmen ve levendateşkıyası giryan-ı şekâvete başçıkarp cümlesi bir yere tecmi ve haccac-ı müsliminin güzergâhına varup maksadı farizin ve ale‘l kâfile yollarına inip garet ve hasarat etmek fikri fâsidinde oldukları î‘lâm olunmakla selefin vezir-i müşarüleyh zamanında Karaman eyaletinde eşkıya taifesinden nâm ve nişan kalmamışken hâlâ bu güne fesat ve şekâvete cesaretleri mücerred Osman Paşa kendi davasında kat‘ân havf ve haşyetleri olmamaya delalet eder bir halet-i bahir-i efheminde olmakla ebedi sen ki vezir-i müşarüleyhsin üzerinden bu noksaniyenin def‘ ve izalesi içün bu fesat ve şekâveti ika‘ eden şakilerin ele getirip tertibi cezaları ve fîmâbâ‘d havza-i hükümetinde bu mekule fesat hudus etmeyecek vech üzere hareketin mühîm ve muktezi ve bu husus içün dergâh-ı muâllam kapıcıbaşılardanandame mecdûhü mübâşir tayin olunmakla iş bu emr-i şerîfim vusulünde bu emr-i mühimin temşît ve itmâmı senden matlûb-u hümâyûnum olduğu malumun olup ona göre basiret üzere hareket ve eşkıya-yı merkûme her ne mahalde bulunurlar ise üzerlerine bi'l nefis kendin mi varırsın yoksa tarafından ademler mi tayin ve irsâl ettirirsin her ne tarik ile olur ise olsun ahz ve ele getirilip bilâ-ferman cezaların tertib

iyledikten sonra fîmâbâ'd dâhi daiman tetbi ve istihsalleriyle tahtı eyaletinde bu mekûle eşkıya her ne mahalde zuhûr eder ise bir iken iki, iki iken üç olmaya ruhsat vermeyip selefîn vezir müşarûleyhin hatt-ı hükümetini temin ve bi'l küllîye eşkıyadan eylesin şöyle ki eşkıya-yı merkûmeyi ele getirmeyip veyahut ele getirip cezaların tertip iyledikten sonra dâhi iş bitti deyü eşkıya taifesinin tetbi ve tamis ile birden ikiden bir mahalde zuhûr ettikte ahzlarında rehavet ve tekâsülün sebebi ile havza-i memlekette bu misüllü fesat zuhûr edecek olur ise imdad-ı azimetin ervah-ı tayyibeleri hakkı için bir vechle gadr ve cevabının asifa olunmayıp gazab-ı iştiyar-ı padişahanemden bir tarik ile hülâsa imkân bulamayıp cezaların tertip olacağı mukarrer ve muhakkaktır bu emr-i mühimme tekâsül ve ihmâl-i sade dâhi sirayet ve nizamı verilmiş vilayetin ihtilaline ba'is olacağı bedihi olmakla bu tehdidi sair hususlar için irad olunan tahrirata kıyas etmeyip ve mühim-i hatırda senin re'yn üzere hareket ve eşkıya-yı mezkûrenin ahz ve ele getirilmelerinde bezl-i mekennet(?) eylemeleri için taht-ı eyaletinde vâki' evliye-i mutasarrıflarına ve kadılara ve kethüdayerleri ve yeniçeri serdarlarına ve âyân-ı vilayet ve iş'erlerine hitâben dâhi bir kıt'â emr-i şerîfim ısdar ve irsâl olunmakla sen dâhi iktizasına göre hareket ve eğer iktizası var ise emr-i şerîfi kapucu mûmâileyh mübaşeretiyle mezkûrlara irade ve re'yi üzere âmel ve yanına getirip ittifak ile eşkıyanın üzerine varmak iktiza eder ise ona göre hareket ve eğer mezkûrların iktizası olunur ise emr-i şerîfi ibraz etmeyip velhâsıl ne güne iktiza eder ise bu hususa ziyâde basiret üzere hareket ve selamet-i halin sana lâzım ise bayi vechigah eşkıya-yı mezkûreyi ele getirip cezaların tertib ve fîmâbâ'd dâhi tahtı eyaletinde bu makule eşkıyadan eser-i tam ve nişan bulunmayacak vechi üzere temin ve tathirde ve eskiden levend eşkıyasından olup havftan nâşi bazı karyelerde tavattun idüp inhizar-ı fırsat üzere olan yaramazları dâhi daima tecessüs ve haber aldıkta teyit olmuşlar dimeyip şekâveti meşhur ise ahz ve şer' ile

cezaların tertib iylemekte ihtimam ve bezl-i kudret ve sarf-ı miknet eyleyip hilafından bî-
gayet zarar ve mücanebet iylemek bâbında fermân-ı âlişan sadır olmuştur.

Fî Evâil-i Şaban 1132/ Haziran 1720.

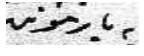
Mühimme Defteri 129/s.296/Hüküm No: 1086

Karaman ve Maraş eyaletlerine Mutasarrıf olan Vezir Ahmed Paşa'ya gönderilen
hükümdür.

Osmanlı Devleti'ndeki cemaat-eşkıya kesiminin birlikte hareket etmesiyle ilgili
olarak bu kesimin devletin Veziriazamlarından Ahmed Ağa'yı öldürüp, Babiâli'yle ilgili
olarak bazı bilgilere sahip olmalarıyla ilgili açıklama yapılmaktadır. Bu haydutların devlet
idarecilerinin eşyalarını vermezse bunlar üzerine sefere gidileceği ve cemaat kesiminin
eşkılarla işbirliği yapmaması hakkındadır.

Karaman ve Maraş eyaletlerine Mutasarrıf Ahmed Paşa'ya hüküm ki

Bundan akdem nâm mahalde vezir-i azâm ağalarından Ahmed zîde kâdrûhuyu
soyup fesat ve hasarat eden şekavet beyineler(?) ve ateşmend(?) Türkmeni aşiretinden
civanşir oymağından olmakla cemaât-i mezbûreleri beyi Güneşoğlu Ebubekir mezbûrları
içlerine alıp ele vermediğin emirü-l ümera-i kirâm ber vech-i arpalık İçilSancağı
mutasarrıfı olan Mustafa dame ikbalehu tarafına eşkıya-yı merkûmenin defteri dâhi der-i
devlet medarına irsâl olunmakla mezbûrları Güneşoğlu vesair cemaât-i merkûme
ricalinden talep idüp mesturları ve eşya-yı mesrufayı tamamen verilirse ne güzel vermeyip
muhalefet ederler ise bu mekule eşkıyaya sahib çıkıp iânet edenleri ahz ve cezalarını tertib
için bi'l fi'il kendisi yahut kethüdalarını tayin ve irsâl iylemek üzere düstur-ı mükerrer
müşir-i müfehham nizamü-l âlem Anadolu Valisi Vezirim Ali Paşa

edamallahûteâlaiclalehû emr-i şerîfimle memur olmuştu hâlâ tarafından der-i devlet medarıma ka'imen gelip hûlasa-i mazmunda kapun halku Karamanda vâki' Bozulus ve Bekvanın ekradından ricali harp ve fesad ile merkûm güneş oğlunun üzerine varmak muktezi olmakla bu tedarik olduğunun î'lâm ve bu babda iştiran(?) etmemekle vech-i meşrûh üzere memur ve vezir müşarüleyh dâhi seninle haberleşip bin nefis kendisi seninle ittifak ve ittihad ile merkûm güneş oğlunun üzerine varup eşkıya-yı merkûmeye sahib çıkmaları kendinden ve cemaatlerinden talep ve ahz ve cezaları tertib ve cemaât-i merkûme fîmâbâ'd bugün şekavete cesaret edenleri içlerine kabûl itmemek üzere nezire bağlanmak içün tekrar vezir-i müşarüleyh hatt-ı hümayûn şevket mekûrunum mûcibince meşruh ve mûceb emr-i şerîfîm ısdar ve irsâl olunmuştur imdi sen ki vezir-i müşarüleyhsin sen dâhi Anadolu Valisi vezir-i müşarüleyh ile haberleşip ve kapun halkı ve mestufi(?) ademlerin ve zikrolunan ekradı asakirin ile bi'l fi'il kalkıp vezir-i müşarüleyh ile ittifak ve ittihat ve bunun üzerinde yemin ve yesarda sair eşkıyayı tahcis(?) ederek mezbûr güneş oğlunun üzerine varup eşkıya-yı merkûmeyi güneş oğlu ve cemaâtleri halkından gelen ve eğer vermeyip muharebeye tesaddi ederse siz dâhi muharebe ve âlâ iyi hâl ahz ve müstehak oldukları cezaları bila te'hîr ve tertib ve fîmâ bâ'd içlerinden bir ferd ve bir türlü şekavete tesaddi eyleyip ve atanmayıp ve kılıç kuşanmak üzere nezire bağladıktan sonra mahal iskânlarına ebva ve iskân eyleyip lâkin gidişte ve gelişte reaya ve berayaya tahmili ve meccanen yem ve yiyecek mutalebesiyle şekavette âlâka olmayanların te'âddi ve taârruz olunmakta ziyâde tevki' olup ancak vech-i meşrûh üzere eşkıyanın ahz ve istihsalleriyle ve memur olduğun emurun(?) temşid olmalarıyla hizmetinden vücuda getirmeye haberi tam ve lazımlü-l inhâ' olan ketebatı vukuû üzere der-i devlet medarıma ârz ve î'lâm iylemek bâbında şeref-bahş sudûr olan hatt-ı hümayûn ve şevket mekurunum mûcibince fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

Fî Evâsıt-ı Safer 1122/ Mart 1710.

Mühimme Defteri 129/s.300/Hüküm No: 1106

Karaman ve Maraş bölgelerinde bulunan Vezir Ahmed Paşa'ya ve Lefkoşa Monlası ile Konya Naibine gönderilen hükümdür.

Avcı Türkmen Cemaatinden Molla Velioğlu Halil'in kızının kaçırılması ve bu cemaat kesiminin Kıbrıs adasına gitmesi, yine bu cemaat kesiminin padişahın buyruklarına uymadan hareket etmeleri, taraflar arasında mücadelelerin başlaması ayrıca devletle eşkiyalar arasında yaşanan mücadelelere, bu mücadeleler esnasında eşkiya kesiminin farklı coğrafyalara gitmeleri hakkındadır.

Karaman ve Maraş eyaletlerine Mutasarrıf olan Vezir Ahmed Paşa'ya ve Lefkoşa monlasına ve Konya Naibine hüküm ki

Sen ki vezir müşarüleyhsin sidde-i saadetime mektub gönderip konar-göçer yörgan(?) taifesinden Avcı Cemaatinden Molla Velioğlu Halil ve Deli Ömer ve Cafer nam kimesneler kendi hâllerinde olmayıp 1130 senesinden beri cemaât-i mezbûr ahalisinin bit defaat at ve deve ve Akça ve Bayramoğlu Ali'nin kızını cebren alıp götürüp bunun emsali zulüm ve te'âddilerinin nihayeti olmadığı Avcı cemaâti zaimi mahal ve cemaât-ı mezbûrda Habib ve Ömer ve Süleyman ve Ali ve Hacı Hüseyîn ve Hacı Bekir ve Yusuf vesairleri i'lâm etmeleriyle marifetinle ahvalleri şer'le görülüp icrâ-yı hâk olduktan sonra Kıbrıs ceziyesine nefi ve iclâ' olunmaları bâbında sadır olan emr-i şerîfim mûcibince mezbûrlar Konya'ya ihzâr ve ahvalleri şer'le görülmek için tarafından tayin olunan mübâşir vardıkta cemaât-i mezbûre ahalisi şer'-i şerîf ve emr-i hümayûnuna itaat itmeyip muharebeye tasaddi ve defâten kurşun ve ok ile 3 nefer ademlerin ve 3 re's atların mecruh itmeleriyle onlar dâhi mukavili(?) mürur feklerin dağıtıp mezkûr hedem olan 3 nefer şakiyi

Ömer ve Cafer nâm şakiler kovarak ahz ve şaki mezkûr Halil firar etmekle ahz olunan mezbûrların takrirlerine mübâşir merkûm bulundukları yerin kadısına hüccet ettirmekle ahz olunan şaki mezbûrlar mahbusen Konya'ya ihzâr ve firaren mezbûr Memluoğlu Ömer Paşanın yanına firar eylediği ihbâr olunmağın bayihal(?) ihzarı için mir-îmiran-ı mûmâileyh dâhi adamın irsâl olunmakla ol dâhi ihzâr olundukta ahvalleri şer'le görülüp ihkak-ı hâk olunduktan sonra Kıbrıs ceziresine nakil ve iskân ettirilip sonra cemaât-i mezbûr Maraş aklâmından olup memlu Türkmeninden Türkmeni ile konup bu güne fesat cesaret itmeleriyle ve Eyalet-i Maraşın nizâm dâhi fermanım olmağın ve üçlü cemaâtı 100 miktarı olmayıp mukaddema minval-i meşruh üzere Âsitâne-i Saadetimde def'i ref'i iştika edenlerden mâ'adâ mukaddema ve hâlâ şekavete cesaret edenlerini Maraş Eyaletinde vâki' harabelere iskân ve iktiza ederse devâbb ve mevaşilerini yaylaklarına gelip gitmek üzere nizamları lâzım asayiş-i ibâd ve olmakla memlu vesair cemaâtler arasından ihraç ve Maraş Eyaletinde münasib olan mahallere bazı harabe karyelere iskân ettirilmek üzere emr-i şerîf verilmek için ârz eylediği ecilden sen ki vezir-i müşarüleyhsin arzın mûcibince ahvalleri şer'le görülüp icrâ-yı hâk olunduktan sonra mukaddema fermanım olduğu üzere 3 nefer şakileri Kıbrıs ceziresine nakil ve iskân ve mâ'adâ cemaât-i mezbûr Maraş Eyaletinde cânib-i mahalde bazı harabe karyelere iskân olunup nizamları verilmek bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

Fî Evâhir-i Safer 1122/ Mart 1710.

Mühimme Defteri 129/s.303/Hüküm No: 1113

Hilâfına emr-i şerîf sadır olmuştur Fî Evâsıt-ı Zilhicce 1132

Karaman ve Maraş bölgelerinde Vezir Ahmed Paşa'yagönderilen hükümdür.

Şakilerden bir kısmının Bozok sancağına gelmeden yok edilmeleri, eşkıyalık faaliyetlerini Yeniil denilen bir başka yerde devam edilmesi, bu kişilerin devlete vergi vermedikleri takdirde üzerlerine sefere çıkılacağı; bununla birlikte bölgede huzursuzluk çıkaran bu haydutlardan belli bir miktar ücret talep edilmesi hakkındadır.

Karaman ve Maraş eyaletlerine Mutasarrıf Vezir Ahmed Paşa'ya hüküm ki

Türkmen taifesinden Pehlüvanlu ve Araplu ve Keret(?) ve Ceyyide(?) ve Kulak vesair aşâir eşkıyasına Bozok sancağı hududuna gelmemek üzere men' ve def' ve mezbûr yaylak ve kışlaklarında sâkin olup Bozokta men' olunan mahallere uğramayıp mütennebih olmazlar ise 10000 kuruşları tahsil olunmak üzere Baş muhasebeye kayıt olunmuşken mütehbih(?) olmayıp nice türlü şekavete tesaddi iylediklerinden nâşî bu mekule şakilerin ibad ve belad üzerlerinden şer' ve mazaratları def' olunmak ehem ve iltizam olunmakla sen ki vezir-i müşarüleyhsin marifetinle âlâ iyi hâl kaldırılıp bir karye iskân olunmaları için emr-i şerîfim seri'ân sudûr olmuştu aşair merkûm harameyn-i şerefeyn evkafından Yeni-il Voyvodalığı tevâbı'ından olup ve-l yevm yaylaklarında rûsumu raiyetleri verecek vakitleri olmamakla vech-i meşrûh üzere Rakkada iskânları için üzerlerine asker tayin olunmak lâzım gelirse bir alay vahşeti vahşide taife olmadıklarından bî cürm olanlarının dâhi ürkütüp etrafa perakende ve perişan olmalarına bais ve rûsumu riayetlerinin dâhi cemiyetlerinde aşiret olacağı nümâyan olup ve'l yevm Bozok tarafından dâhi olmamalarıyla iskânını husus şimdilik tehîr ve iftiharü-l emâcid ve'l karim dergâh-ı muâllam kapıcıbaşlarından olup Yeni-il Voyvodası olan Ali dame mecdûhu ve kıdvetü'l aşayir ve'l kabail Pehlüvanlu mir aşireti zîde kâdrühû ile haberleşip eshel vechi üslub hükmü te'âddi içlerinden yaramaz olanları ele getirip ve şekavetleri ârz olunan cemiyetlerin 10000 kuruşu beher akçesinde hisselerine isabet edeni tahsil olunmak ehl ü enseb olduğu sen ki vezir-i müşarüleyhsin tarafından î'lâm olunmakla mukaddema olan

taahhütlerinin hilafına harekette iki izharlığı ve şekavet eyleyenler bezl-i cemiyetinden Ebubekir ve Hacı Osman ve Kör Ali ve dâhi bazıları ve hamas beyli cemaatinden Mahmûd ve Veli ve Bozaoğlu vesairleri ve Hodker(?)cemaatinden dâhi Hacı Osman ve Yüklü oğlu Mûsa vesairleri ve Attal cemaatinden Hacı Süleyman ve Molla Veli ve Monla Mehmed oğlu ve dâhi bazıları ve Yakalı kabilesinden Hacı Ömer vesairleri olup Süleymanlı kazasında vâki' kara ahalilerinin ekinlerin davarların râî ederek yaylaklarına înâyet ve avdetlerinde dâhi ibadullaha ittisal mazarat ve cesaret iylediklerin Süleymanlı ve Akdağ ve Bozok ve Sorgun ve Budaközü kadıları ârz ve ahalileri muhızır birle î'lâm etmeleriyle bunlar bu me'kule şekavet eylemeyip ve Bozok hududunu tecavüz eylememek şartıyla 10.000 kuruşun vermek üzere nezir eylemişler iken yine taahhütlerine sâbit kadem olmayıp ve vâzi' hale olan reaya fukarasına bir vechle te'âddi eylemeleriyle zikr olunan cemaatte mürafaâ ahalilerinden te'âddi ve şekavete cesaret edenleri sen ki vezir-i müşarüleyhsin marifetinle bilâ tevfi' ahz u haps ve muktezayı şer' üzere takrîr ve tâ'dîl ve Bozok ahalisiyle beyinleri ıslah ve tevkif ve zarar-ı şerileri muhakkak ise tazmîn olunup ve Pehlûvanlı aşiretinin mukaddema kayıt olunan 10000 kuruş takrîrleri akçesinden maruz zikr cemaatlerin hisselerine isabet eder ise Yeni-il Voyvodası olan mûmâileyh ve mir aşiretleri marifetleriyle tamamen ve kâmilten tahsil ve irsâl ve teslimi Hazine-i Âmirem ettirdikten sonra fîmâbâ'd mukaddem men' olunan mahallere varmayıp ibadullaha îsâli kezter(?)ve zarar olmayıp kendi hallerinde olmak şartıyla tekrarından bağlayıp ve hüccet-i şeriyye ettirilip der-i devlet medarına irsâl iylemek içün Divân-ı Hümâyûnum tarafından emr-i şerîfim tahriri bâbında iftiharü-l ümera ve'l ekâbir bi'l fi'il başdefterdarım olan El-Hâc İbrahim dame ulüvvuhu î'lâm itmekle mûmâileyhin i'lâmı mûcibince âmel olunmak içün yazılmıştır.

Fî Evâsıt-ı Safer 1132/ Aralık 1719.

Mühimme Defteri 129/s.306/Hüküm No: 1120

Karaman ve Maraş ahalilerine mutasarrıf vezire ve Doğanhisarı kadılarına gönderilen hükümdür.

Karaman bölgesinin Doğanhisarı denilen yerde pazarların kurulması ve kurulan bu pazar yerlerinde eşkıyalık olaylarının görülmesi, daha sonra bu tür haydutların buralara zarar vermelerine engel olunarak, bu yerlerdeki ortamın şenlenip canlanması için yapılan çalışmalar hakkındadır.

Karaman ve Maraş ahalilerine mutasarrıf olan Vezir ve Doğanhisarı ve kadılarına hüküm ki

Eyâlet-i Karamanda Doğanhisarı kasabasında haftada bir defâbazar durup ancak kasaba-i merkume dağ kurbunda vaki' olduğundan bazar takriri ile dağdan yörükler inip benim türlü fesat ve şekâvet vukuuna bais olmalarıyla kasaba-i mezkûrda bazar durulmak üzere men' olunup fimâba'd meccanen imar olunacak Erkır(?) hanında ikamet ettirilmek üzere ferman olunduğu surette hem Yörük taifesinin gelmeleri sebebiyle hudus eden maksadın indifa'ıyla ibadullaha emin ve rahat üzere olunup hem Erkır(?) kasabasının şenlenip halkın kesret ve cemiyetine bais olacağı sen ki vezir-i müşarüleyhsin kaimin i'lam ve Doğanhisarı ahalisi dahi istidâ etmeleriyle zikrolunan Bazarhan-ı mezbûrda ikamet ettirildiği halde etrafından kani çok kimesne gelip mütemekkin ve tavattun etmeğe meyil ve ragıbet ile ve az vakit içinde mamur ve ibâdat olacağı bedihide ahardan olmakla sen ki vezir-i müşarüleyhsin i'lâmın mucibince mezbûr Doğanhisar kasabasına bazar durdurulmayıp bir defâ Erkır(?) hanında ikamet ettirilmek üzere Divân-ı Hümâyûnum tarafından emr-i şerifim tahriri babında iftiharu-l umerâ-i ve'l-ekâbir bi'l-fiil

başdefterdarım olan El-Hac İbrahim dame ulüvvuhu i'âm etmekle mumaileyhin i'lamı mucibince amel olunmak için yazılmıştır.

Fi Evahir-i Safer 1132/ Aralık 1719.

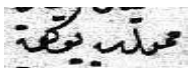
Mühimme Defteri 129/s.308/Hüküm No: 1136

Karaman ve Maraş eyaletlerindeki Vezir Ahmed Paşa'yagönderilen hükümdür.

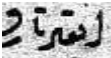
Osmanlı Kapıcıbaşlarından Bahri Mehmed'in eşkıyalarla olan durumu bildirmesi ve devletin de bu kişiye bu sorunun çözümü için gerekli olan yetkinin verilmesi bu kişinin daha önceleri de bu şakilerle olan mücadelelerde başarılı olduğu ve bölgede sorun çözüldükten sonra tarımsal faaliyetlerin yapılması hakkındadır.

Karaman ve Maraş eyaletlerine mutasarrıf olan Vezir Ahmed Paşa'ya hüküm ki

Dergâh-ı muâllam kapıcıbaşlarından Bahri Mehmed dame mecdühu ile der-i devlet medarına irsâl eylediği kaimen ve ehil ve halâsiye mefhûmuna ilm-i cihan era-yı padişahanem şamil olmuştur Erkit(?) hanı nâm mahalde enva' fesat ve haset eden eşkıyanın ahz ve tedmirleri ahz ve tedmirleri için tevcih ve âzîmet ve İshaklı kârib mahale gelip i'mâl-i hüsnü ve tereddütleriyle Gümüšoğlu Ebubekir'in ve havaftır(?) cemaatinden ve gayrıdan 5 neferlü başlularını ele getirtip kapucubaşı mûmâileyh ile utbe-i(?) âliye hüsrev-âneme irsâl ve kendin dâhi memur olduğun üzere livada ve Karaağaç taraflarına geçip Akşehir dağlarında olan Yörkan taifesinin eşkıyasını ele getirmekte haber ve ihtimam üzere olduğun ve bazı eşkıyanın dâhi şer'le müstehak oldukları cihâd-ı te'dîbleri icrâ ve tertib olunduğu i'âm eylemişsin bu hareket ettirerek merzî ve meşkûr olmakla

hizmet-i hamiyete evsar-ı izhâr iktidarına ve senden memul ve müntezir(?) olduğu vechile tahsil-i rızasının iktiza-yı mülûkaneme saî mişmar(?) eyleyesin Ezkır hanı

vakiâsında mukaddem Danişmendlü taifesi eşkıyasının bazı kıttaü't tarik ve gasb-ı mevaşi misüllü hiyanet ve hasaratlarından urûz ve muhzırlarıyla der-i devlet medarıma iştiyâk olundukta Anadolu Valisi Vezirim Ali Paşa taife-i merkûmenin içlerinden yaramazlarını ahz ve haklarında lâzım gelen icrâ ve tahsili lüzum gelen mal-ı mirîyi tahsil ve yerlerini mevzi-i iskânlarına ve takrir ve ziraat iyledikleri arâzi ve bağ ve bahçelerinin ôşr ve hukuk ve rûsumların bir sureti ifrağ ve hüsn-ü nizâm verilmek üzere Divân-ı Hümâyûnum ve maliye tarafından mufassal ve meşruh evamir-i şerîfem ile memur olunmuştu ancak han merkumda ifesadlarından yed-i behaları İçil Sancağı mutasarrıfı tahsil eylediğinde varup taife-i merkûmenin içlerine duhûl etmeleriyle Karahisar sahib Sancağı Mutasarrıfı Ali ile mâ'an varup talep iylediklerinde vermeyip muhalefetleri zâhir olduğun hareket ve vezir-i müşarüleyh tarafından î'lâm olunmağın bu takdirce taife-i merkûmenin üzerlerine varmak iktiza eylemeğın vezir-i müşarüleyhe tekrar emr-i şerîfim ısdar ve irsâl ve taife-i merkûme te'addilerinde ısrar idüp ol tariki ile muhabereye tesaddi ederler ise içlerine duhûl eden eşkıya-yı merkûmenin mutalebe ve ahzları içün sen dâhi vezir-i müşarüleyh ile haberleşip muayyen ve ittifak ile üzerlerine varmak üzere emr-i şerîfimle memur olmuşsun imdi mukaddema ve hâlâ ferman olunduğu üzere vezir-i müşarüleyh ile haberleşip taife-i merkûmenin üzerine varmakta sen dâhi mâ'an varman iktiza ve lüzumu var ise muayyen ve ittifak ile varup zikrolunan şekavet-i seniyyeleri mahalde ve gerek dağ ve gerek kâhâ ahz ve ele getirilmekte emir husul pezîr olduktan sonra taife-i merkûmenin sair ahvallerine vezir-i müşarüleyh mukaddema memur olduğu üzere nizamı vermek üzere mübâşeret ve sen mukarrer hükümetin olan Konyadan avdetle gerek Han merkûmun nizam-ı hususunda ve gerek sair emr-i şerîfim ile memur oldukları umur ve hususların edâ ve tahsilinde ve temini belad ve terki-i ibad ve tanzim ve umur-u devlet ve cihet ve siyanet-i zaifa ve

raiye cümle vücuda getirmekle bezl-i tab' iylemek üzere emr-i şerif tahrir olunmuştur

Fî Evâil-i Ramazan 1133/ Haziran 1721.

Mühimme Defteri 129/s.315/Hüküm No: 1156

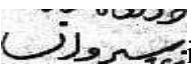
Karaman ve Maraş eyaletlerine Mutasarrıf Vezir Ahmed Paşa'ya gönderilen hükümdür.

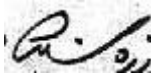
Eşkîyalık faaliyetleri hakkındadır.

Karaman ve Maraş eyaletlerine mutasarrıf olan Vezir Ahmet Paşa'ya hüküm ki

Düstur-ı mükerrem müşir-i müfehham nizamü-l âlem Diyarbekir Valisi Vezirim Osman Paşa edamallahu teala iclâluhunun kapu kethüdası Mihir Yusuf zide mecdühunun çûhâ-dârı vezir-i müşarüleyh tarafından gelir iken Malatya Sancağında vaki' Hasan Çelebi ve Hasan Pedrik nam mahallerin beyinde Ardahlı(?) dere nam mevkide Koyunoğlu ve Gülli Çorlu dedikleri yaramazlar önüne inip eşyasını nehb ü garet ve kendisini katl ve şekâvet iyledikleri i'lâm olunmağla mezbûr şakinin ahz ve tevâna ve cûr ve fesâd olmaları içün Malatya Voyvodasına ve emirü'l umera-i kirâm hala Adana Beylerbeyisi olup ber vech-i malikâne Malatya Sancağına Mutasarrıf olan Rişvan zide mecdühu dame ikbaluhuya evâmir-i şerifem ısdar ve irsal olunup lakin mahall-ı merkûmesinin kalemi ve hükmünde olan Maraş Eyaleti dâhilinde olduğundan ma'âda zikrolunan yaramazlar yarar

 kittaü't tarik ve fesat ve şekâveti bulup bugüne mel'ânet ve hiyaneti eda iylediklerinden sonra Medine-i Maraşa müsâraat ve iftihar ve yaramazlıkların

 içün yarar eyyam Maraşta ihfâ iylemek adet-i müstemireleri olduğu sıhhat

ve hakikati üzere haber alınmakla zikrolunan şekavet pîşelerin ahz ve ele getirilmesi senin uhde-i ihtimamına lazım gelen umurdan olduğu nümayan olmakla imdi sen ki vezir-i müşarüleyhsin mezbûr yaramazları dikkat ve ihtimam üzere tahsin ve tebliğ ile ele getirip ahz ve eşya-yı muhteviyeyi tahsil ve refik ve her kimler ise haremelerin dahi ahz ve keyfiyetleri vukuû üzere der-i devletmedarıma arz ve i'lâm eylesen bu makule fesad ve hiyanete cesaret eden mezbûr şakilerin i'lâm ve izaleleriyle def' ve vaki' şer ve mazarratları mürettib ve olup vech-i meşruh üzere senin hükümetinde olmalarıyla beher hal ahz ve ele getirilmesinde matlub olmağın bu hususlara ziyade basiret ve teşhir müsaâde görülmüş ve dikkat ile bâyı vechigân ahz ele getirip bir vechle hilâfına rıza ve civar göstermek babında ferman-ı âlişânım sadır olmuştur.

Fi Evâsıt-ı Ramazan 1132/Temmuz 1720.

Mühimme Defteri 129/s.317/Hüküm No: 1161

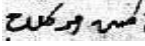
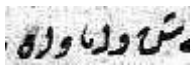
İş bu emr-i şerîf muhalif ve mugayir nizamı muhtevi tekrar emr-i şerîf yazılmıştır Fî Evâhir-i Şevval 1133/ 1721.

Maraş bölgesindeki kadılara ve Âyan-ı Vilayete hükümdür.

Karaman ve Maraş bölgelerinde bulunan Osmanlı Veziri Ahmed Paşa'nın sefer olup olmadığı vakitlerdehalktan yardım talebinde bulunması, bölgede bulunan eşkıyaların türlü vaadlerle insanları kandırmaları ve şehir idarecilerinin halktan sefer yapılacağı için yardım talep etmesi, reayanın bu durumu Osmalı Devleti'ne sunması, Babiâli'nin de bu durum üzerine yapmış olduğu çalışmalar hakkındadır.

Maraş sancağında vâki' kadılara ve Âyân-ı Vilayete hüküm ki

Düstur-ı mükerrem müşir-i müfehham nizamü-l âlem Karaman ve Maraş Eyaletlerine mutasarrıf olan Vezirim Ahmed Paşa edamallahûteâlaiclahû südde-i saadetime mektup gönderip seferlü sefersüz vakitlerde valilerine ve sancak mutasarrıflarına imdad-ı seferiye ve hazariye namıyla iânet-i maliye kılınmak üzere nizâm verilen eyalet ve elviyede sâkin kara ve zaifa iş bu ve hazır vakitlerinde devr ve kaftan behâ ve zâhire behâ vesair beri ve mezalimde tahlis-i girîbân idüp Maraş Eyaleti ve ahâr zamandan beri vüzeradan bir kimesneye tevcih olunmuş olmayıp beylerbeyi üzerinde kaldığından gayrı eyalet-i mezbûre dâhilinde olan sancaklardan Ayıntab ve Malatya ve Kars-ı Zülkadriye Sancakları kâh mâlikâne ve kâh mirîden zabt ve kâh sancaklık üzere ibka olunmak sefer vaktinde eyalet-i mezbûreye mutasarrıf olan beylerbeyleri imdad-ı seferiye tedarikiyle mukayyid oldukları halde mâlikanelik üzere bulunan sancaklar mazuru-l kalem itibarıyla bir nesne vermeyip sancaklık üzere bulunanlar dâhi imdad-ı seferiyemizi sancak mutasarrıfına verdik deyü bahane ile ekser zamanda eyalet paşalarına nesne verilmeyip Der-i Devlet-i Âliyye ârz ve î'lâm ile emr-i şerîf ısdar edinceye değin vakit geçmek mülâhazasıyla onlar dâhi Maraş Sancağında imdadiye deyü on-oniki-onbeş kese akçeye değin tahsil ve ondan ma'âda gücü yettiği taraftan imkân-ı mertebe akçe tedârikinin tarikine teşebbüs ve cümle takip tekâlif-i Maraş Sancağında vâki' olan kara ve raiyet üzerine tahmîl ve tahmîlinden ziyâde akçe tahsil ederek livâ-i mezbûrun reayası kuvvet-i yevmiyeye muhtaç ve fâkir-i hâl ve perakende ve perişan olup ve bundan akdem sair eyaletlerin sefersiz vakitlerde yeregeldikleri imdad-ı hazariye namıyla valilerine vermek üzere sadır olan emr-i şerîfimde Maraş ve eyaletinde vâki' sancaklara iktiza eden imdad-ı hazariyenin miktarı tayin olunup mühîm kaldığından henüz nizâm bulmayıp ve Maraş Sancağı ahalisi fukarasının bu nizâm-ı rahil encamda bir türlü bahaneleri zâhir ve zülum ve teâddileri men' ve def' olmuş olmayıp ezcümle nefsi Maraşta sâkin ehl-i zimmet

kefere reayası cizye ve rûsumu ispençe vesair emr-i şerîfimle vâki' olan tekâliflerin edâ
ylediklerinden valiler ve belki mütesellimler kavir akçesi namıyla ehl-i
zimmet kefere reayadan biner ve bin ikişer yüz kuruş tahsil olunmakla bunların dâhi tab'
ve takatleri kalmayıp bi'l küllîye perişan olmaya yüz tuttukları î'lâm olunmakla evliye-yi
merkûmenin kasabatve karâsı ve Maraş Sancağının bu makule te'âddiden
nefs-i Maraş ve kazâ ve nevahisi harab ve bî tab olup te'âddi ve tesviye ile fukarası
himâyet ve sıyanet münhâsır olmakla sefersiz vakitlerde Maraş Valilerine nefsi-i Maraş
Sancağında senede ancak 3500 kuruş ve Ayıntab Sancağında 3000 kuruş ve Kars
Sancağında 2000 kuruş ve Malatya Sancağında 3000 kuruş mecmu'ü 11500 kuruş olmak
üzere imdad-ı hazariye kayıt olunmakla tahmilleri zâhir ve Maraş Eyaletinin 5000 kuruş
miktarı dâhi muayyen olan haslarından senevi(?) hâsıl olup seferler vukuunda imdad-ı
hazariyenin zaifi miktarı îânet olunduğu surette Maraş valileri dâhi imkân-ı mertebesiyle
sefer vermeyi istidâd birle ve bu vechle müsaade olunur ise sair eyaletlerin Maraş
Eyaletinin imdad-ı seferiye ve hazariyesi dâhi muayyen ve nizâm verilmiş olup fukara
zûlum ve te'âddiden halâs olur ise eyalet-i mezbûrenin sâbık ve alaybeyleri ve çavuşlar
kethüdası vesair ehl-i vukuf kimesneler î'lâm ve haber vermeleriyle muayyen
olduklarından ma'âda kavur akçesi ve kaftan beha ve selamiye ve zâhire beha ve yerliden
kışlak beha namıyla bir akçe ve bir habbe alınmayıp minval-i meşruh üzere ol miktar akçe
imdad-ı hazariye olmak üzere Maraş Sancağı vesair eyalette vâki' sancaklara tevzi' ve
taksim ve iki taksit ile valiler tarafına teslim eylemeleri için emr-i şerîfim verilmek üzere
ârz etmekle vezir-i müşarüleyhin ârzı mûcibince nizâm verilmekle imdi siz ki
mûmâileyhimsiz senede 3500 kuruş imdad-ı hazariyeyi Maraş Sancağında vâki' kazaların
tahmillerine göre cümle marifeti ve mârifet-i şer'le ta'dîl ve tesviye bulunup bir ferde gadr
ve himaye olunmamak vechi üzere iki taksit ile tevzi' ve cem' ve tahsil ve bundan

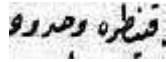
ma'âdâsıkavur akçesi ve ahâr bahane ile reaya fukarasının bir akçe ve bir habbe alınmamak ve bedîf mezalimden bir güne mezalime ile rencide olunmamak üzere vezir-i müşarüleyh tarafına edâ ve teslim olunmak bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

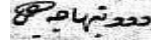
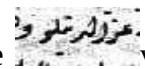
Mühimme Defteri 129/s.348-349/Hüküm No: 1272

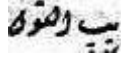
Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde bulunan Vezirlere, Sivas-Adana Beylerleylerine ve bağlı eyaletlerde bulunan idarecilere gönderilen hükümdür.

Bazı Türkmen Cemaat kesiminin eşkıyalarla birlikte hareket etmeleri, halkın bu durumdan rahatsız olması yaşanan bu durumu Osmanlı Devleti'ne bildirip devletin bunlarla ilgilenmesini istemesi ve Babıâli'nin bu şakilerin bir kısmını Rakka bölgesine göndermesi, giden kesiminden bazısının buradan firar etmeleriyle alakalı olarak açıklama yapılmaktadır. Ayrıca Rakka bölgesinde de cemaat kesiminin haydutlarla ilişki içerisinde olması üzerine de devletin bu defa da cemaat grubunu Şam bölgesine göndermesiyle ilgilidir.

Anadolu Valisi Vezir Ali Paşa ve Diyarbekir Valisi Vezir Osman Paşa ve Maraş Valisi Vezir İbrahim Paşa ve Halep Valisi Vezir Ahmed Paşa ve Karaman Valisi Vezir Ahmed Paşa ve Sivas Beylerbeyi Mehmed Paşa ve Adana Beylerbeyi Mehmed dame ikbalehuya ve zikr olunan Eyaletlerde vâki'Evliye-i Mutasarrıfları Beylerbeylerine ve Sancakbeyliklerine ve hama ve Arapgir voyvodalarına ve mütesellimlerine hüküm ki

Şam-ı şerîf kurbunda vâki' Havran ovası demekle ma'ruf mülkün arazisi mahsuldar olmaktan nâşî kanı çok reaya konuşup bu yakın zamanlara dek mamur ve ibadat iken bazı nevaib ve avarız hudûsu takribiyle ve civaran nahiyelerinin kadimi

reayalarından binden mütecaviz Türkmen ve yatılı ekradı vesair Arap taifesi dâhi evtân-ı kadimelerinden hurûc ile ben-i sagîr gurebasından zahirü-l selam cemaâti içüne varup tavattun ve gureban şekavet-i beyyinan ile yekdil ve yekcihet olup birikip ve nuzulde ittifak ve ittihat ve sancakların tarafkir ittihâz idüp nice türlü haletе tasaddi iylediklerinden gayrı bâkî kalan reayanın ekseri sayda sancağında hazır ve ahâr mahallere perişan olduğundan ağa-yı merkûme hali ve harab olup bu vechle yaramazları âlâ hale kaldığı surette bakiye kalanları ceste ceste mutasarrıf olup öyle bir memlekette mamure bi'l külliye harab ve gittikçe tedâriki esbab nizâm-ı müşkil olacağından katân nazarı nehdisine(?) eyyab(?) ve zahab(?) eden haccâc-ı bâhir ve iktiza eden zahirelerini tedarik iylemekte saubet(?) olacağı zâhir ve aşikâr olup vech-i meşrûh üzere tertib edecek mahzurât-ı azimenin vukuûnda mukaddem avn-i hâkk ile tahsil ve sair tımâr hususunda şimdiden takyid olunarak imar-ı memlekete ihtimam olunmak ehem meham ve din ve Devlet-i Âliyyeden olmak cihetiyle husus-ı mezbûr ol havalinin keyfiyet-i ahvaline vukuf ve meşru olan bazı rical ile müzakere olundukta zikrolunan hevran ovasının şimdiye dek etrafında bazı mahallere mutasarrıf olan reayanın yine kadîmi yerlerine gelip tavattun iylemekte meyil ve ragîbetlerine vesile olmak için mahall-ı mezkûra haricden bir miktar reaya iskân olunması istihsân ve istihvâb eder iken iskân olunacak reaya başıboş reayadan olmaya muhtaç olmakla Sivas Eyaletinde Memalû Türkmeni içinde manda-i bozulus(?) reayalarından keskin sâkinlerinden sil süpür hariri ve göçeklü ve tacirlü ve hazinelü ve eyalet-i merkûmeden Merzifon semtinde enmallı(?) cemaât-i ve Anadolu eyaletinde Musalı Cemaatinden 150 o miktarı reaya ve Karaman ve Maraş Eyaletlerinde ve tevâbi'ı ve Afşar ve kalemlü ekradı ve efradı tacı bosa ve rahiplü Afşarı sâkinlerinden cemaât-i ve yine Maraş Eyaletinde dokuz cemaât-i tabir olunur taifeden tevâbi'ı ile

mâ'an elli o miktar reaya ve Diyarbekir semtinde Afşar ve Anzer Ömerlü ve Celyü(?) Cemaâtleri ve ceride tâbi' Keskin sakini Cemaâti ve Malatya semtinde Cihanbeyliden Koyunoğlu ve Kerecürlü ekradı ve Halil Paşa oğlu Mehmed Paşanın oğlu Ömer Bey'in ve Malatya mütesellimi Kenan Bey'in yanında olan Cihanbeylü ekradından Koyunoğlu Gucurbeyzade(?)Ebubekir ekradının göçeri elhas kethüdanın cemaâti ve Arapgir civarında olup Arapgir Voyvodası yanında olan Cihanbeylü ekradından Koyunoğlu İbrahim Beyoğlu Solak Mehmed ve Mustafa oğlu Hüseyîn bi'l cümle etba'yla mukaddema hatt-ı hümayûn şevket mekûrun ile Rakkaya iskânları ferman olunmuşken bazıları Rakkaya gitmeyip ve bazıları Rakkaya iskân olunduktan sonra firar ve salifü-z zikr eyaletlere dağılıp ve zikrolunan Türkmen ve ekrad taifesi Rakka Valilerine ve gerek cânib-i mirîye bir akçe ve bir habbe vermemeleriyle bu zikr olunan cemaâtler ve bundan gayrı yine Rakka iskânı firarilerinden bulunan Türkmen taifesi ve bundan gayrı nefsi Çobanoğulları kendi karyelerinde sâkin olan Türkmen ve gerek ekrad tabir olunur amele etbalarıyla eşkıya ve kıttaü't tarik olmalarıyla bunların enva'yle ma'ân cümlesi ve receblü Afşarına tâbi'imam kavli uşakları cümle etba'yla eşkıyadan olmalarıyla bunlar dâhi semtlerinde bulunan paşalar ve tayin olunan mübâşir marifetiyle bulundukları mahallerden kaldırılıp Şam Valisi ve Mirhacı olan Vezirim Osman Paşa edamallahûteâlaiclahû marifetiyle havran ovasına iskân olunsalar mahall-ı mezbûr şen ve ibadan olup Şam etrafı haraban şekavet nişanın dest-i tasallutlarından halâs olurdu deyü takrir etmeleriyle zikr olunan cemaâtler Rakka iskânı perakendelerinden olup el yevm kimesneyi bir akçe vermediklerinden gayrı hâlâ oldukları mahalde kendi hallerinde olmayıp reaya ve ebna-yi sebile isali zarar ve hasarattan hali olmalarıyla el yevm bulundukları yerlerden kaldırılıp mahall-ı mezkûra iskân olundukları surette hem hâlâ oldukları yerlerden ibadullah'a şer' ve

mazarratlarından emin olup hem Şam nevâhisi dâhi mamur ve abadan olacağı nümâyan olmakla havran ovasında etrafa perakende olan reayalarının kadimi yerlerine iskân olunması hususu inşallahuteala Şam Valisi ve Mirhacı vezir-i müşarüleyh kabile-i hac ile avdet idüp Şam-ı şerîfe geldikte uhde-i ihtimamına ihale ile tedârik görülmek üzere şimdilik te'hîr olunup ancak zikrolunan Türkmen ekradın nakil ve iskânları için dergâh-ı muâllam kapıcıbaşlarından müteâyyin ve işgüzar bir kapucubaşı mübâşir tayin olunup bi'l cümle bulundukları mahallerden eyalet ve evliye-i mutasarrıfları taraflarından mübâşir ile kaldırılıp muhafaza ederek birbirlerinin hududuna varınca tesyîr ederek Şam-ı şerîfe ve ondan dâhi havran ovasına götürülüp iskân ve fîmâbâ'd içlerinden şekavet ve fesada tesaddi eder olurlar ise kendileri ahz ve hâkim tarafına teslim ve ziraat ve haraset iyledikleri araziden hâsıl olan mahsûlatlarına göre hasarat-ı varınca lâzım gelen hamîs yahut seb'î aşarların ve bağ ve bahçe ve bostanlarından bî hasbü-l şerî iktiza eden hukuk arazilerini canîb-i mirîye edâ ve ol havalide uryân vesair eşkıya mazarratlarından oldukları mahalleri temin ve tatmin ve ebna-yi sebili hıfz ve harasat eyleyip bundan ma'âda avarız ve hevâlarına vesair rûsumu raiyetten bi'l cümle muaf olup kendülerden katân(?) bir nesne mutâlebe olunmamak ve devabb ve mevaşilerini mu'tâdları üzere yaylaklarına göturdüklerinde kendileri göturmeyip ehl ü iyalleriyle sayf ve şitâda mevâzı'-i mezkûrda ikamet ve hayvanatlarını çobanlarıyla gönderip rai ettirmeleri şartıyla ebva ve iskân olunmak için tarafından emr-i şerîfim tahriri bâbında bîl fi'l başdefterdarım olan El-Hâc İbrahim dame ulüvvuhu î'lâm itmeğin mûmâileyhin i'lamı mûcibince bâlâda zikr-i sabıkta imdi cemaatleriyle bunlardan ma'âda Rakka iskânı firarilerinden ne miktar Türkmen reayası bulunur ise vech-i meşrûh üzere kaldırılıp Havran ovasına tesyir ve iskân olunmak fermanım olup ve bu husus için dergâh-ı muâllam kapucu başlarından dame mecdûhu mübâşir tayin olunmuştur imdi maruz zikr Türkmen ve ekrad cemaâtleri mahal

iskânı kaldırılıp nakil ve tesyirleri için ol emirde her birinin başbuğları ve söz sahiplerinden birer ve ikişer ve üçer ve dörder ve beşer ve onar nefer kimesneleri âlâ tarikil rehin alınıp ahz u zabt ve haps ve gittiklerinde siz ki vüzera-yı müşartüleyhim ve mir-î miran-ı mûmâileyhim ve sancakları ve voyvoda ve mûmâileyhim ve mütesellimlersiz marifetinizle yine mahbusen götürölmek muktezî olmakla heyni yerinde Musabey oğlu Allahverdi veyahut Ebubekir bey oğlu Veli Binbaşı oğlu ve Bölükbaşı oğlu ve bunların emsali torunlarından 5-6 nefer cemaatinden Deli Ali oğlu Halil Bey ve Kara Mahmûdoğlu Ebubekir ve İnceoğlu ve bıyıklı Boduroğlu ve bunların torunlarından 5-6 nefer ve Perdel Cemaatinden Perdeloğlu Mustafa ve oğlu Hasan rehin alınıp Havran ovasına zaferi tesyir ve her biriniz bâlâda mezkûr olan cemaatlerden ve iskân firarilerinden taht-ı hükümetinizde bulunanların ve gerek ahâr isal ve olunanların tesyir için tarafınızdan iktizası olmalarıyla asker tayin ve tevaîf-i iskânının evvel bahar etrafını muhafaza eyleyerek bir neferinin firar ve gayb eylememeleri hususunda takyîd ve ihtimam ve heyet-i mecmuâları birbirinizin hududuna varınca emin ve salim ve isal ve teslim olunduğuna hüccet-i şeriyye ve kapucubaşı mûmâileyhden temessük alıp bu üslubu mergub üzere bi'l cümle devabb ve mevaşileriyle Şam-ı şerîfe isal ve inşallahuteala Şam'a vardıklarında Şam mütesellimi ve yerlü ve kapu kulu zabıtları ve zûema ve erbâb-ı tımarlarıyla ma'ân yanlarına kifayet miktarı asker tayin ve ihraç ve kezâlik Şamdan gereği gibi muhafaza olunarak Havran ovasına götürölüp rehinleri Şam kalesine vâzı' ve kalebend ve kendileri Havran ovasında hali ve harabe olan karalarda meşrut-ı mezkûre üzere tavattun ettirildikten sonra rehinleri dâhi kaleden ihraç ve götürölüp Havran ovasına

cemaâtleri içüne iskân olunmak üzere Şam mütesellimi ve yerli ve kapıkulu zabıtlarına teslim ve ne miktar kimesne teslim olunduğunu hüccet-i şer'iyeye ettirip defterin der-i devletmedarına irsal ve itmam ve hizmete ihtimam eyleyesiz bu husus istimar-ı belâd ve istirahat-ı ibade bais bir emr-i cevab olmakla her hanginizin ihmal ve tekâsülü zuhur edecek olur ise mesûl ve muvaheze olunacağı mukarrer olduğun yakinen bilip ona göre her biriniz basiret üzere hareket ve mezbûrlardan vahîd firar ve gaybet ve havza-i hükûmetinizde kalmasından mugayir tevki' ve mücanebet eylemeniz babında ferman-ı âlişânım sadır olmuştur buyurdum ki

Fi Evâhir-i Cemaziye'l Evvel 1132/ Mart 1720

Mühimme Defteri 129/s.357/Hüküm No: 1294

Maraş ve Karaman bölgelerindeki Valilere ve Adana Beylerbeyine gönderilen hükümdür.

Karaman bölgesinde bulunan Karabeydik (?) Cemaatlerinde insanların başıboş gezmelerine izin verilmemesi, Halep bölgesinde bulunan arazinin miri olmayıp vakıf arazi olduğunu, Yeniil denilen bir yerin daha önceden alınması, bu şehirde bulunan insanlara zarar verilmemesi için halkın Halep bölgesine gitmeleri hakkındadır.

Maraş Valisine ve Karaman Valilerine ve Adana Beylerbeyine hüküm ki

Türkmen cihetinden Karabeydik(?) cemaâtleri demekle ma'ruf ikiyüzden mütecaviz zehan reayası bazı medaris reayasından olup hâlâ Karaman Eyaletinde serseri gezmeyi mu'tâd etmeleriyle mezbûrlar kaldırılıp ehl üiyalleriyle eyalet-i aliyyede canîb-i beriyyeye nakil ve bazı bir mevzi' iskân ettirilir ise araban taifesi bunların misüllü gibi meks-i küllîye ile kesilip ve bi'l küllîye Halep canibinden ayakları kat' olunmakla Eyalet-i Halep'in

reayası asude hâl lâzım olmaları zâhir olup ve cemaât-i mezbûre reayası mirî olmayıp vakıf reaya olup ancak kendilerinin bir muayyen mahal mahsus yerleri olmakla bir mu'temedün-aleyh maaş tayin vehâlâ bu kaldıkları mahalde ehl ü iyalleriyle bir ferd firar etmeksizin cümlesi kaldırılıp muhafaza ederek nakil olunmak için düstur-ı mükerrer Halep Valisi Vezirim Ahmed Paşa edamallahûteâlaiclahû ârz ve temaîmesi(?) ile î'lâm ve zikrolunan Karabekdik Türkmeni cemaâti reayaları Maraşta vâki' Mektuniye Medresesi evkafı müderrisi ve câmi-i şerîf hademesinin vazifeleri için vakıf tayin ve Defterhane-i Âmirede vakıf merkûm hâsılı kayıt olunmuşken bundan akdem 127 senesinde 5000 kuruş mal ile Yeni-il Voyvodasına ilhak olunup lâkin cemaât-i mezbûre reayaları mal-ı mezbûru edaya bir vechle iktidarları kalmadığından bi'l cümle perakende ve perişan olup bir neferi bulunmadığı ve birkaç mal tahsili imkânı olmadığı tahrir-i cedid hazırasında musarrah ve malı dâhi tahrir dâhil olmamakla mirînin alakası olmayıp vakıf tarafından kadimi üzere zabt eylemeleri için emr-i şerîf verildiği başmuhasebeden ihraç olmakla vech-i meşrûh üzere bir mu'temedün-aleyh mübâşir tayin ve hâlâ bulundukları mahalde cümlesi eh u iyalleri ve devabb ve mevaşileriyle kaldırılıp bir neferi firar eylememek ve mürur iyledikleri mahallerde reaya fukarası ve ahali-i memlekete zülum ve teâddi eylememeleri şartıyla siz ki vüzeran müşarüleyhüma ve mir-î miran-ı mûmâileyhsiz tarafınızdan dâhi yanlarına mûtemed mübaşirleriyle muhafazaları için miktarı kifaye adam tayin ve bir mahalde meks ve tehîr ettirilip cümlesi heyni nakil ve Halep Valisi vezir-i müşarüleyh marifetiyle Eyalet-i Halep cânib-i beriyyede münasip mevzi' iskân ve ziraat ve hareset ettirilip ve şimdiye dek vakıf tarafına verildikten malları her ne ise yine kaydı üzere vakıf tarafına verilip vakfın iradına noksan götürülüp ancak ziraat ve haresetleri hâsıl olan mallarından şimdiye değin vakıf tarafına verilegelen mallarından aldılar hâsıl olan her ne miktar olur ise cânib-i mirî için edâ ve teslim eylemeleri şartıyla şurût-ı merkûma üzere

nakil ve iskânları için Divân-ı Hümâyûnum tarafından emr-i şerîfim tahriri bâbında bi'l fî'l baş defterdarım olan El-Hâc İbrahim dame ulüvvuhu î'lâm etmeğin siz ki veziran müşarüleyhama ve mir-î miran-ı mûmâileyhsiz mûmâileyhin i'lamı mûcibince bu hususa mübâşir tayin olunan marifetiyle cemaât-i mezbureyi hâlâ oldukları mahalden cümlesini ehl ü iyalleri ve devabb ve mevaşileriyle kaldırıp bir neferi firar etmemek ve mürur iyledikleri mahallerde reaya fukarası ve ahali-i memlekete zulüm ve te'âddi eylememeleri şartıyla tarafınızdan dâhi yanlarına mu'temed mübaşirler ile muhafazaları için miktarı kifaye adam tayin ve bir mahalde meks ve tehîr ettirilmeyip cümlesini heyne nakil ve şurûtu merkûm üzere Eyalet-i Halep'te cânib-i beriyyede münasib mevzilerde iskân ettirilmek için Halep Valisi Vezir-i müşarüleyhaya teslim etmeniz bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki

Fî Evâhir-i Zilhicce 1132/ Ekim 1720.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. HÜKÜMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmada Maraş ile ilgili 102 hüküm bulunmaktadır. Bunlar içerisinde en çok 118 numaralı mühimme defterinde (21 tane) Maraş ile ilgili hüküm mevcuttur. Bunun dışında 129 numaralı mühimme defterinde 1718-1720 (Hicri 1131-1133) 18, 120 numaralı mühimme defterinde 1713-1714 (Hicri 1125-1126) 15, 121 numaralı mühimme defterinde 1713-1714 (Hicri 1125-1126) 14, 119 numaralı mühimme defterinde 1711-1713 (Hicri 1123-1125) 11 tane Maraş ile ilgili hüküm bulunmaktadır. 122 numaralı mühimme defterinde 1714 (Hicri 1126) 10, 127 numaralı mühimme defterinde 1717-1718 (Hicri 1130-1131) 6, 126 numaralı mühimme defterinde 1716-1717 (1129-1130) 4, 123 numaralı (Ordu Mühimmesi) 1715 (Hicri 1127) Maraş ile ilgili olarak 3 adet hüküm bulunmaktadır. 124, 125 ve 128 numaralı mühimme defterlerinde ise Maraş ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Çalışmamızda 118 ile 123 numaralı mühimmeler, Ordu mühimmesi diye geçerken geriye kalanlar ise klasik mühimme diye adlandırılmaktadır.

Tablo 1. İncelenen Defterler ve Belirlenen Hüküm Sayıları

Sıra No	Defter adı ve Numarası	Tarih		Belirlenen Hüküm sayısı
		Hicri	Miladi	
1	Ordu mühimmesi. 118	1123-1124/1718-1720		21
2	Mühimme 119	1113-1114/1711-1713		11
3	Mühimme 120	1125-1126/1713-1714		15

4	Mühimme 121	1125-1126 /1713-1714	14
5	Mühimme 122	1126/1714	10
6	Ordu mühimmesi 123	1127/1715	3
7	Mühimme 124	1128-1130/1715-1717	0
8	Mühimme 125	1128-1129/1715-1719	0
9	Mühimme 126	1129-1130/1716-1717	4
10	Mühimme 127	1130-1731/1717-1718	6
11	Mühimme 128	1130/1717-1718	0
12	Mühimme 129	1131-1133/1718-1720	18

İncelenen hükümlerde divanî yazı türü kullanılmaktadır. Bu yazı devletin en yüksek organı olan Divân-ı Hümâyûn'da kullanılan bir yazı stili olarak bilinmektedir. Divanî yazı şekil olarak süslü, gösterişli ve resimli bir yazıdır²³². Divanî yazı şeklinin 1453 yılında İstanbul'un fethinden sonra kullanılmaya başlanıldığı söylenilmektedir²³³. Bu yazı, Osmanlı Devleti'nde farklı ve ayrı bir özellik kazanmış olmakla birlikte Divan-ı Hümâyûn'da alınan kararların kayıt altına alındığı mühimmedeferleri'nde kullanılan bir yazı şeklidir. Divanî yazısı Babıâli'de yalnızca mühimme defterlerinde değil beratlarda, ahidnamelerde, namelerde, şikâyet ve ahkâm defterlerinde debu yazının kullanıldığı görülmektedir²³⁴.

²³² M.Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmî*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992, s.44.

²³³ Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul 1994, s.61.

²³⁴ Yağlı, s.156.

3.1. Hükümlerin Teknik ve Diplomatik Özellikleri

Belgelerdeki mühimmelerin biçimsel açıdan içerik özelliklerine bakıldığında bu hükümlerin kime yazıldığı önemli bir konu olarak görülmektedir. Örneğin Maraş Sancağı Maraş Beylerbeyi Ali dame ikbalehuya hüküm ki²³⁵, Maraş Beylerbeyisi Ali Paşa'ya hüküm ki²³⁶, Maraş Beylerbeyi Hacı Mehmed Paşa'ya²³⁷, Maraş Beylerbeyi Bekir Paşa'ya hüküm ki²³⁸ olan ifadelerde görüldüğü gibi başlangıçta hükmü yazılacak olan kişinin görev yerinin neresi olduğu, ardından mevkisi ve en sonunda da kişinin adına yer verildiği görülmektedir. Belgelerdeki hükümlerde bir diğer önemli noktada yalnızca bir kişiye değilde birden fazla kişiye de yazıldığı tespit edilmektedir. Örneğin; Maraş Valisine ve Karaman Valilerine ve Adana Beylerbeyine hüküm ki²³⁹, Karaman ve Maraş eyaletlerine mutasarrıf olan Vezir Ahmet Paşa'ya hüküm ki²⁴⁰, Karaman ve Maraş eyaletlerine mutasarrıf olan Vezir Ahmed Paşa'ya hüküm ki²⁴¹, Karaman ve Maraş eyaletlerine mutasarrıf olan Vezir Ahmed Paşa'ya ve Lefkoşa monlasına ve Konya Naibine hüküm ki²⁴², Karaman ve Maraş eyaletlerine mutasarrıf olan Vezir Ahmed Paşa'ya hüküm ki²⁴³, Maraş Beylerbeyi Mehmed dâme ikbâlühûya ve Kayseriye Monlasına ve Hamaneyni Kadısına ve Kayseriye Kalesi Dizdarına hüküm ki²⁴⁴ vb. hükümleri bunlara örnek olarak verebiliriz. Bazen hükümler de kişi adı verilmeyerek makama ya da hükmün gideceği yere değinildiği görülmektedir. Maraş Beylerbeyine ve kadısına hüküm ki²⁴⁵, Maraş

²³⁵BOA, MD, nr.119, s.19, hk.190.

²³⁶BOA, MD, nr.119, s.42, hk.264.

²³⁷BOA, MD, nr.119, s.67, hk.360.

²³⁸BOA, MD, nr.120, s.92, hk. 393.

²³⁹BOA, MD, nr.129, s.357, hk.1294.

²⁴⁰BOA, MD, nr.129, s.315, hk.1156.

²⁴¹BOA, MD, nr.129, s.308, hk.1136.

²⁴²BOA, MD, nr.129, s.300, hk.1106.

²⁴³BOA, MD, nr.129, s.296, hk.1086.

²⁴⁴BOA, MD, nr.121, s.34, hk.135.

²⁴⁵BOA, MD, nr.118, s.13, hk.53.

Beylerbeyine ve Maraş Kadısına hüküm ki²⁴⁶, Maraş Beylerbeyine ve Maraş Naibine hüküm ki²⁴⁷, Diyarbekir ve Rakka ve Erzurum Vâlilerine ve Maraş Beylerbeyliğine ve Malatya Valisine hüküm ki²⁴⁸, Maraş Beylerbeyine ve Ayıntab Naibine hüküm ki²⁴⁹, Maraş mütesellimi zîde mecdühûya hüküm ki²⁵⁰, Trablus- Şam ve Karaman Valilerine ve Maraş Beylerbeyine ve Kayseriye Paşasına ve Kırşehir Paşasına hüküm ki²⁵¹, Maraş Beylerbeyine ve Kayseriye Monlasına ve Zamantı Kadısına ve Kayseriye sancağı Mütesellimine hüküm ki²⁵², Maraş Valisine ve Arapgir Sancağı hasları ve mâlikânesi mutasarrıfına ve kethüdayerleri ve yeniçeri serdarlarına hüküm ki²⁵³, Kars-ı Maraş ve kadılarına ber vech-i malikâne Kars-ı Maraş sancağı Mutasarrıfına hüküm ki²⁵⁴, Adana ve Maraş ve Halep ve Karaman eyaletlerinde Vaki' Elviye-i Alaybeyilerine hüküm ki²⁵⁵, Maraş Mollasına hüküm ki ve Maraş Eyaletinde vaki' Kadılar ve Ayan-ı Vilayete hüküm ki²⁵⁶, Adana ve Karaman eyaletlerine mutasarrıf Vezir Osman Paşa'ya ve Seyes(?) sancağı beyine ve İçil Sancağında Maraş Eyaletine varınca Adana ve Seyes ve Tarsus sancaklarında vâki' dağlarda sâkin Kozanoğlu Cemaatinin iskân ve tahrirlerine mübâşir tayin olunan zîde mecdühüye ve Kars ve Tarsus sancakları Voyvodalarına hüküm ki²⁵⁷, Maraş Valisine ve Karaman Valilerine ve Adana Beylerbeyine hüküm ki²⁵⁸ gibi hükümleri bunlara örnek olarak verebiliriz.

²⁴⁶BOA, MD, nr.118, s.78, hk. 352.

²⁴⁷BOA, MD, nr.118, s.78, hk. 354.

²⁴⁸BOA, MD, nr.118, s.78, hk. 358.

²⁴⁹BOA, MD, nr.118, s.120, hk. 532.

²⁵⁰BOA, MD, nr.119, s.19, hk. 191.

²⁵¹BOA, MD, nr.119, s.177, hk.789.

²⁵²BOA, MD, nr.120, s.112, hk.440.

²⁵³BOA, MD, nr.120, s.274, hk.999.

²⁵⁴BOA, MD, nr.121, s.101, hk.396.

²⁵⁵BOA, MD, nr.121, s.231, hk.982.

²⁵⁶BOA, MD, nr.129, s.91, hk.340.

²⁵⁷BOA, MD, nr.129, s.128, hk.463.

²⁵⁸BOA, MD, nr.129, s.357, hk.1244.

Mühimme defterlerinde var olan hükümlerde “hüküm ki” ifadesinden sonra hükmün ne için yazıldığı bölüm gelmektedir. Bu bölümde kişilerarası sorunlar²⁵⁹, padişah beratı tarafından kişilere tımar arazilerinin verilmesi²⁶⁰, eşkıyalıkla ilgili²⁶¹, Rusya ile yapılan harb²⁶², iskân-göç²⁶³ vb. konular yer almaktadır.

Belgelerdeki hükümlerin en son bölümünde verilen emirlerin yapıma özelliklerini ve bu emirlerin zorunlulukları belirtilmektedir. Bu ifadeler, karşı tarafa sunulan kişinin uslubuna göre de değişebilmektedir. Bu ifadelere bakıldığında “.....Divân-ı Hümâyûnum tarafından emr-i şerîfim tahriri bâbında bi'l fi'il baş defterdarım olan el-hâc İbrahim dame ulüvvuhu î'lâm etmeğin siz ki veziran müşarun ileyhama ve mir-î miran-ı mûmâ-ileyhsiz mûmâ-ileyhin î'lamı mûcibince bu hususa mübâşir tayin olunan marifetiyle cemaât-i mezbureyi hâlâ oldukları mahalden cümlesini ehil ve ayalleri ve devabb ve mevaşileriyle kaldırıp bir neferi firar etmemek ve mürur iyledikleri mahallerde reaya fukarası ve ahali-i memlekete zülum ve teâddi eylememeleri şartıyla tarafınızdan dâhi yanlarına mu'temed mübaşirler ile muhafazaları için miktarı kifaye adam tayin ve bir mahalde meks ve tehîr ettirilmeyip cümlesini heyni nakil ve şurûtu merkûm üzere eyaleti Halepte cânib-i beriyyede münasib mevzilerde iskân ettirilmek için Halep Valisi Vezir müşarun ileyhaya

²⁵⁹“.....İstanbul gömleği ve kaftan ve üç küp kumaş ve dahi bazı eşyaların nâm kimesne emanet vaz'ı etmekle aharın alakası yoğiken haliyen Kars-ı Zülkadriye sakinlerinden Akçalı oğlu Hacı İsmail ve Hacı Abdulgani nâm kimesneler zikrolunan eşyaları bin yüz yirmi beş senesinde emanet vazı' eylediği kimesneden olup

evlerine gönderip bu dahi mezbûrlarından talep eyledikte talep ve bahane ile edildi deyu gadr eylediklerin bildirip şer'le görülmek için yazıldı” BOA, MD, nr.121, s.86, hk.540.

²⁶⁰“Erbab-ı tımardan İbrahim veled-i Ali nâm sipâhi gelip Ayıntab sancağında ve nahiyesinde Tirhamas nam karye ve gayriden on bin beş yüz akçe tımâra berat-ı şerifimle mutasarrıf olup yine livâ-i mezbûrda Nehrû-l cevz nahiyesinde Battaloyuğu nam karyenin” BOA, MD, nr.118, s.120, hk.531.

²⁶¹“Konar-göçer Avşar Türkmeninden Karaca Emir ve Deli Osman ve Gök Veli nam kimesneler bin yüz yirmi üç senesinde hevalarına tâbi 150 nefer eşkıya ile karyelerini basıp emval ve erzakları nehb ü garet eylediklerinden”, BOA, MD, nr. 118, s.202, hk.862.

²⁶²“Tahrîr olunduğu Devlet-i Âliyye-i ebedd peyvend Moskov çârîbeyninde 1112 senesinde müsâlaha ve müselemevuku'unda iken 1121 senesinde dâhi tecdid-i sulh olunmuşken” BOA, MD, nr.119, s.67-68, hk.360.

²⁶³“Elvehan Ali dimekle maruf reâyâdan bazıları kadimi cemaâtlerinden ayrılıp varıp Trablus-Şam ve Maraş ve Karaman eyâletlerinde ve Kayseriye ve Kırşehir sancaklarından Kalecik ve sair kazalarda tavattun eylediklerinde” BOA, MD, nr.119, s.117, hk.789.

teslim etmeniz bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki” gibi hükmü örnek olarak verebiliriz²⁶⁴.

Hükümlerde yer alan bir diğer özellikte tarihlerin yazılmasıyla alakalıdır. Yazılmış olan bu tarihlere bakıldığında ayın başı evâil, ortası evâsıt, ayın en sonu ise evâhir olarak geçmektedir. Bundan dolayı da hükümlerin hangi döneminde yazıldığı hakkında tam ve kesin bir bilgiye ulaşılamaz. Tarih kısımları yazılırken de baş tarafına “fî” sözcüğü getirilerek bu işlem gerçekleştirildi.

Aylar genellikle kısaltma yoluna gidilerek “ S (Safer), B (Ramazan), Z (Zilhicce)” şeklinde sebollerin kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında bazen ayların isimlerinin tam olarak yazıldığı durumlarda görülmektedir²⁶⁵. Bu defterlerde herhangi bir kronolojik sıranın takip edilmediği de görülmektedir. Bu durumun nedeni ise; yapılan ciltlenme işlemleri sırasında kâğıtların karışmasından kaynaklanmaktadır.

İncelediğimiz hükümlerin aylara göre dağılımına bakıldığı zamanda çoğunluğun Safer, Cemaziye'l-evvel, Receb aylarında toplandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra diğer aylara ait de hükümlerin bulunduğu görülmektedir.

Defterlerin transkripsiyonu yapılırken okunamayan ya da silik bir durumda olan hükümler olduğu gibi yapıştirilmektedir. Doğruluğu konusunda şüphe duyulan yerlerin sonlarında (?) konulmaktadır. Bunların dışından hemze (') apostrof, ayın harfi ise (') ters apostrof ile gösterilmektedir.

²⁶⁴BOA, MD, nr.129, s.357. hk. 1294.

²⁶⁵BOA, MD, nr.118, s.352, hk.1452.

Mühimme defterindeki bazı hükümlerin alt kısımlarda herhangi bir tarih bulunmadığı için bunların ne zaman yazıldığıyla alakalı olarak sağlıklı bilgilere ulaşamamaktadır²⁶⁶.

3.2.Hükümlerin İçerik Özellikleri

Yaptığımız bu çalışmada hükümlerin içerik özelliklerini konulara göre dağılımını yaparsak; eşkıyalık, tımar ve vergi ile ilgili, ordu, kişiler arası sorunlar, iskân-göç hadisesi ve diğer konular olarak altı ana başlık altında toplamak mümkün olur.

Tablo 2. Mühimme Defterlerinde Maraş’a Ait Konuların Sınıflandırılması

Konular	Hüküm Sayısı	Yüzdesi
Eşkıyalık	39	40%
Tımar- Vergi	18	20%
Savaş ve Ordu	13	10%
Kişiler Arası Anlaşmazlıklar	4	5%
Göç-İskân	14	15%
Diğer Konular	13	10%
Toplam	101	

3.2.1. Eşkıyalık ile İlgili Hükümler

Eşkıya kelimesi sözlükte “talihsiz, bedbaht, günahkâr, haydut, yol kesen vb” gibi anlamlara gelen “şaki” sözcüğünün çoğuludur. İslam hukuku’nda “yolkesen” anlamında “hırabe, kıttaü’t-tarik” ifadeleri de kullanılmaktadır. OsmanlıDevleti’ndeki kaynaklarda ise

²⁶⁶Bir sureti Maraş Eyaletine Vaki’i ve Özi Beylerine, BOA, MD, nr. 120, s.68, hk. 252; Bir sureti Maraş beylerbeyi beyler paşaya, BOA, MD, nr.120, s.132, hk.509;-----feteva-yı şerifesi mucibince hisselerin almak istemediklerinden evladı zekur, BOA, MD, nr.118, s.514, hk.2079: -----El Hac Mustafa dame ulüvvuhu i’lam etmeğin mumailayhin i’lamı mucibince âmel olunmak bâbında fermân-ı âlişanım sadır olmuştur buyurdum ki, BOA, MD, nr.127, s.1579; -----vezir-i müşarüleyh tarafına eda ve teslim olunmak bâbında ferman-ı âlişanım sadır olmuştur, BOA, MD, nr.129, s.317, hk.1161.

“kıttaü’t-tarik” tabiri kullanılmakla birlikte genelde “eşkîya” sözcüğüne verilmektedir²⁶⁷.

Yaptığımız bu çalışmada Maraş ile ilgili olarak en fazla hüküm eşkıyalıkla ilgilidir. Bölge coğrafyasında eşkıyalık olaylarının bu kadar fazla olmasının ana nedenleri; Osmanlı Devleti’nin içinde bulunduğu siyasi durum ve bu siyasi durum nedeniyle bölgeye gereken önem verilmemesidir. Merkezden Maraş’a gönderilen yöneticiler de ya burada var olan eşkıya grupları tarafından öldürülecek ya da bölgeyi yeterince tanımamasından dolayı çok fazla etkili olamayacaktır.

Şakiler bölgede çok farklı stratejiler uygulayarak etki alanlarını genişlettiler. Bu haydutlar yeri geldiği zaman bölgedeki çeşitli Türkmen cemaat gruplarıyla işbirliği yapıp bölge coğrafyasında etkili olmak isteyeceklerdir. Türkmen cemaat kesimleriyle araları açılınca da Osmanlı Devleti’ne sığınıp yardım istediler. Eşkîyalar yeri geldiği zaman da Babîâlî’nin gönderdiği idarecileri öldürme girişiminde de bulunacaklar ve yaşanan bu durum üzerine devlet bunların bölgede varlığına son vermek için gerekli önlemleri alacaktır. Osmanlı Devleti yöneticileri de bu şakileri Kıbrıs Adası, Rakka ve Şam bölgelerine sürgün olarak gönderecek.

Maraş ve çevresindeki eşkıyalık olaylarının bir başka şekli de bölgede yaşayan halkın tarım arazilerine bu şakilerin zorla el koyması şeklinde gerçekleşti. Örneğin; Kapu Kethüdası Hasan Ağa’nın tarım arazilerinin eşkıyalar tarafından alınması ve yaşanan bu hadiseyi dönemin şeyhülislamına bildirip yardım talep istemesi şeklinde olduğuyla ilgili hüküm bulunmaktadır²⁶⁸. Eşkîyaların bölgede yaşayan reayaya verdikleri zararlardan halkın bu şakileri devlete şikâyet ettikleri görülmektedir. Nitekim Akdağ Kazası ahalisi bu

²⁶⁷ Esra Yakut, “Osmanlı Hukukunda Bir Suç Olarak Eşkîyalık ve Cezalandırılması”, *Kebikeç Dergisi*, S.33, Ankara 2012, s.21.

²⁶⁸ BOA, MD, nr.118, s.13, hk.53.

şakilerin baskıları nedeniyle durumu Babiâli'ye şikâyet etti²⁶⁹. Eşkîyalık ile ilgili bir diğer hükümde ise Elbistan'dan İstanbul'a gelen Hacı Ahmed adından birisinin yol üzerinde bu şakilerin saldırısına uğraması ve eşyalarının alınması ile ilgili bireysel şikâyeti dikkat çekmektedir²⁷⁰.

Eşkîyalık olayları ile ilgili bir başka durum da daha önceden Rakka, Hama ve Hamas bölgelerine iskânları ferman olunan fakat buralara gitmeyen Türkmen cemaat gruplarının İfraz-ı Zülkadriye eşkıyaları ile birleşerek yağma girişimlerinde bulunmaları nedeniyle devletin bu tür olayları önlemek istemesiyle ilgilidir²⁷¹. Türkmen cemaat kesiminin eşkıyalarla yapılan işbirliğine diğer bir örnek Maraş'ta bu kesimin eşkıyalarla işbirliğine girerek bölgeye vermiş oldukları zararlar nedeniyle reayanın devletten yardım istemesi sonucu bunlarla mücadele edilmesi ve kontrol altına alınması ile ilgilidir²⁷². Bir başka hükümde Türkmen cemaat taifelerinin eşkıyalarla işbirliği yapmaları ve reayaya zarar verdikleri yönünde şikâyetler yer almaktadır²⁷³. Türkmen cemaat kesiminin eşkıyalarla ilişkisine dair başka bir hüküm de Kılıçlı ekradının Türkmen eşkıyalarla şekâvet faaliyetlerinde bulunması nedeniyle Babiâli'nin müdahalesi vardır²⁷⁴. Eşkîyaların bölgede etkinliğini azaltmak için Kılıçlı ekradı eşkıyasının bölgede yapmış olduğu zararlardan dolayı reaya devletten yardım istedi. Babiâli'de bunlarla ilgili gerekli önlemi alıp bu haydutların etki alanlarına son verdi²⁷⁵. Türkmen cemaat kesiminin eşkıyalarla arasının açılması ve bazı eşkıyaları öldürmesi üzerine bu defa da eşkıyalar Babiâli'den yardım istedi²⁷⁶. Bazı durumlarda da Türkmen cemaat grupların kendi aralarındaki sorunlar nedeniyle Osmanlı Devleti'nden yardım istedikleri görülmektedir. Türkmen taifelerin

²⁶⁹BOA, MD, nr.118, s.202, hk.862.

²⁷⁰BOA, MD, nr.118, s.323, hk.1337.

²⁷¹BOA, MD, nr.118, s.89, hk.446.

²⁷²BOA, MD, nr.121, s.81, hk.245.

²⁷³BOA, MD, nr.129, s.128, hk.463.

²⁷⁴BOA, MD, nr.122, s.158, hk.470; BOA, MD, nr.129, s.296, hk.1086.

²⁷⁵BOA, MD, nr.126, s.77, hk.286.

²⁷⁶BOA, MD, nr.122, s.146, hk.426.

kendi aralarındaki sorunları bitince eskiden olduğu gibi yine eşkıyalarla işbirliklerini sürdürüp devlete zarar vermeye devam ettiler. Yaşanan bu durum üzerine Babiâli'de bunlarla mücadele safhasına bir kez daha girişecektir²⁷⁷. Osmanlı Devleti'ne zorluklar çıkaran bu şakilere yeri geldiği zaman da büyük kayıplar verildiği de görülmektedir. Ali Bey adında idarecinin 150 kadar haydutu bozguna uğratıp zarara uğrattığını buna örnek verebiliriz²⁷⁸. Eşkıyaların devlete verdiği zararlardan dolayı bunlarla ilgili sürgün edilmelerine dair hükümler bulunmaktadır. Cerid ve Tacirlü eşkıyasının isyan etmesi sonucu bu kesimin Rakka Bölgesi'ne iskân ettirildiği görülmektedir²⁷⁹. Bazı durumlarda ise Eşkıyaların iskân etmesi gerekirken göç etmediklerine dair hükümlerde bulunmaktadır. Bu hükümlerde sürgün yerleri olan Rakka bölgesine gitmeleri gereken şakilerin buraya gitmeyip Maraş bölgesinde kalmaları ve burada bulunan reayaya çeşitli zararlar vermeleri, bölgedeki yerel yöneticilerin de bunlarla işbirliği içerisine girmesi üzerine Babiâli'nin bunlar üzerine saldırıya geçerek bir kez daha bölgedeki etkinliklerine son verdi²⁸⁰. Bir başka hükümde Payas'tan Adana bölgesine eşkıyaların gelmesi, burada bulunan reayaya zarar vermesi ve devletin bu kesimlerle mücadelesine değinilmektedir²⁸¹. Bir diğerinde Hasan Çelebi adından birisinin Bağdad Bölgesi'nden gelirken yol üzerinde eşkıyaların saldırılarına uğraması, bu kişinin eşyalarının alınması üzerine yaşanan bu durumu Kayseri Kadısına bildirip yardım istemesiyle alakalı hüküm bulunmaktadır²⁸². Bir başka hüküm de Diyarbakır Valisi Vezir Osman Paşa'yı ziyaretten gelirken Malatya bölgesinde eşkıyaların saldırılarına uğrayan reayanın eşyalarının alınması üzerine durumu Babiâli'ye bildirip

²⁷⁷BOA, MD, nr.120, s.224, hk.853.

²⁷⁸BOA, MD, nr.120, s.233, hk.880.

²⁷⁹BOA, MD, nr.119, s.190, hk.830.

²⁸⁰BOA, MD, nr.121, s.44, hk.179.

²⁸¹BOA, MD, nr.119, s.186-187, hk.810.

²⁸²BOA, MD, nr.119, s.112, hk.440.

yardım istemeleri hakkında hüküm bulunmaktadır²⁸³. Bir diğerinde Anadolu'nun farklı coğrafyalarında bu eşkıyaların halka yaptığı baskılar sonucunda reayanın bunlarla işbirliği içerisine girmesi ve Babıâli'nin bunları itaat altına alınmasıyla ilgili hüküm bulunmaktadır²⁸⁴. Başka bir hükümde Bozok Sancağına ulaşmadan eşkıyaların etki alanlarının azaltılıp zarar verildiğine dair bilgiler yer almaktadır²⁸⁵. Eşkıyalarla ilgili bir başka olay Koyunoğulları eşkıyalarından Heyni adında birisinin firar ederek Arapgir denilen yerden yakalanıp Rakka'ya gönderilmesi hakkındadır²⁸⁶. Yine Yeniil denilen yerden Darü's-saade Ağası'nın mektubu üzerine Yılanlı bölgesindeki Türkmen cemaati reayasının eşkıyalar tarafından gasp edilmesi üzerine bu haydutlarla yapılan mücadelede başarı elde edilecek ve bölgedeki varlıklarına son verilecektir²⁸⁷. Bir diğer hüküm de Haraneyni denilen yerde eşkıyaların saldırıları yüzünden insanlar birtakım zararlara uğrayacak ve bu kişiler devletten yardım istemesi üzerine Babıâli'nin bunlarla ilgilenmesi istenecektir²⁸⁸. Şakilerin insanlara verdiği zararlarla ilgili Diyarbakır Valisi Hacı Abdullah Paşa'dan Niğbolu ve çevresinde eşkıyaların reaya ve çevreye verdiği zararlarla ilgili hüküm bulunmaktadır²⁸⁹. Bir diğer hükümde Malatya bölgesinde bulunan şakilerin benzer şekilde bölgeye ve halka vermiş oldukları zararlar üzerine bölge halkının devletten yardım istemeleri hakkında bir başka hüküm bulunmaktadır²⁹⁰. Eşkıyaların bazen pazar yerlerindeki halka zarar verdikleri de görülmektedir. Karaman'ın Doğanhisarı denilen yerde şakilerin pazar yerlerindeki halka zarar vermeleri nedeniyle burada bulunan reaya devletten yardım istemesiyle alakalı hüküm bulunmaktadır²⁹¹.

²⁸³BOA, MD, nr.129, s.315, hk.1156.

²⁸⁴BOA, MD, nr.120, s.216, hk.836.

²⁸⁵BOA, MD, nr.129, s.303, hk.1113.

²⁸⁶BOA, MD, nr.120, s.274, hk.999.

²⁸⁷BOA, MD, nr.121, s.14, hk.54.

²⁸⁸BOA, MD, nr.121, s.34, hk.135.

²⁸⁹BOA, MD, nr.127, s.231, hk.982.

²⁹⁰BOA, MD, nr.127, s.355, hk.1579.

²⁹¹BOA, MD, nr.129, s.306, hk.1120.

Bu hükümlerde de görüldüğü gibi eşkıyalık olayları bölge coğrafyasında farklı şekillerde görülmektedir. Babiâli bu şakilerle mücadele için buraya çeşitli devlet görevlileri göndermiş ise de bunlar bölgede sadece geçici çözümlerle sorunları çözmeye çalışacaklardı. Osmanlı Devleti, bölgede huzur ve asayiş sağladığı zaman da tekrardan bu haydutların bölgede etkinliğini arttırmak için farklı yollar deneyecektir.

Aslında Maraş'ta yaşana bu gelişmeler 18. Yüzyılın başlarında ülke genelinde yaşanan iç ve dış sorunların genel bir yansıması olarakta görülmektedir. Nitekim 1699 Karlofça ve 1700 İstanbul Andlaşması sonrası yaşanan toprak kayıplarının ülkede oluşturduğu sosyal ve ekonomik problemler pekçok bölgede benzer nitelikte isyanların çıkmasına neden olmuştur.

3.2.2. Tımar ve Vergi ile İlgili Hükümler

İncelediğimiz mühimme defterlerinde Maraş ile ilgili karşımıza çıkan hükümlerin bir kısmı da tımar ve vergilerle ilgilidir. Yine bu durumda 18. Yüzyıldan itibaren ülkede yaşanan sosyo-ekonomik bozulmalar ile ilgilidir. Buna göre bölgedesıkça yaşanan tarım arazileri problemleri pek çok hükümde çekmektedir. Bunlardan birisi Elbistan bölgesinde yaşayan Ömer ve Hasan adlı kişilerin kendilerine ait topraklarının olmamasına rağmen, bölgede bulunanların bu kişilerden haksız bir şekilde vergi istemeleri sonucunda yaşanan mağduriyetle ilgilidir²⁹². Tımar ile ilgili bir başka durum İbrahim Veledi Ali'nin tımar ile uğraşması ve elde ettiği gelirlere göre devlete vergilerini ödemesi ile ilgilidir²⁹³. Bir başka hükümde iseİbrahim adından birisinin Maraş ve çevresinde tımarla uğraşması ve devletin Rusya ile savaş halinde iken bu kişinin görevden alınıp miri arazisine el konulması üzerine yaşadığı mağduriyetin şikâyeti hakkındadır²⁹⁴.Halep ve Maraş bölgelerine gönderilen

²⁹²BOA, MD, nr.118, s.78, hk.352.

²⁹³BOA, MD, nr.118, s.120, hk.532.

²⁹⁴BOA, MD, nr.118, s.295, hk.1231.

Mehmed Çavuş adında birisinin reayanın borç durumlarına göre ürünlerden vergiler aldığına dair halkın şikâyeti ise başka bir hükmün konusunu oluşturmaktadır²⁹⁵. Tımar arazileriyle alakalı bazen de kişilerin ölümü üzerine yaşanan durumla ilgili bilgi verilmektedir. Örneğin Maraş'ta Mehmed adında birisinin kardeşinin ölümü üzerine boşa çıkan tımar arazisinin kendisine verilmesi ile ilgili talebi bulunmaktadır²⁹⁶. Bunun yanısıra ilgili kayıtlarda kendisine verilmesi gereken tımarın haksız yere başkalarına verildiğinden bahisle şikâyetle bulunanlarda bulunmaktadır. Örneğin bunlardan biri olan Receb kendisine ait tımarın Ali adında bir başkasına verildiğini, aynı sürecin daha öncede yaşandığını belirtmek suretiyle yaşadığı haksızlıktan dolayı şikâyetle bulunmaktadır²⁹⁷. Bir diğer hükümde Maraş Valisine gönderilen bir mektubta Konik Bölgesi'ndeki nahiyenin tarım arazilerinin Hacı Mustafa adında birisine verildiğini, ancak bu kişinin Rusya ile yapılan harbe katılmaması üzerine arazinin elinden alınmasından dolayı şikâyeti yer almaktadır²⁹⁸. Tarım arazileriyle ilgilibaşka bir kayıtta ise Kilis bölgesi reayasına birkaç kez emir gönderilmiş olmasına rağmen bunlara uyulmaması ve bundan dolayı da mukataa gelirlerinde yaşanan sorunlardan bahsedilmektedir²⁹⁹. Görüldüğü üzere ilgili hükümlerde devlet kişilerin mağduriyetini engellemeyi amaçladığı gibi, devletin yaşadığı ekonomik zararların da önlenmesi amaçlanmaktadır.

Vergi ile ilgili hükümlerde haksız bir şekilde ücret talep edildiği durumlarda görülmektedir. Yaşanan bu durumlar 18. Yüzyıldan itibaren devletin merkezi gücünü kaybetmesi ve buna bağlı olarak asayiş ve güven ortamının bozulmasıyla ilgilidir. Antep bölgesinde Veli Şeyhoğlu Ebubekir'ın halka türlü vaadler öne sürerek vergi istemesi bu

²⁹⁵BOA, MD, nr.118, s.463, hk.1890.

²⁹⁶BOA, MD, nr.121, s.86, hk.630; BOA, MD, nr.121, s.157, hk.852.

²⁹⁷BOA, MD, nr.122, s.59, hk.186.

²⁹⁸BOA, MD, nr.122, s.111, hk.319.

²⁹⁹BOA, MD, nr.129, s.24, hk.102.

duruma örnek gösterebilir³⁰⁰. Fazla vergi alındığına dair diğer bir hüküm de ise Kaniyen Türkmen cemaatinden bazılarının kendilerinden fazla vergi talep edilmesi üzerine yaşanan bu durumu devlete bildirip yardım istediler³⁰¹. Bir başka örnekte ise Antep bölgesinde Es-Seyyîd İbil'in zımmilerden benzer şekilde istekler öne sürüp vergi talebinde bulunması üzerine bu durum devlete bildirdi³⁰². Diğer bir hükümde Anteb'de Arpacıoğlu Hacı Mehmed ve Hüseyin adındaki kişilerin halktan fazla vergi istemesi üzerine benzer şekilde reayanın bu durumu devlete bildirip şikâyet etmeleriyle ilgilidir³⁰³. Bir diğer hükümde Şeyh Hamid adında birisinin kendisine ait bir yerin olmamasına rağmen; Antep mutasarrıfı tarafından kendisinden vergi talep etmesi üzerine bu durumu devlete bildirip şikâyet etti³⁰⁴. Yine Keremiş köyüne yönetici olarak gelen Hasan adında birisinin reayadan aldığı verginin fazla olduğu yönünde halktan gelen şikâyetler dikkat çekmektedir³⁰⁵. Vergilerle ilgili kayıtlarda karşımıza çıkan konulardan birisi de bazı reayaların ödemesi gereken vergilerini ödememesi ile ilgilidir. Örneğin bunlardan birinde Kilis ekraadının ödemesi gereken vergileri vermediğinden dolayı bölge yöneticisine gönderilen bir hüküm bulunmaktadır³⁰⁶.

Tüm bu örnekler 18. Yüzyılın başlarında ülke genelinde tımar sistemi ve vergilerle ilgili yaşanan problemlerin Maraş Eyaletinde de görüldüğünü göstermektedir.

3.2.3. Seferler ve Ordu ile İlgili Hükümler

Çalışmada ele aldığımız tarihler (1710-1720) Osmanlı Devleti'nin Batı'da Rusya (1710-1711), Avusturya ve Venedik (1716-1718) ile Doğu'da ise İran ile savaşların yaşandığı yıllardır. Bu durum Anadolu'nun birçok bölgesinden sefer için asker tedariki ile

³⁰⁰BOA, MD, nr.118, s.352, hk.1452.

³⁰¹BOA, MD, nr.121, s.101, hk.396.

³⁰²BOA, MD, nr.118, s.367, hk.1510.

³⁰³BOA, MD, nr.118, s.414, hk.1692.

³⁰⁴BOA, MD, nr.122, s.121, hk.905; BOA, MD, nr.122, s.133, hk.384.

³⁰⁵BOA, MD, nr.121, s.268, hk.1274; BOA, MD, nr.121, s.307, hk.1207.

³⁰⁶BOA, MD, nr.129, s.142, hk.527.

mühimmat ve iaşe ihtiyaçlarının karşılanması için taleplerde bulunulmasına neden olmuştur. Bu çerçevede incelediğimiz mühimme defterlerinde de Maraş ile hükümlerde sefer ve ordu ile ilgili birçok hüküm dikkat çekmektedir.

İlgili hükümlerin birinde Osmanlı Devleti ile Rusya arasında H. 1112 M.1700 İstanbul Antlaşması'nda Rusların teslim etmesi gereken Azak Kalesi'ni Osmanlı Devleti'ne vermemesi nedeniyle Rusya üzerine yeni bir sefere çıkılacağı belirtilmektedir. Hükümün devamında bu sefer için de Maraş bölgesinden 500 kadar asker istenmesi ile ilgili talep bulunmaktadır³⁰⁷. Bir başka hükümde Ruslarla yapılan savaşta görevlendirilen Tırhala ile Çorum Sancağı mutasarrıflarına yardım edilmesi istenmektedir³⁰⁸. Asker tedarikiyle ilgili diğer bir hükümde Maraş Beylerbeyine gönderilen bir emirde ordunun Avusturya-Venedik ile yapılan savaşta (1718 Pasarofça)'da sefer için Maraş'tan 240 kadar neferin orduya katılması yönünde hüküm bulunmaktadır³⁰⁹. Başka bir hükümde ise Maraş Alaybeyi Timur Halil'e gönderilen emirde Edirne tarafında bulunan orduya Maraş'tan asker yardımı yapılması istenmektedir³¹⁰. Orduya intikal yapılmasıyla alakalı bir başka hükümde daha önceden Adana bölgesine intikal edilen Maraş sancağından zûema ve tımar erbabının bölgeye gitmemesi üzerine gönderilen yeni bir emirde Sofya'da bulunan orduya Maraş'tan asker takviyesinin yapılması istendi³¹¹. Benzer bir emir ise Maraş'tan 242 neferin orduya dâhil olması hakkındadır³¹².

Ordu ve sefer ile ilgili başka bir hükümde Vidin'den Niş taraflarına top ihtiyacının sağlanabilmesi için Maraş bölgesi idarecilerinden yardım istenmektedir³¹³.Yine başka bir

³⁰⁷BOA, MD, nr.119, s.67-68, hk. 360.

³⁰⁸BOA, MD, nr.119, s.11-12, hk.164

³⁰⁹BOA, MD, nr.123, s.10, hk.62.

³¹⁰BOA, MD, nr.123, s.10, hk.63.

³¹¹BOA, MD, nr.126, s.89, hk.341.

³¹²BOA, MD, nr.127, s.13, hk.49; BOA, MD, nr.127, s.13, hk.50; BOA, MD, nr.127, s.67, hk.283.

³¹³BOA, MD, nr.126, s.85, hk.321.

hükümde ise ordunun seferde olmadığı zamanlarda halktan imdad-ı hazariyenin alınmaması istenmektedir³¹⁴.

Görüldüğü üzere 1710-1720 yılları arasında doğuda ve batıda savaş halinde olan Osmanlı Devleti Anadolu ve Rumeli'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi Maraş'tan da asker ve mühimmat tedariki için taleplerde bulunmuştur. Osmanlı ordusu için bölgeden talep edilen asker ve mühimmat ihtiyacı bölgenin yerel yöneticilerine gönderilen emirler aracılığıyla iletilirdi. Bu durum Osmanlı merkezi kuvvetlerinin bağlı eyaletlere aracılığıyla temin edilmesinde sıkça kullanılan bir yöntemdir. Bu noktada Maraş'ın XVIII. yüzyılın başlarında devletin asker ve mühimmat ihtiyacının temininde önemli bölgelerden birisi olduğunu söylemek mümkündür.

3.2.4. İnsanların Birbirleriyle Anlaşamaması ile İlgili Hükümler

Mühimme kayıtlarına en çok yansıyan konulardan birisi de kişiler arasında yaşanan problemler ile ilgilidir. Nitekim bireyler kendi aralarında yaşanan durumlarda yerel otoritelere şikâyetle bulunurlar ve bu şikâyet konuları da divan-ı hümayûndan mühimme kayıtlarına yansır.

Bu noktada 1710-1720 tarihleri arasında Maraş bölgesinde de çok sayıda kişiler arasında anlaşmazlık konusunun mühimme kayıtlarına geçtiği görülmektedir. Yine ilgili tarihlerde Maraş eyaleti ve ona bağlı bölgelerde sadece Müslüman reayanın sorunları değil aynı zamanda gayr-ı Müslim vatandaşların da sorunlarının olduğu görülmektedir. Bu çerçevede Maraş'ta kişilerarası sorunların oldukça çeşitli içeriklere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin Maraş'ta Zeynel Abidin ve Ramazan arasında çıkan arazi tartışmasının çözümü için mahkemeye başvurmalarına dair bir hüküm bulunmaktadır³¹⁵. Arazi meselesiyle ilgili başka bir hükümde Zeytun denilen arazinin kullanımıyla ilgili

³¹⁴BOA, MD, nr.129, s.91, hk.340; BOA, MD, nr.129, s.317, hk.1161.

³¹⁵BOA, MD, nr.118, s.391, hk.1597.

olarak Ermeni reaya arasında çıkan anlaşmazlıklar dikkat çekmektedir³¹⁶. Bir diğesinde Mehmed adında birisinin emanet olarak verdiği eşyalarının Kars-ı Zülkadir ahalisinden Hacı İsmail ve Hacı Abdulgani tarafından sebebsiz bir şekilde alınması üzerine bu durumu devlete bildirip yardım istedi³¹⁷.

Ancak bazı durumlarda Müslümanlarla gayrimüslimlerin aralarında herhangi bir sorunun olmadığı sadece yaşanan kargaşanın bir sorun olarak büyütölüp bu iki kesim arasında sorun yaratılmaya çalışıldığı da görölmektedir³¹⁸.Yine Maraş'ta bulunan zımmîlerin de kendi aralarında yaşanan problemler hakkında hükümetden yardım istedikleri görölmektedir³¹⁹.

Göröldüğü üzere Maraş'ta ilgili tarihlerde arazi, emanet eşyalar gibi anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. İlgili anlaşmazlıkların sadece Müslümanlar arasında değil gayr-i müslim ve zımmî reyanın kendi arasında da olabildiği görölmektedir.

3.2.5. Göç-İskân ile İlgili Hükümler

Mühimme defterinde çok sık olmamakla birlikte insanların bulundukları yeri terk edip başka bölgeleri yurt edinmeleri ya da devlet tarafından sürgün olarak gönderilmeleriyle ilgili olarakta yer yer bilgiler bulunmaktadır. Bu göç hadiseleri genel olarak bulundukları yerlerde sorun çıkaran kesim olup başka yerlere gönderip şehirde asayiş ve huzurun sağlanmak istenmesi şeklinde olmaktadır. Osmanlı Devleti'nde özellikle XVIII. yüzyılda artan bu iskân problemlerinin Maraş'ta da yaşandığı görölmektedir. Nitekim döneme ait mühimme kayıtlarında göç-iskân ile ilgili hükümler dikkat çekmektedir. Bunlardan birinde Maraş bölgesinde bulunan Bekir Paşa'ya gönderilen

³¹⁶BOA, MD, nr.122, s.155, hk.461.

³¹⁷BOA, MD, nr.121, s.86, hk.540.

³¹⁸BOA, MD, nr.123, s.9, hk. 59.

³¹⁹BOA, MD, nr.123, s.9, hk.59.

emirde Maraş ve çevresinde sorun çıkartan bazı Türkmen grupların bir sürgün mahali olan Rakka'ya iskân ettirilmeleri istenmektedir.

Bu iskân faaliyetlerinde bölgeden göç ettirilen ailelerin tekrar eski yerlerine geldikleri de görülmektedir. Nitekim bu duruma Erzurum ve çevresine iskân ettirilen bazı ailelerin tekrardan Malatya'ya dönmek istemelerini buna örnek olarak gösterebiliriz³²⁰. İskân durumuyla ilgili başka bir örnekte ise Elvehan Ali Türkmen cematinden bir grubun kendi istekleriyle bağlı oldukları cematten ayrılıp başka bölgelere göç ettikleri görülmektedir. Ancak hükmün devamında ilgili cemaatin yeni yerlerinde vergi ödeme konusunda güçlükler yaşamalarından dolayı tekrareski bölgelerine göç ettikleri anlaşılmaktadır³²¹. Yine iskân faaliyetlerinde sıkça rastlanan bir durum olan iskân ettirildikleri bölgelere gitmeyerek, başka bölgelere göç eden aşiret örneklerine Maraş'tan da rastlanmaktadır. Nitekim bunlardan birinde Rakka'ya iskân ettirildiği halde, oraya gitmeyerek Kayseri bölgesine gelen Türkmen cemaatleri ile Afşar gruplarının yeniden Rakka'ya iskân edilmeleri için Maraş Beylerbeyi Bekir Paşa'ya emirler gönderildi³²². Benzer bir olayda İfraz-ı Zülkadriye'de Kara Haşır Cerid Türkmenlerinden bir grubun Rakka'ya iskân edip gitmeleri gerekirken buraya gitmeyip Hama ve Hamas bölgelerine gitmeleri ve bölgede eşkıyalık olaylarında bulunmaları nedeniyle bunlarla yapılan mücadelelere dair hüküm bulunmaktadır³²³. Aynı şekilde Çatalca bölgesinde bulunan bazı ahalinin iskân için gönderildiği Rakka Bölgesine gitmeyip bulundukları bölgelerde şekâvet hareketlerine devam ettikleri görülmektedir³²⁴. Bölgede bu şekilde zorunlu iskân (sürgün) tarzında yaşanan iskân faaliyetlerinde temel sebep, Maraş ve çevresinde eşkıyalık faaliyetleri vb. sebeplerle bölge halkına zarar verilmesidir. Nitekim bu gruplar bir iskân

³²⁰BOA, MD, nr.118, s.79, hk.358.

³²¹BOA, MD, nr.119, s.117, hk.789.

³²²BOA, MD, nr.120, s.92-93, hk.393.

³²³BOA, MD, nr.120, s.218, hk.841.

³²⁴BOA, MD, nr.120, s.264, hk.976.

bölgesi olan Rakka ve Kıbrıs Adası'na gönderilmişlerdir³²⁵.Örneğin; Avcı ve Bayramoğlu Ali'nin kızının Türkmen cemaat kesiminin kaçırılması üzerine bu Türkmen taifenin Kıbrıs Adası'na sürgün olarak gönderilmesi hakkında hüküm bulunmaktadır³²⁶. İskân olaylarında yalnızca Türkmen cemaat gruplarını değil eşkıya gruplarını da buraya dâhil edebiliriz. Kilis Bölgesi'nde halka verdikleri zarar ve yaptıkları şekâvet nedeniyle sürgün yeri olan Rakka'ya iskân ettirilmelerine dair hüküm bulunmaktadır³²⁷. Eşkıya iskânına dair başka bir hükümde Vezir Ahmed Paşa'nın, ölen Yusuf Paşa'nın yerine bu şakilerle mücadelede devam edildiğine dair hüküm dikkat çekmektedir³²⁸. Kilis bölgesindeki bir başka iskân olayı da Kilis Voyvodasının bu şakiler yüzünden öldürülmeleri yüzünden yine Rakka Bölgesi'ne iskân etmeleriyle ilgilidir³²⁹.

Bunların yanı sıra eşkıyalar ile işbirliği yapan Türkmen grupların da zorunlu göçe tabi tutulmak suretiyle cezalandırıldığı görülmektedir. Bunlardan birinde Osmanlı Devleti'nde çeşitli hizmetlerde bulunan Türkmen taifelerin eşkıyalarla işbirliği yapmaları nedeniyle Rakka'ya iskân edildikleri anlaşılmaktadır³³⁰. İskân olaylarıyla ilgili olarak bir başka hüküm de Yeniil denilen yerde bulunan Türkmen taifelerin eşkıya kesimleriyle birlikte hareket etmeleri üzerine Babîlitarafından bunların Halep bölgesine iskân etmeleriyle ilgili hüküm bulunmaktadır³³¹. Bu örnek Maraş'taki iskân hadiselerinde Rakka ve Kıbrıs'ın yanı sıra, Halep bölgesinin kullanıldığını göstermektedir.

Görüldüğü üzere 1710-1720 tarihleri arasında Maraş'ta mühimme kayıtlarına yansıyan çok sayıda göç ve iskân faaliyeti bulunmaktadır. Bu faaliyetlerde gerek Maraş gerekse çevre illerde huzursuzluk çıkaran kim olursa olsun bulundukları yerden alıp başka

³²⁵BOA, MD, nr.129, s.211, hk.800; BOA, MD, nr.120, s.274, hk.1001.

³²⁶BOA, MD, nr.129, s.300, hk.1106.

³²⁷BOA, MD, nr.120, s.260, hk.963; BOA, MD, nr.129, s.348-349, hk.1272.

³²⁸BOA, MD, nr.129, s.270, hk.1003; BOA, MD, nr.129, s.273-274, hk.1013.

³²⁹BOA, MD, nr.120, s.260, hk.964.

³³⁰BOA, MD, nr.122, s.147, hk.428.

³³¹BOA, MD, nr.129, s.357, hk.1294.

yerlere bu kişileri sürgün olarak gönderip asayiş ve huzuru sağlama yoluna gidildiği anlaşılmaktadır.

3.2.6. Diğer Konularla İlgili Hükümler

Bu bölümdeki konular genel olarak hükümlerin içerisinde var olan bir-iki bölümden oluşan olaylarla ilgilidir. Bu bölümün içeriklerine bakıldığı zaman genel olarak insanların birbirlerini öldürmesi, devlet görevlilerinin ölümü ve bunların yerine yapılan atamalar, vakıf arazileri ve bu araziler yüzünden yaşanan sorunlar gibi konulardan oluşmaktadır. Ayrıca bu bölümde olan olaylar Maraş bölgesiyle sınırlı kalmayıp çevre şehirlerde meydana gelen olayları da içermektedir.

Bu hükümlere bakıldığında Elbistan tarafından asayişin bozulması üzerine Ali adında askerin yakınlarının öldürülmesi ile ilgili olarak şikâyetle bulunduğu dair hüküm bulunmaktadır³³². Asayişin bozulması ile ilgili bir diğer hükümde Azizli denilen yerde Es-Seyyit Efendi'nin çocuklarının haksız bir şekilde öldürülmesi üzerine yapılan şikayeti barındırmaktadır³³³. Asayişle ilgili Antep bölgesinde Halil Paşa'nın, Abdurrahman Paşa adından birisini öldürmesi ve çocuklarına bırakılan bazı yerlerin Halil Paşa'nın alması üzerine yaşanan durumun şikâyet edilmesine dair hüküm bulunmaktadır³³⁴. Asayiş durumuyla ilgili Maraş Beylerbeyine yapılan başka bir şikâyetle ise Mehmed adında bir yeniçerinin Helvacıoğlu Mehmed isminde biri tarafından yaralanması ile ilgili olarak şikâyetle bulunduğu dair hüküm bulunmaktadır³³⁵.

Miras ile ilgili olarak Rışvanoğlu Halil Paşa'nın ölümü üzerine varisleri tarafından mal varlığına el konulduğuna dair bir hüküm bulunmaktadır³³⁶. Bir başka hükümde

³³²BOA, MD, nr.118, s.174, hk.354.

³³³BOA, MD, nr.118, s.296, hk.1235.

³³⁴BOA, MD, nr.118, s.312, hk.1296.

³³⁵BOA, MD, nr.118, s.354, hk.1461.

³³⁶BOA, MD, nr.118, s.174, hk.750.

İbrahim Ağa adında birisinin annesine ait olan eşyaların haksız bir şekilde ele geçirilmesi ve bu eşyaları da Kars-ı Maraş bölgelerinde bulunan Hacı Hüseyin'den istemesine dair hüküm bulunmaktadır³³⁷. Bir başkasında haksızıyere malların alınması durumuyla alakalı olarak Ayşe ve Fatma adında kişilerin Rişvanoğlu Halil Paşa'nın himayesinde çalışırken eşyaların alınması üzerine yaşanan durumu devlete şikâyet etmelerine dair hüküm bulunmaktadır³³⁸.

Maraş'taki vakıf arazileriyle ilgili hükümler de bulunmaktadır. Nitekim Maraş'ın Elbistan ilçesindeki "Ümmet Baba" mescidinin vakıf arazi olmasıyla ilgili olarak sorun meydana gelecek ve daha sonra bu olayın Babıâli'nin olayı çözmesine dair hüküm bulunmaktadır³³⁹. Vakıf arazileriyle ilgili hadiseler salt Maraş bölgesine ait olmayıp çevre illerde de benzer şekillerde görülmektedir. Antep bölgesinde yaşayan halkın Şeyh Muhiyittin bin Abdurrahman Erzincani'nin arazisini alması ve bunların kullanımı hakkında hükümler bulunmaktadır³⁴⁰.

Hükümlerde Maraş ve çevre illerde isyan girişlerinin de olduğunu görmekteyiz. Yaşana bu durumun nedeni; yine Babıâli'nin mevcut siyasi durumundan kaynaklanacaktır. Maraş Bölgesine görevlendirilen Eşkîya Rişvanoğlu Halil Paşa'nın cezalandırılması için Rakka Valisi Yusuf Paşa'nın bu isyan olayını bastırması için görevlendirildiğine dair hüküm bulunmaktadır³⁴¹. Bir başka isyan hükmünde bölgede huzursuzluk çıkaran Cerir taifesinin Hama'ya gönderilmesi ve bu kesimin burada da benzer şekilde isyan girişiminde bulunması ve devletin bu isyanın bastırılmasıyla ilgili hüküm bulunmaktadır³⁴². Bir diğerinde eskiden Kars Beylerbeyi olan İbrahim Paşa'nın devletin içinde bulunduğu

³³⁷BOA, MD, nr.118, s.232, hk.992.

³³⁸BOA, MD, nr.118, s.254, hk.1074

³³⁹BOA, MD, nr.118, s.503, hk.2039.

³⁴⁰BOA, MD, nr.118, s.514, hk.2079.

³⁴¹BOA, MD, nr.119, s.19, hk.190; BOA, MD, nr.119, s.19, hk.191.

³⁴²BOA, MD, nr.119, s.42, hk.264.

durumdan yararlanarak ve çeşitli sorunlar öne sürerek isyan girişiminde bulunması ve bu isyan girişiminin kısa süre içinde bastırılmasına dair hüküm bulunmaktadır³⁴³. Bazen bu hükümlerde kadıların ölümü üzerine yaşanan durumlarla ilgili hükümlerde bulunmaktadır. Maraş Kadısı olan Canbazzade Es-seyyit Efendi'nin ölümü üzerine yaşanan bu durumla ilgili olarak değerlendirme yapıldığına dair hüküm bulunmaktadır³⁴⁴.

Müslümanların hac vazifesini yerine getirmek için kutsal topraklara gitmeleri ve bu giden kişilerin sağlıklı bir şekilde geri dönmeleri için devletin askerlerinin bu konuyla görevlendirildiğine dair hüküm bulunmaktadır³⁴⁵.

Bir diğer hükümde levend taifesinin denizlerde yaptığı korsanlıklarla ilgili olarak Karaman ve Maraş mutasarrıflarına bu durumun şikâyet edilmesi hakkında hüküm bulunmaktadır³⁴⁶. Bu hükümlerden de anlaşılacağı üzere Maraş bölgesinde sadece eşkıyalık olayları değil de çeşitli sorunların da olduğu görülmektedir.

³⁴³BOA, MD, nr.121, s.21, hk.124.

³⁴⁴BOA, MD, nr.121, s.171, hk.907.

³⁴⁵BOA, MD, nr.129, s.252, hk. 953.

³⁴⁶BOA, MD, nr.129, s.272, hk.1008.

SONUÇ

Osmanlı Devleti merkez teşkilatlanmasında bugünkü anlamda Bakanlar Kurulu olarak görev yapan Divân-ı Hümayûn devletın çok önemli konularının görölüp karara bağlandığı yerdir. Divân-ı Hümayûn'da görüşülen ve karara bağlanan konuların yer aldığı mühimme defterleri ise Osmanlı tarihi çalışmalarının önemli bir kaynağını oluşturmaktadır. Mühimme defterleri, Osmanlı Devleti tarihini anlayabilmek için incelenmesi gereken oldukça önemli bir kaynaktır. Bu defterler XVI. yüzyılın ortalarından XX. yüzyılın başlarına kadar ki dönemleri içine almasının yanında Avrupa, Ortadoğı, Kafkaslar, Kuzey Afrika ve Arap Yarımadası hakkında da bilgiler içermektedir. Bu defterlerin incelenmesi sonucu olarak dönemin siyasi, sosyal, ekonomi, askeri vb. konularla ilgili olarak bilgiler edinmek mümkün olacaktır.

Çalışmada kullandığımız 118-129 numaralı mühimme defterleri, III.Ahmed (1703-1730) dönemlerini kapsamaktadır. Araştırmamızda 1710-1720 tarihleri arasını kapsayan mühimme defterlerine göre Maraş ile ilgili hükümleri tarama, transkribe etme ve sonrasında da hükümlerin tasnif ve değerlendirmesini yapmak suretiyle XVIII. yüzyılın başlarındaki Maraş şehri hakkında bir takım bulgular elde ettik.

1710-1720 tarihleri Osmanlı Devleti'nin içte ve dışta bir kabuk değıştirme döneminin başlangıcıdır. Nitekim yeni yüzyılda devlet 1699 Karlofça ve sonrasında 1700 İstanbul Antlaşması ile kaybedilen toprakları geri almayı hedefleyen bir dış politikaya sahiptir. Osmanlı padişahlarının benimesedikleri bu politika 1710-1720 tarihleri arasında doğuda ve batıda yeni savaşlar sürecini başlatmıştır. Bu durum ülke içerisinde savaşın neden olduğu yeni mali sıkıntıları da beraberinde getirdi. Nitekim döneme ait mühimme defterlerindeki Maraş ile ilgili hükümlerde devletin içinde bulunduğu durumun yansımalarını görmek mümkündür. Bu noktada ilgili tarihlerde karşımıza çıkan en çok

hüküm Maraş ve çevresinde sıkça yaşanan eşkıyalık faaliyetleridir. Ülkenin içinde bulunduğu durumdan yararlanarak etki alanlarını bir hayli genişleten eşkıyalar devleti bir hayli uğraştıracak ve bu şaki grupları Türkmen cemaat kesimleriyle işbirliği içerisinde girmek suretiyle topluma geniş çapta zarar verecektir. Maraş'ta yaşanan bu eşkıyalık hareketleri yol kesme, insanların mal ve eşyalarının yağmalanması ve adam öldürme gibi suçlardan oluşmaktadır. Nitekim döneme ait mühimme kayıtlarında bu türde çok sayıda vakaya rastlanılmıştır. Maraş ve çevresinde yaşanan bu eşkıyalık faaliyetlerinin şehrin sosyo-ekonomik yapısını olumsuz yönde etkilediğini söylemek mümkündür. Bu faaliyetlerde halkın yerlerine terk ederek başka bölgelere göç etmelerine neden olurken, bölgede asayiş ve güven ortamını zedelemiş ve halkın devlete olan bağlılığını zayıflatmıştır. Ancak ilgili hükümlerde devletin Maraş'ta meydana gelen bu eşkıyalık faaliyetlerine karşı gerekli tedbirleri aldığı ve şehrin idarecileri ile işbirliği içerisinde eşkıyalık faaliyetlerinde bulunanlara gereken cezaların verildiği görülmektedir. Bu cezalar hapis, sürgün ve idama kadar giden türdendir. Ancak ilgili tarihlerde Maraş'ta yaşanan bu faaliyetler sadece bölgeye özgü bir durum olmayıp, Anadolu'nun birçok bölgesinde bu türden eşkıyalık faaliyetlerinin yaşandığı bilinmektedir.

İncelenen hükümlerde yalnızca eşkıyalık hükümleri bulunmamakla birlikte tımar ve arazi anlaşmazlıkları ile özellikle devletin doğuda ve batıda sürdürdüğü savaşlar dolayısıyla sefer ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgili Maraş'tan talepler yer almaktadır. İlgili taleplerde sefer için asker, iâşe ve mühimmat gibi bir takım ihtiyaçlar için Anadolu ve Rumeli'deki birçok birim gibi Maraş'tan da taleplerde bulunulduğu görülmektedir. Bu noktada ilgili tarihlerde Maraş'ın ordunun ihtiyaçlarının karşılanmasındaki önemli noktalardan biri olduğunu söylemek mümkündür.

Defterlerde görülen diğer konular ise iskân-göç hadiseleri, vakıf vb. konular ile ilgilidir. Nitekim iskân problemi devletin kuruluşundan beri devam eden bir yerleştirme faaliyeti olmakla birlikte, özellikle XVII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kaybedilen bölgelerden Anadolu'ya yapılan göçler devlet için ciddi bir problem haline gelmiştir. İncelediğimiz defterlerde Maraş'ta bu şekilde dışardan gelen bir göç faaliyeti ile karşılaşmamakla birlikte, daha ziyade Maraş'tan yapılan zorunlu iskân (sürgün) faaliyetleri dikkat çekmektedir. İlgili iskân faaliyeti bölgede sorun çıkaran grupların devlet zoruyla başka bölgelere nakli şeklinde gerçekleştirilmiştir. 1710-1720 tarihleri arasında Maraş'ta da bu şekilde iskân olaylarının gerçekleştiği ve sürgün mahalli olarak da Rakka, Kıbrıs ve Halep bölgelerinin kullanıldığı görülmektedir. Nitekim döneme ait hükümlerde bölge idarecilerine gönderilen emirlerde şehirde eşkıyalık vs. gibi faaliyetlerle sorun çıkartan grupların ilgili bölgelere nakledildiği tespit edilebilmektedir. Ancak ilgili iskân faaliyetlerinin birçoğunda göç ettirilen ahalinin sürgün mahaline gitmeyerek başka bölgelere gittiği, ya da kısa bir süre sonra tekrar eski bölgelerine döndüğü görülmektedir. Aslında bu durum Maraş'a özgü bir durum olmayıp, zorunlu göç hadiselerinin çoğunda yaşanan bir gelişmedir.

Çalışmada 1710-1720 tarihleri arasındaki Maraş'ın genel durumunu devletin en önemli kayıtlarının yer aldığı mühimme defterlerindeki kayıtlar üzerinden incelemeye çalıştık. Sonuç bölümündeki bulgularda görüldüğü üzere Maraş bölgesi XVIII. yüzyılın başlarında klasik bir Anadolu eyaleti özelliği taşımakta ve şehrin kendi dokusu çerçevesinde faaliyetler cereyan etmektedir.

KAYNAKÇA

I. Arşiv Kaynakları

BOA. A.DVNS.MHM.d.nr.118; 119; 120; 121; 122; 123; 124; 124; 125; 126; 127; 128; 129

II. Diğer Kaynaklar

AFYONCU Erhan, “Nişancı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.33, İstanbul 2007, s.156-158.

AHISHALI Recep, “Divân-ı Hümâyûn Teşkilatı”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C.6, (Ed. Güler Eren), Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999.

_____, “Reîsülküttâb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.34, İstanbul 2007, s.546-549.

AKBEN Adil, *234 Numaralı Maraş Şer’iye Sicili H.1322-1325/M.1904-1907 (Değerlendirme ve Transkripsiyon)*, Malatya İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Malatya 1996.

AKÖZ Alaaddin-SOLAK İbrahim, “Dulkadirli Beyliği’nin Osmanlı Devleti’ne İlhakı ve Sonrasında Çıkan İsyanlar”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, İstanbul 2004, s.41-50.

_____, “Dulkadirli eyaletine Ait Bir Kânûnnâme Sûreti”, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.9, Bışkek 2004, s.1-235.

_____, “Dulkadir Beyliği’nin Osmanlı Devleti’ne İlhakı ve Sonrasında Çıkan İsyanlar”, (Editörler Yaşar Alpaslan-Mehmet Karataş-Serdar Yakar), *Maraş Tarihinde Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2007, s.115-129.

_____, “Osmanlı Taşra Yönetimi ve 16. yüzyılda Maraş Kazası Yöneticileri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.9, Konya 2003, s. 29-46.

AKTAŞ Necati, “*Ayniyat Defteri*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.4, İstanbul 1991, s.277-278.

AKTEPE Münir, “İbşir Mustafa Paşa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.22, İstanbul 2000, s.375-376.

ALANOĞLU Murat, *86 Numaralı Mühimme Defterinin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 201.

ALIÇ Samet, *Dulkadir Beyliği'nin Komşu beylik ve Devletlerle Münasebetleri (1337-1522)*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), Kahramanmaraş 2017.

_____, “Şehsuvaroğlu Ali Bey Döneminde Dulkadiroğulları-Osmanlı İlişkileri (1515-1522)”, *Uluslararası Osmanlı Araştırmalarında Yeni Eğilimler Kongresi*, Bosna Hersek 2016, s.1-613.

ALGÜL Hüseyin, “Himyerîler”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.18, İstanbul 1998, s.62-63.

ALTI Aziz, *22 Numaralı Mühimme Defterinin (H.981/M.1573) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (s.215-351)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yeniçağ Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2013.

ALTINÖZ İsmail, *Dulkadir Beylerbeyliği'nin Teşekkülü ve Gelişimi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1995.

_____, *Maraş'ın Osmanlı Hâkimiyetine Girişi*, “Akdeniz’in Altın Kenti Kahramanmaraş”, Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş 2014, s.39-44.

_____, “XVI. Asırda Dulkadir Eyâletinde İskân ve Yerleşme”, Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu, 29 Nisan-1 Mayıs 2011, C.I, Kahramanmaraş Belediyesi, Kahramanmaraş 2012, s.365-366.

ARSLAN Hasan, *17. yüzyılda Maraş Sancağı*, Öncü Basımevi, Kahramanmaraş 2014.

_____, “Abaza Mehmet Paşa”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2007, s.6-8.

ATALAY Besim, *Maraş Tarihi ve Coğrafyası*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2008.

ATEŞ Fedai, *Maraş Bölgesindeki Türkmenler (19. ve 20. yüzyıllar)*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş 2010.

ATEŞ Murat, *88 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi 1637-1638 (H1046-1048)*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2008.

AYDIN Meryem, “Osmanlı Divan Teşkilatı ve 1281-1296/1864-1879 Tarihli 19 Numaralı Erzurum Vilâyet Ahkâm Defterinin Tarihi Kıymeti”, *Current Research in Social Science*, Ankara 2015, s.69-83.

AYDIN Yasemin, *27 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s.280-408)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2014.

BAŞ Yaşar, *Maraş ve Çevresinde Zülkadirli Vakıfları*, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Genel Türk Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa 1999.

BAŞ Yaşar-TEKİN Rahmi, *Maraş Vakıfları (Dulkadirli Ve Osmanlı Dönemi)*, Bahcivanlar Yayınevi, Konya 2007.

BAŞTÜRK Harun, *9 Numaralı Nâme-i Hümayûn Defterinin Transkribi ve Değerlendirilmesi (B.117-232) (H.1186-1218/M.1772-1803)*, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kilis 2016.

BAYRAK Serpil, *16 Numaralı Mühimme Defterinin (238-394) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2016.

BAYSUN Cavid, *Cevdet Paşa Tezâkir*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1986.

BIYIK Ömer, *124 Numaralı Mühimme Defteri (H.1128-1130)*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2001.

BUDAK Ayşe, “Siyasete Riayet Etmek, Banilikten Vazgeçmek: Dulkadirli Beyi Şehsuvaroğlu Ali Bey’in Hacıbektaş Cuma Camisi”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.79, Ankara 2016, s.61-78.

CANPOLAT İbrahim, *72 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (s.160-320)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2013.

ÇABUK Vahid, *Solak-zâde Tarihi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.

ÇAKIR E. İbrahim, *10 Numaralı Mühimme Defterinin (s.179-356) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2006.

ÇELİK Abdulvahit, *97 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu Hicri 1090-1092/Miladi 1679-1681*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van 2009.

ÇELİK Gökür, *Vâsîti'nin "Gazâvât-ı Murad Paşa" Adlı Eserinin İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Ana Bilim Dalı İslâm Tarihi ve Sanatları Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006.

ÇELİK Reşat, *99 Numaralı Mühimme Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (I-90)*, Bitlis Eren Üniversitesi/Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bitlis 2015.

DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2009.

EMECEN Feridun, "Canbirdi Gazâli", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.7, İstanbul 1993, s.141-143.

_____, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kûdûd-ı Mühimme ve Ahkâm- Şekâvet", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.3, S.5, İstanbul, s.107-139.

ERDOĞAN K. Meryem, "Karayazıcı İsyanı", *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.4, S.2, Eskişehir 2003, s.53-66.

EREN Yunus, *34 Numaralı ve H. 986/1578 Tarihli Mühimme Defteri (s.1-164)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2011.

ERKAN Kemal, *1734-1735 Osmanlı-İran Savaşı Mühimme Defteri (Ramazân 1146-Zilhicce 1147)*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2011.

ERTUĞ T. Zeynep, “Nâme-i Hümayun”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.2, İstanbul 2016, s.349-350.

EYİCİL Ahmet, Yakınçağ’da Kahramanmaraş, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2009.

FAYDA Mustafa, “Ahidname”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul 1988, s. 535-536.

GÜRBÜZ Adnan, “16-17. yüzyıllarda Maraş Şehrinde Sosyal ve Ekonomik Hayat The Social And Economic Life In Maras Province In 16-17 Centuries”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.2/9, Samsun 2009, s.165-170.

GÖK İlhan, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi 168 Numaralı Mühimme Defteri (s.200-376) (1183-1185/1769-1771) Transkripsiyon, Değerlendirme*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2007.

GÖKBİLGİN M.Tayyib, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992.

GÖKHAN İlyas, “İlkçağ’dan Müslümanların Fethine Kadar Maraş”, “İlkçağ’dan Dulkadirililere Kadar Maraş”, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2008.

_____, *Başlangıçtan Kurtuluş Harbine Kadar Maraş Tarihi*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2011.

_____, “Maraş Adının Anlamı ile İlgili Görüşler”, “Akdeniz’in Altın Kenti Kahramanmaraş”, T.C. Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş, 2014, s.17-20.

GÜL İsmail, *Osmanlı Devleti'nde Sultan IV. Murad Dönemi Yeniçeri İsyanları (1623-1640)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya 2006.

GÜLER Ayşe, *Memlûk-Dulkadiroğulları Münâsebetleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2014.

GÜMÜŞALAN Nermin, *XX. yüzyılın İlk Yarısında Maraş (1909-1938)*, Öncü Yayınevi, Ankara 2014.

GÜNDÜZ Tufan, “Kahramanmaraş”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.24, İstanbul, 2001 s.192-196.

GÜNEY Kadir, *190 Numaralı Mühimme Defterinin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H.1203-1204, M.1789-1790; SAYFA 1-97)*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep 2012.

GÜRBÜZ Mehmet “*Kahramanmaraş İlinin Coğrafi Özellikleri*”, “Akdeniz’in Altın KentiKahramanmaraş”, Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş 2014, s.95-1331.

HALAÇOĞLU Yusuf, “Klasik Dönemde Osmanlı Devlet Teşkilatı”, *Türkler Ansiklopedisi*, C.9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002.

_____, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1991.

İLGÜREL Mücteba, “Abaza Paşa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul 1988, s.11.

_____, “Karayazıcı Abdülhalim” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.24, İstanbul 2001, s.482-483.

İNALCIK Halil, “Adaletname”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul 1988, s.346-347.

İZGİ Şuayip, *986 (1578) Tarihli 32 Numaralı Mühimme Defteri (s.201-400) Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006.

JORGA Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, (Çev. Nilüfer Epçeli), Yeditepe Yayınları, C.2, İstanbul 2005.

KABACIK Mehmet, *230 Numaralı Maraş Şer’iyye Sicili H. 1320-1322/M.1902-1904, R.1337-1338/M.1921-1922 (Değerlendirme ve Transkripsiyonu)*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş 1996.

KARA Tuğba, *170 No.lu Mühimme Defteri (H.1185-1188/M.1771-1774) ’nin Transkribi ve Değerlendirmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun 2007.

KARABABA Meltem, *50 Numaralı Mühimme Defteri (991-993/1583-1585) Değerlendirme Transkripsiyon (s.1-80)Dizin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmalar Enstitüsü Türk Tarihi Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2004.

KARABIYIK Bayram, *54 Numaralı Mühimme Defteri’nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (221-291)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2012.

KARADENİZ B. Hasan, “Osmanlı Devleti’nin beylikleri İlhak Siyaseti ve Dulkadir Beyliği’nin İlhakı”, *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, C.9, Ankara 2002.

KARAKAYA Recep-YÜCEDAP İsmail, *Osmanlı Arşiv Vesikaları*, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2013.

KARVAR Şeyda, *23 Numaralı ve 1573-1574 Tarihli Mühimme Defteri/s.282-352 (Özet - Transkripsiyon-Dizin)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ 2018.

KAYA S. Muhammed, *69 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (1-168)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2013.

KILIÇ Mustafa, “Osmanlı Tarih Araştırmalarında Mühimme Defterlerinin Yeri ve 107 Numaralı Mühimme Defteri, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.VII/2, Sivas 2003, s.249-260.

KILIÇ Orhan, “Mühimme Defterlerine Göre XVI. yüzyılın İkinci Yarısında Meydana Gelen Depremler”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C.5, Ankara 1999.

KIZMAZ B. Ayşe, *232 Numaralı Maraş Şer’iyye Sicilinin (5 Muharrem 1297-4 Safer 1298/19 Aralık 1879-5 Ocak 1881) 75-150. Sahifelerinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans), Kahramanmaraş 2011.

KOÇ Kemalettin, *Kahramanmaraş’ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2010.

KOÇ Yahya, *149 Numaralı Mühimme Defteri (1155-1156/1742-1743) İnceleme-ÇeviriYazı-Dizin*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2011.

- KOZAK Yasin, *V ve VI Numaralı Maraş Ahkâm Defterlerinde Maraş'a Gönderilen Hükümler*, Türkiye Cumhuriyeti Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş 2005.
- KULBİLGE İlker, *141 Numaralı Mühimme Defteri (H. 1148)*, TC Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2002.
- KUŞÇU Hasan, “Abaza Hasan Paşa”, *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2007, s.5-6.
- KÜTÜKOĞLU, S.Mübahat, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul 1994.
- KÜTÜKOĞLU S. Mübahat, “Defterdar”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.9, İstanbul 1994, s.94-96.
- _____, “Berat”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.5, İstanbul 1992, s.472-473.
- _____, “Ferman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.12, İstanbul 1995, s.400-406.
- _____, “Mühimme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.31, İstanbul 2006, s.520-523.
- _____, “Tezkire”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.41, İstanbul 2012, s.73-74.
- İPŞİRLİ Mehmet, “Kazasker”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.25, İstanbul 2002, s.140-143.
- _____, “İkinci Divanı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.22, İstanbul 2000, s.26-27.

_____, “Bâbiâli”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.4, İstanbul 1991, s.378-386.

MUMCU Ahmet, “Dîvan-ı Hümayûn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.9, İstanbul 1994, s.430-432.

OK Tuğba, *23 Numaralı ve 1573-1574 Tarihli Mühimme Defteri/s.221-281 (Özet-Transkripsiyon-Dizin)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ 2018.

ÖZ Mehmet, “Tahrir”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.39, İstanbul 2010, s.425-429.

ÖZCAN, Abdulkadir, “Edirne Vak‘ası”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.10, İstanbul 1994, s.445-446.

_____, “Pasarofça Antlaşması”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.34, İstanbul 2007, s.177-181.

ÖZER Hülya, *23 Numaralı ve 1573-1574 Tarihli Mühimme Defteri/ s.156-220 (Özet-Transkripsiyon-Dizin)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ 2018.

PAKALIN Z. Mehmet, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimler Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi, C.I-III, İstanbul 1993.

SAHİLLİOĞLU Halil, “Avârız”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.4, İstanbul 1991, s.108-109.

SERTOĞLU Mithat, *Osmanlı Tarih Lûgati*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1986.

SOLAK İbrahim, *Kânunî Döneminde Elbistan Kazâsı*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 1996.

_____, *XVI. Asırda Maraş Kazası*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), Konya 2002.

_____, “Dulkadirli Ülkesinde Osmanlı Hâkimiyetinin Tesisi”, Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu, 29 Nisan-1 Mayıs 2011, C.I, Kahramanmaraş Belediyesi, Kahramanmaraş 2012, s.214-215.

SÖYLEMEZ Faruk, “XVIII. yüzyıl Başlarından XIX. Yüzyıl Ortalarına Kadar Maraş ve Çevresinde Eşkıyalık Faaliyetleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Kayseri 2007, s.69-85.

_____, “Yeni Çağda Maraş (1522-1789)”, “Akdeniz’in Altın Kenti Kahramanmaraş”, T.C. Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş 2014, s.45-54.

SÖYLER Olgay, “İhtilalci Bir Mehdi Şah Kalender Çelebi”, *Atlas Tarih Dergisi*, S.55, İstanbul 2018, s.37-43.

SÜMER Faruk, “Ağaçeri”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul 1988, s.460-461.

ŞAHBAZ Mehibe, *XIV-XVI. yüzyıldaki Dulkadiroğulları Beyliğindeki Kültürel ve Mimari Unsurlar*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Genel Türk Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), Kayseri 2015.

SOLAK İbrahim, *XVI. Asırda Maraş Kazası (1526-1563)*, Öncü Basımevi, Kahramanmaraş 2014.

SÖYLEMEZ Faruk, “Osmanlı-Dulkadirli Siyasi ve Sosyal Münasebetler”, (Editörler Yaşar Alpaslan-Mehmet Karataş-Serdar Yakar), *Maraş Tarihinde Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I*, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2007.

ŞAHİN İlhan, “Dulkadir Eyaleti”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.9, İstanbul 1994, s.552-553.

ŞAHİN Harun, *XX. yüzyılın Başlarında Maraş Sancağının İktisadi, Mali ve Sosyal Durumu*, Öncü Yayınevi, Ankara 2015.

ŞAŞMAZ Efe, *247 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 2013.

ŞİMŞEK İbrahim, *123 Numaralı Mühimme Defteri (1127/1715) İnceleme- Çeviri yazısı-Dizin*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2014.

ŞİRİKÇİ Metin M, *Ben Maraş'ı Böyle Gördüm*, Bahar Kitabevi, Ankara 2001.

TAN A. Mehmet, *99 Numaralı Mühimme Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (91-180)*, Bitlis Eren Üniversitesi/Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Ana Bilim Dalı Tarih Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bitlis 2015.

TANSEL Selahattin, *Sultan II. Bâyezid'in Siyasi Hayatı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1996.

TEKİN Rahmi, “XVI. yüzyılda (Doğu) Bayazıt'tan Maraş'a Göç Ettirilen Bayazıtlı Ailesi ve Maraş'taki Faaliyetleri”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı/Issue:38, Van 2017, s.403-412.

TEMELKURAN Tevfik, “Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemî”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, S.6, İstanbul 1975, s.128-175.

TUNCEL Metin, “Kahramanmaraş”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.24, İstanbul 2001, s.196-197.

TÜRE İskender-KAYNAR Selim, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Seçil Ofset Yayınları, İstanbul 2017.

UĞURLU Muhammed, *73 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (121-276)*, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bitlis 2018.

UZUNÇARŞILI H.İsmail, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988.

_____, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.4, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988.

YAĞLI R. Ali, *75-127 Numaralı Mühimme Defterlerinde Çorum Sancağı*, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya 2009.

YAKUT Esra, “Osmanlı Hukukunda Bir Suç Olarak Eşkîyalık ve Cezalandırılması”, *Kebikeç Dergisi*, S.33, Ankara 2012, s.21-31.

YAŞAROĞLU Abit, *Topkapı Saray Müzesi Kütüphanesi Koğuşlar 888 Numaralı Mühimme Defteri (1a-260a. Tahlil ve Transkripsiyonu)* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1995.

YAYVAN Alper M, *96 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H.1089-1090/M.1678-1679) (s.100-199)*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep 2014.

YAZICI Fatime, *54 No.lu Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (1-154)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2010.

YAZICI Murat, *39 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi* (s.119-240), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2013.

YILDIRIM Osman HACI-ATİK Vahdettin-CEBECİOĞLU Murat, DEMİRBAŞ-Uğurhan, KARAZEYBEK-Mustafa, SAFİ-Muhammed, SERİN Mustafa, USLU-Osman, YEKELER-Numan, YILDIRIM-Zahit, *5 Numaralı Mühimme Defteri (973/1565-1566) Özet ve İndeks*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, No 21, Ankara 1994.

YILDIZ Bahriye, *232 Numaralı Maraş Şer'iyye Sicilinin (19 Safer 1296-3 Safer 1297 / 11 Şubat 1879-16 Ocak 1880) 1-75. Sahifelerinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş 2008.

YILDIZ D. Hakkı, “Avâsım”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.4, İstanbul 1991, s.111-112.

YİNANÇ Refet, *Dulkadir Beyliği*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989.

_____, “Dulkadiroğulları”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.9, İstanbul 1994, s.553-557.

YÜCE Oğuzhan, *59 Numaralı Mühimme Defterinin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2007.

YÜKSEL Hülya, *88 Numaralı Mühimme Defteri (Transkripsiyon, Özet ve Değerlendirme)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2010.

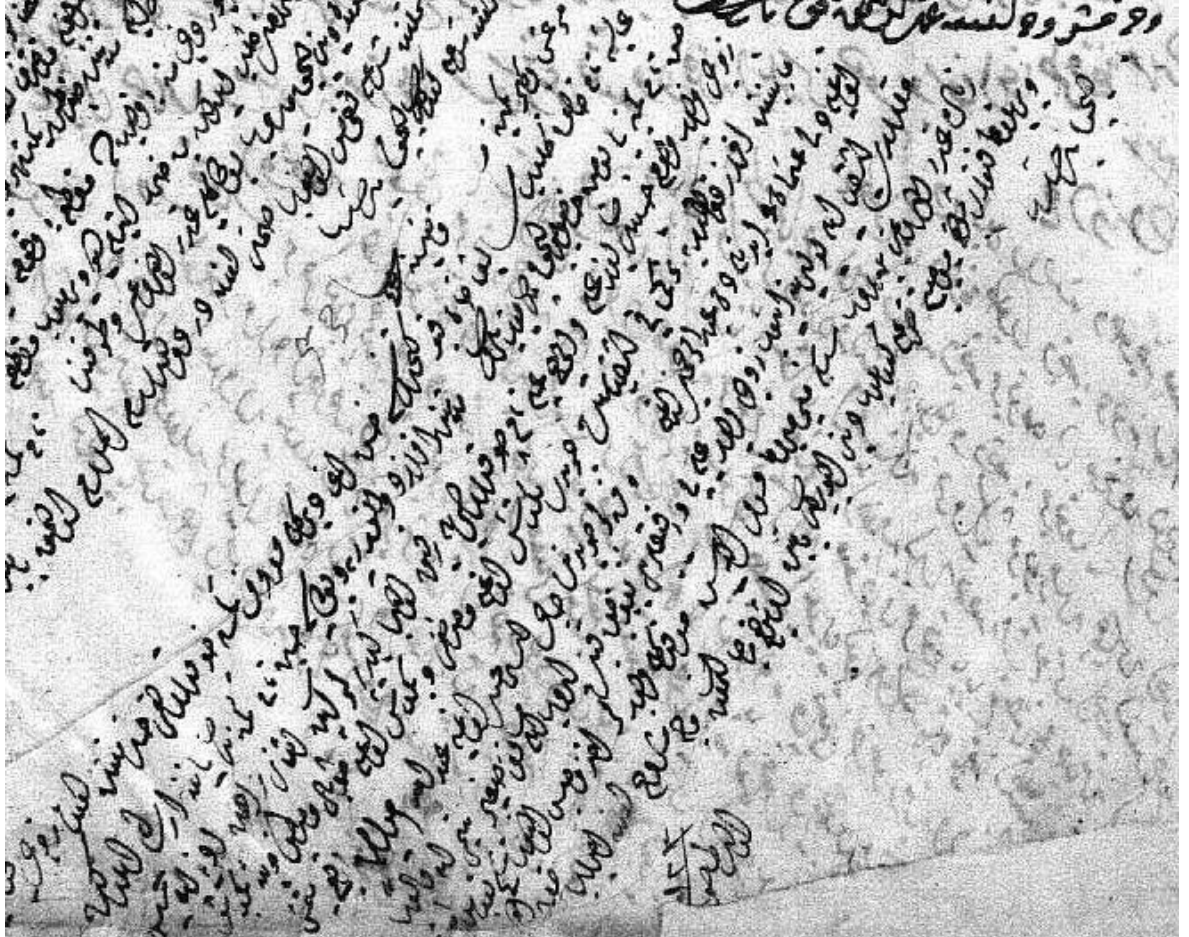
III. İnternet Kaynakları

<https://www.yenisafak.com/ekonomi/kahramanmarasin-nufusu-17-bin-228-kisi-artti-3444503>

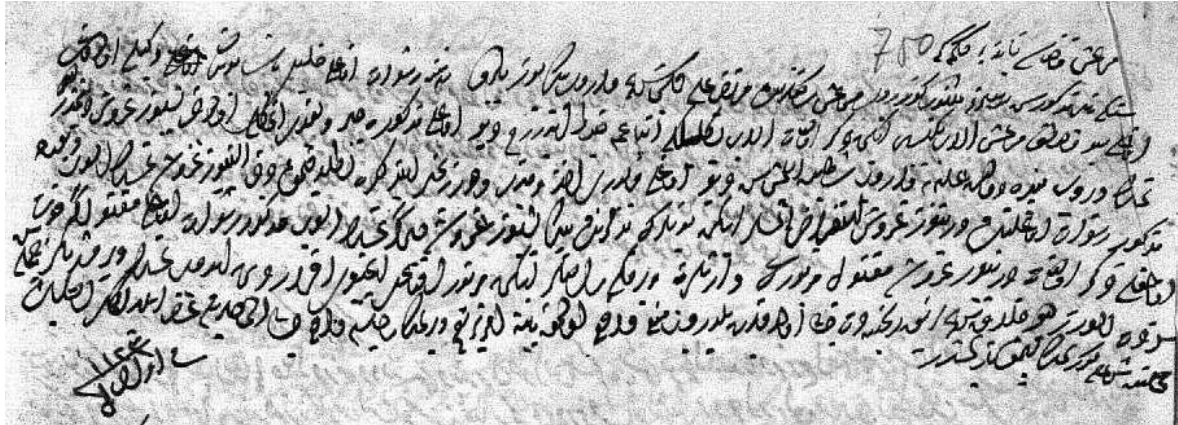
EKLER

EK I.

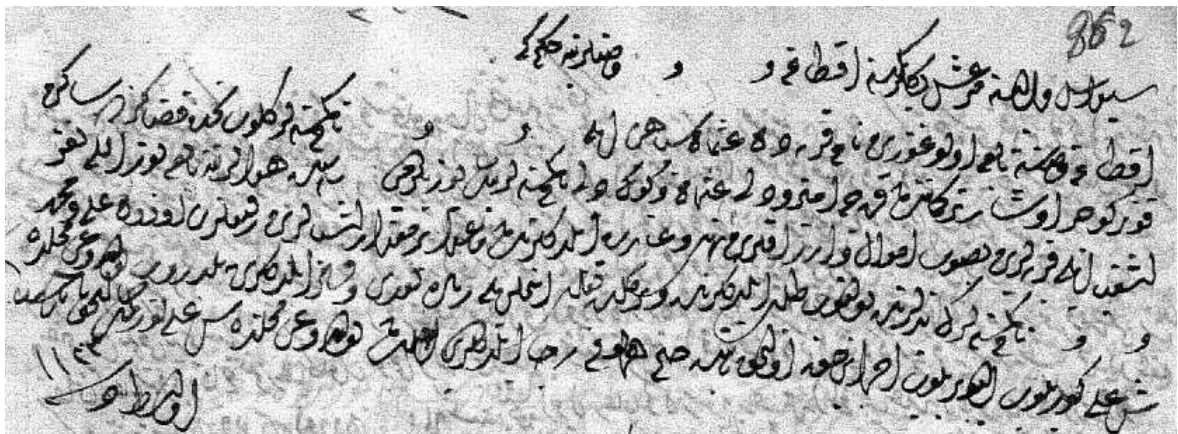
118 Numaralı Mühimme Defterinde Maraş ile ilgili Hükümler

53 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

750 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

862 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a legal document or decree, featuring dense script and multiple lines of text.

992 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a legal document or decree, featuring dense script and multiple lines of text.

1074 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a legal document or decree, featuring dense script and multiple lines of text.

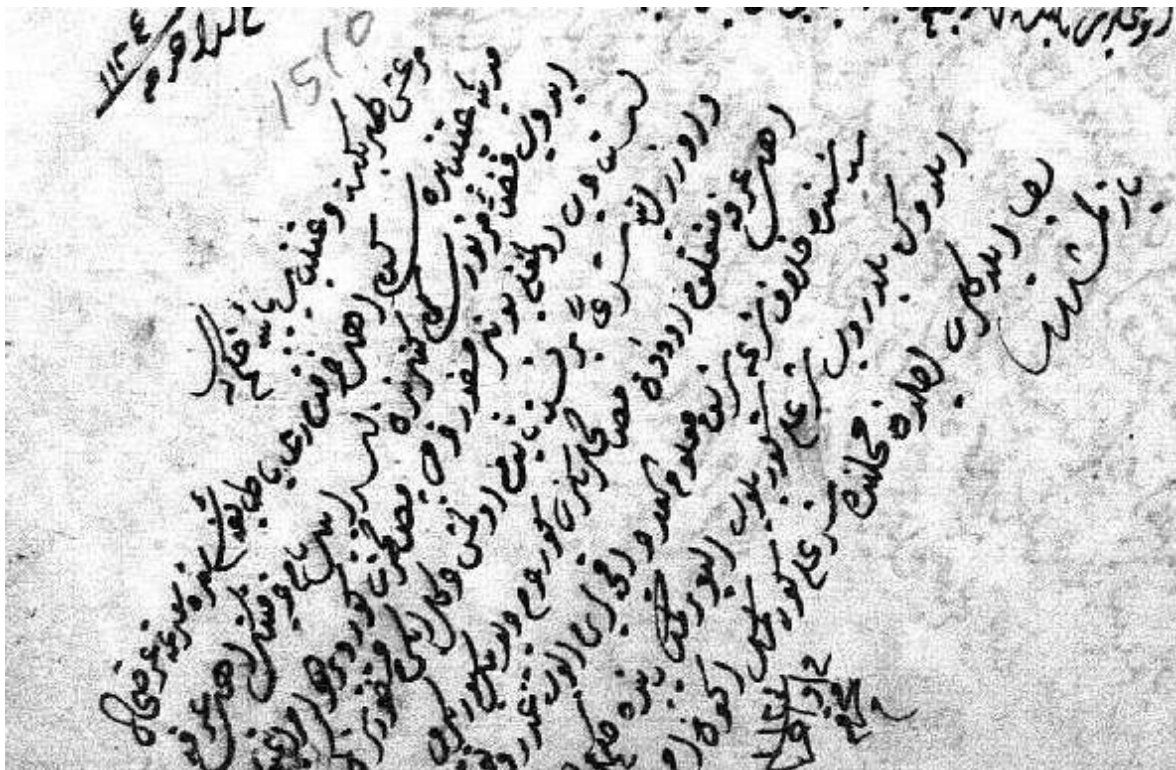
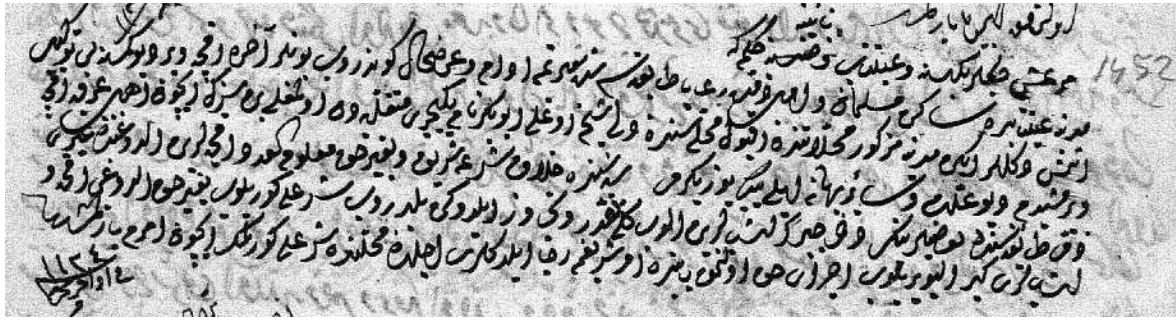
1231 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

[illegible]

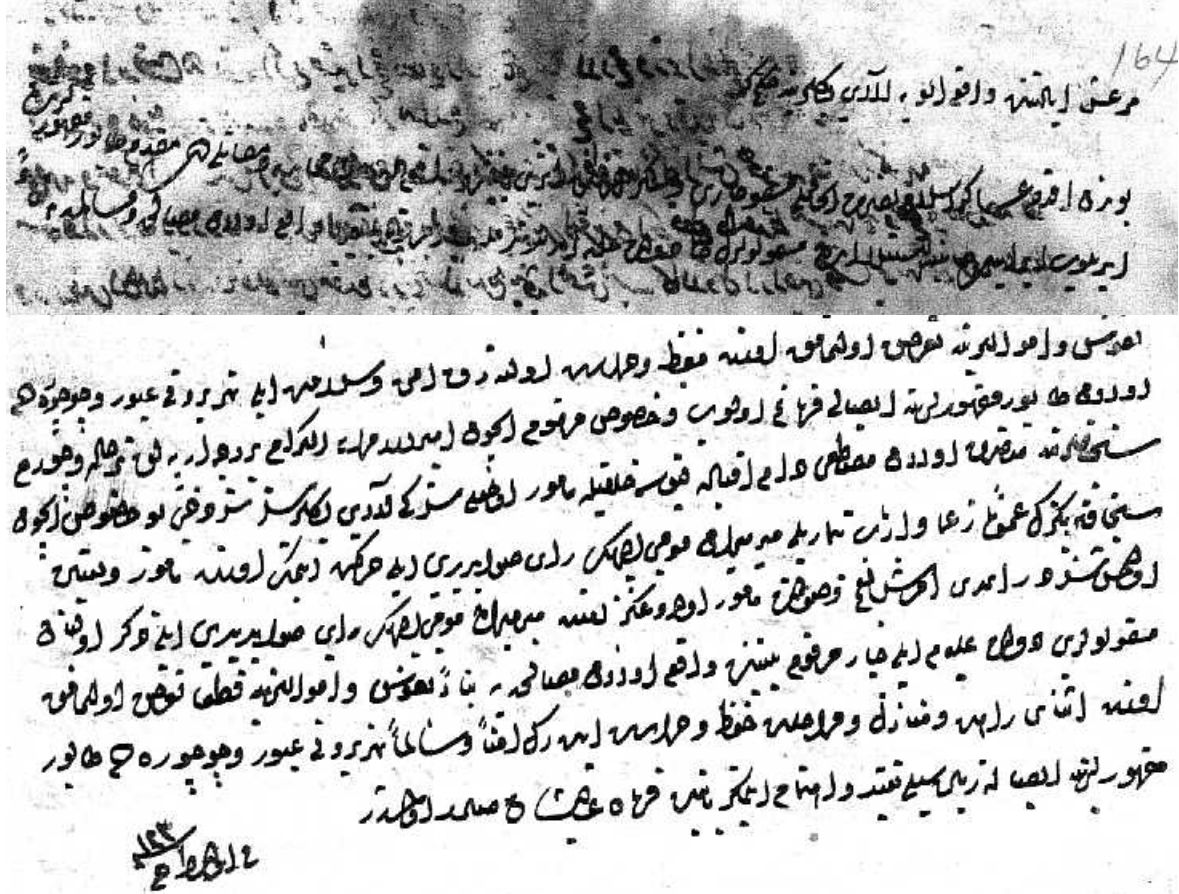
1235 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

[illegible]

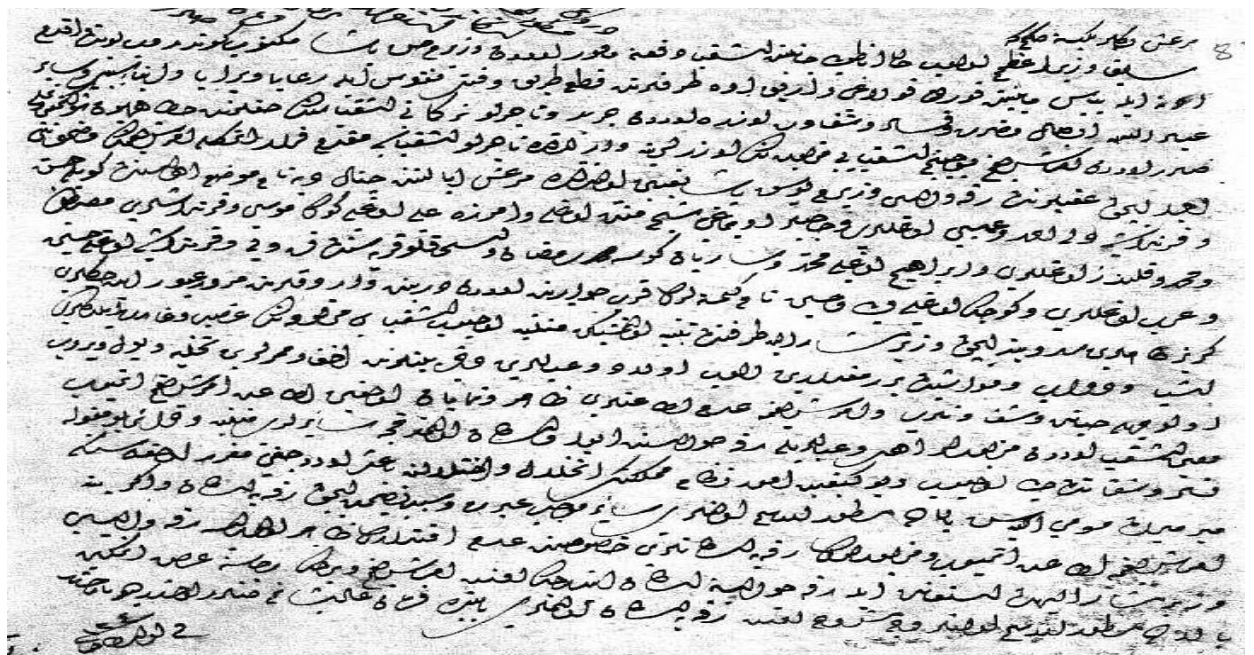
1296 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

119 Numaralı Mühimme Defterinde Maraş ile ilgili Hükümler

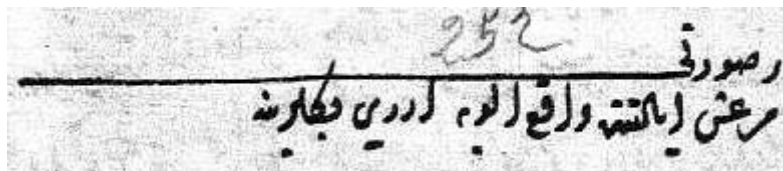
164 Numaralı Numaralı Hüküm Maraş ile ilgili

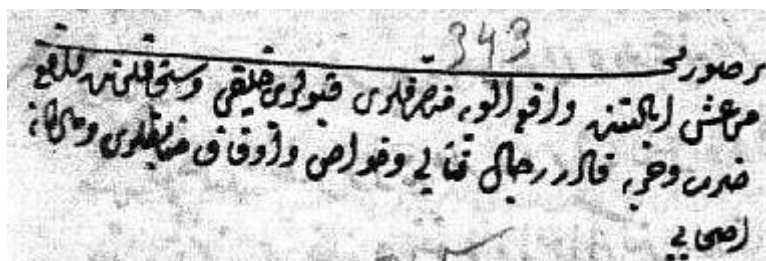
830 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

EK III

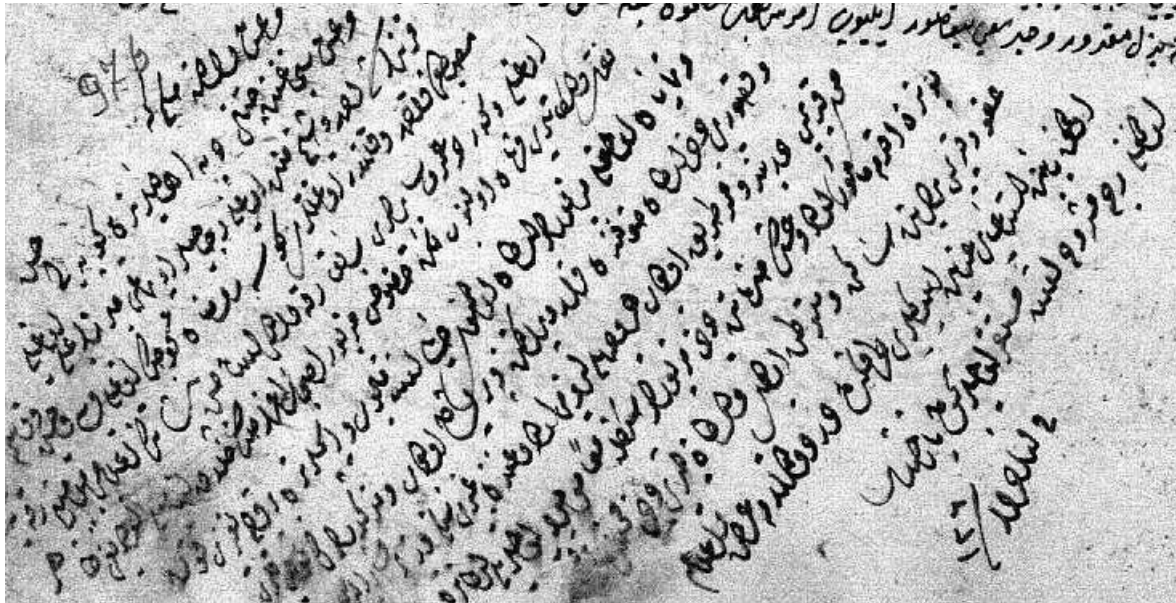
120 Numaralı Mühimme Defterinde Maraş ile İlgili Hükümler

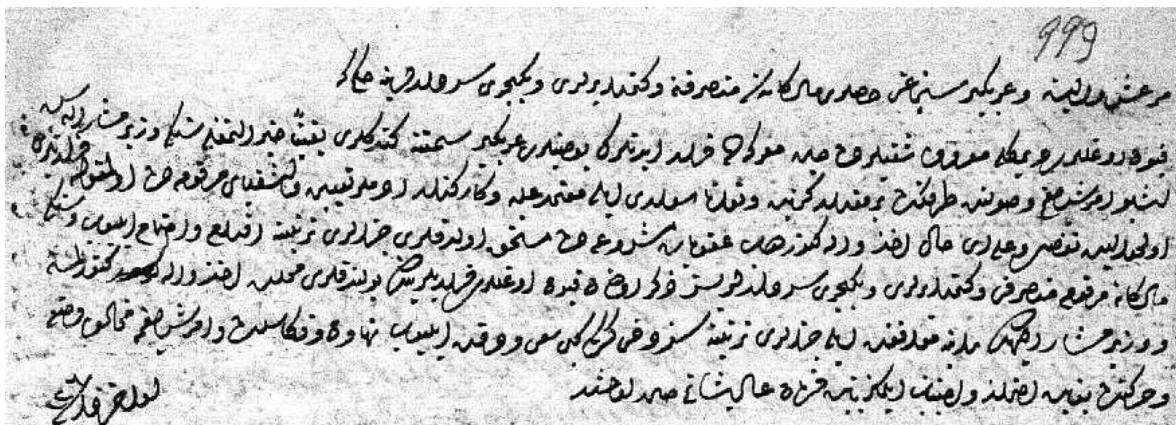
252 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

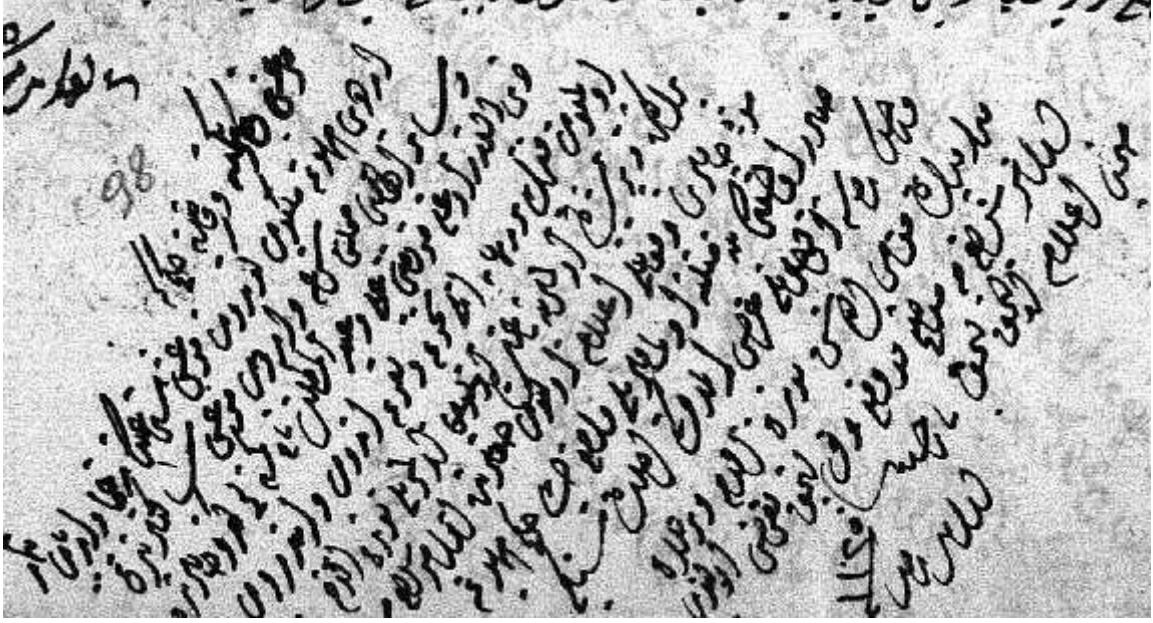
343 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

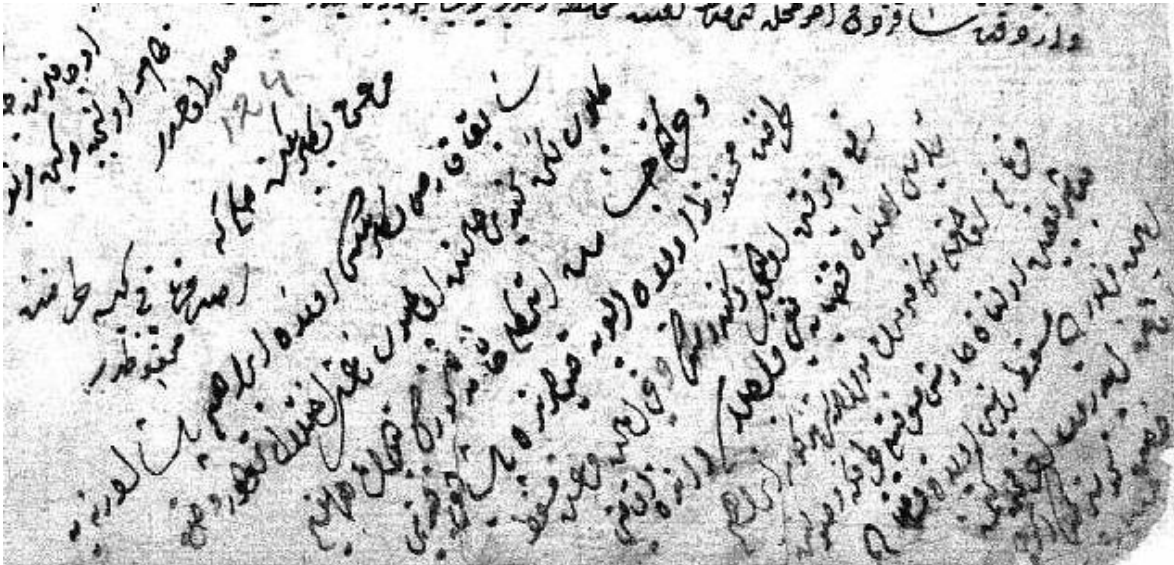
976 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

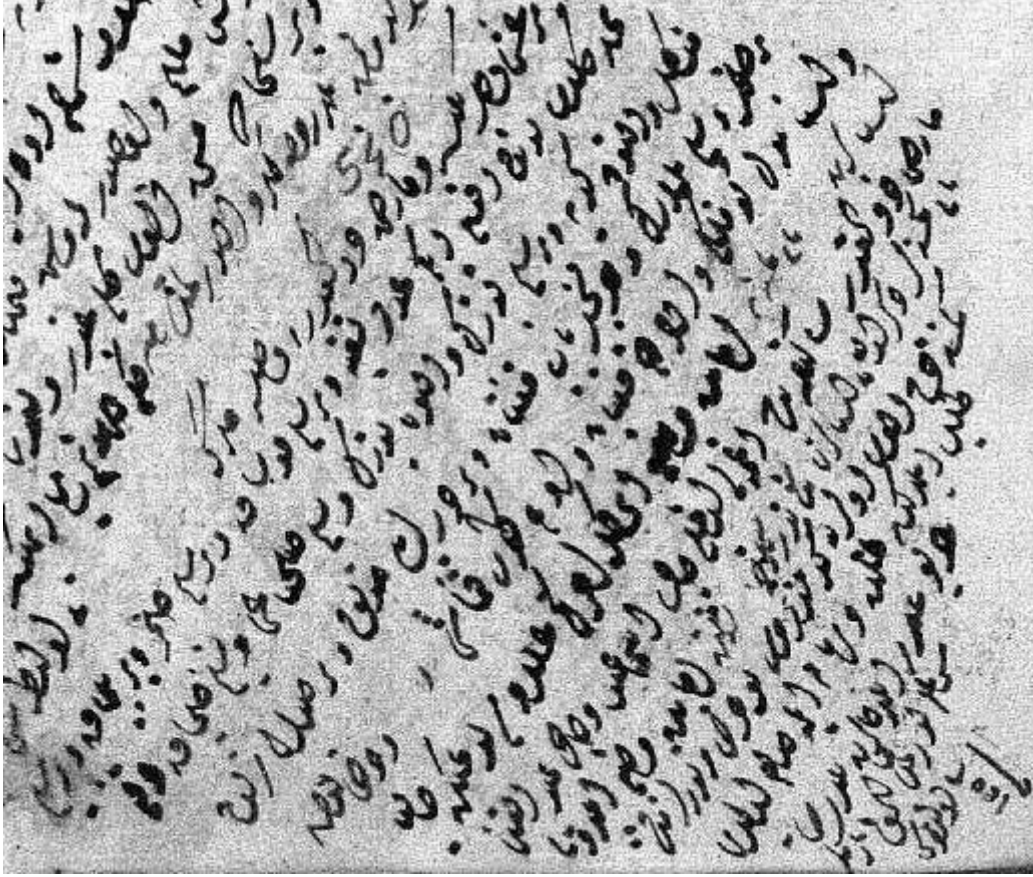
999 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

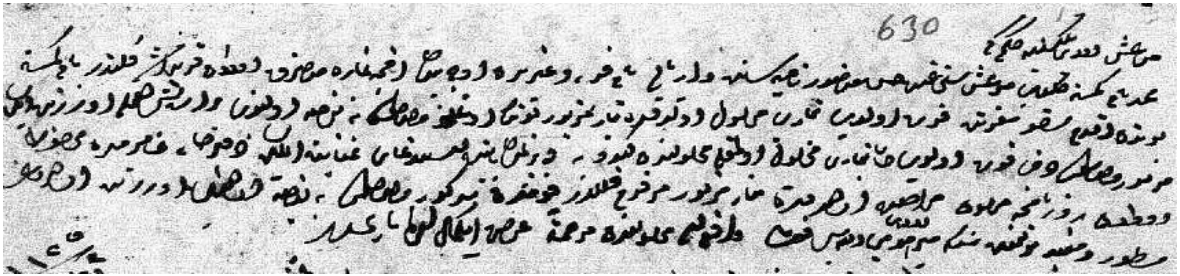
98 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

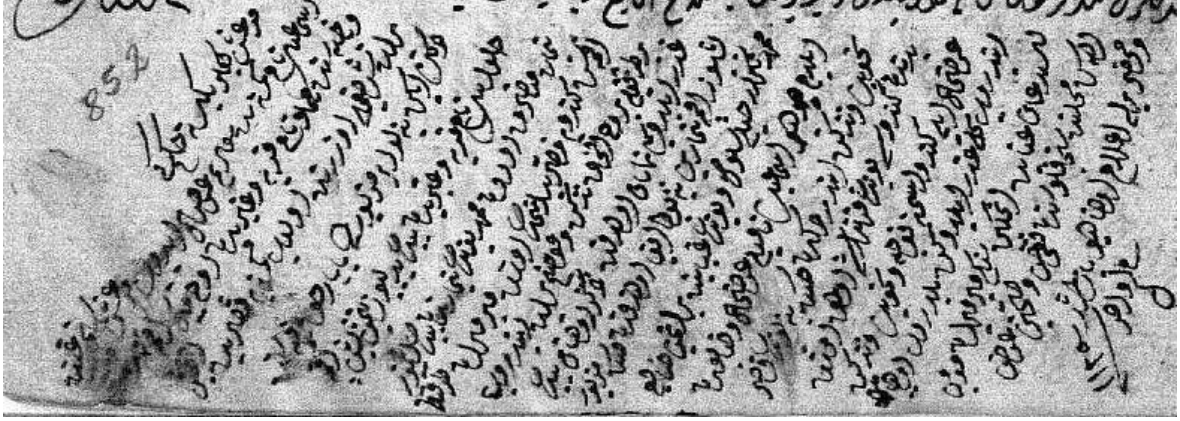
124 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

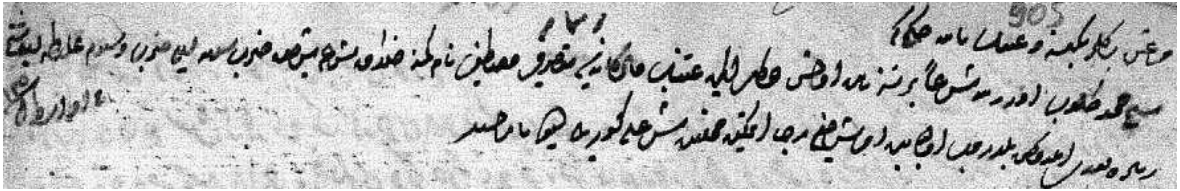
540 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

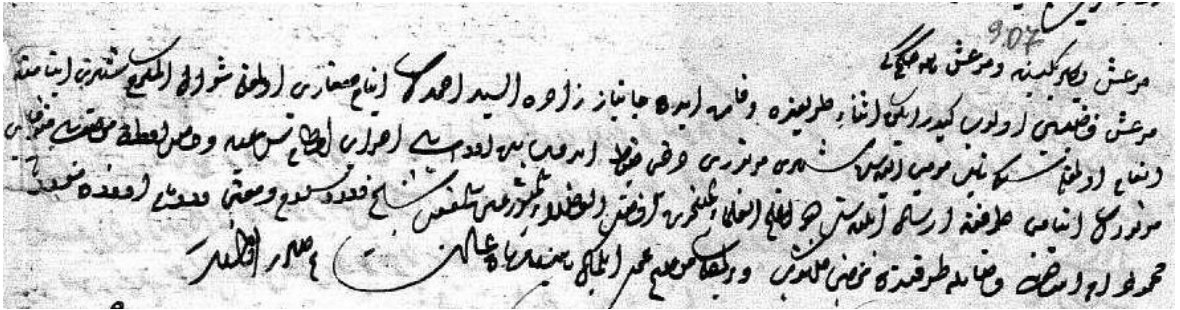
630 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

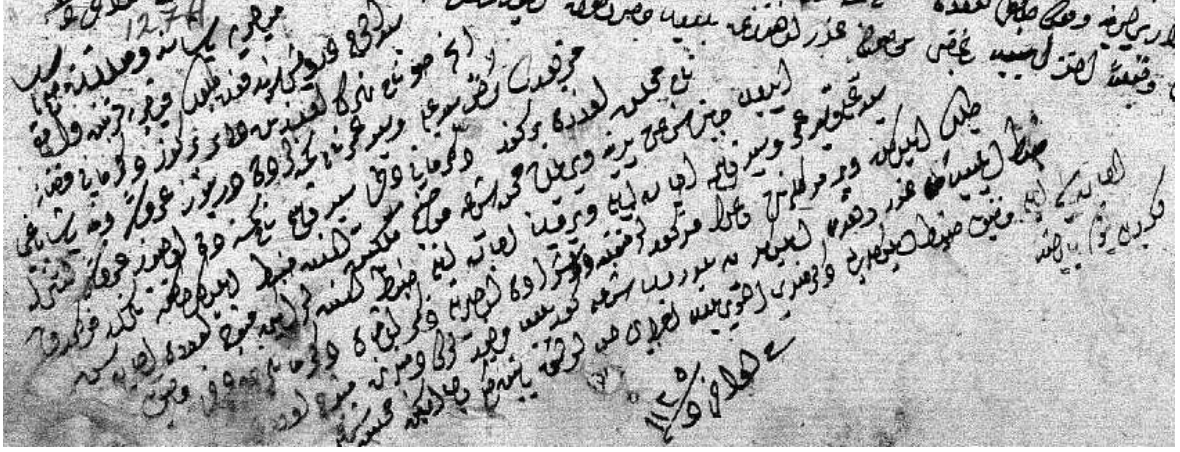
852 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

905 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

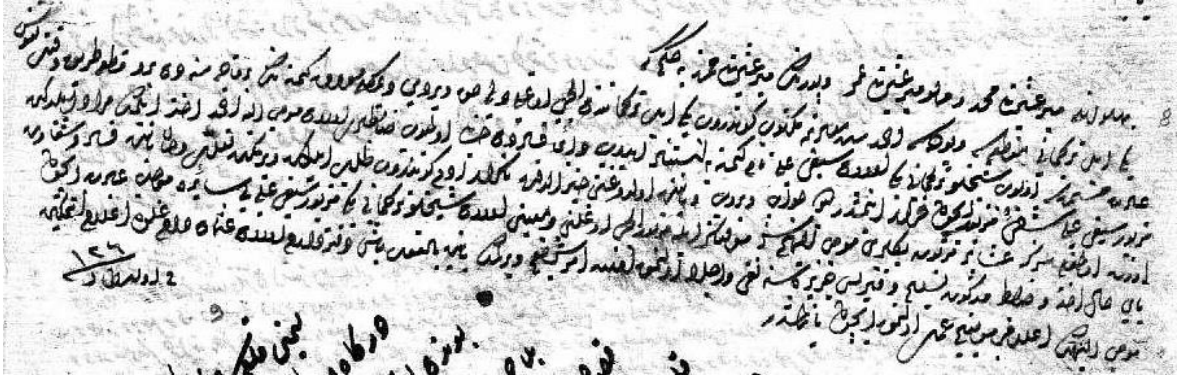
907 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

1274 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

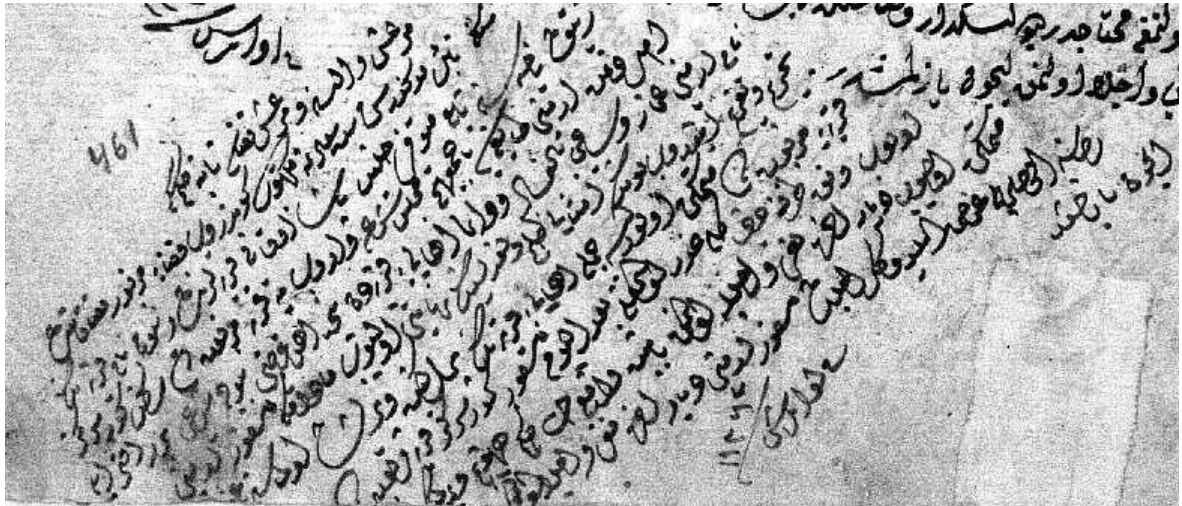
EK V

122 Numaralı Mühimme Defterindeki Maraş ile İlgili Hükümler

8 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

[illegible][illegible]

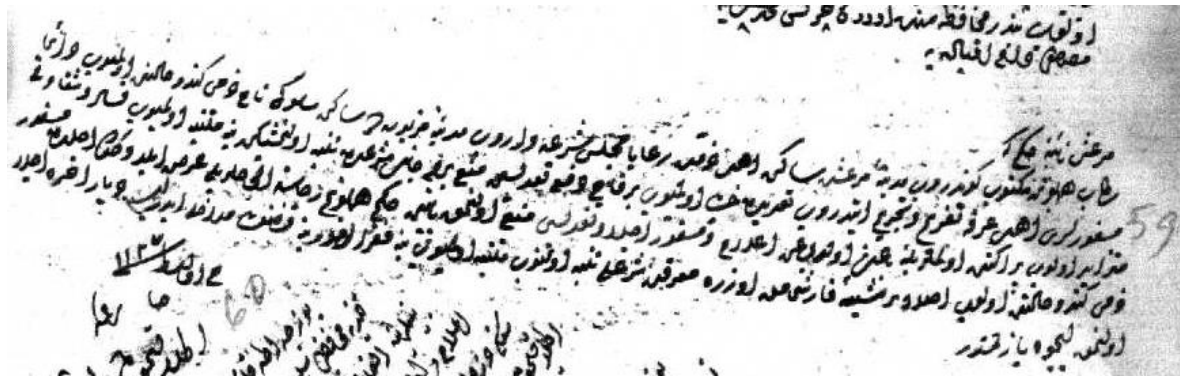

461 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

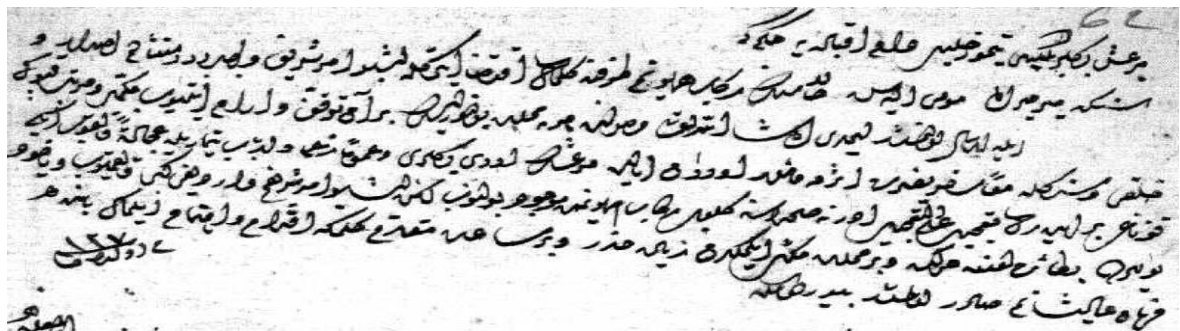

470 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

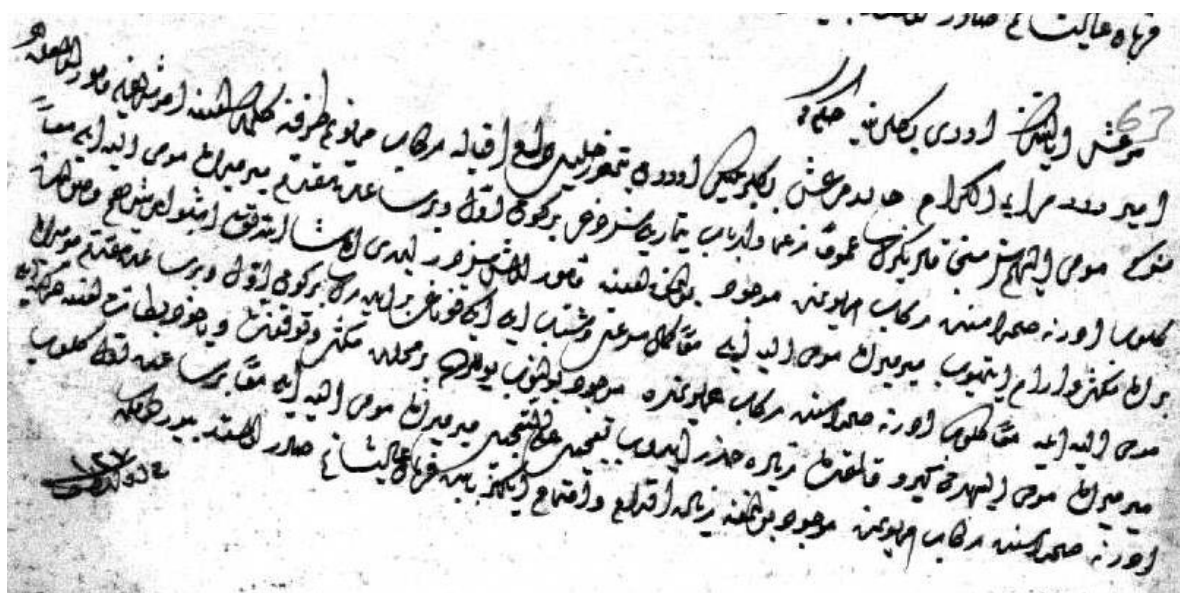
123 Numaralı Mühimme Defterindeki Maraş ile İlgili Hükümler

59 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

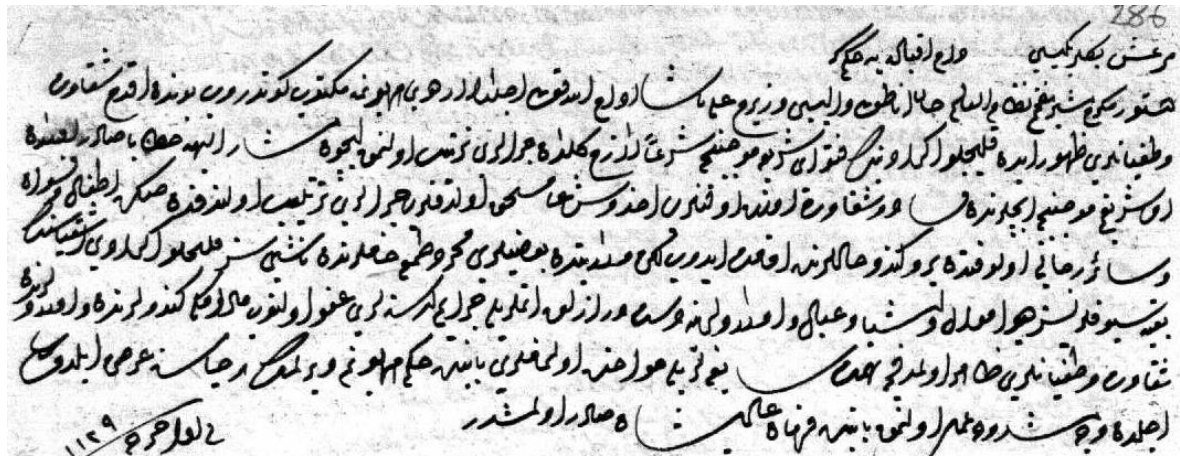

62 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

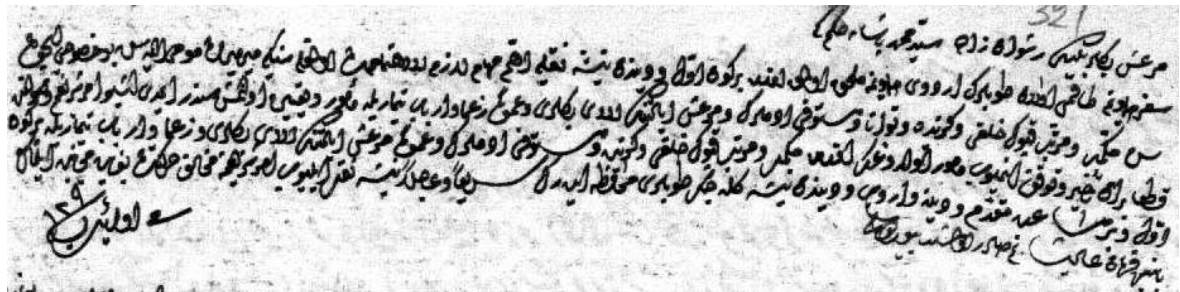

63 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

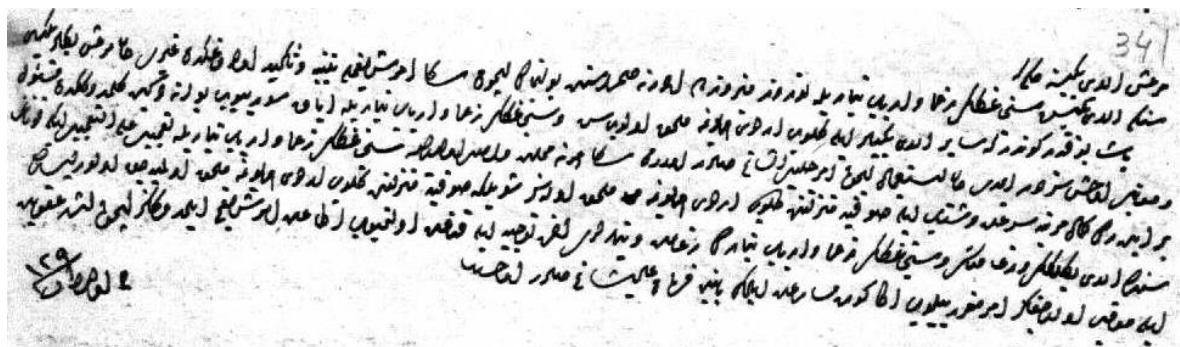
126 Numaralı Mühimme Defterindeki Maraş ile İlgili Hükümler

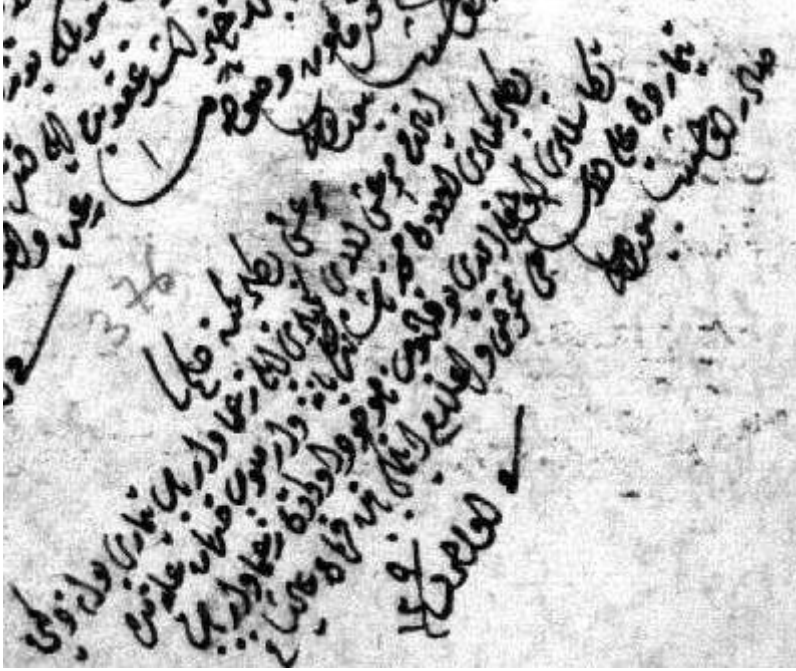
286 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

321 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

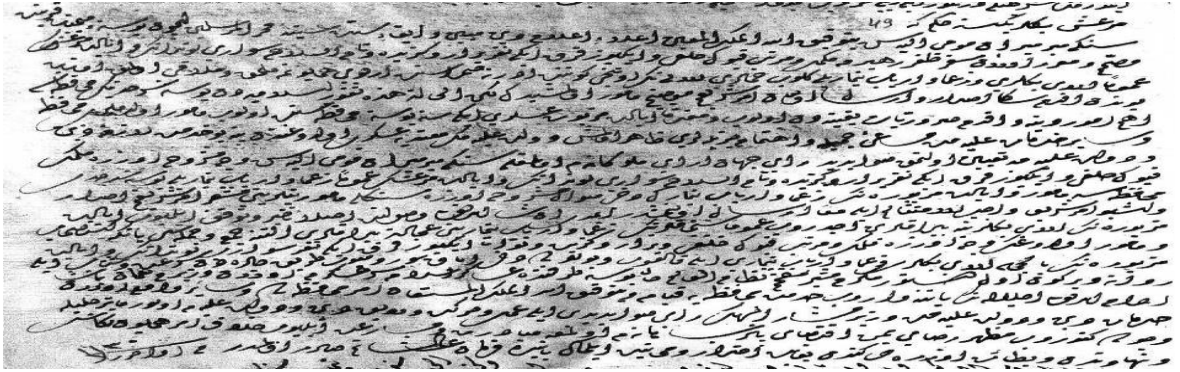
341 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

376 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

EK VIII

127 Numaralı Mühimme Defterindeki Maraş ile İlgili Hükümler

49 Numaralı Hükümler Maraş ile İlgili

[illegible]

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a legal document or decree, featuring dense script and multiple columns. The text is written in a cursive style, with some words and phrases underlined or highlighted. The document appears to be a formal decree or a legal ruling, given the context of the caption.

953 Numaralı Hüküm Maraş

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a legal document or decree, featuring dense script and multiple columns. The text is written in a cursive style, with some words and phrases underlined or highlighted. The document appears to be a formal decree or a legal ruling, given the context of the caption.

1003 Numaralı Hüküm Maraş ile İlgili

